

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SZOROZAT

2. szám.

negyedik év

1944/47.

A PAPI LELKISÉG

k i a d v á n y s o r o z a t

ismert okokból két évig szünetelt. Újból megjelenő számai kapcsolódnak az 1944 őszen megjelent 13. számhoz, illetve a negyedik évfolyam első számához.

Ugyanúgy, mint előbb, az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Papnevelőintézet lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címzendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2. Postatakarékpénztári csekkszámra száma: 51.576.

*

A jelen kötet ára: 10.— forint (+ csomagolás és portó kb. 1 forint).

A 13. szám ára szintén 10.— forint + csomagolás és portó.

1—12. kötetek kaphatók: à 6 forint árban + csomagolás és portó.

*

Ebben az iskolaévben főtémánk a **jellem**.

Ez a kötet a **papi jellemmel** foglalkozik.

A következő kötet tárgya lesz: a **papi jellem küzdelme**.

*

Egyházi jóváhagyással.

A papság szerepe a történelem sorsfordulóin

A történelem legfőbb irányítója meggyőződésünk szerint a gondviselő Úristen, az idők Ura és Istene. Ennek a meggyőződésnek ad kifejezést Szent Ágoston a „De civitate Dei” c. munkájában és Bossuet a „Discours sur l’histoire universelle”-ben éppúgy, mint a „Gesta Dei per Francos” naív krónikása büszke nemzeti történelmében. Aki a Biblia kinyilatkoztatott voltát hiszi, nem is vallhat más meggyőződést. Ez a hitünk természetesen nem jelenti azt, mintha a szabadakaratú embernek, a titokzatosan keletkező szellemi áramlatoknak vagy akár a materiális tényezőknek nem volna szerepük a történelem alakításában. De mindez csak Istentől függően az Ő örök tervei szolgálatában.

Ha a történelem legfőbb irányítója Isten, eleve feltételezhető, hogy Ő papjait beállítja az idők kormányzó tényezők közé, amint az Ótestamentum tanúsága szerint beállította a prófétákat. Hisz a papság az Ő gondolatainak a képviselője kell, hogy legyen. „Ti vagytok a föld sója, — mondotta — ti vagytok a világ világossága.” (Mt. 5, 13. 14.) És valóban a kereszténység átalakító erőnek bizonyult a történelem folyamán, új korok születését okozta vagy mozdította elő, feltörni akaró romboló erőket tartott vissza, vagy ha a felforgató erők mégis érvényre jutottak, azoknak hullámaikat partok közé szorította. Ezt elsősorban papjai és püspökei működésével tette. Különösen a pápák állnak vezérlő egyéniségekként a történelem nagy sorsfordulóin olyanmódon, hogy a világtörténelem meg nem írható a pápák történelmének mellőzésével.

Ha pedig kereselem a klérus hatásának titkát, azt nem világi hatalomban, vagyonban, fegyverben, hanem lelki adottságokban, az isteni kegyelem által támasztott erényekben találom.

Elsősorban a küldetés hite az, ami a papságnak sorsdöntő időkben erőt adott missziója teljesítésére. „Fuit homo missus a Deo.” (Jn. 1, 6.) Ezt minden jóra való pap erős hittel hitte magáról a népvándorlás viharában, mikor az egyházi szervezeten kívül összeomlott minden más szervezet és mikor az elhagyott hívek csak lelkipásztoraiknál találtak irányítást és támaszt éppúgy, mint az ellenreformáció korában, amikor egy Pázmány vagy Szalézi Szent Ferenc vagy Borromei Szent Károly vezérlete alatt arról volt szó, hogy visszaszerezzük az Egyház elvesztett várait. Mennyire lobogott a küldetés tudata egy Aquinói Szent Tamás szívében, aki parazsas fával űzte el a nőszemélyt, ki hivatásában őt megingatni akarta! Ellenben a hivatástudat, küldetés-tudat igaz és mély átérzésének hiánya jellemezte a reneszánsz pápákat és püspökeiket, akik családi politikát és művészetpártolást űztek, avagy a felvilágosodás és jozefinizmus papjait, kik a természetfölöttségéről

megfeledezve elvilágiasodtak. Ez az elvilágiasodott kor Febroniusokat és Tallayrandokat szült, a trienti kor viszont a szentek lendületes kora lett.

A mai kor papsága is csak úgy tudja harcát sikerrel megvívni, ha a küldetés hite benne él! Óriási felelősség nyugszik vállunkon! A legszerényebb tanyai lelkésznek éppúgy, mint a pártok hullámai közt küszködő városi papnak át kell éreznie a tényt: „Isten örállásán állok! Isten engem ide állított az ő harcának megvívására. Ügyének sem árulója, sem szökevénye nem lehetek! Szeme rajtam, mint Mózesen volt a csipkebokorban, kinek mondta: én veled leszek!” (Ex. 3, 12.)

A másik erénye a nagy idők papságának a l e m o n d á s.

Krisztus lemondást kíván azoktól, akiket hívott: „Hagyd el mindenedet, jöjj, kövess engem!” (Lk. 5, 27; Mt. 19, 21; Mk. 2, 14; 10, 21.) Aki a lemondásra képtelen volt, nem volt méltó hozzá. Szent Domonkosról olvasom, hogy húszéves korában kedves könyvét eladta és a szegények közt árát kiosztotta, hogy az inségeseken segítsen. Kortársa, Asszisi Szent Ferenc még ruháját is levetette és visszaadta atyjának, hogy teljes lemondásban szolgálja az Urat! Mindketten hatalmasat fordítottak a világtörténelem kormányrúdján. Xavéri Szent Ferenc ott hagyta az ígérkező fényes egyetemi pályát Szent Ignác szavára: „Mit használ az embernek...?” És hányan tették azt kortársai közül lemondva rangról, gazdagságról, címről, javadalmakról! Ezért tudták visszahódítani Európa túlnyomó részét az Egyház számára és szereztek új nagy területeket Ázsiában és Amerikában Krisztus országának. Óriási, kollektív lemondás volt az is, mikor Franciaországban a napóleoni konkordátum idején a pápa szavára a törvényes püspökök egy nagy része letette tisztjét, vagy amikor az 1904-es szeparációs törvény következményeképp elvi okból az egész papság és szerzetesség lemondott minden vagyonáról: plébánialakokról, püspöki székházakról, földingatlanról és betéti tőkékről. Az Egyház ellenségei azt hitték, hogy tönkretették az Egyházat, mert kifosztották. Pedig az csak megtisztult és megifjodott! Új élet fakadt a nagy lemondás után, mely csodálatba ejtette a világot és nemcsak otthon teremtette a katolikus iskolák ezreit, hanem a külföldi kat. missziók terén is a világ vezető nemzetévé tette a franciát.

Minden lemondás erőfeszítést kíván és így az állandó lemondás embere nagy erőtartalékokra tesz szert, és ez a természetes magyarázata sikerének. Az Istenért való lemondás ezenfelül Isten kegyelmét szerzi meg, amely a természetesen túl felfokozza az erőt és azok hatásait. Csak a közönséges, mindennapos papi lemondás is: a coelibatus és sok egyébként megengedett világi öröm kerülése Isten országáért felbecsülhetetlen érték és titokzatos hatalom a világ életében.

A világról való lemondás látszólag negatív tényének pozitív velejárója az Istennek való önáldás, a szentignáci: „Suscipe...” szellemében. „Taníts meg nagylelkűségre, Örök Ige, Istennek egyszülött Fia! — így imádkozott a nagy Szent. — Taníts meg, hogy úgy szolgáljalak, ahogyan megérdemled; hogy adjak olvasatlanul; dolgozzak fáradhatatlanul, áldozzak a nélkül, hogy jutalomra gondolnék! Az legyen az én jutalmam, hogy akaratomat teljesíthessem.” Istent

nem lehet nagylelkűségben felülmúlni! Szent Ignác tapasztalta ezt abban a kegyelemáradatban, amelyben részesült. És tapasztalta egy másik nagy történelemirányító vezéralakja az Egyháznak, Szalézi Szent Ferenc is. „Ha szívemben egy rostot találnék, — mondotta — mely nem Istentől, nem Istenben, nem Istenért volna, azonnal kitépném!” Ilyen lelkülettel dolgoztak és győztek a nagy korfordulók püspökei és papjai!

Ez a lelkület teremtette bennünk azt a szent közönyt jósrossal, balsorssal; nyereséggel, veszteséggel; egészséggel, betegséggel szemben, mely biztosította számukra az állandó, nyugodt, meg nem torpanó munkához a lelki egyensúlyt. Az élet minden változása csak eszköz volt kezükben örök céljuk elérésére és hivatásuk betöltésére. Alapérényük a szeretet volt, mely szárnyakat adott tevékenységükhöz.

Az Istennek való önátadás, a világról és önmagáról való lemondás hősi fokot ért el a nagy *aszkrétákban* és a *mártírpapokban*, akiket ott látunk az új korszakok küszöbén. Sokan azt hiszik, hogy az aszkéták és mártírok kora rég letűnt, legendás idők világa! Pedig Vianney Szent János, Bosco Szent János vagy P. Pro csak nemrég éltek. Ez utóbbi tanulmányi éveit alatt egy lelkigyakorlat alkalmával jegyezte fel a sorokat: „Engedd, drága Szűzanyám, hogy közeledben élhessek és szomorú magányodat, mélységes fájdalmadat megosszam... Nem Betlehem örömét vagy Názáret meghitt békéjét, sem mennybemene-teled angyali énekét, hanem a Golgota gúnyját és szidalmát, szent Fiadnak megaláztatását, az Ő megcsúfoltatását és szégyenét, a kereszt gyalázatát keresem és kívánom életemben. Melletted szeretnék állni, fájdalmas Anya, egyenesen mint Te, hogy szívemet könnyeid erősítsék, áldozatomat a Te hősi áldozatod pecsételje, lelkemet a Te önátadásod emelje, és szeressem Istenemet és a Te Istenedet lényem teljes föláldozásával.” P. Pro Mihályt 1927. november 23-án agyonlőtték. Vértanúhalála azonban erőt sugárzott Mexikó papjaiba és híveibe, új vértanúkat támasztott ezerszámra Spanyolországban és ki tudja, hány millió és millió lelket erősített meg a nagy materialista áradattal szemben, mely elöntéssel fenyegeti a világot és pusztulással a vallást. Hogy az új korszak elé reménykedéssel nézünk és Krisztus nagyszerű győzelmében oly biztosak vagyunk, az köszönhető az e korszak fordulóján fellépő nagyszámú hitvallónak és vértanúnak (gondoljunk itt a németországi haláltáborokra is!) és általában a vértanúi szellem megerősödésének.

A magyar papság is, mikor a háború hullámának érkeztekor helyén maradt, vértanúi készségről tanúskodott.

Mikor sem 1944 előtt, sem 1944 után a divatos vagy uralkodó áramlatnak behódolni nem akart, vállalta az üldöztetés és a népszerűtlenség „vértanúságát”.

Vértanúi voltak a szeretetnek azok a papok (köztük egy püspök is), akik meghaltak híveik védelmében, sebesültek szolgálatában, az üldözöttek mentésében!

Tehát bizalommal tekinthetünk a magyar Egyház jövője elé is.

Végül a korfordulókon döntő jelentőségű volt az egyházak fegyelmé. A Krisztus helytartójához való ragaszkodás jellemezte

a nagy misszionáriusokat, a Szent Bonifácokat, Szent Cirilleket, Methódokat, Adalberteket. Rómától kértek küldetést és áldást nagy művük kezdetekor. És a középkori kereszténység nagyszerű virágzása, a kereszties hadjáratok világtörténelmi jelentősége el sem képzelhető a pápák tekintélye nélkül. Viszont e tekintély süllyedése mily szomorú következményekkel járt nemcsak az Egyházra, de az egész emberiségre nézve is, szörnyű szakadásokat, ellentéteket és háborúkat hozva a világra! A Rómától elszakadt papokat találjuk az eretnekségek és a szakadások élén, hogy később a Rómához mindhalálíg hű papok: a Loyolai Szent Ignácok, a Berulle-ok és a trienti zsinat szemináriumainak neveltjei állítsák vissza az egység fegyelmét és vele a hitnek és erkölcsnek virágzását. Ma pedig a pápaság erkölcsi tekintélye oly nagy, hogy nyugodtan nézhetjük a Péter sziklája körül tomnyosuló hullámokat.

Osszefoglalásképp megállapíthatjuk: a történelem irányításában szerepe volt Krisztus papságának. Az emberiség sorsfordulóin áldásos volt a hatása, ha erős volt a hite és hivatástudata, ha volt benne készség a lemondásra és az Istennek való teljes önátadásra, ha élt benne a vértanúság szelleme és hű volt törhetetlenül Krisztus helytartójához. Ha ezen tulajdonságoknak bármelyike hiányzott benne, megérezte a Föld, hogy megromlott a sója és következtek a zavaros, meddő, szomorú korszakok. A jelen korszak mélyén, mikor az evilágiasság és élvezetvágy, önzés és tekintélyhiány, az eszmei zűrzavar és gyűlölködés olyan kétségbeejtő helyzetet teremtett, a szeretetet és igaz tudományt, a fegyelmet és a lemondást, az örökkévalóságba horgonyzott reményt képviselő és hirdető krisztusi papság tud csupán gyógyulást és emelkedést hozni. A békekonferenciák akadoznak, a népek csüggednek, Krisztus papjai pedig híveiktől körülvéve bizalommal, bátran menetelnek az örök Otthon felé, ahol trónol az idők Ura, a történelem irányítója, a gondviselő Isten. Az ő kegyelme nélkül sem lemondás, sem tudomány, de még vértanúság sem tud üdvöt szerezni a világnak. Azért a sorsfordulókon mindig ott volt egyúttal mint történelmi tényező az imádkozó, a vezeklő és engesztelő papság.

Dr. Hamvas Endre
csanádi püspök.

Papi jelleg és papi jellem

Isten kilépése önmagából a teremtéssel: szeretetáradás. Ez az áradás mindig emelkedett a szeretet nagylelkűségében egészen addig, hogy a minden jóval elárasztott embert még saját belső isteni életének közösségébe is fölemelte. Majd Ádám elbukásával elindult Isten irgalmas szeretetének áradása. A második isteni Személy elküldésében és jövetelében ez az irgalmas szeretet csúcs gyanánt jelenik meg előttünk. Mégis nemsokára látjuk, hogy ez a csúcs fennsíkká tágul s rajta újabb emelkedései indulnak a megváltói irgalmas szeretetnek, majd

hegyek nőnek, a hegyeken egy szédítő csúcs bontakozik ki s rajta a teremtett lét legnagyobb ténye: az Istenember áldozata.

Olyan magaslata ez az Isten irgalmas szeretetének, hogy oda megközelítőleg sem ér föl senki másnak semmiféle életmozganata. Azon a magaslaton csak egyetlen Lény van, aki Pap, és csak egyetlen teendővel foglalkozik, amely áldozat. Amit föláldoz: Onmaga.

Isten szeretet-műveinek csúcsa a Pap és az Áldozat. A nagy alap-épitmény hozzá, az a káprázatos hegycsúcs: a Pap jellemisége.

Ebből a Papból, ebből az Áldozatból és ebből a Jellemiségből csak egyetlenegy van. Nem is lehet több. Akik még a pap és áldozat neveit hordták és hordják valaha is, vagy az emberszívnek eltorzult vágyait mutatták be (bálványok papsága és áldozata), vagy ujjmutatások az eljövendő igazi Áldozatra és Papjára (őszövetségi áldozatok és papok), vagy a lehetőség legmagasabb fokán: Krisztus papságának részesedői a kereszténység Anyaszentegyházában a papirend szentsége által.

Értelmünk csekély fényével megvilágítjuk az alábbiakban hitünk előbb érintett csodálatos titkait.

A) ÁLDOZAT

Az emberiség történetében meglepő egyvonalúsággal áll előttünk az áldozat szükséges voltának érzete, tudata s ennek nyomában a gyakorlat. Az erkölcs és vallás éjében tapogató pogányok is görcsösen fogták ezt a teendőt. Sőt az áldozat tökéletességének vágyát is hordták lelkükben, amely vágyuk emberáldozatok, sőt tömegáldozatok felé sodorta őket. Feltűnő, hogy az emberi típus tekintetében olyan fejlett indiánok két legnagyobb és legműveltebb birodalmában (az aztékeknél Mexikóban, az inkáknál Peruban) a tömeges emberáldozatok legkirívóbb szokását találjuk meg. (Mexikóban évenként 20.000 emberáldozat.)

Roppant mélyen lehet az embertermészetben az áldozat törvénye, ha a vallás magas igazságai területén, ahol annyit tévedett és téved Krisztus nélkül az emberiség, az áldozat tényére nézve ugyanez az emberiség annyira egységesen gondolkozott.

Az áldozatok nagy történelmi ténye a közönséges, nyilvános, hivatalos áldozatokban mered elénk. Ezek lényeges vonásait hámozzuk ki és e vonások tökéletességét szemléljük Krisztus áldozatában.

1. Mi az áldozat lényege?

Valami sajátos megfelelés az Istennek járó teremtményi tisztelet és az áldozat között.

Mi lehet ez a megfelelés?

A kultusz követelménye és legbelső jellege az Istenre vonatkozó elismerés, tisztelet és önálarendelő meghódolás. Szellemünk az értékekre van alaphangolva. Mélységes visszhang kél benne, ha valami igazi érték érinti. Magatartása vele szemben tisztelő elismerés lesz, majd ennek nyomában hódolás. Minél tisztább és nagyobb érték mutatkozik be neki, annál erősebb odatartozást és elkötelezettséget s annál nagyobb tiszteletet és hódolatot él meg vele szemben. Az abszolút érték érintésében a tisztelő elismerés és hódolás a teljes meghódolásba megy át.

A Végtelennel szemben, akitől mindenestül függünk, csakis a teljes meghódolás a valódi visszhang. Ezt a teljes meghódolást az ember ösztönösen is mindenkor az áldozatban fejezte ki. Értékek megsemmisítő föláldozásában. Az ilyen föláldozásban azt akarta mondani Istennek, hogy: teljes kultuszodnak a hódolatban való saját megsemmisülésemet tartanám, de úgy érzem, hogy Te ezt nem kívánod, azért magam helyett, nevemben fogadd el ezt az értéket, melyet a teljes hódolat jeléül megsemmisíték.

Az áldozat lényege tehát: az istenkultusz lehető teljes kifejeződése.

2. Az áldozat tökéletessége.

Az előbbi vázolt hódolat két irányban fejlődhetik: alanyi és tárgyi irányban.

A l a n y i l a g: lehetséges a hódolati lelkiület fejlődése, amely mindinkább hibátlan, tökéletes magatartást sürget áldozatkor. Ez az alanyi tökéletesedés a hibáktól való megtisztulás, a teremtmények tapadásától való fölszabadulás és főleg az istenszeretet vonalán halad, s a szeretet belső törvénye szerint igénye a saját javak önzetlen odaadása a szeretett Lénynek, majd pedig az egész személynek önzetlen átadása, — egyesülés, föloldódás a szeretett Lényben, szinte a belesemmisülésig. A kultusz tehát a tökéletes szeretet lendületében Istennek egyesülő hódoló megsemmisülés igénye nemcsak jelképes (behelyettesített) áldozatban, hanem a szerető személy valóságos, teljes önáldozatával.

T á r g y i l a g: lehetséges a föláldozandó értékek vonalán fölfelé menetelni, vagyis mindig hibátlanabb, tisztább, szebb, értékesebb dolgot, lényt föláldozni. Kétségtelen, hogy a földi értékek vonalán az ember vezet. Ő az első érték. S az ember nem is lehet mindig hibátlanabb, tisztultabb, fejlettebb, szebb testileg, műveltségileg, erkölcsileg, vallásilag. A tökéletes áldozat gondolata kétségtelenül rátereli figyelmünket az emberre, mint áldozatra, és pedig a tökéletes emberre, sőt a legtökéletesebb emberre, s annak öntudatilag és szabad elhatározásilag is egészértékű áldozatára.

Fölmerül aztán az emberi lélekben az a meglátás is, hogy a tökéletes áldozatban bizonyára egygyé lesz az alany és a tárgy; vagyis az áldozati lelkiület a föláldozott értékkel egybeforr. Hiszen az igazi szeretet minden javának odaadásán túl önmagát adja. A nagy, önzetlen szeretetben izzó hódolat Isten iránt legbelső törvénye szerint magát a hódolót kívánja áldozatul. S ha különbséget tehetünk arra nézve is, hogy az izzó hódolat a hódolóban mit kíván elsősorban fölemésztetni, azt kell mondanunk, hogy bizonyára a legértékesebb részt; ez pedig az emberben kétségtelenül az ő szabad önelhatározása s abból fakadó magatartása az önzetlen szeretet teljes kibontakozásáig. — Ennek emberileg legkifejezőbb bemutatkozása a szeretetből szabadon és önzetlenül vállalt halál.

Az áldozat tökéletességéhez tartozik még, hogy közösségi. Abban az értelemben is, hogy a közösség szeme előtt érzékelhetően megy végbe, vagyis nyilvános jellege van. De méginkább abban az értelemben, hogy a közösségért történik. Az ő nevükben is, helyettük

is bemutatott áldozat. Lehetőleg minden ügyük-bajuk, érdekük bevonásával őket Istennél sikeresen képviselő áldozat.

Hogy az áldozat valóban tökéletes-e, annak bizonyosságát Isten elfogadása adja. Az elfogadásból fakad az Isten kegyeinek gazdag kiáradása a közösségre. Ennek jelképe az áldozati lakoma. Az Eucharisziában nem csak jelkép, hanem tökéletes valóság. Isten terít asztalt és végtelen értékű táplálékkal kedveskedik.

3. Mi az abszolút áldozat?

Az előbb vázolt áldozati tökéletesség végtelenbe emelkedő kiteljesedése, amikor az áldozati hódolat lángja méltóan emelkedik Istenhez, átöleli, eggyé lesz vele. Éspedig nem valami csodálatos kegy, vagy lendület erejében lesz eggyé, hanem a legvalódibb személyi alkalmasság folytán.

Az abszolút áldozat teljes valóságát adta Krisztus a kereszten. Ott végtelenül tökéletes Lény abszolút hibátlan, önzetlen, szeretetizzással önmagát áldozta fel. Krisztus istenemberi szeretetének izzása olyan volt, hogy nemcsak testi életét, hanem egész emberi lényét, vagyis ami benne fölemészthető volt, Atyja iránt való hódolata kifejezésére maradéktalanul fölajánlotta, s a megsemmisülésig odaáldozta volna, ha az Atyának úgy tetszik. Krisztusnak ez a hódolatos megsemmisülési készsége elsősorban legértékesebb jellegének: szabad önrendelkezésének teljes megsemmisülésére vonatkozott. Ezt az Atya egészen elfogadta és Krisztus egészen odaadta. Ezt az odaadását Krisztus már megtestesülése pillanatában kifejezte. (Zsid. 10, 7. 9.) Majd életében többször (Jn. 4, 34; 5, 30; 6, 38.), az olajfákhegyi haláltusában is (Mt. 26, 39.), végül közvetlenül halála előtt (Jn. 19, 30.). Befejezte pedig és megrázóan érzékelhető áldozati alakban mutatta be kereszthalálában.

„Megalázta magát, engedelmes lett a halálig, éspedig a halálig a keresztfán.” (Fil. 2, 8.)

Az áldozat befejezése után következett még egy záróselekmény: Krisztus oldalának megnyitása a lándzsával — egészen Szívéig, sőt magának a Szívnek megnyitása. Főnségesen mutat rá ez a záróselekmény arra, hogy Krisztus áldozatának tartalma ebben a Szívben volt: az ember-Krisztus hódolatban kilobbanó szabad és önzetlen szeretete volt az áldozat legfőbb anyaga, de ugyanez a hódolatban kilobbanó szabad és önzetlen szeretet volt egyben az áldozat legfőbb papi ténye is.

Krisztus föláldozott szabadakarata tehát a lázatos engedelmességgel vetette magát alá mindenkor, de legfőképpen a kereszten Atyja akaratának, amely nem akarta egész emberségének, hanem csupán testi életének megsemmisülését, s azt is csak rövid néhány napra.

Krisztus abszolút áldozata tehát mindenekelőtt az ő személyi méltóságának végtelensége folytán áll elő. De abszolútnak mondható Krisztus áldozata más értelemben is, azért, mert maradéktalanul tökéletes az áldozati anyag (Krisztus embersége, s annak legnemesebb része: szabad önrendelkezése), maradéktalanul tökéletes az áldozati lelkület (a tökéletes odaadottságban és a megsemmisülési készségben

jelentkező hódoló tisztelet és szeretet), maradéktalanul tökéletes az anyag és lelkület egysége, maradéktalanul tökéletes maga az áldozat (in actu primo proximo) a föláldozandó részéről, a föláldozottság pedig (in actu secundo) maradéktalanul tökéletes az Atya akarata szerint. Abszolút az áldozat az Atyától való elfogadottság tekintetében is, akinek tökéletesen tetszett s elfogadta engesztelésül és elégtételül s miatta túlaradóan visszaállította az emberiség istengyermeki viszonyát, a maga részéről megbocsátott minden vétket, elengedett minden adósságot, föloldott minden rabszolgaságot s kész az összes embereket Krisztusban testvéreknek nézni és Krisztuson keresztül szemlélni. („A maga részéről”, mert az üdvösségnek közösségi és amennyiben lehetséges, egyedi közreműködésétől nem tekinthet el — miattunk.)

Abszolút hatású az áldozat az emberek felé is abban az értelemben, hogy vallásgyakorlatuk, istentiszteletük elérte csúcsát, üdvösségüknek záloga, jele, eszközlője, minden javuknak kiérdemlője és foglalata lett. Ebben a csodálatos áldozatban van az embereket megszentelő, istenivé átalakító kimeríthetetlen erő, amely a végezt a Végtelenbe, bűnt a Szentségbe, hibást a Tökéletesbe, halált az Életbe emeli és átlényegíti.

Ebben a csodálatos áldozatban van megoldása az emberi problémáknak, gyógyírja a sebeknek és szenvedéseknek, elsimítója lázadó háborgásoknak. Ez az áldozat középpontja és abszolút magaslata a történelemnek, szétválasztója igaznak-hamisnak, jónak-rossznak, elkülönítője Isten és sátán országának. Ez az áldozat egybefogója és kiteljesítője minden emberi áldozatnak, jóakaratnak, erénynek. Esménye minden hősiességnek.

Ugyanez az abszolút áldozat teljességben megvan a szentmisében a keresztáldozattal való egysége folytán. (Trid. sess. XXII.) A különbség a keresztáldozattól a bemutatás módjában van: „... sola offerendi ratione diversa” (u. ott. Cap. 2.). Az oltáron az Atya Krisztus testi életének átmeneti megsemmisülését sem fogadja el. Krisztus a testi megsemmisülés érzékelhető készségét és szentségi valóságát állítja helyébe a konszekráció cselekményében. A konszekráció szavainak erejében (vi verborum) ugyanis külön van a test és külön a vér, ami a természetes állapotban testi halált jelent. Az oltáron azonban nincs testi halál. De ez nem Krisztus áldozati lelkületén, hanem az Atya akaratán múlik. Az oltáron testi szemünkkel is láthatóan annyi van Krisztus fizikai halálából, amennyi lehet az Atya akarata szerint. Az oltár valóságos áldozatában szentségi föláldozás történik (immolatio sacramentalis).

B) PAPI JELLEG

A közösségi áldozat szüksége és jelentősége van előbb, nem a papé. A pap csak azért kell, hogy bemutassa az áldozatot. A papi jelleget tehát mivoltában, mértékében, hatásában az áldozat határozza meg.

Minthogy továbbá Isten a teremtés rendjében az áldozat és pap egységi mozzanatát csak testbe öltözött Egyszülött Fiánál fogadta el — a papi gondolat már e miatt is kissé háttérbe szorul a történelem folyamán az áldozat mellett.

Isten irgalmas szeretetében nem igényelte sehol és semikor a papoktól (Szent Fián kívül), hogy önmagukat áldozzák föl. Meg is nehezítette volna ez nagyon a kultusz gyakorlását. Önmagukon kívül azonban más lényeket, dolgokat föláldozni már kevésbé esett nehezükre.

Papok mindig voltak a történelemben, hiszen a közösségi áldozatokat ők mutatták be; illetve akik a közösségi áldozatokat bemutatták, azok valamilyen értelemben mindenkor papok is voltak. Pap és áldozat korrelatív, egymást föltételező és kiegészítő fogalmak.

Megkíséreljük a papok és papi ténykedések lényeges vonásait kielemezni, majd e vonások tökéletességét bemutatni.

1. A papi mivolt lényege.

A papok lényeges foglalkozása mindenkor az áldozat bemutatása volt. Többi sajátos foglalkozásuk messze e mögött következett. (Érdekesen világít rá erre ma is az újmisének neve és ünneplése a primícia alkalmával. Az új pap első kereszttelését, gyóntatását, betegellátását stb. nem szokták ünnepelni, mégcsak különösebb figyelemre méltatni sem. Milyen más az első szentmise!) A hivatalos papok föladata azonban nem szorítkozott csak e csúcsteljesítményre, hanem fölelelte általában az Isten és emberek között való közvetítés egyéb tényeit is, pl. hivatalos ima, vezeklés...

Az emberiség mindig tudta, hogy bemutatott gyarló áldozatai alig elégíthetik ki azt a felsőbb Lényt, akinek szóltak. Tudta azt is, hogy viszont a pap sokat pótolhat, ha személye kedves Isten előtt. A hivatalos pap életét is úgy gondolta a nép, hogy annak az életnek fögondja az áldozaton s általában a hivatalos szolgálaton kívül mégiscsak a komoly törekvés Isten előtt való kedvességre, és keresése, elsajátítása az Istennel fönntartott bensőséges viszonynak. Úgyszintén a hivatalos pap fögondjához tartozónak vélte mindig a nép: a közösség, sőt az egyesek érdekeinek szemmeltartását és Istennel való helyes képviselését.

Vallástörténeti szemléletben a pap hivatalos összekötő személy Isten és a nép között. Isten és a nép nem egyenrangúak. Nem is arról volt szó soha ez összekötő szerepben, hogy két egyenrangú „fél” barátságot vagy szövetséget kössön. Hanem arról volt szó, hogy a teremtmény, aki hozzá még büns is, vagyis megbántója Istennek, megfelelő módon közelítsen az abszolút Lényhez, teremtő Urához és Birájához, akitől függ léte és minden java. Az a remény sugallta mindig a kultuszt, hogy illő hódolásra megenyhül és megbocsát az Isten és javait kiárasztja az emberekre. Ennek a nagyfontosságú kapcsolatnak megteremtésére hívták meg és állították szolgálatba a papot. Nagyon megbecsülték és ellátták földiekkal, hogy minden gondját az Istennel való közbenjárásra fordíthassa. — Pap tehát az, akinek hivatalos föladata az Istent megillető tisztelet, főleg áldozatot bemutatni, s egyéb szolgálataival, sőt egész életével Isten kegyét biztosítani a nép számára, amelyet képvisel.

A paptól tehát mindenkor nagy szakadék áthidalását, a legnagyobb emberi probléma megoldását és az áldások, javak bőségét vár-

ták. A pap ilyenformán, ha csakugyan tudta, mire vállalkozott, valóban nagy vállalkozó volt.

A papi mivoltban lényeges elemek tehát:

a) Az alkalmasság arra, hogy Isten és a nép között közvetítő legyen.

b) A közösség hivatalos jelölése, amelyhez kapcsolódott a remény, hogy ügyeiket valóban vállalja és helyesen képviseli.

c) Isten is elfogadja a közvetítés szerepére a jelölt személyt.

d) A közvetítést, az istentiszteletet a papnak szabályszerűen, nyilvánosan el kell végeznie.

E lényeges elemek közül talán legkevésbé az első világos: az alkalmasság. Mindenkor megkövetelték a leendő paptól mint alapvetést, az etikai alkalmasságot. Általában pedig megkívánták, hogy a pap szellemének műveltségével, élete erkölcsösségével és Istenhez való gyakorlati viszonyával a nép fölé emelkedjék és szívesen vállalja a rábízott feladatot.

2. Mi a papi jelleg tökéletessége?

Az előbb említett lényeges elemek teljessége.

Ezek az elemek mindig hiányosak voltak a papokban Krisztus előtt. Az alkalmasság többnyire megdőbbentően is hiányos. Hogy csak halványan érintsem e hiányt, Szent Pál egyetlen megjegyzését említem: Krisztusnak „nincs arra szüksége naponként, hogy miként a papok, előbb a saját vétkeikért mutassanak be áldozatot...” (Zsid. 7, 27.) A papoknak tehát mindenkor szükségük volt arra, hogy előbb saját vétkeikért mutassanak be áldozatot. Micsoda kibékítő, összekötő az a pap Istennel, aki bűnben van s bűne miatt Isten ellensége!

Krisztuson kívül a papi jelleg tökéletessége inkább sejtésekben, halvány igényekben élt. Mégis foglalkozunk e sejtésekkel, igényekkel, mert tájékozódásunkra jelentősen hat.

a) A papi alkalmasság tökéletességét a nép mindig valami emberfölségben látta és látja ma is, azért tud annyira megbotránkozni papi hibákon. Ez az emberfölség különösen a pap etikai és vallási értékeire, vagyis hősi erényeire és Istennel való bensőséges jóviszonyára vonatkozik. A nép sosem tudta másként elképzelni az igazi papot, csak úgy, hogy fölötte áll azoknak a hibás ösztönöknek, amelyeknek ő hódol, azoknak az evilági értékeknek, amelyek őt lekötik és Istentől elvonják; csak úgy tudta elképzelni, hogy keményen fegyelmezi szenvedélyeit, rosszért rosszal nem fizet, mindenkit üdvözíteni akaró jó lélek van benne és Istennek igazi követe, akiben bátran megbízhat legfontosabb ügyeiben is mind a Fölséges, mind a bűnös ember.

b) A közösség hivatalos állásfoglalásának tökéletességét abban látta a nép, hogy komoly megfontolással választotta a viszonylag legméltóbbat, ünnepélyesen avatta föl, kiemelte egyéb szolgálatokból és kizárólag Isten szolgálatára rendelte; társadalmilag is igen megbecsülte.

c) Az Istentől való elfogadás tökéletességét mindenkor valami égi jelben vagy szózatban vagy különleges áldásban (a pap szolgálatával kapcsolatban) óhajtotta látni a nép, amelyben Isten maga adja tudtul, hogy ő választott valakit vagy hogy tetszik neki a nép által,

illetve a nép vezetői által választott pap személye — és szolgálatát, áldozatát szívesen fogadja.

d) A kultusznak mint papi cselekménynek tökéletességét a törvények, szabályok, hagyományok pontos megtartásában, az adományok, áldozati anyagok gondos kiválasztásában, hibátlanságában, az istentiszteleti hely és eszközök méltóságában, tisztaságában, rendjében; végül pedig a pap igazán épületes, istentiszteletet és istenszeretlet sugárzó magatartásában látták. Hogy mily helyesen sejt az átlagember a papi tökéletesség megítélésében, bizonyítják Isten megnyilatkozásai, rendelkezései a zsidó nép papságára és papi cselekményeire vonatkozólag, majd pedig Isten súlyos feddésai, ítéletei a hanyag, hibás, bűnös, a szent dolgokkal és szolgálattal nem törődő, esetleg visszaélő papokra vonatkozóan.

3. Krisztus papsága.

Abszolút papság. Ő az egyetlen teljes jellegű, teljes értékű, teljes működésű és hatékonyságú pap.

a) *Krisztus papságának lényege:*

L é t szerint:

Alap: a létbeli egység az isteni és emberi természet között a második isteni személyben.

Ebből áll elő Krisztus létbeli közvetítő, összekötő jellege az Atya és az emberek között. Az Atyával a Fiú van létbeli egységben, az emberekkel az ember-Krisztus van létbeli azonosságban.

Krisztus tehát pappá lett a megtestesüléskor. Fölvatása, konzekrációja: a második isteni Személynek Krisztus emberségével való egyesülésében történt.

NB! Krisztusban nem az Isten, hanem az ember a pap. Az ember azonban csakis az isteni Személyben való fönnállása folytán pap. A papban hangsúlyozott a személyi jelleg. Tehát az ember-Krisztus a pap. Az áldozatban már inkább a dologi szempont lép előtérbe. Krisztus embertermészete szerint áldozat.

K ü l d e t é s szerint:

Alap: a Fiú örök eredése az Atyától, és időben való küldetése az Atyától, hogy embertermészetet vegyen föl.

A Fiú egyesülése az embertermészettel teljes jogú és hatalmú küldetést tartalmazott és egyben teljes fölkészültséget arra, hogy álljon az emberi nem élére, gyűjtse össze Ádám szétszórt fiait, vegye magára bűnterhüket, mint papjuk mutassa be az emberiség áldozatát s ez áldozattal állítsa helyre Isten gyermekeinek hajdan elvesztett világát, kormányozza azt s táplálja önmagával a végső kiteljesedésig.

C s e l e k m é n y szerint:

Abszolút önodaadás az Atyának szeretetben.

Tökéletes önälarendelő hódolás emberi léte első pillanatától kezdve.

Teljes közvetítói készség és megajánlás az Atya bármely akarata elfogadására és megtevésére.

Mint az emberiség feje és papja minden emberrel azonosítva magát, lelkébe veszi mindenki ügyét és szerető Szívén át emeli könnyörögve Atyájához.

Életének egységes és kizárólagos iránya: a keresztdozat.

Az abszolút áldozat bemutatása a kereszten.

Az emberi nem megváltása.

Isten gyermekei új világának megteremtése önmagán mint szegletkövön, s isteni életük elindítása és táplálása önmagából mint életforrásból.

Az oltáráldozat folytonos bemutatása a világ végéig.

Az örök élet kiteljesedett istentiszteletének egybefogása és följajnlása az Atyának.

A lelkek mennyei örök boldogítása mint áldozatának gyümölcse.

E felsorolt papi cselekményekben az éljelleg: a hódoló önfeláldozás, amely Krisztus papságának létbeli és küldetési jellege miatt egyben abszolút közvetítés is.

Krisztus papsága azért létezik, hogy egyetlen, teljes, abszolút kultusztényét, keresztdozatát bemutassa. Tehát Krisztus papi mivolta cselekvői kiteljesedettségében a kereszten töltötte be egész jellegét, küldetését, szerepét, működését. Krisztus papságának teljes értelmét és értékét csakis a keresztdozat tényéből lehet kielemezni. Teljes megértése nem lehetséges számunkra, mert mélységes misztérium.

Próbáljuk e csodálatos papság egész jellegét még a keresztdozatból megvilágítani.

Ég és föld között függ Krisztus a kereszten teljes szegénységben, elhagyatottságban, megalázottságban, sebek, sebláz, borzalmas szomjúság és tetanikus görcsök kinszenvedésében, majd lehajtván fejét kiadja lelkét. A haláltusának ebben az állapotában emeli föl Krisztus papi lelke áldozati adományát az Atyának: saját emberségét mindenestül. Ez a Pap csodálatos szeretet lángjában ég. Akar égni és akar elégni. S akarja áldozatul elégetni mindazt, aminek megsemmisülését az Atya elfogadja tőle.

Krisztus papsága ezen az önfeláldozási csúcson elsősorban: *határtalan szeretetből takadó legteltesebb hódolat, imádás és hála*, saját nevében és az egész teremtett világ nevében. „Nézd Atyám, irántad való szeretetemnek megsemmisülő hódolatát!” — ezt fejezi ki egész lénye. Az Isten végtelen tetszésével találkozó Paphoz lehajol az Atya és ölelésében kiárasztja emberségére minden kegyét.

A kereszt papsága ugyanakkor *mérhetetlen könyörgés, engesztelés és elégtétel az emberekért*. Krisztus a bukott embertermészet és mindenegyes ember minden átkát és terhét hordozza. Magára vette, sajátjaként viseli. Ezért engesztelni akar és eleget tenni. Megfizetni mindent. Nagylelkű e Pap. Túláradóan fizet. „Nézd Atyám, — mondja egész lénye — adhatok-e többet értük, mint a megsemmisülésig önmagamamagat?” — Az pedig, akinek fizet, nem is a fizetést nézi, hanem csak Őt, szeretetét, hódolatát. És megbocsát, föloldoz, fölemel. Magához öleli Papja miatt annak képviselt testvéreit s a teremtett világ e legünnepélyesebb pillanatában az emberiségnek Istennel való szövettségét, atyai-gyermeki viszonyát örökérvényűen megpecsételi.

A keresztnak csúcán kibontakozott papi cselekményt megelőzi Krisztus egyéb működése megtestesülése első pillanatától kezdve. Ezek az élettények Krisztus legvégső papi ténykedésének mintegy előgyakorlatok voltak. Főleg nagy készsége, megajnlása és engedelmes-

sége Atyja akarata iránt, aztán az embertömegekkel vállalt együttérző és együttélő nagy szolidaritása, szegénysége, nélkülözései, tűrései, a kereszthalálnak s előzményeinek előrelátása.

A Szűz méhétől a betlehemi istállón, a názareti ácsműhelyen át egyvonalúan és töretlenül emelkedik valami csodálatos önzetlen, áldozatos lelkület — a keresztségig.

Krisztus a kereszten végleg, befejezetten, tökéletes áldozatban adta oda magát Atyjának, s magában az egész emberiséget, sőt az egész teremtett világot. De ugyanakkor végleg, befejezetten adta oda magát az Atya szeretetével és az istenség minden kincsével együtt az embereknek. A teremtés rendjének legnagyobb igazságai közé tartoznak ez egyszerű áhítatos szavak: „A megfeszített Jézus egész alakja telve van szeretettel. Feje lehajtva, hogy megcsókoljon; karja kitárva, hogy átöleljen; szíve nyitva, hogy befogadjon téged!” (Zadravec: Szent keresztút 32. l.) Nekünk adta Ő mindenét: igazságait, szentségeit, kegyelmeit, Egyházát, — még a hierarchia is a mi kiszolgálónk az Ő szándéka szerint — mennyországát s mennyországának lelkét: önmagát a szeretet édes kenyerében . . . , hogy életünk legyen és bővebben legyen mindinkább Vele és Benne s Általa az Atyában és Szentlélekben.

b) *A liturgia főcselekvője.*

A föltámadással megszűnt Krisztus számára papi küldetésének szenvedő jellege.

Papságának örökre csodálatos nagy ténye azonban tovább él. Él az a harminchárom év alatt egészen a kereszttáldozat magasságáig emelkedett, megérett, beérkezett papi lelkület és a megsemmisülésig hódoló magatartása s ebben a magatartásban kifejezett imádása, hálája, könyörgése, engesztelése és elégtétele. Él, és a közösségi áldozat külső alakját, a kereszthalál szentségi mását felöltve, az Egyház, az emberiség nyilvános kultuszának középpontjába kerül, annak lelke lesz.

Él azért is, hogy megváltói művének másik nagy részét elvégezze: a megváltás érvényesülését a lelkekben. Mert a kereszthalálban a megváltás lényegét adta, tőkéjét halmozta föl. A részletek kidolgozása, a tőke fölhasználása további feladat.

Él azért is, hogy a teremtésben kifejezett mérhetetlen áradását az istenszeretnek és a teremtett lények tárgyi istendicséretét a leg-tökéletesebb öntudatba, szeretetbe, énekbe oldja föl.

Él azért is, hogy az istenszeretnek saját Szívéből feltörő csodálatos énekére megtanítsa a testvéreket.

De nemcsak él a nagy papi tény, hanem *cselekszik* is.

Cselekszik oltáráldozatában, cselekszik szentségeiben, cselekszik szentelményeiben, cselekszik Egyházában, hierarchiájában, imádkozóiban, a lelkekben, a családokban, a közösségekben, a népekben, a történelem minden mozzanatában. Cselekszik ott is, ahol teljesen bezárják előtte az ajtót s megszakítottak Vele minden kapcsolatot. Ahová legcsekélyebb segítő kegyelme vagy ezáltal indított egyéb mozzanat jut csak el, ott is Ő a tervező, a cselekvő.

És *papilag* cselekszik. Vagyis mindent és mindenkit föl akar emelni magához és magával együtt az Atyához — az istentisztelet kö-

zösségében — örök érvényesülésre, megdicsőülésre, boldogságra. Ezért minden kultusz az oltár, a szent áldozat felé halad, emelkedik ebben a fölséges papi ténykedésben.

És sohasem erőltetetten. Amint Ő valamikor példázatokban szólott és hódította a szíveket és kényszerítést soha senkivel szemben sem alkalmazott, azóta is, főleg Egyháza liturgiájában, vonzással („mindeneket magamhoz vonzok” Jn. 12, 32.) akar hódítani. Kibontja titkainak szépségét, színét, illatát és a lelkek elé tárja. Kegyelmeivel pedig könnyíti belső mozdulásukat.

A liturgia főcselekvőjének azonban látható munkatársakra van szüksége, akik elsősorban megjelenítik Krisztus munkáját és másodszorban Krisztus hatásának befogadására alkalmassá teszik a lelkeket.

Ezeket a munkatársakat Krisztus választja ki, részesíti saját papságában, megjelöli földadataikat, küldi, vezeti és segíti őket.

4. A részesedő papság.

A kereszténységnek mélységes szent titka a Krisztus papságában való részesedés az egyházirend szentsége által.

Aquinói Szent Tamás szerint minden szentség valamelyes részesedés Krisztus papságában, vagyis papságának hatásában (3a qu. 63. a. 6. ad 1.). De „nem minden szentség által lesz valaki arra rendelve, hogy tegyen vagy kapjon valamit, ami Krisztus papságának kultuszához tartozik. Ehhez az szükséges, hogy a szentség pecsétet üssön a lélekre”. (U. ott.) „A karakter bizonyos szellemi képesség, amely az isteni kultuszhoz tartozó dolgokra vonatkozik.” (U. ott a. 2. c.) „A karakter eszközi erő, amely Istenből árad ki.” (3a qu. 64. a. 1. c.) „Az örök karakter maga Krisztus.” (3a qu. 63. a. 3. c.) „... a szentségi karakter különösképen Krisztus karaktere, akinek papságához válnak hasonlókká a hívek a szentségi jegyek által. Ezek tehát nem egyebek, mint Krisztus papságában való részesedések.” (3a qu. 63. a. 3. c.)

Bizonyos részesedés már Krisztus papságában a kereszttség és bérmálás szentségi jegyével megpecsételt viszony is. De csak kezdetleges részesedés. Kifejezett, az előbbi kezdetet befejező részesedés a papi rend szentsége által történik. A részesedés célja az eucharisztikus áldozatban való egyesülés Krisztussal. Ezért szükségképpen papi jellegűek a szentségi jegyek.

a) A részesedés lényege.

Amint Krisztus embersége a titokzatos egyesüléskor a Logosban nyerte nem járulékos, hanem állagi fölszentelését s a Logos-szal való személyi egysége folytán a legmagasabb fokú hasonulást az Ősképhez és lett Papjává Istennek és embereknek, úgy a papságra kiválasztott ember a fölszentelés szertartásában jut Krisztussal, a Pappal titokzatos egyesülésre és hasonulásra. Lelke fölveszi a szentségi megpecsételésben Krisztus papi képét és kitörölhetetlenül hordja azt mindörökké. Ezzel a belső konszekrálttsággal lesz a Magasságbéli papja. Nem abszolút, hanem csak részesedő papsággal, nem önálló, hanem csak függvényszerű papsággal.

Krisztus teljes arca papi arc, Krisztus teljessége papi teljesség.

Krisztus teljességébe csak a pap konszekrálódik, Krisztus teljes arca csak a pap lelkébe van örök megkülönböztető jegyként beillesztve.

Ebben a szentségi jegyben, ebben a Krisztus-képben van a részesedő papság gyökérszerű vagy tökeszerű adottsága. Benne van megpecsételve Krisztussal való örök papi szövetsége, benne van kifejezve papi küldetése, benne van adva a papi hatalom, benne van letéteményezve a papi kegyelmiség, benne van biztosítva a papsághoz illő erkölcsi szentség lehetősége s a pap életét körülvevő különösebb isteni gondviselés.

A papi karakter tevékeny szellemi képesség. Általa van minden sajátos papi hatékonyság. A szentmise konzekrációja is nemcsak a szavak, hanem a papi karakter által történik.

Roppant jelentőségű megjellegzés tehát a papi karakter Krisztusnak képére és hasonlóságára, Krisztusnak, a Papnak, aki maga a *papi karakter*.

A pappá való konzekrálást azonban nem elég úgy fölfognunk, hogy általa adományokat *kap* a fölszentelt: Krisztus-képet, kegyelmet, hatalmat, jogokat, s ezek érvényesítésére küldetést, feladatot. Ez a kapcsolat Krisztussal, a pappal az ember fölemelését jelenti Krisztus papságába, szerves, életszerűen kapcsolódó fölemelését. Instrumentum vivum, assumptum, conjunctum lett az ember. Éspedig az *egész ember*; nemcsak a lelke, hanem a teste is.

Ez a szerves, élő kapcsolat fejlődést is követel, mint általában az élet. Minthogy pedig az alacsonyabb élet a magasabb életbe fejlődik, világos, hogy a karakterbe fejlődik az egész ember. Annak erői lesznek úrrá az ember-pap lényén s az erők célja teljes lefoglalást eszközölni és Krisztusban föloldani. Így áll elő az a magas asszimilált állapot: „... élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal. 2, 20.) — E fejlődésben legnehezebb probléma a test. Pedig a testnek nagy küldetése van a papságban.

Krisztus testének egészen nagy, fölséges szerep jutott. Sejteti ezt már az elinduló Krisztus megnyilatkozása a testről: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem.” (Zsid. 10, 5.) Mindenes-tül papi szolgálatot teljesít. Rajta, benne ment végbe és fejeződött ki legteljesebben Krisztus kinszenvedése és keresztáldozata. Ezt „adta oda” (quod pro vobis tradetur), ezt „ontotta ki” (quod pro nobis effundetur) értünk. Vagyis testét mindenestül föláldozta. Sajátosan is vére a mi megváltásunk díja. Teste és vére lett a folytonos oltáráldozat alakja és a szentségi lakoma anyaga. Tehát Krisztus teste csodálatos szerve, eszköze a Fiú küldetésének, megváltásunknak, üdvözítésünknek, az áldozatnak, az örök istenkultusznak. Isten legnagyobb tényei-nek, áldásainak forrása. Az anyagi világ így elképesztő szerephez jutott Krisztus testében.

Ezek szerint szinte természetesnek látszik, hogy Krisztus papjainak *teste* is nagy szerepre lesz fölvéve Krisztus papságában. Ide is illik, amit Szent Ágoston mond: „Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? — et quid tam grate offerri et suscipi posset, quam caro sacrificii nostri, corpus effectum Sacerdotis nostri?” (De Trin. I. 4. c. 14. n. 20.)

b) *A feladat.*

Krisztus feladatának kiteljesítése.

Krisztus ugyanis a megváltást *szociálisan* gondolta el. Ő meg-

teremtette a természetfölötti közjót elképesztő gazdagságban, keretet adott neki Egyházában, a kiosztás szerveit is megalkotta a szentségekben, — de a lelkek kapcsolatát az Egyházzal, az eszközökkel s a közjővel már emberi közreműködéssel kell eszközölni.

Minden keresztény lehet közreműködő, sőt a keresztényi jelleg meg is követeli, hogy az legyen. A főparancs második részében pedig súlyos kötelességünk lett törődni embertársainkkal. — De vannak hivatalos közreműködők, akiknek egész egyénisége és élete sajátosan is, megjelölten is le van foglalva erre a közreműködésre. Ezek a papok. Ők Krisztus követségében járnak (II Kor. 5, 20.), Isten titkainak sáfárai (I Kor. 4, 1.), a lelkek első számú szolgálattevői (Lk. 22, 26.).

Mi a feladatuk?

Aquinói Szent Tamás szerint: „Sacerdos habet duos actus: *principalem*, scilicet consecrare verum corpus Christi et *secundarium*, scilicet praeparare populum Dei ad susceptionem hujus sacramenti.” (Suppl. p. 40. a. 4. c.)

Ez a kettős feladat ismerős. Kevésbé figyelembe vett szempontokra térek ki velük kapcsolatban.

Először *a pap saját áldozatára*.

Láttuk, hogy a vallás legfőbb ténye az áldozat. Krisztus életének is a nyilvános haláláldozat a csúcspontja, ahol Onmagát mutatta be az Atyának.

Kétségtelen, hogy nem tartozik az oltaráldozat lényegéhez, de még érvényes bemutatásához sem az ember-pap saját áldozata. Hiszen az oltáron Krisztus az áldozat. És mégis! Ha kicsit is eszmélődünk, hamar világossá válik, hogy a papi karakter magában foglalja ezt a követelményt: a pap saját áldozatát. A fölszentelésben nyert papi karakter ugyanis Krisztus teljes papi képét fejezi ki. Krisztus papsága pedig áldozatával a legszorosabb egységben van, sőt éppen áldozatáért van. Krisztus a fölálldozott Pap. Egészen bizonyos, hogy a papi karakter legmélyebb igénye a pap áldozatának Krisztus áldozatával való egyése. Bizonyosan tartalékol is az igaz és egész áldozathoz minden segítséget.

Hogy a papi hatalom gyakorlásához a papnak ez a saját áldozata nem föltétlenül kell, érthető, mert Krisztus a főcselekvő, a pap pedig mint eszköz e nélkül is lehet eszköz karaktere folytán, csak akarjon eszköz lenni. Vegyük még ide, hogy az igazi áldozat az istenszeretet tüzeiben emelkedik az ég felé, az istenszeretet pedig a papi lélek szabadakarátának legértékesebb gyümölcse s annál szebb, minél önállóbb és szabadabb készséggel adja az ember.

A papi kiteljesedésnek és a nagy papi hatékonyságnak titka az istenszeretet lendületével megajánlott és betöltött életáldozat. Ez a papi karakter leghőbb vágya, legszerveesebb fejlődési iránya és kiteljesedése is. — Mily erős fénnel világít a saját életáldozat ez igazsága Szent Pál leveleiben. Mennyire — mondhatnám — természetes neki az, hogy „Krisztussal együtt keresztre szegeztettem”. (Gal. 2, 19.) Itt van a keresztény aszkézis legmélyebb értelme, jellege, indokolt-sága. Milyen eltalált a régi szó: mortificatio. — Mekkora nagy dolog ebben a szemléletben a vértanúság és a papi halál!

A másik eszmélődési szempont *a hívek megváltási problémája*.

Az ember igen nyers anyag e földön. Nehezen menetel a teljes megigazulás felé. Főleg a teste nehézkes. Mennyi segítség kell neki, hogy lelkén is, testén is a megváltás, a kegyelem érvényesüljön, ha lassan is, de lépésről-lépésre.

Döntő szerepe van e munkában a papi áldozatnak. Mennyivel más a megváltás tempója, hatékonysága az emberekben, ha a pap áldozatokkal alapozza meg. Mily világos a hithirdetők előtt, hogy a feltörhetetlen kemény lelki ugarok és sziklák csak a vértanúi papi vértől engednek konok merevségükből. És valóban mennyire, sokszor csodaszerűen oldódtak e merevségek a vértanúi papi halálok után.

Nem kell nagy bölcseség hozzá, hogy mély törvényszerűséget állapítsunk meg az összefüggésben és az arányban: a befektetett papi áldozat és az üdvözítő papi munka sikerei között.

Az áldozat emez üdvözítő hatékonysága főleg a belső, őszinte, önzetlen, Krisztussal egyesült áldozatból fakad. De roppant jelentősége van az áldozati jelleg papi testre való kiverődésének is. A fegyelemben, böjtből, virrasztásban, lemondásban, küzdelemben, panaszatlan „iga”-hordásban, hősiesszenvedésben kifejeződő testi vonások jelentős kisugárzói a papi karakter üdvözítő erőinek. Azért is ne sajnálja a pap ifjúsága arcvonásainak korai hervadását és ne féljen a barázdáktól!

És még valamit: a nyers anyag nem szokott közelíteni felénk. Oda kell menni hozzá. Egészen oda. Térbelileg is közeledni mint Krisztus, de az embernyomor mélyére is leszállni, mint Krisztus. Épp ebben a térbeli és lelki közelségben lesz az emberekre nézve élményszerű és hatékony a papi áldozat. — És ha még megosztani is képes azt a sorsot a pap! Legalább együttérzésben! Hát még ha valóságban is!

A harmadik eszmélődési szempont *testünk szerepe* papságunkban.

A Fiúisten testben mutatkozott be a földön. E testen szüremkezett át az Isten. Az emberszemek, emberfülek általában csak e testi átszüremkezést tudták fölfogni. Mennyire nem volt közömbös Isten bemutatására nézve, hogyan viselkedett Krisztus testileg... — Mennyire nem közömbös a pap egész testi viselkedése sem. Papi küldetése, feladata: Krisztust közvetíteni. Nemigen fognak fel az emberek többet Krisztusból érzéseikkel, mint ami átsugárzik a pap testén.

Nagy, halálosan komoly papi feladat az átsugárzás. Hiszen az Istenre éhes ember érzéseiben él és ezekkel akar találkozni Istenével. Ezért rendelte Krisztus is a legérzékenyebb formákat az oltáráldozat és a szentségek számára. Mennyi felhalmozott krisztusi fénynek és hőnek kell a papi lélekben lennie, hogy átsugározzék testén! Mily fejlettnek, kegyelmi erőktől duzzadónak kell lennie a papi karakternek, hogy hatóereje ne törjék meg a pap testén.

Nem ismétlem az idevágó és már előbb érintett gyakorlati dolgokat, csak azt akarom hangsúlyozni, hogy a papi karakter teljes hatékonysága akkor kezdődik, amikor a pap őszintén, igazán és egészen fölajánlja, odaáldozza *testét* Krisztusnak szeretetben. Ekkor lépett az instrumentum conjunctum arra az útra, hogy igazán efficax, hatékony legyen, ekkor lett Krisztus nagyértékű kezes eszköze, amelyen át Krisztus dúsgazdag kegyelmi tőkéje teljes lendülettel áradhat az emberek felé. És árad is, ha ehhez a föláldozott lelkülethez a pap hűséges marad.

Igy lesz a pap Krisztus által óhajtott:

Világossága a világnak. (Mt. 5, 14.) Világosság élete példájával (Mt. 5, 16; Tit. 2, 7.), világosság Krisztus igazságainak hirdetésével. (Mt. 28, 19.)

Sója a földnek (Mt. 5, 13.), vagyis minden erjedés távoltartója, minden rothadás ellenszere.

Pásztora a lelkeknek, akinek egész élete a nyájé, hogy minden jót biztosítson számukra, ha kell, élete árán is. (Jn. 10, 15.)

Végül pedig *tökéletes mediátor*, összekapcsolója Istennek és embereknek, szerves egybeillesztője égnek és földnek.

Áldott az a pap, aki ezt megérti és valósítja. Valóban, Eymard szavai szerint, legnagyobb áldása a földnek.

c) A felelősség.

A pap roppant küldetését és feladatát szabad elhatározással vállalta és szabad közreműködéssel teljesíti. Mérhetetlen nagy dolgok függenek tőle. Ugyanakkor módjában van feladatait nem teljesíteni, vagy csupán részben teljesíteni. Ebből az ellentétből mered a pap felé a felelősség.

A papi felelősség a szabadakarat világnak legnagyobb felelőssége. Valóban rettenetes felelősség! Ha miattunk folyt hiába Krisztus vére a lelkekért, ha miattunk hatástalan sok-sok lélekben Krisztus kinhalála, áldozata, ha miattunk nem jutnak az égbe s telik lelkekkel a pokol. Mennyire érthető Vianney Szent János válasza, amelyet akkor adott, mikor őt valaki mérsékletre intette: Barátom, nem tudja ön, mit jelent plébániáról Isten ítélőszéke elé menni.

Felelősség terhel bennünket azért, hogy igazán, egészen Krisztusi voltunk-e, és igazán, egészen a lelkekéi voltunk-e? — mert csak akkor lehettünk közvetítőik, összekötőik.

Felelősség terhel bennünket azért, hogy összefogtuk-e életerőinket abban az odaadásban, hogy megértsük Krisztus szándékait az egyesek és a közösség üdvözítését illetően? Szolidárisak voltunk-e igazán a ránbízott lelkekkel, hogy egészen képviselhesük ügyeiket Krisztusnál?

Felelősség terhel bennünket azért, hogy komolyan neveltük-e magunkat állandóan alkalmasságra szent szolgálatait betöltésében?

Krisztus teljesen megbízott bennünk, amikor ránk hagyta minden kincsét, Szíve minden vágyát, tervét, egész Önmagát is. Ő minden lélekben megszületni és nőni akar, kifejlődni egészen saját férfikora teljességéig. S lényegesen rajtunk, papokon múlik, hogy ez meglesz-e vagy sem.

Megértjük, hogy milyen súlyos ítéletként hagyja el Isten ajkát a „Vae pastoribus!” (Jer. 23, 1.), „qui dispergunt oves” (u. o.), „non parcebant eis (ovibus)” (Zach. 11, 5.). Megértjük: „Super pastores iratus est furcr meus.” (Zach. 10, 3.)

De megértjük azt is, hogy a legszebb és legboldogabb „Euge serve bone et fidelis” a jó pap fölött hangzik el Isten ajkáról.

C) PAPI JELLEM.

Krisztus áldozatát és legfönségesebb előképének, Izsáknak áldozatát hegyen kívánta az Úr. Mintha ezzel is jelezni akarta volna, hogy az igazi áldozat csúcsteljesítmény. Úgy is, hogy magában is a legnagyobb dolog, úgy is, hogy a legnagyobb teljesítményre épül.

Morijja hegyén Ábrahám „oltárt épített, elrendezé rajta a fát” (Gen. 22, 9.); erre tette föl Izsákot. Hegy, oltár, fa, áldozati anyag. S mindez elrendezve. De mindennél jobban el van rendezve Ábrahám lelke. Csodálatos nagy készséggel, megadással hisz, hódol, engedelmeskedik Istennek. Nincs egy aggodalmas kérdő szava vagy tekintete Istenhez. Pedig Isten ígéretet tett neki ivadékaira nézve, s azokban rendkívüli áldást helyezett kilátásba az egyetemes emberiség számára. Az ígéretet hordó gyermek Izsák volt. Izsákban Ábrahám nemcsak fiát, hanem hitét, értelmét, szívét, akaratát, életét, egész hűségét áldozta Istennek. A világtörténelemnek egyik legmagasabbrendű teljesítménye volt Ábrahám áldozata. De Izsáké is méltó volt hozzá. Menetközben, vivén a fát, még érdeklődött, hogy hol van „az egészen eléggő áldozat” anyaga. Fönt már nem volt szava. Akkor sem, mikor az oltár készült, akkor sem, mikor atyja megkötözte és föltette az oltár farakására, de még akkor sem, amikor atyja „kinyujtá kezét és megfogá a kardot . . .”

Két szóban foglaljuk össze a papi áldozat hegyszerű alapját: *papi jellem*. Rajta épül az oltár a fával: a papi jellem legfelső teljesítménye. Az áldozati anyag: a jellem legfőbb értéke és gyümölcse. A föláldozó cselekmény és az égő láng: a papi jellemnek föláldozó tette.

Könnyű megérteni, hogy az igazi áldozat az emberi teljesítmény hatalmas magaslata és komoly alpműveletekkel építkezik odáig az ember. Félelmes magaslat is ez főleg abban az értelemben, hogy szabadakarataunkra épül, amely oly könnyen változik és megvonja szolgálatát.

Minthogy Krisztusban e csodálatos alapépítmény nem szorul bővebb magyarázatra, az emberpapokban azonban igen, azért csak ez utóbbinak kifejtését, illetve vázolását látjuk szükségesnek.

Vesszük előbb a jellemet általában, mint alapépítményt, aztán szorosán a papi jellemet.

1. Jellem.

a) *A jellem lényege.*

A szó teljes értelmében jellemnek nevezem az emberi egyéniség egészét, amennyiben ez az egész rendezett és zárt egységet alkot s ez egységnek fejlett ereje, az erőnek pedig emberhez méltó irányulása van, és mindeme személyi értéket legbelső fogással tartja hatalmában és kormányozza az önrendelkező szabadakarat, mely függetlenné tette magát mindentől, ami nem tiszta érték, csak azért, hogy minden igényét és munkáját az abszolút értékre irányítsa.

Ez a jellem az egész embernek mint élő, cselekvő, célratörő alanynak szinte összes képességei közreműködésével kibontakozó csúcserő.

A világtörténelem legmagasabb értékű jellemeinél egészen fejlett Isten-viszonnal találkozunk, mint legfőbb jellem-ténnyel. Ami természetes is, hiszen Istenből valók vagyunk, értelmi, érzelmi és akarati adottságaink legmélyén Ő feléje hajlunk, célunkat csakis Őbenne, a Végtelen és Egyetlen Értékben találhatjuk meg és minden teremtményi nyugtalanságunk, vergődésünk, vágyunk, igénylésünk csakis Benne pihenhet meg végső megnyugvással.

A legfejlettebb jellemek erősen kidomborodott Isten-viszonya gyakorlati jellegű, vagyis tettekben, nekifeszülésekben él, maradéktalan irányulásban Isten felé. Ez a teremtés legértékesebb centripetális munkája. E munka legszentebb ambíciója, hogy gátlásoktól minél tisztább legyen, minél összpontosítottabban benne legyen az egész ember, minél egyenletesebb, vagyis zökkenésmentes legyen, végül kitartsón a teljes beérkezésig.

b) *A jellem gyökere.*

A szabadakarat tiszta és erős készsége és e készségnek emberhez egészen méltó munkairánya.

Mi ez a készség? Az akarati erőtökének legbelső és legelső mozdulása. Önzetlen mozdulás a jó felé. A tiszta értékű készség, amelyről itt szó van, független a testies ösztönök, szenvedélyek készségétől.

E készségnek tárgya: a jó, mint érték önmagában; nem annak hasznavehetősége a cselekvő számára. Minthogy tehát e készség a tiszta jóra irányul korlát nélkül, azért az abszolút jó felé nyitott és közvetlen útja van. Már kezdő állapotában az értékvilágnak miniatűr foglalója. — Ez kell az emberből az Istennek és szinte semmi más!

Háromféle forrása van e készségnek. 1°. Maga az embertermészet, mely a legkülönbözőbb egyedi készségeket mutatja föl. Akiben dúsan van meg ez a mélyről feltörő akarati bonitas, — ez a legértékesebb adottsága az embernek — az a jellemnek legbiztosabb alapját hordja magában. Amennyiben *szabadon* irányul és érvényesül, annyiban gyökere a természetes jellemnek. — Gyermekeknél sok található ebből a szenvedélyek bontakozása előtt. — 2°. Isten kegyelmi világának segítő erői főleg e készség támogatására irányulnak. Szükséges is e támogatás, mert mint természeti adottság gyenge ahhoz, hogy a testi ösztönök erőivel szembenállni és érvényesülni tudjon. — 3°. A tudatos és főleg tervszerű gyakorlás kisebb adottságot is jelentősen fejleszthet. A becsületes törekvésnek alig van előnyösebb kamatozási területe ennél. A készség személyi értéke és érdeme a gyakorlattal és küzdelemmel egyenlő arányú. Azért jelentkezik Isten útjain oly hamar a kipróbálás.

Külön kell megemlítenem a hősiecs készséget, amely elszánt és önzetlen önodaadást jelent a viszonylagosan legmagasabbra és legnehezebbre. Ha ez állandó, akkor rendesen kitűnő természetes adottság, kiváltságos kegyelmek és szorgalmas gyakorlat gyümölcse. Ennek sorsa, hogy tiszta szeretetben mindinkább áttüzesedik s elvesztve centrifugális erejét — a Végtelen Jóba hull.

c) *A jellem legértékesebb belső magatartásai és tárgyi irányulásai.*

E magatartások: 1. *A nagylelkűség.* Emberszívnek legkívánatosabb értékek egyike ez. Aristoteles is vonzóan rajzolja Nikomachos-

hoz címzett Ethikájában. Az a nagylelkűség azonban, melyet Jézus Krisztus saját életében bemutatott s amely azóta a fejlett keresztény jellemnek velejárója, messze túlszárnyalja az arisztoteleszi megalopsychia-t. Ennek ugyanis lényeges mozgási és cselekvési iránya az alanynak önjava. A krisztusinak pedig az Abszolút Jó és miatta az embertestvér java, s értük evilági önjavát alkudozás és viszontszolgáltatás igénye nélkül áldozza oda. Az önző embert ilyen nagylelkűségre csakis Krisztusnak kegyelmi erői képesítik. 2. *A tiszta értékek igénye.* Tiszta érték az abszolút érték és mindaz, ami hozzá vezet. Minél mentesebb valaki a testies igényektől, annál inkább vonzanak ezek. Mikor a nekünk való érték fölragyogott előttünk, akkor lett számunkra *cél és eszmény.* A tökéletes cél és eszmény a végtelen értékű személy: Isten. Ő, hogy közelebb jusson hozzánk, embertestbe öltözött s így lett a legfőbb értékek egészen nekünk való foglalatja. Milyen egyszerre világos ebből az, hogy az Evangélium emlőjén táplált *μεγαλόψυχος άνθρωπος* eszménye miért Isten és Jézus Krisztus. Az „igény”-nek alanyi mozdulása személyenkint különféle. Erős tisztulási folyamaton kell átmennie. Plátó szerint a léleknek szárnyai nőnek az értékek szemléleténél. Krisztus követője tudja, hogy ha nem akar Daedalus és Icarus sorsára jutni a viasz-szárnyak miatt, akkor a tiszta értékekhez való viszonyának a lélek belsejéből kell kinőnie igaz növéssel. Az igaz növés oly nagyon léleknek való, ha gátlásaitól megtisztítottuk. A tisztulási művelet többnyire nem kellemes. Az igazi értékigény tisztulási folyamata testies énünknek rendesen vergődést jelent. Hiába! Csakis a testies igények fölé kerekedve állhat elő tiszta szemlémi igény. 3. *Szaltómortálás fölkészültség.* Igaz készségnek ebben van a próbája. E nélkül hamis. Miről van szó? Arról a magatartásról, mely vállalkozik akármilyen tetre, ha annak szüksége vagy méltányossága fölmerül. Fejlettebb gondolkodásnál pedig Isten akaratával megegyező szükség és méltányosság forog itt szóban. E vállalkozó magatartás nem mindig szaltómortálé. De előbb-utóbb azzá lesz a körülmények miatt. Amikor behúnyt szemmel, Cézárként tógánkat szemünkre borítva vagy esetleg ennyi könnyítés nélkül is, emelt fővel, rettegés és szepegés nélkül kell elfogadnunk a megsemmisülés élményét vagy talán magunkat beledobnunk ez élménybe. Ez élmények bátor kiállása dönt végérvényesen jellemértékünk fölött. Azért van Isten pedagógiájában oly nagy szerepe ennek. Isten azonban nem hagy magunkra. Először Fiát állítja elénk, aki a világtörténelem legszörnyűbb szaltómortálóját csinálta meg az Olajfák hegyén, vért izzadva, csak azért, hogy övéinek élén haladjon; aztán sok kegyelemmel segít Isten annyira, hogy ahol van igazi szaltómortálé, abból csak maradéktalan győzelem és egyéni kiteljesedés következhetik, ha előbb nem, utóbb, de biztosan. Minden igaz jellemnagyság útját ilyen teljesítmények mérföldjelzői mutatják.

A jellem legértékesebb *tárgyi irányulásai* pedig egybeesnek a jellemfejlesztés legfőbb részletényeivel, amelyek: 1. A testiességből önmagát kidolgozó szellemföleány. 2. Tárgyilagosság. 3. Bátor szembenézés önmagával. 4. Önbirtoklás. 5. Egycélúság. 6. Erkölcsiség. 7. Kegyelmiesség. 8. Istenszeretet. 9. Testvérszeretet. (L. ezeket jellemtanilag kifejtve a Papi Lelkiség 13. számában 70—76. ll.)

2. Papi jellem.

a) *Maximális jellem.*

Kétségtelen az elmondottakból, hogy a papi küldetés teljes betöltésének megfelelő alapja csakis az imént vázolt egészértékű keresztény jellem. De ugyanerre a következtetésre jutunk, ha a papi jellemiség követelményeit tanulmányozzuk a kinyilatkoztatás szövegeiből, a papszentelés szertartásaiból, kanonizált papok életéből és az Egyház legfőbb tekintélyeinek nyilatkozataiból. (L. Enchiridion Clericorum. Vatikáni kiadás, 1938. LVIII. + 920. l.)

A papi küldetés igazi betöltéséhez elengedhetetlen feltétel a maximális jellem legfőbb teljesítménye: a megajánlott és soha vissza nem vont önfeláldozás. A papnak ugyanis rendelkeznie kell a mediátor önzetlenségével, a kapocsnak, a hídnak önzetlenségével. Ez pedig nem más, mint önfeláldozás. Rendelkeznie kell valódi apostoli lelküllettel, amelynek lényege szintén önfeláldozás: élni, dolgozni és felemészteni másokért, mint a gyertya a fényért, mint a gabonaszem a termésért. A pap tehát teljesen Isten és tervei számára lefoglalt és megszentelt olyan maximális jellem, mely az emberileg lehetséges legszentebb, legnagyobb és legnehezebb feladatok végzésére van beállítva.

Ha valaki papnak készül, jelleméletének iránya az önzetlen közösségi szolgálat és az áldozat. Ebben kell gyakorlatoznia. De a nagy Nevelő, a Szentlélek Isten is ebben gyakorlatoztatja a tiszta szándékú levitát. És nemcsak a levitát. A fölszentelt pap is lassan érik be a tökéletes áldozatra; neki is sokat kell gyakorlatoznia ugyanabban. Ez természetes is, hiszen Krisztusnak magának is gyakorlatoznia kellett.

A gyakorlatozás legfőbb területe az ember-papnál, illetve papnövendéknél az önértékelés, az érzések és az önkarat. A feszült öntudatnak, az önelégült érzéseknek, az önös akaratnak egyszerűsödésben, alázatos meghajlásban, Krisztus tárgyilagosságához való simulásban kell megneemesülniök és Krisztus nagy küldetésében kell asszimilálódnok.

b) *Nagy problémánk.*

A papi rend szentsége kiemelt bennünket emberies önérdekeink világából és a legmagasabbrendű közjó önzetlen munkásaivá jellegzett. „Weil er zum „Klerus“ gehört, ist das „Los-Anteil“ am Herrn besonders hart auf ihn gefallen. Die schwere Gotteslast, unter deren Wucht gebeugt er demütig-dankbar einhergeht, hat alle seine persönlichen Wünsche und Neigungen erdrückt und ihm das reine naturhafte Bestimmungs- und Verfügungsrecht über seine Person, ja über seine ganze Existenz so radikal entzogen, dass gar nichts mehr, keine Stunde, kein Werk, keine Unternehmung ihm gehört; selbst seine Gesundheit und sein Leben gehören dem Herrn. Omnia opera mea Regi!“ (Bleienstein: Der heilige Priester. Heiliges Priestertum. Referate, Wien, 1932. 38. l.)

Maradt mégis bennünk az ádami ember gyarlósága. A pap-

szentelés ebből a szempontból nem teremt új embert. Nem mentesít régi hibáktól. Az előző élet szokásai visszajárnak mint kísértetek.

Mínhogy pedig az elvállalt nagy papi küldetés főnnáll és teljesítést sürget, minél becsületesebb a pap, annál inkább feszültséget él meg a vállalt és a betöltött hivatás között. Lassan legfőbb megpróbáltatása lesz Krisztus papjának ön maga elviselése s az a tudat, hogy Krisztus művének talán ő a legfőbb gátlása. S ez valóban így is van, ha nem érti e probléma föloldásának titkát.

c) *A megoldás.*

Alázatos Krisztus-szeretetben van az előbbi nagy feszültség megoldása. Olyan Krisztus-szeretetben, amilyen az Egyház első emberi fejénél: Péternél volt.

Péter, szeretsz-e engem?

Te tudod, Uram, hogy szeretlek Téged.

Nem emelem már magam senki fölé. Nyomorúságom megtanított szerénységre, helyes önértékelésre.

De semmiségem tudatából kinőtt Krisztus kizárólagos és önzetlen szeretete. S Érette s Benne minden léleknek szeretete. Önzetlen, szolgáló, áldozatos, gyakorlati szeretete. A nagy építő szeretet, amely a Krisztus-test építéséhez önmagát adja, teljes magát.

Ez az alázatos szeretet jut majd el Krisztus általvert Szívének áldozattá lett papi szeretetéig s ebben az egyesülésben teljesíti a részesedő papságnak azt a jellemszolgálatát, amely a legalkalmasabb arra, hogy az eucharisztikus áldozatba fölemelje s annak áldásaiban részesítse az emberiséget.

Papi problémáink megoldásának művészete Édesanyánk, a Boldogságos Szűz Mária Szívében és kezében van. Szívében, mert az áldozat jellemteljesítménye az emberszívek között (tehát Krisztuson kívül) legsodálatosabb tökéletességre az Ő Szívében emelkedett s örök eszménye lett a Krisztussal egyesült papi odaadásnak. De kezében is van a megoldás művészete, mert az Őt jellemző nagylelkűséggel osztja főleg papoknak azt a kegyelmet, amellyel Krisztus áldozatának egységébe fölemelkedhetnek.

Hunya Dániel S. J.

El ne hanyagoljuk a lelket!

(Szent Bernát III. Jenő pápához.*)

Halljad tehát, hogy mit ellenzek s mit tanácsolok. Ha minden életerődöt a külső tevékenységbe ölöd és semmit sem fordítasz szemlélődésre, mit gondolsz, megdicsérlek? Nem, ezt nem dicsérem. S úgy vélem, senki sem tenne másként, aki hallotta a bölcs Salamon szavát: „Qui minoratur actu, sapientiam percipiet.” (Eccl. 38, 25.) Hiszen maga a külső tevékenység is megszenved, ha nem elmélkedés gyümölcse. Ha tehát egészen mindenkié akarsz lenni, követvén azt, ki „mindenkinek mindene” volt: dicsérem emberszeretetedet, de csak úgy, ha mindenkire kiterjed. De hogyan terjed ki mindenkire, ha magadat kizárod, hisz te is ember vagy? Tehát, hogy teljes és mindenkire kiterjedő legyen emberszereteted, számodra is legyen hely abban a kebelben, mely mindenkit magába zár. Ha nem így teszel, akkor az Úr szavai szerint, mit használ neked, ha mindenkit megnyersz, de tenmagadat elveszíted? Ha tehát mindenkié vagy, te is légy egyik birtokos. Miért csapnád be önmagadat? Meddig bolyong távol visszatérés nélkül a lelked? Miért nem fogadod be magadat is azok közé, kiket önmagad helyett befogadtál? Boldog-boldogtalanak ajándékozol s csak önmagadnak nem juttatsz semmit? Bölcs és ostoba, szolga és szabad, szegény és gazdag, férfi és nő, ifjú és öreg, pap és laikus, szent és gonosz mind-mind egyformán részesednek benned, mind egyformán iszik lelked szökőkútjából: csak te állsz külön és szomjazol? Ha már az is gonosz, ki pazarolja javait, mit mondjunk arról, ki az egészséget elherdálja? Lelkedből bőven ömlik az ár a terekre, emberek és barmok, sőt Ábrahám fiának tevéi is bőven isznak belőle: állj hát te is közéjük, igyál saját kutad forrásából! De azt mondja a Szentírás: Semmiféle idegen nem iszik belőle. De vajjon te idegen vagy? Kinek ne lennél idegen, ha önmagadnak az vagy? Vagy kinek tud hasznos lenni az, aki önmagával szemben haszontalan? Gondolj tehát, nem mondom, hogy mindig, nem mondom, hogy gyakran, de néha-néha gondolj önmagadra. A sokak közt vagy legalább a sokak után, légy hasznára néha önmagadnak is. Kell ennél nagyobb engedmény? Mert inkább engedékenységből, mint józan megfontolás alapján mondom, hisz úgy vélem, hogy e tekintetben még az apostolnál is engedékenyebb vagyok. Talán bizony még jobban is, mint helyes lenne, mondod. Nem vitatom. De hátha mégis így a helyes. Mert te — remélem — nem éred be azzal a kevéssel, amit én eléd tárok, hanem többre törekszel. Úgy is van

* De consideratione 1. V ad Eugenium papam III. Lib. I. c. 5, 7.

rendjén, hogy inkább te légy nagyratörőkvő, mint én túl merész. A magam szempontjából is biztonságosabbnak tartom, hogy ily magas méltóságnál inkább félénkségem, mint túlzó vakmerőségem keverjen bajba. De éppen ily módon kell a bölcs embert figyelmeztetni, hogy megvalósuljon az Irás szava: „Adj a bölcsnek alkalmat és bölcsességben gyarapszik.” (Péld. 9, 9.)

*

Most pedig, mivel rossz napokat élünk, újból figyelmeztetnem kell, hogy ne add át magadat egészen és minden időben a cselekvésnek, hanem hagyj meg valamit a szemlélődés számára szívedből is meg idődből is. A szükségességet, nem a méltányosságot tartom szem előtt, mikor ezt mondom, jöllehet a szükségnek engedni nincs a méltányosság ellen. Mert ha módjában lenne az embernek, hogy azt tegye, ami illő, akkor mindenekelőtt és mindenben első helyre kellene tennünk és egyedül csak azzal, vagy főképpen kellene foglalkoznunk azzal, ami mindenre jó, azaz a jámborsággal, — ezt eszünk megdönthetetlenül bizonyítja. Mi a jámborság, kérde? Szemlélődésnek élni. Azt mondod talán, hogy ebben a véleményemben eltérek attól, aki a jámborságot az istenszolgálattal határozta meg. Nem így van. Ha jól megfontolod, jöllehet csak részben, de ugyanazt a gondolatot fejezik ki szavaim. Mert mi tartozik jobban hozzá az istenszolgálathoz, mint amire a Zsoltáros is buzdít: „Álljatok meg és lássátok, hogy én vagyok az Isten” (Zsolt. 45, 11.), ami pedig a szemlélődésnek legfontosabb része. Mert van-e valami, ami anynyira jó lenne mindenre, mint az, ami gondolatban valami módon előre megtevéen és elrendezvén a teendőket, magának a cselekvésnek a részeit is, elővételezve, magáévá teszi. Szükségképpen így helyes ez, hogy azok a dolgok, amik előre látva és előre megfontolva, hasznunkra lehettek volna, elhamarkodva kárunkra ne váljanak: aminthogy, emlékezzél csak vissza, súlyos és komoly megfontolást igénylő dolgaidban, nem kételkedem, veled is gyakran megtörtént már. Az elmélkedés pedig, elsősorban magát a forrását, ahonét ered, azaz az értelmet tisztítja meg. Azután kormányozza az érzelmeket, irányítja a cselekedeteket, kijavítja a hibákat, összhangba hozza az erkölcsöket, megszentéli és rendezetté teszi az életet s végül az isteni és emberi dolgok tudományát közli velünk. Ez az ami az összezavart dolgokat egymástól világosan megkülönbözteti, ami az egymástól távol állókat összefűzi, a szétszórtakat egybegyűjti, a titkosakat kifürkészi, az igazságot kinyomozza, a valószínűket mérlegre teszi, a képzelt és hamis dolgokat próba alá veti. Ez az, ami a jövőben megteendőket előre kiterveli, a megtetteket ismét átgondolja, hogy ne legyen a lélekben semmi helytelen, vagy javításra szoruló. Ez az, ami a szerencsében is előre megérzi a kedvezőtlen dolgokat és szinte meg sem érzi azokat a balsorsban: az utóbbi az erősség, az előbbi az okosság erényének tulajdonsága.

Fordította:

Kassa Lehel S. O. Cist.

A papi karakter

A középkor életében a lovaggáavatás a korszellem egyik legjellegzetesebb kifejezője volt. Nemcsak egyszerű szertartás, hanem a megjelölés, a karddal való lovaggáütés bizonyos jelleget adott, felavatta az ifjút a gyengék és a nők védőjévé, lovagjává.

Aquinói Szent Tamás ehhez egészen hasonló jelleget lát a katonának avatásában is, mikor a szentségek gyümölcseiről értekezik: „milites caractere insigniuntur, quasi ad militiam deputati”. Sum. Theol. III. qu. 63. a. 3. Ezzel a hasonlattal akarja megvilágítani a szentségeknek a kegyelmen kívüli másik hatását, hogy t. i. némelyik azok közül eltörölhetetlen jelleget nyom a lélekbe: karaktert ad.

A krisztusi papság Krisztus papságában való részesedés és az a jegy, melyet a papi rend nyom a lélekbe, tulajdonképpen Krisztus karaktere, mely a kiválasztott lelket az Úr papságának részesévé teszi.

Ennek a papi karakternek dogmatikai fogalma a papi élet sok vonatkozásában döntő hatással van. Nemcsak olyan értelemben, hogy a papi rendet még egyszer felvenni nem lehet, hanem főleg abból a szempontból, hogy eltörölhetetlen volta kihatással van az egész papi lelkület kialakulására, Krisztushoz való áthasonító jellege pedig az egész papi aszkézis nagy vonalait megszabja. Ha ezeket a jegyeket mind egybegyűjtenők, azt hiszem, igen érdekes lelki, pszichológiai képét nyernők a papnak.

Ámde legyen szabad a jelen alkalommal ezt a dogmatikai és lélektani képet figyelmen kívül hagyni, és a papi karakternek egy más szemszögből való beállítását megkísérelni. Mert papi karakterről nemcsak dogmatikai és lélektani látószögből beszélhetünk, hanem erkölcsi szempontból is. És éppen ez a szempont az, melyből alig-alig szokták azt elmélkedés tárgyává tenni.

Erkölcsi síkon az egész papi élet akkor felel meg annak a nagy hivatásnak és küldetésnek, melyet Krisztustól kaptunk, ha lelkünk nemcsak tiszta a bűntől és annak minden salakjától, hanem ha erényekkel is ékes. Az erények adják meg a léleknek nemcsak szépségét, hanem ezek képesítik a lelket, hogy egészen alkalmas legyen krisztusi hivatásának a Mester gondolata szerinti betöltésére.

Milyen erények azok, melyeknek megszerzésére a papi lélek kötelezve van? Az igazi lelki tökéletesség nemcsak egyes erények megszerzését teszi szükségessé, hanem valamennyit, kisebb-nagyobb fokban. Nem elégséges a papi lelkület erkölcsi képének kialakítására, ha csak egyes erényeket szerzünk meg, hanem valamennyit bírunk kell, mert akár csak egyiknek is, másoknak is a hiánya igen visszatetsző lehet a papi életben. Minden hívőnek szól Krisztus Urunk parancsa: legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes! De elsősorban a Mester legszűkebb körének, a krisztusi papságnak szól ez a parancs, amelynek értelmében nemcsak egyes erények, hanem valamennyi szükséges, hogy a mennyei Atya tökéletességét megközelítsük.

Bár valamennyi erény szükséges tehát a pap erkölcsi életének kialakításához, mégis vannak egyesek, melyek a többenél jellegzetesebbek, melyek az egyénnek erkölcsi képét és jellegét jobban kiala-

kitják, mint mások. Hiszen általában is egyéniségünk jellemző vonását azok az erények szokták adni, melyeket különös fokban, vagy mint a szentek, hősi fokban gyakorolunk. A jellem is erkölcsi szempontból egy ilyen uralkodó erényt jelöl meg a többi fölött, és pedig a lelki erősséget, mely a többinek erejét és jellegét is megszabja.

A kérdés tehát az, melyek azok az erények, melyek a papnak erkölcsi képét, erkölcsi karakterét alkotják?

Hogy a kérdésre megfelelhessünk, külön kell választani a szerzetesi papi karaktert a világi pap erkölcsi jellegétől.

A szerzetespap életének jellegét az ő szerzetesi hivatása és élete adja meg. Ez a szent hivatás őt a szerzetesi közösségbe állítja, ahol a szent szabályok és a kolostor elzártága adja meg lelkének azt a nagy erőt, hogy őt a világ szelleme ne érintse és kísértéseivel szemben legyen ellenálló. Neki az élet gondjaival is kevesebbet kell törődnie, tehát tökéletesen eligazodik, ha engedelmes, mert az előjáró parancsa számára az a prudentia, melyre legjobban szüksége van. A lelki erősség tehát nem játszik nagy szerepet az ő életében, s inkább abban a formában jut szerephez, hogy a szabályoknak alávesse magát, tehát legyen alázas és előjáróinak alávesse magát, tehát legyen engedelmes.

A világi papnak életében azonban a szabályok és a zárt közösség nagy lelki tényezőit nem találjuk. Nem védi őt a szerzetesi közösség, a szent szabályok és a kolostor a világ támadásai és veszedelmei ellen. De az élet irányításában sincsen meg neki az a szerencsés segítsége, mely az előjáró intézkedéseiben kapja meg a szükséges tájékoztatást. A világi papnak lelki élete tehát egészen más két erénynek gyakorlása által nyeri különös jellegét. A *lelki erősség* erénye a világ támadásai és veszedelmei ellen erősíti, az *okosság* erénye pedig a nehéz és szövevényes életutakon igazítja el.

A világi papnak erkölcsi karaktere nem az engedelmesség és alázasosság erényeiben nyeri szilárdságát, bár neki is bírnia kell ezeket az erényeket. Lelki életének léte nem ezeken fordul, hanem a másik kettőn, a lelki erősségen és az okosság erényén! Neki magának, egyedül kell megállnia a legnehezebb kísértések és támadások közepette, tehát lelkének erőssége a legfontosabb erény, melynek ereje nemcsak magát tartja meg az Úrnak fogadott hűségében, hanem másoknak, a lelkek ezreinek hűségét is biztosítja. A világi pap lelki erejére támaszkodnak mindazok a lelkek, kiket az Egyház reá bíz Krisztus nevében.

De ez a lelki erősség egymagában nem elég. Neki sokszor a legbonyolultabb körülmények között kell a helyes utat megtalálnia, a legnehezebb körülmények között kell magát is, másokat is eligazítania. Mekkora körültekintés, megfontoltság, az összes körülmények és a törvény kellő mérlegelése kell ehhez! Éppen ebben segíti őt az okosság sarkalatos erénye. Ha ebben gyenge, vezetni, irányítani, igazítani soha nem tud, de maga sem tud okosan és helyesen eligazodni az élet nagy nehézségeiben. Ezért szükséges, hogy őbenne az okosság erénye nagy fokban legyen meg, mert csak így lesz a lelkeknek szakavatott és jó vezetője. Nem várhat, míg másoktól, felette-seitől parancsot, utasítást kap, legtöbbször magának kell döntenie.

Nem is kérhet parancsot minden esetben, hiszen legtöbbször neki kell parancsot adnia a lelkek számára! Vezetni az okos lélek tud igazán.

A világi pap erkölcsi karakterét, jellegét tehát legfőképpen e két erény, a lelki erősség és az okosság szabja meg. Meg kell lenni lelkében a többi erényeknek is, egynek sem szabad hiányozni! Az engedelmesség és alázatosság erényének sem, melyek a szerzetesi papi jelleg fővonásai! E mellett a többi erények is mind-mind szükségesek. Csakhogy a főjelleget és legnagyobb fontosságot a világi pap életében a lelki erő és okosság erényei adják! Ha ezek valamennyi erény fölött erősödnek és tökéletesednek lelkében, akkor a leghevesebb viharok és kísértések sem fogják kidönteni, hanem olyan lesz, mint a százados tölgy, mely koronáját magasra emeli és a rája kapaszkodó folyondárokra mind-mind a magasba emeli. Olyan lesz, mint az okos kormányos, aki a rája bizott hajót a sok szirt és örvény közepette is ügyesen és körültekintően tudja elkormányozni s ezzel nemcsak magát, hanem mindazokat, akiket hajója visz, az örök révpartba vezet!

A papi karakter dogmatikai és lélektani szempontjain kívül jó tehát néha e karakter erkölcsi vonatkozásairól is elmélkedni, hogy lelki életünk képe helyes és tökéletes legyen!

Dr. Erdey Ferenc

Szent papokat!

Szinte megdöbben, megretten az ember, amikor gondolkodni kezd az Úr Jézus eme parancsán: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes!” Vajjon, hogyan kell ezt értelmezni? Vajjon, nemcsak egyszerű példabeszéd akar ez lenni, amelynek fenséges értelme a sorok mögött rejlik? A szószerinti értelmezést első sorban a szentek légiói mutatják, akik fényesen bebizonyították és bizonyítják, hogy az Úr Jézus idézett kijelentése határozott parancs, amelyet végre is lehet hajtani. Ha tehát a szentek serege az idézett szentírási részt mindenkire nézve egyformán kötelező parancsnak tekinti, hatványozott mértékben vonatkozik ez azokra, akiknek hivatásuk az emberek megszentelése, vagyis a papokra. De vegyük elő b. e. XI. Pius pápának a katolikus papságról szóló apostoli körlevelét, amelyben a következő nagyon komoly felszólítást intézi hozzánk: „De hogy nehéz munkátok Isten áldása és kegyelme nyomán bőséges gyümölcsöt teremjen, szentül éljete. Az életszentség — mint a katolikus pap legfőbb ékessége — annyira fontos, hogy nélküle a többi lelki kiválóságok teljesen erőtlenek, míg egyedül vele — minden más kiválóság nélkül — csodákat lehet művelni.” (Szent István Társulat magyar nyelvű kiad. 66. old.) Ezekután akárhogy vizsgáljuk ezt a nagyon fontos kérdést, a végső következtetés csak ez lesz: a pap legyen szent!

A pap szent életét azonban az Úr Jézus még külön is megkívánja. Szent Péter első levelében határozottan követeli, hogy a papság szent papság legyen. Szent Jánosnál barátainak nevezi a papot.

De ki lehet az Isten barátja, bizalmasa? Bűnös pap biztosan nem! Aki bűnök között él, az a sátán barátja. A bűnös iránt irgalmas az Isten, de nem lehet bizalmasa az, aki lelkéből kiüzte az Urat. Már nem mondalak titeket szolgálknak, barátaim vagytok! Micsoda kitüntetés ez! A pap barátja az Isten, de csak annak, aki hasonlít a Mesterhez! Hozzá pedig csak az hasonlít, aki a kegyelem állapotában él és a szentek útján halad. Ez a kettő összetartozik. Lehet ugyan, hogy valaki a kegyelem állapotában van és mégis egy helyben marad, bűnt nem követ el, de tovább nem megy. Ennél többet kíván tőlünk az Úr! Nekünk megbízatást is adott, amelyért küzdenünk, harcolnunk kell, mégpedig teljes erőnkkel, megállás nélkül. Szent hivatásunk mindazt kötelességünké teszi, amit a lelkek üdvössége megkövetel: imádság, böjt, komoly aszkézis stb. Ekkor leszünk az Úr barátai s haladunk a keskeny, de meredek úton.

Tehát szentekké kell lennünk! De lehetséges-e az, hogy minden hivatásos pap szentté legyen? (Hivatásos pap, aki a papi életet nem kenyérkereseti forrásnak tekinti, hanem komoly hivatásnak.) Az eddigiek alapján meg kell állapítanunk, hogy feltétlenül lehetséges! Ha nem volna lehetséges, az Úr Jézus nem követelné tőlünk, a szent papok serege pedig nem bizonyította volna be ennek lehetőségét.

Első feltétele az, hogy a pap ne csak akkor legyen pap, amikor átlépi a templom küszöbét, hanem pap legyen éjjel-nappal, templomban és templomon kívül! A pap nem élhet két életet! A két életű ember a polgári világban is gyanús, mert az egyik élet feltétlenül homályos, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy sötét. Mennyivel inkább állíthatjuk ezt a két életű papról! Lelkiismeret furdalása nélkül merem mondani, hogy a két életű papnak végeredményben csak egy élete van, amely nem lehet más, mint fekete! Természetesen ez az élet a széles és kényelmes úton halad, amelynek végállomása mindnyájunk előtt ismeretes. Aki életszentségre törekszik, annak csak egy élete van: igazi, Krisztus Szíve szerinti feddhetetlen papi élet! Előttünk van mindnyájunk égi pártfogója, az arsi plébános, Vianney Szent János. (Sajnos, sokan nem ismerik eléggé!) Milyen az ő élete! Testestül-lelkestül pap, egész élete híveié. Pedig ő is ember, mint mi, őt is úgy szentelték pappá, mint bennünket, ő is világi pap volt, mint mi. Ő is ki volt téve a világ csábításainak, ő is vendégeskedhetett volna, ha mindjárt nem is mindig a kicsiny Arsban. Ő is kereshette volna a világi szórakozást, mint bárki más. De róla mindenki tudta, hogy hol található! Háztartása sem volt valami rendkívüli. Ebédjét is maga főzte. Egy fazék krumpli 4—5 napra. Annál többet térdelt a Mester lábainál. Korán, — főleg a zarándoklások megindulása idején — hajnali 1 órakor már a templomba indul, maga harangozza az Úrangyalát, utána beszél az Úrral. Hogyan tudja ő kérni az Úr Jézust, hogy térítse meg a 200 lelket számláló plébániáját! Hogyan tud böjtölni egész életén keresztül, hogyan tudja használni a korbácsot, — hogy szegény „hulláját” megrendszabályozza. S mind, mind a híveiért teszi.

Kedves Paptestvérek! E nagy Szent mond valamit mindannyiunknak: Én is olyan voltam, mint ti, ti is legyetek olyanok, mint én! Kezdjük meg mi is ott, ahol ő: a tabernákulum előtt! Ne legyünk embergyűlölők, akik futnak az emberek elől, de ne legyünk túlságo-

san kedvelt és gyakran látott tagjai a társaságnak. A Mestert kell nekünk gyakran látogatni s az Ő társaságát kell állandóan keresnünk, vele kell sokat beszélünk s akkor már meg is kezdtük a szentek útján való járást. Az édes Udvozító ad majd nekünk tanácsot a további lépést illetőleg, segít Ő bennünket, hiszen Ő jobban akarja, hogy szentekké legyünk, mint mi. Megkedvelteti majd velünk a tabernákulum csendjét és békéjét, Ő megtanít bennünket arra, mily hasznos az önmegtagadás, az önkéntes böjt, a flagellum használata, Ő megérteti velünk, hogy a keresztviselés szükséges és fölötte hasznos. Csak egyet kér: vizitelgessünk nála minél gyakrabban és minél hosszabban. Ő állandóan tart fogadó órát, sőt különösen örül az éjtszakai látogatásnak. Ad majd Ő kegyelmeket, amelyek megerősítenek bennünket a küzdelmekre. Nem kell azzal törődnünk, hogy ezért valaki majd megszól vagy megrágalmaz. Az arsi plébános is kapott ilyeneket eleget, éppen paptársaitól. Aki erre az útra lép s ha majd valamiben megbotlik, hányszor mondják majd neki: barátom, ezért kár annyit böjtolni, kár annyit lenni a templomban! Ha reájuk hallgatunk, akkor visszazuhanunk s lesz belőlünk értéktelen tömegcikk, amely lehet tetszetős, de nem tartós és nem értékes; nem menthetjük meg sem a magunk, sem pedig a mások lelkét. Ezeket úgy kell tekintennünk, mint figyelmeztetéseket, amelyek arra készítetnek bennünket, hogy még komolyabb munkát végezzünk. Ismétlem: nem vagyunk egyedül, velünk van az Úr Jézus és szent kegyelme.

Az életszentségre való törekvésre feltétlenül szükségünk is van. Nagy Szent Gergelynek van egy örökérvényű mondása: „Qui non ardet, non incendit.” Ez nekünk, papoknak szól. Égnünk kell, hogy gyujthassunk! Mi égessen bennünket? . . . Az Isten szent szeretete s a lelkek megmentése. Sokszor prédikálunk a jó Isten szeretetéről, amelynek tettekben kell megnyilvánulnia, nem pedig szavakban. Ha nem ég bennünk ez a szent tűz, ha melege tettekben nem árad ki belőlünk, ha a bennünk égő tüztől híveink észrevétlenül nem fognak felmelegedni s tettekre buzdulni, üresen kongó hordók vagyunk. Ismét csak az arsi plébánosra hivatkozom. Ha ő nem törekedett volna életszentségre, hanem megmaradt volna jó társaságbeli vidám embernek, szórakozott és szórakoztatott volna, hívei olyanok lettek volna, mint azelőtt, a 4 korcsma tovább is virágzott volna (200 lélek után 4 korcsma!), sőt még őt is meg-meghívták volna! De nézzük meg, hogy két év leforgása alatt mennyire átalakul Ars! Két év múlva már küldöttség megy a lyoni érsekhez, hogy az áthelyezést vonja vissza, mert az ő papjuk szent és ha elmegy, mi lesz velük? Minden szavát figyelik és igyekeznek az életben megvalósítani, mert azt egy szent pap mondotta, aki úgy él, amint prédikál!

Ha igyekszünk a szentek útján járni, az a sok-sok kifogás, amit a pap ellen felhoznak, lassan elfogy. Az ilyen papra nem fogják mondani: *medice cura teipsum!* Pedig, de sokszor halljuk! Hirdetjük pl. a gyakori szentséglátogatást, aztán mi sem végzünk soha, a gyakori szentgyónást, noha mi hónapokon át nem végzünk, a gyakori szentáldozást, de mit csinálunk, ha pl. híveink nyári időben reggel fél 5-kor már zörgetnének, hogy áldoztassuk meg őket, mert a munkába magukkal akarják vinni az Úr Jézust! Az életszentségre törekvő papot gyakran látják a templomban, amint a Mesterrel beszélget, mert

ez elsőrendű életszükséglete, gyakran látják átgyalogolni a másik faluba, hogy szentgyónását elvégezze, nem kell korán keltegetni, mert akkor már imában van — a templomban és ott vár a hívekre, hogy kioszthassa az élet Kenyerét.

De még másért is szükségünk van az életszentségre. Sokszor panaszkodunk, hogy munkánknek nincs eredménye. Prédikálunk rendszeresen és mégis kevesen járnak templomba, noha szentbeszédünkre gondosan el is készülünk. Oly sok hanyag, közömbös, sőt ellenséges lélek van plébániánk területén, akik egy-két szavukkal többet rontanak a lelkek világában, mint amennyit mi hónapokon keresztül nagynehezen építünk. Erre is megfelel az arsi plébános. A felsorolt panaszokat adja elő a Szentnek egyik paptársa. S vajjon milyen választ kapott? Részvétet, buzdítást? . . . Nem! A válasz rövid, de határozott volt. „Prédikált, imádkozott-e? Bőjtölt-e ön? Végzett-e vezeklő gyakorlatokat? Aludt-e kemény deszkán? . . . Mindaddig, míg ezeket nem cselekszi, nincs joga panaszkodni.” (Trochu—Árvay: Az arsi plébános. II. kiadás, 272. o.) Íme, e pár rövid mondat magában foglalja a papi életszentség szükségességét s az egész lelkipásztori munkánk eredményességének titkát. Aki tud bőjtölni, vezekelni, imádkozni híveinek lelki üdvösségéért, az már jó úton halad, ott már ömleni fog a kegyelem, mint a zápor. Kettős eredményt érünk el: önmagunk megszentelését és híveink üdvösségét. Az arsi Szent is az Udvözítőtől tanulta ezeket, Aki azt mondotta, hogy a gonoszlelket csak imádsággal és bőjtölés által lehet elűzni. Komolyan fogta fel e parancsot, amelynek eredménye sok-sok ezer lélek megmentése. Ezért mondotta neki a Sátán, hogy ha három olyan pap volna, mint ő, a poklot bezárhatná! Nem kell-e pirulnunk, hogy az Úr Jézus Anyaszentegyházában nincs három arsi szent? . . . Nem fog-e az Úr ezért keményen felelősségre vonni bennünket? Nem kell-e megremegnünk a reánk váró ítélettől, mert nem bőjtöltünk, nem imádkoztunk eleget s hagytuk, hogy a sátán uralomra jusson a világon? Vajjon az a sok millió lélek, akik Szent Péter hajóján kívül vannak, nem azért vannak még mindig távol, mert nincs, aki imádság, bőjt és aszkézis által leedsze számukra a megtérés kegyelmét? . . . Mindig csak azt hajtogatjuk, hogy a szentek „magis admirandi, quam imitandi sunt”? Ezzel mindent elintéztünk? . . . Vajjon, ha az apostolok s az első századok papjai is így gondolkodtak volna, elterjedt volna-e oly gyorsan a kereszténység? . . . Nem kellene-e azonnal elővenni az arsi plébános életrajzát most már nem azért, hogy csodáljuk, hanem kövessük? . . .

Az idő sűrget! A lelkek milliói megmentésre várnak! Ne féltsük és ne sajnáljuk annyira életünket! Lehet, hogy az arsi aszketika kissé megtépázza „szegény hullánkat”, de nekünk nem az a fontos, hogy akárhogy 80—85 évig éljünk, hanem az, hogy életünk legyen és minél bővebben legyen! Inkább legyünk rövid, de szent életűek, mint hosszú, márkátlan, ellaposodott s az örök élet szempontjából kétes értékű aggastyánok.

Még csak a szent élet következményeiről akarok egy-két gondolatot megpendíteni. Lehet, hogy sokan mosolyogni fognak rajta, sőt „piis auribus offendens”-nek is fogják minősíteni, de vállalom érte az ódiomot. A szentek élete telve van csodákkal. Vianney Szent János életében is számtalan csodát látunk. A lelkekben való olvasás, a

jövő meglátása, betegek hirtelen meggyógyulása stb. mind a szent-élet következményei. Ne csodálkozzunk ezen, mert ez az Úr Jézus külön ajándéka. Nem azt mondja-e tanítványainak, hogy hirdessék az evangéliumot, betegeket gyógyítsanak, holtakat támasszanak fel, ördögöket űzzenek ki? . . . Sőt meg is dorgálja tanítványait, amiért a gonoszlelket nem tudták kiűzni. Ha tehát bennünket kiválasztott arra, hogy szent titkainak sáfárai legyünk s így egyenesen szent életre kötelez, vajjon általunk az életszentség bizonyos fokának elérése után a lelkek üdvössége érdekében nem művelne-e csodákat? . . . Természetesen ezt az adományt kérni szerénytelenség volna! Adja Ő kérés nélkül azoknak, akik arra méltók! Szerény nézetem szerint egyetlen szent papjától sem tagadná meg csak azért, hogy általa minél több lelket menthessen meg.

Mily fönséges volna az ilyen papi élet! Mennyi lelket lehetne egy-egy szent papnak megmenteni! Vianney Szent János Franciaországot térítette meg. Vajjon hány nem kanonizált szent köszöni neki az életszentséget! Vajjon hány lelket rántott ki a gonoszlélek karjai közül? Azt csak az ítélet napján tudjuk meg — amint mondotta!

Rendkívüli idők rendkívüli papokat követelnek. Ahány klerikussal beszélek, valamennyinek lelkére kötöm, hogy vagy szent pap legyen, vagy még az ordináció előtt tegye le a reverendát! Igen sok egyházmegyében paphiány mutatkozik. Nézetem szerint nem a papok számában van a hiány, hanem igen nagy hiányát érezzük a szent papoknak. Franciaországot egyetlen szent pap is képes volt felrázni, hátha a megfogyatkozott papok számának csak 50%-a kezdené az arsi plébánost követni, mit lehetne tenni! E szent pap módszerét és pasztorációját már a szemináriumokban kellene alaposan megismertetni és megszerettetni a kispapokkal. Nem ártana egy kis gyakorlati aszketika sem!

Mielőtt befejezném ezt a kis igénytelen írást, merem ajánlani valamennyi lelképásztorkodással foglalkozó paptársamnak, vegyünk elő égi pártfogónknak, Vianney Szent Jánosnak életrajzát, legyen mindennapi olvasmányunk, próbáljuk meg életét követni, a lelkek megmentése érdekében imádkozzunk hozzá naponként és rövid idő múlva tapasztalni fogjuk drága égi pártfogónk hathatós közbenjárását. Ha pedig a háború nyomai gyógyulni kezdenek s a rendes közlekedés helyre áll, zarándokoljunk el drága példaképünk arsi sírjához, s szent ereklyéje előtt alázatosan kérjük, eszközölje ki számunkra is azt a nagy kegyelmet, hogy mint ő, úgy mi is a lelkek megmentése érdekében Isten szent kezében jó, egész, szent eszközök legyünk!

Timaffy Endre
gör. kat. adminisztrátor.

Immaculata

„Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! — Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te.” (Cant. 4, 1. 7.)

A feladat, melyet magunk elé tűzünk, mikor a Szeplőtelen szépséget akarjuk ecsetelni, megoldhatatlan.

Sokan igyekeztek már a szépséget meghatározni, ami olyan csodálatos módon megkapja az ember egész lényét s valósággal foglyul ejti. Nem mélyedünk bele a meghatározások taglalásába, hanem inkább a valóságból vett példákon állítjuk magunk elé a szépet... Először is a szép az élettelen természetben megfog bennünket fenséges méreteivel s színjátékaival. A nagyság, sőt a végtelenség érzése ébred fel bennünk, színezve a béke vagy a háborgó küzdelem benyomásaival. Gyönyörű napsugaras táj... égbenyúló hegyek... csendes-végtelen tenger... háborgó, tajtékozó hullámok... fenséges villámcsikázások a koromsötét égen... stb. — Az élők világából: Egy remek virágcsokor... egy pompás rózsatő a tavaszi reggelben... egy szép kis ficánkoló csikó a virágos gyepen... játszadozó kiscicák a verőfényes udvaron... ártatlan gyermekarc, amint anyjára tekint... Mind-mind a szép érzelmét keltik gyönyörködő lelkünkben...

Az eddig érintett szépségek tárgyi szépségek, melyek nem az emberi lélek művei, hanem a természet megnyilvánulásai. Igaz, hogy e szépségek megítélésében is megnyilvánul a szemlélő lélek műveltsége, fogékonysága, nemessége s ugyanazon szépséget a különböző fokon álló lelkek egészen különböző módon értékelik. A főszerepet mégis valami, az emberi lélektől elválasztható külső dolog játssza. — Amikor a művészet remekeiről beszélünk, a tárgyi közreműködés már jelentéktelen s fő a művészi lélek nagyszerű megnyilatkozása. Egy festményben, szoborban, zeneműben vagy írói remekben a festék vagy a hangjegyek és szavak mellékes szerepet játszanak s a remekműben a művész lelkének bámulatos gazdagságát csodáljuk. — A művészet szépsége valójában az emberi lélek szépsége s csodálandó megnyilatkozása. Ezért az ember szépségének megítélésénél a legalacsonyabb mérték az, amikor külseje után ítélek valakit szépnek, mert ilyenkor csak az élettelen tárgyak- vagy az állatokkal közös fokon bírálok meg, ami emberre nem lehet nagyon hízog, ha további szépséget nem találok benne. — Viszont a lélek szépségét és gazdagságát pusztá megtekintésre nem látom, hiába nézem az arcát a művésznak bármilyen hosszú ideig is, arról a zsenijét le nem olvasom, hanem el kell mélyednem remekműveinek tanulmányozásába... Tanulmányozom, nézem, elmélkedem alkotásai felett, amiket akkor vagyok csak képes érdemük szerint értékelni, ha a művész lelke tőlem nem idegen s különösen, ha engem is az övéihez hasonló ideálok lelkesítenek. Különbözik úgy állok a remekművek előtt, mint egy idegen nyelven írt szöveg előtt, csak az anyagot szemlélem s nem értem meg a lelket.

A szépség harmadik fokozata az erkölcsi szépség, amely már nem is egészen emberi, hanem emberfeletti magaslatokba emel bennünket. Ezt a szépséget legnehezebb értékelni, mert ennek a fokmérője az ember kapcsolata az örök ideállal: Istennel. Ezt a szépséget a keresztény hit állítja lelki szemünk elé a kegyelem tanában, amely

feltételezi a megváltást: a Krisztus mindenekért adott szeretetét... Ismételjük, e szépséget nehezen tudjuk felfogni éppen képességeink korlátozott volta miatt, de hacsak kissé megsejtjük is lényegét, hihetetlen magasságba s nem ismert szépségekbe ragadja el a csodálkozástól megbűvölt lelket... Sőt mi több, arra is ráébredünk, hogy ezen utóbbi szépség az az ősforrás, amelyből minden egyéb szépség merít, s amely felé irányul akaratlanul is a lélek ösztönös keresése a szépség útján... Ha azonban már alsóbbrendű szépségekhez is bizonyos lelki felkészültség és hasonlóság volt szükséges, ez utóbbi szépségnél a megfelelő lelki beállítottság egyenesen nélkülözhetetlen... Hiszen itt már hamisítatlan, tiszta lelki szépségről van szó, amelyet csak a szép és szépségre törekvő lélek tud felfogni s értékelni, míg az anyagba elmerült vagy csak kultúrszépségekre beállított lélek értetlenül, sőt mi több, bosszankodva megy tovább a legnagyobb szépség láttára. Világítsuk meg a harmadik, tehát legnehezebb szépség kérdését példával. Père Damien de Veuster: „Ami engem illet, én leprássá teszem magam, hogy mindnyájukat megnyerjem Jézus Krisztusnak.” — Holtteste előtt állva ez igével a szívünkben, egy földöntúli szépség csodás érzése hatja át egész valónkat, s minél ijesztőbb a rettenetes kór által szétmarcangolt arc s a már élve rothadásnak indult gennyes fekélyekkel borított test, annál inkább csodálatra indít bennünket a nagy szeretet, mely a nagy lelket e magasztos áldozatra képesítette. Gondolatunk azonban nem áll meg a Krisztusnak feláldozott élet szűk határainál, hanem felszökik végtelen magasságokba, az Isten trónjáig s a csodálatos érzések egész légióját indítja fel bennünk, melyeket nem is tudunk méltóképpen szavakban kifejezni.

Mennyivel más az érzés, ami itt egész valónkon úrrá lesz; mint az a szépségérzet, amelyet egy fenséges tájkép kelt bennünk vagy egy szép festmény, egy Beethoven-darab, egy Dante-idézet... Emezeknél a szépség érzete emberi megfontolásokkal s a művész zsenijének csodálatával kapcsolódik össze, míg a felhozott megható példánál Istenhez repül a lelkünk s a végtelen szeretet örök szépségei emelik saját maga fölé a kegyelemtől megihletett lelket... Az előbbi szépségek csak megindítanak s gyönyörködtetnek, bámulatba ejtenek, — az utóbbi szinte ellenállhatatlan erővel vonz, nem is tudjuk hová, csak érezzük, hogy nagyon magasra... Valahol olvastam, hogy egy valaki a szent arsi plébánossal találkozva arcába nézett, s olyan valamit érzett a lelkében, amit csak e szavakkal tudott barátja előtt kifejezni: „Láttam az Istent!”...

A fokozatok felsorolásával semmi mást nem tettünk, mint azt, amit a festők végeznek, mielőtt egy szép, nagyvonalú jelenetet akarnak vászonra vetni: tanulmányokat végeznek, részletjeleneteket festenek, amelyekből összeállítják az összhangzatos egészet... Mi is mindezeket azért bocsátottuk előre, hogy néhány szegényes színen és részletjeleneten keresztül az örök Szépség remekművét, a Szep-lőtelen Szűzanyát lelki szemünk elé állíthassuk...

Sajnos, ami legkevésbé adja vissza az ő vissza nem adható szépségét: az ő külseje jelenik meg legtöbbször előttünk a Szűzanya említésénél s egy-egy gyenge Rafael-kép vagy hasonló lángész képe tűnik föl mint a Szűzanya képviselője. Szándékosan mondtuk, a „gyenge” Rafael-kép, mert a Szűzanyáról csak gyenge képet festhet

emberi művész! Már az emberi arc szépsége sem tartozik a pusztai tárgyi szépségek közé, hiszen az Úr Jézus maga is mondja: „A szem a lélek tükré!” Gondoljunk csak arra, hogy a mi külső szépségítéletünkben is milyen szerepet játszik a lelki szépség számbavétele. Édesanyánk arca bármily ráncos és öreges is legyen, számunkra mindig kedves szép arc marad... Hány embernek megszépül az arca előtünk idővel, amikor szép lelkét jobban megismerjük... pedig első benyomásra talán csúnyának, kellemetlennek tűnik fel. Ellenkezőleg: hány szép, szabályos arcban látunk később titkos ördögi vonásokat, amikor megismerjük alaposabban a lélek palástolt érzelmeit. Mindezekből világos, hogy egy ember külső szépsége nagyban függ a lélektől, melynek leggyakoribb érzelmei idővel mintegy kirajzolódnak az arc vonásaira. Az ember egész valója így bizonyos finom vonásokban rá van arcára írva, s megadja a szépség vagy kellemetlen benyomás alaptónusát... Ezért is oly veszedelmes a bűnös lélek pillantása, mely a szemekből, a szemeken át a lélek mélyéig hatol... Mindezeknek megfontolása után megértjük, hogy a Szűzanyának már külsejében volt valami csodálatos, ami minden ember fölé emelte. Egy soha nem sejtett szelídség a tekintetben, a legtermészetesebb szűzi szerénység s a szeretetnek mindenkit magához vonzó kifejezése. Bár az emberileg vett szépségnek és arányosságnak is mintaképe volt a Szűzanya arca, a lélek kisugárzása annyira háttérbe szorította ezen természetes szépség megnyilvánulását, hogy tekintete mindenkit önkénytelenül is megnemesített. Míg a természetes szépség önmagában emberi szeretetet és vonzalmat vált ki a szemlélőből, a Szűzanyára vetett tekintet — mint az egyházi írók felemlítik — nemhogy soha rendetlen érzelmeket nem indított, hanem ellenkezőleg, kioltotta a rendetlen hajlamot s Isten szeretetét gyullasztotta fel a szemlélőben.

Hogy ennek mennyire így kellett lennie s nem pusztai okoskodás az egész, arra példa a mindennapos tapasztalat... Egy fiatal pap egyszer csodálkozását fejezte ki egy ismerős előtt, hogy rossz hírben lévő személyek is vele szemben szinte illedelmesen viselkednek. Ne csodálkozzék ezen, felelte az ismerőse, hiszen önnek már az arcáról leolvasható, hogy semmi rendetlen érzelmeket nem foglalkoztatja, s ezt mintegy rákényszeríti azokra is, akikkel beszél. Elképzelhetjük, milyen fokban lehetett ez meg a Szűzanya csodálatos arcán... Ezt az arcot próbálták visszaadni a művészek ezrei legihletettebb óráikban, de sikertelenül. Festettek nagyon szép arcokat, de bizonyosan nem közelítette meg egy sem a Szűzanya valódi arcát; hiszen Bernadettnek is hiába hivatkoztak a földi szépségekre mint a Szűzanyához való hasonlatokra. P. Munier 10 évig kutatta a Szűzanya képmásait mint az örök szépség tükrét a teremtményben. Össze is szedte vagy 10.000 példányt a híresebbekből. — Van közöttük bizonyára nagyon szép, de bizonyosra vehetjük, hogy a Szűzanya valódi arcát egy sem közelíti meg. A Szűzanya arcáról, tekintetéről s külső viselkedéséről is egész tanulmányt kellene írni, hogy külső szépségéről is némi fogalmunk legyen. Az érzékies ember ezen nagyon tiszta szépséget talán kissé hidegnek, hogy ne mondjuk — ridegnek képzeli el. Pedig éppen az ellenkezője az igaz. Csupa szeretet és melegség sugárzik ezen arcról, mely felemeli a csüggedőt, elűzi a félelmet és testvéri érzelmekre hangolja az idegent... Már emberek közt is talá-

lunk olyanokat, kiknek jó szíve és mindenki iránt megnyilatkozó szeretete arcukról sugárzik, s minden embert megnyernek szíves modorukkal az első pillanatban. E halvány földi jóságok némi fogalmat adnak a Szűzanya kedvességéről s megígéző jóságáról. A kis Bernadette minderről igen hosszan tudna beszélni . . .

De ha már az „Aranyház” külső szépségei annyira elbájolóak, hogy kimerítik az emberi nyelv szótárának dicsérő jelzőit, — milyen lehet a belseje? Pedig a zsoltáros biztosít bennünket, hogy a „Király Leányának minden dicsősége belülről van” . . . a legváltozatosabb aranyfimbriák sokaságába öltözve. Ezen aranyfimbriák a Szűzanya ékei: az ő csodálatos erényei. Amint a festészet és szobrászat szüntelen erőlködik, hogy külső szépségét némiképen szemünk elé állítsa, a liturgia és a vallásos költészet belső szépségeit szeretné kitárni . . . de csak a szavak és hasonlatok özöne ezen meddő próbálkozás eredménye. Felsorakozik minden, ami szépség, jóság és báj a természetben fellelhető. A nap, a hold, a csillagok, a liliomok s „titkos értelmű” rózsák koszorúja, a tenger, melynek csillaga, a jól rendezett hadsereg, melynek ereje és félelme az ő szilárdsága a bűnnel szemben . . . Meg sem kíséreljük, hogy összefoglaljuk, amit Szent Efrém, Szent Bernát és Liguori Szent Alfonz és ezer más a Szűzanya dicséretére írtak, hiszen ők is beismerik, hogy lehetetlenségre vállalkoztak, amikor az Isten Anyjának szépségeit emberi szavakkal akarták kifejezni . . . Ezért csak arra szorítkozunk, hogy néhány gyarló szóban megemlékezzünk égi Anyánknak azon belső szépségeiről, melyek a többiek között mégis a legcsodálatosabbak.

Dante az ő bámulatos művészetével talán legrövidebben foglalta össze a Paradiso utolsó énekének kezdetén (Paradiso XXXIII. ének), ahol a mézajkú Szent Bernát szájába van adva a Szűzanyához intézett fenséges imádság: „Szűzanya, lánya a ten Fiadnak; alázatosabb és magasztosabb, mint bármely teremtmény; előre meghatározott célja az Örök végzésnek. Te vagy az, aki az emberi természetet oly nemessé titted, hogy ennek Teremtője nem átallott egyúttal szülőttévé lenni ezen természetnek” . . . A legelső és leggyakoribb címe a mi Asszonyunknak, ami már szinte tulajdonnévé lett: Szűzanya. Tehát Anya . . . Van-e kedvesebb név az életben, mint az anya neve? Már említésénél megjelenik előttünk egy kedves kép, egy asszony képe, akit mi azonban nem is úgy veszünk, mint egy asszonyt — csak az idegenek szemében az — a mi szemünkben az édesanyánk egy egészen különleges lény, akihez fogható nincs még egy számunkra a földön . . . Egy lény, akivel a mi életünk szorosan és elválaszthatatlanul össze van kötve. Tőle, belőle eredünk, belőle táplálkoztunk, először anyagi táplálékon, — fehér vérenek táplálékán — most pedig imával, szeretetével kísér bennünket, mint egy kedves árnyék, mint egy második őrzőangyal, a mi földi őrzőangyalunk . . . Így érezzük ezt még akkor is, ha ezen áldott lény nincs már itt az élők sorában. — Az emberek előtt sokszor csak egy öreg, ráncos arcú, egyszerű modorú „néni”, nekünk a legkedvesebb, a legszebb, a leggyengédebb teremtmény, akinek külsejét nem is vesszük figyelembe, mert elnyom bennünk minden más érzelmet az ő nagy szeretetének kisugárzása, mely egész valóját előnti, s melynek mi vagyunk a dédelgetett tárgya . . . Észre sem vesszük, hogy így lassankint nem is a mi anyánk képét

rajzoljuk meg, hanem rajta keresztül eljutunk egy eszményi „Anyá” képéhez, akiben semmi hiba sincsen, aki egészen tökéletes... Egész életét, kisleánykorától kezdve úgy szeretjük elképzelni, hogy ő volt a legjobb, a legszebb a társnői között, akihez soha szenny és folt nem tapadt... Hiába szemléljük megdöbbenve a világ leányainak gyarlóságát s üres életét, anyánk képénél megáll minden józan okoskodás, ő nem lehetett ilyen, ő csak az emberek közt élt, de nem a világból való volt... Még gyermekkori naivságaink is segítenek képzelődésünknek, hogy minden-minden anyyali volt a mi édesanyánknál s bennünket a jó Isten madara, a gólya hozott tiszta csőrében s tett le édesanyánk imádságos szobájába... Ime! a Szűzanya képe, ahogy Ő élt bennünk édesanyánk képében boldog gyermekségünk örömapjaitól kezdve... Ő az, akit édesanyánkba öntudatlanul is beleöltöztetünk s ezért van olyan csodás varázsa e szónak a földön: édesanyám.

Szent Pál mondja, hogy Istenről neveztetik minden atyaság a földön. Hasonlóan mondhatjuk, hogy a Szűzanyáról neveztetik minden igazi anyaság a földön. Csodálatos Anya, mert Szűzanya. Földi ellentmondás — égi valóság. Anya, mert termékenység, Szűz, mert nem embert embertől szült, hanem egyszülött gyermekében világoknak Anyja lőn. Ha nem lenne Anya, csak szépség, sugárzó fenség maradt volna, mely megközelíthetetlen s csak messziről néznénk rá sóvárogva. Mert Anya lett, a mienk lett, nekünk adta csodálatos szépségeinek drága foglalatját, a mi isteni Testvérünket: *Jézus-t*.

Mi az anyaságban a csodálatos? A termékenység, a saját lényének megsokszorozása. Az anya önmagát adja tovább s azért bizonyos fokig önmagát, saját mását szereti szívének magzatában; azért olyan nagy az anyai szeretet... Ami ezenfelül oly széppé teszi az anyaságot, s a vele kapcsolatos szeretetet minden más fölé emeli: ez a szenvedés, az áldozat élete. Teherrel, fájdalommal hordozza magzatát, még nagyobb fájdalommal szüli s a gondok, fáradságok s aggodalmak végeláthatatlan sorozatában neveli... A szeretet mértéke az áldozat, s az anyai szeretet egy szüntelen égő áldozat...

Azt mondtuk fentebb, hogy Szűzanyáról neveztetik minden anyaság s mégis úgy látszik, mintha a Szűzanyára nem illene mindez rá, amit a földi anyáról mondtunk s azért talán nem is tudjuk őt oly közel érezni nyomorúságunkhoz, mint földi anyánkat!... Értjük azt, hogy ő nem szülte fájdalommal Jézusát, az ő egyszülött Fiát. Szent Gertrúdhoz egyik jelenésében így szólt az édes Szűzanya, amikor Fiáról, Jézusról beszélt: az én elsőszülött Fiam... Erre a Szent csodálkozva kérde: Szűzanyám, talán azt akartad mondani: egyszülött s nem elsőszülött? — hisz neked csak egy Magzatod volt, Jézus! Felelé neki a Boldogságos Szűz: „Nem, nem egyszülött, hanem helyesebben elsőszülöttnek kell neveznem legédesebb Jézusomat, akit először szültem és utána, azaz helyesebben általa benneteket testvéreinek, nekem pedig gyermekeimnek anyai szeretetem szívébe kiválasztva szültelek.” — Ime a nagy titok, mely öntudatlanul ott élt mindig a szívünk mélyén, csak nem mertük hinni, hogy igaz, mert oly végtelenül magasztos: Szűzanyánk a legnagyobb fájdalomban szült bennünket a kegyelem isteni életének új világába ott a keresztfa tövében. Elsőszülött isteni Fiának halála volt az ára a mi kínos születésünknek... Soha anya ilyen fájdalom árán nem szült gyermeket, mint ő szült minket...

Ezért is nagyobb nekünk a Szűzanya, mint földi anyánk, mert az magasztos új életre szült s hasonlíthatatlanul nagyobb fájdalom árán... De én ezt a csodálatos Anyát csak akkor kezdem öntudatosan felismerni, ha lelki szemeim nyiladozni kezdenek, ha szívem sugallatát követve keresem Őt a szűzi tisztaság s a szép szeretet tövises ösvényein...

A parázna szeretet s a teremtmények útja csak földi asszonyokhoz vezet, akikben nincs tiszta anyaság s akik maguktól akaratlanul is irtózva, undorodva — nem akarják, hogy megsokszorozódjanak s az átok fajzatával népesítsék be a földet... Szűzanyánk minden tiszta lélek valóságos Édesanyja, hiszen belőle született a minden szentség forrása, általa kaptuk az Életet, ki megvilágosít minden világra jövő embert... Általa jut hozzánk minden kegyelem, tehát a természetfölötti élet; mindenki, aki vízből és Szentlélekből újjászületik, Mária útján születik újjá az Úr Jézusban... Tehát most már felujjonghat szívem... Valóság, amit gyermekálmaimban szövögettem: Az én Anyám... Szűzanya... Igen! Ő nem olyan, mint az emberek leányai. Ő nem volt hiú, sem irigykedő, sem divattól kormányozott, művészettel szépített Éva-leány, nem... Ő csak közöttük élt, csak külsőleg hasonlított hozzájuk, de megmaradt mindig szeplőtelen Szűzanya. A földi leányok, mikor anyák lesznek, elvesztenek valamit az arcukról. Hasonlóan, mint az érett gyümölcs, melyet hamvától megfosztanak. Nem lesznek rosszak, csak emberiebbek, — nincs meg a szemükben, az arcukban valami... valami csodálatos, aminek nevét nevezük, de mélységeibe behatolni nem tudunk..., valami angyali, ami a szív mélyébe van rejtve s ami nem a földről származik..., talán az Istennek a képe az ember szívének rejtekében... a szűzi tisztaság... Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent...

E földi életben a kettő sohasem lehet együtt: szűzesség és anyaság... Két nagy titok, két mélység, az isteni és emberi szeretet, a természet és kegyelem világának mélységei... Aki egyiket követi, szükségképen elveszti a másikat, — pedig egyik vonzóbb, mint a másik. Az első mégis vonzóbb: a hófehér szűzi tisztaság: immaculata puritas. — A „Szeplő nélkül Fogantatott” is ezt választotta életének céljául... egészen Istené lenni s nem adni a teremtménynek még megengedett úton sem hozzáférést a szívhez... Mert aki egyedül marad, az arra törekszik egyedül, hogyan tessék Istennek; — aki pedig máshoz van kötve, hogyan tessék házastársának — mondja Szent Pál. — A bűn az egyedüli folt a lélek fehérségén; szépség csak ott van, ahol nincs bűn... A szépség foka a bűntől való távolodottságnak a foka; a legszebb, a legtisztább: immaculata... A Szűzanyában soha semmi folt. Sem jelenben, sem multban — sem az emlékezetben...

Más minden tisztaság a földön, még legtisztább szűzi szentek is az áteredő bűnnel üszkössé tett embermagból sarjadtak: egy távoli folt legalább az emlékezetből kitörölhetetlen, ha a valóságot el is törölte a víz által a Szentlélek... Csak Ő egyedül kivétel, benne semmilyen módon árnyék nem található: Immaculata... Ezért lehet vég nélkül magasztalni szépségeit, a nélkül, hogy csak meg is közlitenők, hiszen minden, amit csak mondunk, hasonlat, részletszépség, Ő meg a teljes tökély, minden szépség foglalatja. Hiszen még ez a

két, látszólag összeegyeztethetetlen szépségtökély: anyaság és szüzesség is benne együtt található, és pedig mindkettő képzeletet meghaladó tökéletességben, hogyne lenne meg minden más ismert szépség hasonló foka? Szédületes mélységek... Szűz és egyben Anya... és milyen Anya: lánya a ten Fiadnak... Megannyi ellentmondás az emberek nyelvén, — mert csak Isten Anyjáról lehet ezt elmondani...

Nézzük ezen Anyát Kisdedével a karján... A Kisded Atyja az Anyának, mert a Teremtő Isten Anyja ő, Kinek úgy megtetszett Szeplőteleniségében alázatos szüzi lelke, hogy nem átalotta teremtményének, saját remekművének szülőttévé lenni...

Nem folytatjuk tovább, hiszen úgyis hiábavaló erőlködés lenne a Szűzanya méltó képének ecsetelése... Életünk folyamán mindig többet és többet megértünk azon fokban, amilyen fokban követjük Őt a tiszta istenszolgálatban s a magunk teljes átadásában... Ezzel együtt mindig jobban meg is szeretjük üdvösségünk Anyját és mindig tökéletesebben megértjük, hogy Ő mennyire Anyánk, inkább, mint földi anyánk. Hiszen földi anyánk valóságos befolyása testi-lelki életünkre oly rövid és korlátozott, amíg Szűzanyánk szüntelen kísér bennünket, hiszen Ő az örök Élet Anyja, nevelője és kiosztója Isten csodálatos gondviselésének akaratából. — Ó, Anyám, ó, Úrnőm! Őrizz engem mint javadat és védj meg mint tulajdonodat! Amen.

K. J.

Nagylelkűség

A papi jellem *teljes* kibontakozásának egyetlen életerős televény talaja van bennünk: a *nagylelkűség*. Ahol ez van, ott lesz kibontakozás. Ahol ez nincs, ott nem lesz kibontakozás.

„Ad majora natum sum!” — nemcsak Kosztka Szent Szaniszlónak volt őszinte ígéje, hanem minden embernek. Ha nem is olyan fokban, mint ez ifjú Széntnek. Lelkünk úgy van teremtvé, hogy a Végtelen Nagyság felé, az Isten felé reálisan feszülő erőket hordoz. Kibontakozása körülményektől és alanyi magatartásától függ.

Ennek a Végtelen felé irányuló emberi erőfeszülésnek legbelső gyökere a *nagylelkűség*.

Főséges világ ez. De bármennyire *nagylelkűség*, azért az emberi léleknek olyan *mikrokozmosza*, ahova egészen alig tudunk ismereteinkkel behatolni. Titokzatos világ. Mégis foglalkoznunk kell vele, mert a papi hivatással szemben való magatartásunknak leglényegesebb tényezője.

I. Mi a nagylelkűség?

Aristoteles lángelméje öntudatos bátorsággal merült le ebbe a világba.

De pogány szelleme keveset tudott megragadni lényegéből. Ethikája negyedik könyvének hetedik fejezetében tárgyal „A nagy-

lelkőség fogalmáról, tárgyáról és ellentéteiről". Megállapításának veleje ez: „A nagylelkőség ... csak nagy dolgok körül forog. Nagy-lelkűnek tartjuk azt, aki magát nagyra méltónak hiszi és vallja s valóban méltó is rá. — A nagylelkű a nagyság tekintetében bizonyos szélsőségen áll, igaz és méltó eljárása tekintetében pedig a középúton, mert ő a méltányosság alapján csak az igaz becset tulajdonítja magának. Legnagyobb jónak azt tekinthetjük, amit az isteneknek is tulajdonítunk, s amire mindazok, akik méltánylásban és elismerésben részesülnek, leginkább vágyódnak és törekszenek, és ami a legszebb cselekedetek jutalma és versenydíja. Ilyesmi pedig a tisztelet. — Valójában minden további fejtegetés nélkül világos, hogy a nagylelkűek ügye a tisztelet körül forog. A nagylelkűnek, miután ő a legnagyobbra érdemes, egyszersmind a legjobb és legjelesebb embernek kell lennie és a nagylelkűnek mindaz tulajdonítható, amit az egyes erények körében nagynak tartanak. Nem fér tehát a nagylelkűvel össze, hogy félelemből valamely tisztességes dolog követésétől kezeit lógatva megfusson vagy haszonvágyból akármiféle igazságtalanságot vagy rút tettet elkövessen az, kire nézve túl nagy nem létezik. A nagylelkűség e szerint mintegy díszje az erényeknek, mert nagyobbakká teszi ezeket s náluk nélkül nem is jön létre. Azért is vajmi nehéz valódi nagylelkűnek lenni, mivel az erkölcsi jelesség nélkül el nem érhető.

A nagylelkű tehát leginkább a tiszteletadás és tiszteletmegtagadás körül tapasztalható ki. Midőn nagy tiszteletben részesítik, mégpedig a legjelesebb emberek, annak ő mérsékelten fog örülni, mint olyannak, amit méltán adnak neki, vagy ami még érdeménél is kisebb, mert tökéletes és teljes erényre nézve nem létezik megfelelő és egészen méltó tisztelet. Nem fog azonban neheztelni, hanem elfogadja a kisebb tiszteletet is abban a tudatban, hogy az emberek nem juttathatnak neki nagyobbbat ... Közönyös lesz a tisztelet megtagadása iránt, mert az voltaképpen nem is illetheti őt. De a gazdagság és hatalom tekintetében is mértéket tart... A szerencse állapotában nem mutat túlságos örömet, a szerencsétlenségben pedig nem mutat túlságos szomorúságot."

Az emberiség egyik legjelesebb gondolkodója így látta a nagylelkűséget. Aquinói Szent Tamás (S. Th. 2. 2. 129. és 132.) egészen Aristoteles fogalmaira építi föl mondanivalóját a nagylelkűségről.

1. A nagylelkűség lényege.

a) Aristoteles fejtegetésében a nagylelkűség lényeges elemeinek látszanak ezek:

Irányulása: "... a nagylelkűek ügye a tisztelet körül forog."

Legfőbb jellemzője: a nagyértékűség valósága, öntudata, megvallása, tiszteletigénye. „Nagylelkűnek tartjuk azt, aki magát nagyra méltónak hiszi és vallja s valóban méltó is rá."

Közvetlen alapja: "... erkölcsi jelesség nélkül el nem érhető." A kiválóságnak egészen magas foka. „A nagylelkű a nagyság tekintetében bizonyos szélsőségen áll..."

Belső mivolta: "... mintegy díszje az erényeknek, mert nagyobbakká teszi ezeket..." "... a nagylelkűnek mindaz tulajdonítható, amit az egyes erények körében nagynak tartanak."

Ha a névből indulunk ki, melyet használt Aristoteles, sajátosan nagy dolgokra, vagyis a legnagyobbra beállított lelkületet jelenti. Az igazán nagyratörő léleknek ez számít csak hozzá méltó célként. Ezt a célt abszolúte eléri azáltal, hogy kifejlesztve magában a legfőbb erkölcsi értékeket, azok birtokában öntudata biztosítja arról, hogy méltó akármilyen magas tiszteletre. Relatívpedig azáltal éri el, hogy az emberektől méltósággal elvárja, megkívánja és mérsékelt örömmel elfogad annyit, amennyit kap.

b) Van lényegesen fejlettebb nagylelkűség-fogalom is.

Az is megalopsychia, az is sajátosan nagy dolgokra, illetve a legnagyobbra való lelki beállítottságot jelenti, de tartalma igazabb és mélyebb, célja magasabb. Túl van a pogány homályon és erősen önös tökéletességi eszményen. Besugározza az isteni kinyilatkoztatás fénye és melege.

Súlypontja nem az önmagának kijáró hódoló tisztelet biztosításában van, távolról sem, hanem a személy cselekvő kiáradásában. S minél magasabb értékű a cselekvés tárgya, minél önzetlenebb a cselekvő magatartása s minél gátlástalanabb a cselekvés lendülete, annál inkább tekintjük nagylelkűségnek.

Miért is többféle nagylelkűség van:

a) A „nagyraevágás” is hordoz bizonyos vonásokat a nagylelkűségből, ha a nagylelkűséget csak általában nagy dolgokra való irányulásnak vesszük. Aristoteles megalopsychia-ja nem más, mint jogos nagyraevágás. Jogos azért, mert a nagyraevágó kiválósága miatt valóban méltó arra a nagy dologra, amire vágyott: a tiszteletre. A „nagyraevágásnak” csak azért van mellékíze, mert bizonyos etikai ferdeséget, hibát látunk az ilyen irányulásban.

b) Már elfogadottabb a nagylelkűség olyan értelme, mely az emberi átlagot meghaladó nemes tettek irányában való rugalmas készséget, bátorságot és sikert jelenti. Szemben áll a kislelkűséggel, a „kiskaliberűséggel”, szűkkeblűséggel, és a nagyobb értékek szerint való lélektani alaphangot, igazodást, a magasabb emberi etikum szellemében való cselekvést jelenti s ugyanakkor bizonyos gátlástalan bátorságot.

c) A nagylelkűség tökéletes jelentménye felé közeledik az altruizmus, vagyis a mások javára való olyan munkálkodás, mely az előbbi pontban foglalt vonásokat is tartalmazza.

d) A kegyelmi erővel kibontakozó nagylelkűség hamisítatlan tiszta jóság és tiszta szeretet, amely csodálatos önzetlen irányt vesz fel a Végtelen Jóság felé s kész mindenestül feloldódni ebben az objektív irányulásban. E készség érző is, de egyben cselekvő jellegű.

e) A kegyelmileg érett nagylelkűség a Végtelen Jóság akarata és példája szerint egészen az embertestvér javára él, dolgozik és emésztí föl magát.

A nagylelkű istenszeretetnek ez az egészen reális életformája.

Ezek szerint tehát a teljes értelmű nagylelkűség:

Lényege: a tiszta jóság egész készsége és cselekvő lendülete, amely készség és lendület minden emberhez méltó tette nézve fönnáll, de mégis különösen a legnagyobbra vágyik. A legnagyobb pedig a jóság tökéletes kiáradása mások önzetlen boldogítására.

Fejlettsége: a tiszta szeretet hősiés önáldozata.

Tárgya: önzetlen jótett.

Mértéke: Amplius! Alanyilag: minél önzetlenebben és lendülete-
sebben; — tárgyilag: minél több és nagyobb, minél jobb jótett.

Célja: A Végtelen Jóság megdicsőítése tökéletes hódolattal, ki-
áradásának utánzásával és megközelítésével. Legteljesebb ez a tiszta
szeretetből fakadó Jézus-követésben.

2. A nagylelkűség alapja.

Aristoteles szerint az erkölcsi kiválóság az alap. Erre, főleg
pedig ennek öntudatára épül a nagylelkűnek tiszteletigénye és maga-
tartásbeli egész jellegzetessége.

Aquinói Szent Tamás az erőben és a bátorság erényében látja a
nagylelkűség közvetlen alapját. (2. 2. qu. 129. art. 5.)

A nagylelkűség lényegének előbb adott megállapítását tartva
szem előtt, ezeket mondhatjuk:

a) Testi alap.

Ha jellegzetesen nagylelkű embereket összehasonlítunk nagy-
lelkűségre szinte alkalmatlan emberekkel, azt találjuk, hogy testi
adottságokban is van különbség köztük, főleg idegrendszerben. A
nagylelkűek idegrendszere igen rugalmas. S ez a rugalmasság fontos
tényezőként hat az egész lelkületre, erőt és lendületet adva annak.

b) Lélektani alap.

Az emberi lélektan alacsonyabb rétegében: bizonyos erőélmény,
lendületes cselekvési igény, nagyobb teljesítmények vágya.

A szellemi rétegben: Az etikai jóságra való képesség és kifej-
lesztésének valamelyes igénye minden emberben. További alap, de
már nem minden emberben: szolidaritás a magasabb értékekkel, va-
lódi megismerésük és birtoklásuk vágya; az egyéni nagyértékűség
megteremtésének és mások javára való kiárasztásának eszménye.

Kegyelmi síkon: a Végtelenre vonatkoztatott önátadó és min-
denre kész lendület sugalmazása, ösztönzése. Ezt fölhasználva pedig,
a legmagasabb tiszta szeretet önzetlen irányát, a legmagasabb hősiés-
ség útját egyengető, építő isteni Gondviselés.

A tiszta szeretet az önzetlen jóság érett állapota. A jóságé, mely
önhasznának céltudata nélkül árad ki Isten és emberek felé, sőt az
egész teremtett világ felé, és legbelső ösztöne a hősiés teljesítmények
felé sodorja.

A vázolt alapok nem adják ezt a hősiességet, mert ahhoz szabad
elszántság és annak rendesen huzamos gyakorlata szükséges, hanem
adják az erőt és a készletést legalább kezdetlegesen.

Erkölcsi nagyértékűség (Aristoteles) tehát a nagylelkűség hősiés
állapotának alkatelemét adja. Alapvetően ennél sokkal kevesebb elég.

A bátorság (Szent Tamás) a nagylelkűség minden fokának egyik
alkotó eleme. Egymagában nem valódi alapja a nagylelkűségnek,
legalább is abban az értelemben, amint vettük a nagylelkűséget.

Világos például szolgál a mondottakra Szent Ignác lelkigyá-
korlata.

Bevezető jegyzeteiben (ötödik) azt mondja Szent Ignác, hogy
„annak, aki lelkigyakorlatot végez, igen használ, ha nagy lélekkel,
Teremtője és Ura iránt gazdag szívvel fog hozzá, akaratát és szabad-

ságát teljesen neki ajánlva fel, hogy az isteni Fölség rendelkezék vele és mindennel, amije van, az ő legszentebb akarata szerint”.

Általános meggyőződés is, hogy nagylelkű embernek kell annak lennie, aki egész eredménnyel képes elvégezni a lelkigyakorlatot. Pedig a lelkigyakorlatok rendezetlen lelkivilágú embert tétéleznek fel, akit igen összetett lélektani módszerrel vezet rá Szent Ignác arra, hogy önmagát alakítsa át a nagylelkű elszántság és nekilendülés alapján.

A nagylelkűség tehát itt nem más, mint az erkölcsileg még nem kiváló és bátorságban sem rettenthetetlen embernek lélektani igénye és lendülete a magasabb értékek felé. Ez igény és lendület a vázolt alapokkal már szinte adva van. Az érett nagylelkűségtől azonban még távol van. A lelkigyakorlatok épp e megérlelést akarják elvégezni.

3. A nagylelkűség eszményi bemutatkozása.

a) Jézusban.

A nagylelkűség lényeges elemeit Jézustól s rajta keresztül magától Istentől tanulta az Egyház.

Jézussal árad ki ránk Isten szerető jósága: „Mézzel folyó lett az ég.” (Zsolt. 18, 6.) „Ime eljövök, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.” (Zsid. 10, 9.) „Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét.” (Jn. 4, 34.) „Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.” (Jn. 8, 29.) „Beteljesedett! És lehajtván fejét, kiadá lelkét.” (Jn. 19, 30.)

Mindenét odaadta értünk: „...kiüresítette magát...” (Fil. 2, 7—8.) „Szeretett engem és önmagát adta értem.” (Gal. 2, 20.)

Boldogító jósága abban érte el csúcspontját, hogy azokért is nagy lélekkel adta magát váltságdíjúl, az ő boldogításukra, akik élete ellen törtek s meg is ölték Őt.

S mindezt szeretetből: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért. Ti az én barátaim vagytok...” (Jn. 15, 13—14.) A tiszta szeretet hősieis önfeláldozása a keresztfán érte el csúcspontját.

„Ime a Szív, amely annyira szerette az embereket, hogy semmit sem kímélt, hanem kimerítette és felemésztette magát, csakhogy szeretetét irántunk kimutassa.” (Alacoque Szent Margitnak tett nyilatkozatás.) „Kitárta előttem forrón szerető és minden szeretetre legméltóbb Szívét... Föltárta előttem tiszta szeretetének megmagyarázhatatlan csodáit: mily messzire ment az emberek szeretetében, akiktől csak hálátlanságot és félreismerést tapasztalt. Ez jobban fáj nekem, — mondotta Jézus — mint mindaz, amit szenvedésemben elviseltem. Annyira, hogy ha legalább valami kis viszonzszeretetet mutatnának, mindent, amit csak értük tettem, kicsinységnek tekintenék, és ha lehetne, szeretnék még többet tenni értük.” (Ugyanott.)

Ezen a példán, ennek a nagylelkűségnek sugárzatában és erejében nőtt nagyra a keresztyén nagylelkűség.

b) Szent Pálban.

Egyénisége összes erőinek egyetlen és kizárólagos gravitációja volt: a Centrum felé, Jézus Krisztus felé. E gravitációnak kezdetleges hasonlatát adja a napraforgó, a folyondár, a bolygó. De mi ezeknek gravitációja egy Szent Pálnak gravitációjához, amelynek gyökere a legnemesebb nagylelkűség tökéletes odaadása volt?! Az ilyen lélek-

nek csak egyszer kell meglátnia és megtalálnia az igazi Centrumot, lelkének Eszményét, azonnal örök szövetségre lép vele és egész élet-iránya teljes beérkezést mutat. Ennek nem kell hosszú újoncidó, lassú csiszolatás. Gravitációja, adhaesiója örökre elintézett és befejezett dolog. Esze ágába sem jut többé tágitani tőle. Csak iránytűszerű elhajlások lehetségesek csekély fokban.

Egyénisége összes erőinek egységes és lendületes tevékenysége kizárólag a jelzett gravitáció szellemében történik. Ezt vezeti be a damaszkuszi úton földreterülve első szavaival: Mit akarsz, hogy cselekedjem?! Mintha azt mondotta volna, hogy: kívánhatsz bármit, én mindenre kész vagyok. Ennek a lelkületnek munkás magatartása egész életén át az volt, hogy Istenbe merülten várta az útmutatást és ha ez megtörtént, akkor egyebet nem ismert, mint Isten akaratának megtevését. Nem számított egyéb szempont: a szenvedés, az életveszély; nem az sem, hogy bolondnak tartják. Dolgozik, nem amennyit bír, hanem amennyit Isten akar. Szenved, nem amennyit bír, hanem amennyit az Isten akar. Kívánhatna ettől Isten bármit, legfőljebb pillanatnyilag remegne meg a nagy kívánalmak színe előtt, de a következő pillanatban már összeszedné magát és nagylelkűsége őserős lendületének erejében egészen kész volna megtenni mindazt, amit Isten akar.

Ez volt a szentpáli nagylelkűség.

c) A szentekben.

Krisztus példája főséges gyümölcsöket érlelt a szentek nagylelkűségében. Mint előbb már láttuk, Szent Pál vezet ebben.

De a többi apostolok nagylelkűsége is kiállt minden próbát. Együttesen örültek pl. a zsidó főtanácstól Krisztus miatt rájuk rótt megkorbácsolás fölött. (Ap. Csel. 5, 40—42.)

András apostol a keresztnak szerelmeseként hal meg áradozó hálálkodás után a keresztfán.

Péter apostol nagylelkűsége nem bírta, hogy Jézushoz hasonlítson a halálban. Ő fejfelé halt meg a kereszten saját óhaja szerint.

A vértanúk nagylelkű bátorsága és önfeláldozása igen sokszor nem csupán az üldözés kényszerhelyzetének hősiesség elfogadása volt, hanem évek szent vágya és buzgó könyörgése: vérrel tanúskodni Jézus mellett.

Assiszi Ferencek, Keresztes Jánosok, Keresztes Pálok, Sienai Katalinok, Avilai Terézok, Pazzi Magdolnák a Jézustól tanult nagylelkűségnek olyan hősiességét élték szinte állandóan, amilyenre emberszív egyáltalán csak képes.

Igen sok lánglélek legfőbb boldogságát adta a keresztnél, élete pedig munka és emésztődés volt.

Mikor Szent Ignácot Salamancában nyilvános tanításai miatt láncra verve börtönbe zárták és a vizsgálatot vezető püspöki helynök meglátogatta őt, arra a kérdésre, nem érzi-e magát boldogtalannak, többek között azt mondta: „Őszintén és nyíltan kimondom, nincs egész Salamancában annyi kötelék, lánc vagy kaloda, hogy még többre ne vágyódnám az én Uram, Jézusom szeretetéből.”

Ilyen lélekkel fogalmazta meg Szent Ignác a nagylelkűségért könyörgő imáját: „Örök Ige, Isten egyszülött Fia, taníts meg engem igazi nagylelkűségre! Taníts meg úgy szolgálnom Neked, amint meg-

érdemled, adnom számlálgatás nélkül, harcolnom sebekkel nem törődve, dolgoznom nyugalmat nem keresve, magamat feláldoznom a nélkül, hogy más jutalmat várnék Tőled, mint azt a tudatot, hogy legszentebb akarodat teljesíttem!"

A Jézusért gondolkodás nélkül vállalt bármilyen viszontagság és kereszt természetesen nem lohasztja és sorvasztja, hanem éleszti a felebarát tevékeny szeretetét, a felebarát javáért fáradhatatlanul buzgólkodó lelkületet. Főleg ebben a munkában lepleződik le a reális és érett nagylelkűség.

II. Miért oly fontos a nagylelkűség?

Mondtuk elől, hogy a papi jellem teljes kibontakozásának egyetlen életerős, televény talaja van bennünk: a nagylelkűség. Ha ez így van, akkor azért olyan fontos a nagylelkűség, mert nélküle papi jellem nem bontakozik ki teljesen.

Ez valóban így van. Mélyebb magyarázatát megkíséreljük.

A papi jellem csakis érett etikai alap birtokában tud egészen kibontakozni. De már ehhez az etikai érettséghez is annyi küzdelem, önlegyőzés, önnevelés, sokallás és panasz nélkül való munka kell a bukott embertermészetből, amennyi bizonyos nagylelkűség nélkül nem megy. Az etikai érettség sohasem jelent olyan befejezettséget, hogy tovább már nincs mit foglalkozni vele. Természetünk olyan, hogy akármilyen érett etikumnak nagy éberséggel kell őrködnie kincsei fölött s kemény önkezeléssel tartani fegyelmezett rendben és rugalmas munkában erőit, ha sorvadást és lombozást nem akar megélni.

A papi élet iránya hősiesség. Éspedig ennek is legjavából való. Van ugyanis hősiesség, mely inkább külső tettek hatalmas fizikai teljesítménye, nem pedig belső önemésztés. Ilyen a katonai hősiesség, sport-hősiesség. Érték és személyi teljesítmény szerint nagyobb az a hősiesség, mely a körülmények színpadiassága nélkül, nézők és taposók híján zajlik le a lélek belsejében küzdelmek, túrások, lemondások, önfeláldozások alakjában. Ezekből van bőven a pap életében. Papi hivatás hősiességre való hivatás. A hősiesség pedig azért hősiesség, mert az alanyi erők teljes feszülésébe kerül. Ilyen erőfeszítéseket végezni, huzamosan és rejtetten nagylelkűség, fejlett nagylelkűség nélkül lehetetlen. Ez adja azt az újabb és újabb fölszítást, lelkesedést, lendületet, amely az erőket huzamos hősiességre képesíti. Ez fordítja el a tekintetet az előbbi teljesítmények számlálgatásától s az újabbak sokallásától. Egyedül neki elég az, hogy lendületet is gyakorolhat és emésztődhetik.

Csak a nagylelkű fogja föl igazán Isten tervét és szellemét teremtésben, megváltásban és megszentelésben, amely terv és szellem csupa nagylelkűség, túlaradó isteni nagylelkűség. Csak ezzel gyullad ki az a fény a lélekben, amely látóvá tesz, amely elsősorban nem adatszerűségeket vesz észre, hanem a mozgató, éltető lelket. „Illuminati oculi cordis.” (Ef. 1, 18.) Ilyen csak a nagylelkűnek van.

A kegyelem világában való tájékozódás, még inkább a kegyelmekkel való közreműködés magasabbrendű érzékenységet, hajlékony-

ságot, készséget, rugalmasságot tételez föl. Erre pedig csak a nagy-lelkűség képesít.

Istennel való egészen bensőséges viszony a magasabb lelki élet tapasztalatai szerint akkor virágzik ki, ha megelőzte a nagylelkű hűségnek, helytállásnak olyan sorozatos bemutatkozása Isten felé, amely Istent is meghódítja. „Istent nem lehet nagylelkűségben felülmúlni” — halljuk a szentektől. De megközelíteni csak nagylelkűséggel lehet.

Végül is a pap hivatásának csúcspontja: mindenkinek mindene lenni, mindenét adni a felebarátért, életét is rátenni az emberek boldogítására. A felebarát pedig nem olyan lény, aki ezt a roppant teljesítményt vonzó értékeivel kipattantja a pap lelkéből. Ellenkezőleg. S ha e teljesítések mégis megszületnek, azok Isten sok kegyelmi segítségével mellett a fejlett nagylelkűség szülöttei.

Ide kívánczok ezek után egy-két életszerű megvilágítás.

Az érett nagylelkűség hordozói között általában vezetnek a kanonizált szentek. Lássunk nagylelkűségükből valamit.

Xavéri Szent Ferenc. Mielőtt Indiába ment, azt álmodta egyszer, hogy sok-sok kereszt hull rá. Ő pedig apostoli tüzelteljesült eléjük s csak ez az imája volt: *Amplius Domine! Amplius!* — Japán egyik tartományából nem ismerte az utat a másik tartomány főbb helyeire. Egyszer el is tévedt. Egy lovas vetődött útjába, akit megkért, igazítsa a helyes útra. Az vállalkozott, hogy elvezeti, csak fogja meg a kenyelvasat. A már úgyis fáradt mezítlábás Ferenc belekapaszkodott a vasba s köves, bozotos utakon át földagadt lábbal követte az ügét lovast. Mire megérkezett, kivert a láz rajta.

Tízévi emberfeletti apostoli munka után úgy látta, hogy Kelet megtérése lényegesen Kínától függ. Kína azonban zárva volt idegenek előtt. Ő mégis nekivágott Kína megtérítésének. Sok nehézség leküzdése árán 1552 őszén szerencsésen el is jutott a Makao átelennében levő Szancsán-szigetre, az egyetlen helyre, ahol a kínaiaknak szabad volt az idegenekkel érintkezni. De tervét mégsem tudta megvalósítani, mivel az a kínai ember, akinek a megbeszélés értelmében át kellett volna csempésznie a határon, cserben hagyta. Közben a kíséretében levő laikus testvér és a portugál hajósok is visszafordultak Malakkába. Így egészen magára maradt. Ebben a teljes elhagyatottságban tört rája a halálos betegség. Pap, orvos és betegápoló nélkül, csupán két tehetetlen kínaival az oldalán hánykódott több napon át egy karókból és gallyakból összetákolt nyomorult viskóban, míg a könyörületes Isten december 2-án meg nem váltotta szenvedéseitől.

Igy halt meg az újkor legnagyobb misszionáriusa, aki az apostolok ideje óta talán legtöbbet tett a kereszténység terjesztése érdekében. De nemcsak tevékenységében, hanem egyéniségében is az apostolokra emlékeztet ő. Rettenhetetlen bátorság, szívós kitartás, nagyszerű szervezőképesség, mélységes hit és kifogyhatatlan leleményes emberszeretet jellemezték. Él-t halt a lelkek üdvösségéért. „Lelkeket, lelkeket adj nekem, Uram!”, ez volt állandó imádsága. A lelkekért mindenre kész volt és tudott mindenkinek mindene lenni. Elvegyült a katonák közé, barátságosan elbeszélgetett velük arról, ami érdekli az ilyen embereket és még kocka-, kártya-, sakkjátékaiknak is megértő résztvevője volt. A nagy bűnösöket külön türelemmel

édesgette magához. Csekély penitenciát szabott rájuk, s annál keményebbet vállalt helyettük. Így határtalan bizalmat keltett. A legmegrögzöttebb bűnösök is előbb-utóbb meghódoltak ennek a fogyhatatlan emberszeretnek.

Páratlan alázatossága a mintaszerű szerzetes képét varázsolja elénk; a párizsi egyetem egykori büszkesége és nagyralátó tanára szerzeteskorában mindig térdenállva írja előljáróinak szóló leveleit. (Schütz: Szentek Élete. December 3.)

Borromei Szent Károly. „Mikor az 1576—77. évi pestis kórházzá és temetővé változtatta egész Milánó városát, a végső veszélyben Istennél keresett oltalmat a sanyargatott nép. A város bíboros érseke, Borromei Szent Károly meztláb, kötéllel a nyakán, vállán nehéz keresztel ment az engesztelő körmenet élén. Egy vasdarab hevert az úton. A vezeklő érsek nem vette észre és belelépett. Fölhasította a lábát és folyt a vére. De vérző lábbal is vitte tovább a keresztet. És ment a nyomában, a vérrel jelzett úton papsága és a nép, az a nép, melynek nem volt sem kastélya, sem villája a vidéken, ahova menekülhetett volna, amely fölélte már mindenét, amelyet a szegénység idekötött a halál városához. Ment, mert az érsek járt előtte. S átvette tőle a bűnbánatot, a megalázkodást, az Isten akaratába való bele-törődést. És szívébe zárta a Szentet.

Volt rá oka. Tudták, mint jött vissza a veszedelem hírére, míg mások, a várkormányzó is, menekültek. Látták, hogyan vette kézbe a fejesztett város ügyeit, hogyan áldozta föl minden pénzt, palotájának, templomának kincseit, utolsó falat kenyereit. Nem állt meg a kórházak ablaka alatt, mint a magukat féltő orvosok tették, hanem bement és bevitte magával hűséges kapucinusait; ápolta a betegeket s akin földi orvossággal már nem tudott segíteni, azt legalább az utolsó útravalóban részesítette. Ahol ő járt, megszűnt a kórházak rémítő elhagyatottsága s a szerencsétlenekbe visszatért a reménység. Tudták, hogy napi munkája után sokszor betevő falat nélkül dőlt pihenőre egy kemény fapadon: kenyereit szétosztotta, ágyát már régen a kórházba küldte.

Valamikor még haragudtak rá. Mikor megjött. Mert farsangjait, a böjtbe nyúló karneváljaikat megrendszabályozta. Most megértették, hogy azt is érettük tette, halhatatlan lelkekért. Eddig is látták, hogyan járja az utakat. Egyszer fényes kísérettel, bíboroshoz illően; máskor egyedül, lóháton és ha eső verte is, csak megy tovább, odaáll a szegény plébánián a tűzhely mellé egy kicsit szárítkozni és folytatja a vizitációt. Volt idő, mikor megrótták érte: minek avatkozik bele mindenbe? Most már látják, hogy az atya járt akkor gyermekei után, a jó pásztor a juhái után. S a fáról, amely alatt megpihent, a forrásról, amelyből ivott, a kunyhóról, ahol meghúzódott, legendák kezdtek szállni szájról-szájra.

Tudták, hogy háznépét szigorúan rendben tartja, de a bérüket is megadja s személyes szolgálatot egyiküktől sem fogad el, maga szolgálja ki magát. Hallották, hogy éjszakáit virrasztva tölti könyvei mellett, jegyzeteket készít, imádkozik és hogy a rengeteg munkától evésre sem jut ideje.

Tudták róla, hogy az előző pápának rokona, a mostaninak jóbarátja és nagy urak, királyok, országok ügyeinek intézője. Mégis

mikor megtért útjairól, a vége-hossza nem lévő kihallgatásokon csak atyjukat látták benne. Pedig nem is volt öreg ember: a negyvenes éveket kezdte. Igaz, elnyűtte, meggörnyesztette a sok fáradság, arcára rászáradt a bőr az állandó bőjtöktől. De a szeme barátságos szeretettel fénylett. Kezét fölmarta, kisebesítette a téli hideg, de azért érezték, hogy mennyi erő és melengető jószág van benne. S a szava is melegen, vigasztalóan csengett. Az urak pedig tudták, hogy hatalmas, parancsoló egyéniség, akivel nem érdemes ujjat húzni. Céltűzésében a legtisztább eszményt nézi s ha egyszer ráadta magát valamire, következetesen véghez is viszi; megvan hozzá szívóssága és diplomáciai ügyessége. Mégis mindig úri lovagiasággal és nagylelkűséggel harcol.

Lassan elismerték a vele szemben álló hatalmasságok is, hogy mindenben a lelkek és Isten országának érdekei vezetik. És harcain, fáradságain keresztül lassan meglátták őt úgy, mint a maga-hirdette eszmény megvalósulását: „A püspöknek olyannak kell lennie, mint a hadban álló vezérnek. Valamire való vezér ilyenkor csak széken alszik.” Hadban álló sereg dicsőséges, fáradhatatlan vezére volt! Vezére a harcnak, mely az Anyaszentegyháznak főben és tagokban való, igazi megreformálásáért folyt. Hogy ő volt ez a vezér, mindenki látta. Hogyan lett azzá, annak csak a kegyelemosztó, fölséges Isten a megmondhatója.” (Schütz: Szentek élete. November 4.)

Azért idéztük legalább két szentnek nagylelkűségét kissé bővebben, hogy álljon világosan előttünk az ő életüknek és általában minden szent életének csodálatos egysége a nagylelkűség látószögéből. Az ő nagylelkűségük nem egy erény, amelyet a többi mellett gyakorolnak, nem is ünnepi lelkület, melyet szent hangulattal magukra öltenek, hanem az egész embernek jellegzetes belső magatartása, mely minden életkörülményben azonos önmagával.

Amikor egy Szent Benedek kísértése alkalmával tövisbokorba veti magát és ott forgatja meg meztelen testét, amikor egy Depaul Szent Vince gályarabságra vállalkozik, csak azért, hogy kiváltsa felebarátját a gályarabságból, amikor egy Chantal Szent Franciska küszöbre fekvő gyermekének testén lép át, hogy a magasabb életre hívó isteni szót követhesse, amikor egy Kis Szent Teréz megígéri Istennek, hogy soha semmit sem fog megtagadni Tőle egész életében: ezek a nagylelkű, lendületes, hősies tettek a szentek életének nem szórványos hatalmas kiszögelései, hanem az ő egységes, Isten iránt maradéktalanul nagylelkű szellemüknek ránkmaradt egy-egy emléke.

Ha ezek után a nagylelkűség értékét és jelentőségét a hasznosság szempontjából is le akarnók mérni, talán ellentmondásba kerülünk a nagylelkűség szellemével, amely sohasem méricskél és annál kevésbé veszi indítékait a hasznosság szempontjaiból.

Akkor azonban, amikor a nagylelkűség értékét tárgyilagosan lemérjük és a nagylelkűség határán még innen elszánásunknak indítékait gyűjtögetjük, érdemes ezeket az indítékokat is összeszednünk. Ime tehát:

A nagylelkűség, illetve a nagylelkűségre maradéktalanul eltökélt lelkület nagyszerű tőke! Akár erőnek nevezem a munkához, akár útiköltségnek utazáshoz, akár útravalónak a tikkasztó életvándorláshoz. Olyan tőke, mely sohasem merithető ki, melynek mindig

van tartalékja. Ezzel aztán könnyűvé lesz a legterhesebb emberi élet is. Csodálatos szín, illat és rugalmasság jellemzi az ilyen életet. Ennek semmi nem sok, mert többet is szívesen tenne; soha meg nem roppan, mert akármilyen terhen túl még nagyobbra is be van állítva. Ha látunk már testi szenvedésektől mélységesen meggyötört olyan embereket, akiknek arcán szinte állandó mosoly ül és minden szenvedésükért nincs egyéb viszonzásuk Isten felé, mint a szeretet, hála és hűség, akkor megéreztek egészen közelről a nagylelkűségnek nemcsak fönségét, hanem emberéletem nemesítő és megszentelő és megkönnyítő csodálatos erejét is. — És még egyet! A nagylelkűség Isten versenyre hívja ki, a nagylelkűség versenyére. Megértjük azt, ha arra gondolunk, hogy már egy kisgyermeknek nagylelkűsége is hogyan hat jó szüleire. Isten végtelenül nagylelkű és nagylelkűsége csodálatosan érzékeny az emberi léleknek iránta való nagylelkűségével szemben. Bizonyára nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy a maradéktalanul nagylelkű lélekkel szemben Isten minden emberi elgondolást és elképzelést fölülmuló mértékben szolidáris és bőkezű.

III. Hogyan fejleszthető a nagylelkűség?

A kérdés egyszerű, de a felelet kevésbé, mert az élet maga igen sok esetben azt mutatja, hogy az emberek nem alkalmasak fejlett nagylelkűségre. Ez azt jelentené, hogy nagylelkűség csak kivételes esetben fejlődik ki, akkor, amikor alapjai erősek és körülményei kedvezők.

A papok élete szintén azt bizonyítja, hogy a lelkes és rugalmas ifjúkori idealizmusnak ritka esetben van érett gyümölcse.

1. Számolnunk kell a lehetőségekkel.

Olyan adottságok, melyekből elemi erővel és meg nem gátolható célratöréssel fejlődik ki a nagylelkűség, általában nem léteznek. Az adottságok sokkal egyszerűbbek s átlag befolyásolhatók.

Mint mondtuk, valamelyes alapadottság: az etikai jóság képessége s e képesség kifejlesztésének némi igénye minden esetben megvan. Aki hivatást kapott Istentől, abban több is van ennél. Egészen biztos ez abból az igazságból, hogy a papi életre mily fontos a nagylelkűség. Isten tehát nem ad hivatást olyanoknak, akiben nincs a nagylelkű kibontakozásnak jelentősebb alapja.

Más azonban, hogy az alap kellő közreműködést nyere. Ha nem, marad a pusztá képesség.

a) Nehézségek.

A „kellő közreműködés” korántsem olyan egyszerű, mint azt távolról gondolnók. A nagylelkűségnek már az a foka is, mely nem jelent egyebet, mint cselekvésbeli nemességet, igen függ a körülményektől. Aki létezni is alig tud, annak nincs módja műveltséget szerezni és ápolni, s azt az életigenlést és megelégedettséget érezni, amely lélektani alapja minden nagylelkűségnek, de főleg az itt jelzettnek. A nagylelkűségnek papi tekintetben érett foka pedig olyan áldozatokon keresztül fejlődött ki, amelyek bátor és folytonos meg-hozásához kivételes életigenlés és kemény elszántság kell.

Az ember társaslény. Ez elsősorban azt jelenti, hogy csak társas viszonylatban fejlődik ki, még testi életében is. Annál inkább

magasabbrendű életében. Mivel pedig a nagylelkűség ritka, azért a körülvevő emberek behatása is ritkán lesz nagylelkű. Ha ehhez hozzávesszük azt, hogy az ember főleg gyermekkorban mennyire fogékony a behatásokra, vagyis mennyire függ egész lelki világa és életiránya a körülményektől, akkor megértjük, hogy már ezen az alapon is kevés embernek sikerül nagylelkűvé fejlődnie.

Ha mármost csak Isten kegyelmeit vesszük tekintetbe, melyeket a papságra hívtaknak ad nagylelkűségük kifejlesztésére, e kegyelmek sorsa is részben kötve van az előbb jelzett körülményekhez. A kegyelmek ritkán olyanok, hogy saját erejükkel törik át a nehézségek korlátait és szinte sodorják magukkal az embert ott is, ahol különben nem menne magától. Vannak ilyen kegyelmek is, de ezek ritkák. Olyankor szerepelnek, ha Istennek különösebb tervei vannak valakivel.

A papnevelő intézeteket messziről úgy nézhetnők, mint a nagylelkűség kibontakozásának melegágyát. Hogyis ne! Hát nem pont erre van rendelve Istentől, Anyaszentegyházától, előjáróktól? Nem erre a célra dolgozik ott össze minden? Ezeknek az intézeteknek valóban az a hivatásuk. Hivatásuk betöltésének azonban annyi akadály van, hogy hosszas megfigyelések után megdöbbenve állapíthatjuk meg, hogy a papnevelő intézetek a növendékek csekély százalékában érnek el egész hatást. Miért? Isten keze rövid? Nem. Embereken múlik a sikertelenség. Azokon, akik az isteni kegyelmek sáfárai ott az intézetben és azokon, akik bejönnek oda nevelésre. Az egyéni és együttes munka, úgy amint van, átlag elégtelen a nagylelkűség kifejlesztésére. Pedig hogy erőlködik sokszor Isten kegyelme ilyen irányban. De nagyon serény az „inimicus homo” is, aki teli marokkal szórja konkolyát, s aki sokszor kéjjel szemlélheti, milyen épségesen megnőtt a konkoly.

A lelkek talajába vetett isteni gabonaszemek sorsa többnyire keserves. Mint a töretlen ugarba hintett búzaszemé. S az Isten mégis csodálatos nagylelkűséggel szórja.

b) A lehetőségek szempontjai.

Minden sikernek és minden győzelemnek elemi föltételei, hogy a meglévő erőket össze kell gyűjteni, az elérendő eredménynek megfelelően kell rendezni és tevékenységre begyakorolni. Így van ez a nagylelkűségre képezítő erőkkal is. Igazi gondot, munkát és tervszerűséget kell fölléptetni velük szemben. S éppen ez hiányzik föltűnően papnevelésünkben. Kétségtelen, hogy a nagylelkűség kinevelése nehéz egyrészt azért, mert mint már kifejtettük, igen gátlásos az útja, önmaga pedig érzékeny minden hátrányos befolyással szemben; másrészt pedig azért, mert bizonyos magasabbrendű hozzáértést igényel. Mégis meg kellene tenni minden lehetőt érdekében.

A papnevelés területén is sokszor találkozunk növendékekkel, akik nem nyújtanak reményt arra, hogy bennük a nagylelkűség kifejleszhető. Ez egyedek túlnyomó része valóban nem fogja meghozni a rájuk fordított gondos munka gyümölcsét. Alkalmas nevelői ráhatás azonban egészen meglepő erőbresztést is hozhat létre. A lelkekben ugyanis sok szunnyadó, alélt erő van. Ilyen ébresztéshez azonban nevelői művészet kell.

c) Világos megkülönböztetés szükséges!

Más a nagylelkűségnek látszó lélektani rugalmasság és más az egészséges nagylelkűség.

Előbbi lehet érzékenység, érzelmi ihlet csupán vagy fölcsigázott ambíció, telhetetlen nagyravágyás, rapszódia. Ezek hullámzó érzések, hangulatok, szenvedélyek; lehet az is, hogy túlfeszült idegek játéka, esetleg beteges igények. Egészséges nagylelkűség nem ilyen alapon képződik. Annál kevésbé lehet teljes kifejlődés. Pedig az effajta nagylelkűek, ha valamilyen eszmény, jelen esetben papi eszmény, hatása alatt föllángoltak, egészen magasfokú rugalmasságot, készséget, szívósságot képesek támasztani. Nagyon könnyen meg is tévesztik azt, aki ítéletet akar alkotni róluk.

Fejlődési lehetőségük a nagylelkűség irányában azért kétséges, mert gyökérbajban szenvednek: egyik alapjellemzőjük a nyugtalan-ság, ami a nagylelkűség tönkretévője. Ritka eset az, hogy az ilyen személy hősies erőfeszítésekkel legyőzi magában a nyugtalan-t, s épp hősiességével kiérdemli azokat a nagy kegyelmeket, melyek meg-teremtik a nagylelkűség szilárd alapjait.

A papi élet igénylői között gyakran találjuk ezt a nem valódi nagylelkűséget. Legkönnyebben fölismerhető arról, hogy önző és engedelmességre nem hajlik.

Más az egészséges nagylelkűség.

Jellemzéseit már fölsoroltuk a tárgyalás folyamán. Az előbbi-től leginkább megkülönböztető jegyei az észszerűség, önzetlenség és nyugodtság. Ezek alapján készségesen engedelmes.

2. Eszközök.

Arról van szó, hogy a nagylelkűség, amely még nem fejlődött, de fejlődésre képes és ki is fejlődik, ha megfelelő segítséget kap, milyen tényezők hatása alatt bontakozik ki.

Főbb tényezők kb. ezek:

a) Isten túlaradó szeretetének imádságos megfontolása főleg a kereszt tövében és az Eucharisztia előtt. — Ez a szeretet ragadta meg lelkük mélyén a szenteket és alakította át őket. S mindenkit képes átalakítani, aki tisztá és készséges lélekkel engedi át magát hatásának.

b) Nagylelkű emberek példája.

Olvasva is igen hat. Mennyire megfogta Szent Ágostont az ilyen olvasás. „Si potuerunt hi et hae, cur non tu Augustine?!“

Szent Ignác átalakulása föltűnően a szentek hőstetteinek olvasása folytán indult meg.

Mit nem hatott az ifjúságra Szent Alajos életének olvasása! Hányan tettek úgy, mint a gyermek Baldinucci Antal, aki később maga is oltárra került, hogy „összeírta magának azokat az erényeket, melyeket Szent Alajos gyakorolt, hogy az ő példája szerint alakítsa magát“. Az ifjúság másik szent pártfogója, Berchmans János, Szent Alajos erényeinek megtestesítője volt.

Általában csodálatosan hat érzőbb lelkekre a nagy erények gyakorlatainak leírása.

Természetesen méginkább az ilyen erények élő bemutatása. Nem véletlen az, nem is éppen Isten csodája, hogy a rendalapítóknak oly számos követőjük akadt s közülük sokan magas életszentségre emel-

kedtek. Hogy Szent Bernát is harminc ifjú társával vonult szerzetbe, abban az ő megnyerő egyéniségének s kiváló erényeinek nagy szerepe volt.

Az életnek róppant nagy kincse igazán nagylelkű ember mellett tölteni még rövidebb időt is. Annál inkább hosszabban állni befolyása alatt. Az embertermészet legmélyéről mozdulnak meg ilyenkor és törnek elő a legnemesebb készségek és vágyak, melyek előbb csak utánzásképen, majd önállóan érvényesülnek.

A nagylelkűség hatékony eszköze gyanánt igen ajánlatos nagy emberek, nagy szentek életéből a bennünket különösen megragadó erényeket össze is írni, de mindenesetre gyakran lelki szemünk elé állítani. Alakító erejük valóban bámulatos.

A jól megírt Szentek Élete a nagylelkűség legkitűnőbb iskolája.

c) A kigyulladt eszmény.

Akár mennyire hat ránk Isten, Jézus Krisztus, a Szentek nagylelkűsége, ezek a hatások egyben még nem belső, szerves teremtő elemei a mi nagylelkűségünknek. Inkább csak húznak, mozdítanak bennünket a nagylelkűség felé.

Nagylelkűségünk akkor indult el a teljes kibontakozás útján, amikor lelkünk legbelseje az objektív eszmény felé határozottan melegedni kezd. Melegedni úgy, hogy hamarosan tüzet fog és lángba borul. Később e lángnak felületi lobogása lohad, de ott a lélek mélyén mindig egyenletesebb izzás lesz.

Az eszményért való lángolás sokszor olyan, mint a jóért, szépért való lelkesedés. Tart addig, amíg az objektív jónak, szépnek élénk hatása van ránk. Aztán e hatás nemcsak változik, hanem könnyen meg is szűnik.

Más az eszménynek olyan kigyulladás, amelyben az objektív eszmény tüze eggyé lett az érte lelkesedő alany tüzevel. E csodálatos egység ekkor jön létre, amikor az objektív eszmény olyan egyedivorásokkal áll a lélek elé, hogy a lélek nemcsak megszereti, hanem egészen magáénak ismeri föl, vele hamarosan eggyé lesz s ez egységben előálló kitüzesedés a lehető legsajátosabb tűz, organikus tűz, magasabbrendű életünk alkotó eleme.

Csodálatos ereje van ennek az organikus tűznek. Fénye, melegsége, egyént lefoglaló és tettekre készítő hatékonysága egészen hatalmába keríti az embert.

Hát még akiben igazán izzóvá lett! Nemcsak lefoglalja s egységesen irányítja az eszményi cél valósítására, nemcsak meghatványozza munkaképességét, hanem a lélek legrejtettebb erőit, képességeit hozza fölszínre és készletti tevékenységre. Ragyogóan állnak előttünk ebből a szempontból a szentek példái. Amikor egy Asszisi Szent Ferencben, egy Szent Domonkosban, egy Szent Ignácban és ezernyi ezer másban kigyulladt az a személyi eszmény, melyben legsajátosabb élethivatásukat ismerték fel, akkor a régi ember elváltozott: új öntudat, új ismeretek, új érzések, új vágyak és akarások, új erők léptek föl lelkük színterén, melyek később megerősödtek vagy legalább állandósultak, de nem tűntek el soha.

Természetesen a kereszténynek legreálisabb eszménye Jézus Krisztus. Ő áll eszményi, szentséges alakjával és minden értékével az

emberlélek elé s olyan közvetlen, személyi vonatkozásba kerül vele, hogy a lélek örökre belé szeressen.

A személyes szeretet lángjaitól körülvelt s azokkal eggyé vált Jézus-eszmény: a teljes értékű eszmény.

Ennek az Eszménynek fényétől és melegétől átjárt egyéniség alaphangulata, gondolkodási, akarási, cselekvési stílusa: *nagylelkűség*.

Hogyan jutunk el ehhez a kigyulladt egyéni eszményhez?

Voltak, akiknek a nagy kincs szinte ingyen isteni adományként hullott lelkükre. Mások — s ez a többség — megelőző kegyelmekkel való szorgos közreműködés gyümölcseként nyerik el.

Ebben a szorgos közreműködésben ezekre kell ügyelnünk:

Függetlenítsük magunkat az önző szempontoktól! Buzgó imával kérjük naponkint a nagylelkűség kegyelmét! Alkossunk fönséges nagy fogalmat Istenről s az így értékelt Istennek fönntartás nélkül ajánljuk meg magunkat bármire, gyakran!

Paratum cor meum Domine—ad omnia!

S ha valóban készek vagyunk nagy, eszményi életért bármit megtenni és odaadni, akkor főleg buzgóságunk ifjú éveiben, igen vágyódjunk és imádkozzunk azért a Szentlélekhez, hogy gyullassza ki bennünk a mi sajátos személyi eszményünket, amely Isten szent terveivel egészen megegyezik.

Az igazán személyi, reális eszmény fölismerésében és megszeretésében nagyon segíthet lelkünk irányítója, ha valóban mesterünk. (Áll ez főleg a papnevelő intézetek lelki igazgatójára.) Ő töltheti be azt a mesteri földadatot, hogy lelkünk mély és rejtett eszmény-igényét egyedi jellege szerint világosan fölismeri és rásegíti az objektív Jézus-eszménnyel való olyan egyesülésre, mely az egyedi jellegnek egészen megfelel. Az a mély és rejtett eszmény-igény tartalmilag nem más, mint valami Istentől származó őskép bennünk, idea divina exemplaris, Isten rólunk való legszebb elgondolásának csiraszerű adottsága lelkünkben. Ezt kell magunkból kinevelni, s akkor leszünk egészen azok, amiknek Isten gondolt el bennünket öröktől fogva. Kétségtelen, hogy ennek a legmélyebb, legideálisabb eszményi adottságnak helyes érintése és érvényesítése a legigazibb nevelői tett. Leghatékonyabb is, mert erre az érintésre biztosan mozdul és fölfigyel a lélek, hiszen ez a kép az ennek legbelsőbb lényegéhez tartozik. Nevén nevezni így az embert: ez a nagy tudás az emberről s egyben ez a legmeghittebb szólítás. Ezzel a tudással rendelkezni s ezt a hangot eltalálni a legérettebb nevelői művészet. Ennek a művészetnek stílusa csakis nagylelkűség.

d) Egy kis merészség.

Az igazi nagylelkűség kialakításához nem kell nagyon sok. Csak egy kis merészség: olyasfajta, mellyel a gyermek nagy bizakodva egészen beledobja magát anyja karjaiba, nem fél tőle. Ez persze nem a kénytelenség szelleme, nem matematika, nem kereskedői bölcsesség, nem is szerződészerű justitia, — hanem életbőség, lendület, telivér ütem, dalos, önfeledt szárnyalás.

Hogy annál könnyebben módunkban álljon ezt a kis merészséget gyakorolni, ideiktatok egy imafélét:

Istenem! Én mindenre kész vagyok Érted! Nem félek végtelen Jóságodtól. Elfogadok mindent kezedből, megcsókolva azt akármilyen

adományért. Megragadom kezéd, mint gyermek atyjáét s megyek Veled, bárhová vezetsz. Akármilyen értékeket és erőket adsz vagy veszel el tőlem; úgy kell az nekem!

Istenem! Én szeretnék, igen szeretnék valóban nagyvá lenni Érted! Hozzád igazán méltó léleekben és tettekben. Küzdeni ügyeidért, mint egy hős! Nevedet új fényben fölragyogtatni és minden embert e névnek szent igájába hajtani.

Istenem! Szívesen fölszálllok én a kereszt oltárára is Érted és a lelkekért! Szívesen leszek villámaid háritásában, a bűnökért való engesztelésben Főpapom mása.

Szívesen veszem életem refrénjének: ne kímélj engem, Uram, de kíméld népedet, főleg azt, amelyet rám bízál.

Istenem! Mindezért cserébe nem kérek jutalmat. Vagy legföljebb azt, hogy még nagylelkűbb lehessen Veled szemben!

Tegyük ez imát imáink magjává és mondjuk el gyakran!

Ha egy temetői sír fölött fénybetűkkel megjelenék ez a fölírás: Nagylelkű volt Isten iránt mindig! — mily csodálatos emberértéket sejtjenénk mi azonnal abban a halottban.

Ha a mi sírkeresztünkre is azt írhatná őrangyalunk: Nagylelkű volt mindig Isten iránt! — mily boldogan tekintenék sírunkra a más-világból, mily szeretettel és megelégedéssel gondolnánk porladó tesztünkre, mellyel meghoztuk a papi élet áldozatát.

Hunya Dániel S. J.

Kosztér Atya: *Lépcsőima*. Levelek egy teológushoz a földön vándorló papról. Budapest, 1946. Korda RT. kiadása. — 410 l.

Könyved és emelkedett stílusban, világosan és közvetlenül, meghitt és barátságos hangon viszi egészen közel a kispap lelkéhez Kosztér Atya a lelkigyakorlati fontos tudnivalókat. — Előszón és búcsúszón kívül 28 fejezete, illetve „levele” van a könyvnek és az egész a Lépcsőima nagy gondolataihoz van kapcsolva. Innen a könyv címe.

Megköszönjük Kosztér Atyának, a papnövendékek nevében is, az értékes könyvet.

*

P. Tesnière A.: *Az Oltáriszentség imadásának kézikönyve*. — I. kötet: Elmékedések a szentségi Üdvözítő személyéről. III. kiadás. Győr. Az Eucharisztikus Értesítő kiadása. — 266 l.

A papság, főleg az Oltáriszentség iránt rendszeres imadást gyakorló papság hálás ennek az értékes kis eucharisztikus könyvnek újból való kiadásáért. Bárcsak minden pap átvehetné az Oltáriszentség előtt elmélyedő lélekkel.

*

Laskay Antal S. J.: *Jellemkutatás*. (Lélektani és neveléstani tanulmány.) — Hogyan találunk önmagunkra a típus- és vérmérséklet-rendszerekben. II. — Korda RT. kiadása. 1947. — 302 l.

Sok értékes gyakorlati anyagot hoz össze a szerző. Akik önismerettel és emberismerettel behatóan akarnak foglalkozni, tanulmányozzák ezt a könyvet.

Mit vár a Holnap Krisztus papjaitól?

Halódó világ romjai közt bolyongó, új világ fölépítésének gigantikus föladatával viaskodó kor vagyunk. Az emberiség történelmének kegyetlenül feszült fázisában élünk-mozgunk. Az egyetemes kor e történelmi sorsa a legmélyebben, a legközvetlenebbül érinti az Egyház, a katolicizmus életét is. Választ sürgetően áll előttünk a kérdés: *Egy világ düledezése, új világ vajúdása közepette mi a mi teendőnk?* Az Egyház Krisztustól rendelt kormányosának számtalan megnyilatkozása, elsősorban karácsonyi szózatai mutatják, mily elevenen él a kérdés a hivatalos Egyház tudatvilágában. A kérdésnek állandóan nyugtalanítania kell a mi tudatéletünket és lelkiismeretünket is. Az alanti megjegyzések, gondolatok ezt a célt szeretnék szolgálni.

I.

Az első teendő, hogy lelkiismeretvizsgálatot tartsunk, *terhel-e bennünket, Krisztus embereit is felelősség azért, hogy a világ oda jutott, ahol ma vergődik.* A kérdést Krisztus földi Helytartója nyíltan, az egész világ színe előtt vetette föl s válaszolta meg. Ime, a legilletékesebb felelet! „Szükséges, hogy a kereszténység is gondolkodjék arról a felelősségről, amely a mai megpróbáltatások közepette terheli. Vagy nem tett-e sok keresztény is engedményeket azoknak a hamis eszméknek és irányzatoknak, amelyeket az Egyház hivatala annyiszor elvetett? Minden lanyhaság és emberi tekintettel való kacérokodás a hit megvallásában, minden kishitűség és ingadozás a jó és rossz között a keresztény élet gyakorlásában, minden rejtett és nyilvános bűn: mindez, és amit még felsorolhatnánk, sajnálatosan hozzájárult ahhoz a szerencsétlenséghez, amely ma megrázza a világot. Kinek van joga egészen büntelennek tartani magát?” Eddig a Szentatya szavai. Nyílt beszéd — megszívlelése súlyos katolikus kötelesség. A kereszténység mint ilyen, sohasem taszította csalódásba a világot, de mi, keresztények — papok és világiak — nem egyszer megkárosítottuk, mert nem adtuk meg életünkkel neki azt, amit tőlünk kapnia kellett volna. Vállaljuk tehát a Multért Isten és a történelem előtt úgy, ahogy az őskereszténység vállalta a bűnöző Rómáért a felelősséget. A büntudat és engesztelés szelleme ne legyen üres szóvirág, hanem lelki, valláséleti valóság híveink s a magunk világában egyaránt.

II.

A mi történelmi sorsunk a vajúdás, keresés. Vihartól hányatott hajó utasai vagyunk, a történelmi élet veszedelmes zónáját járjuk.

A sorsot nyugodtan, félelem nélkül vállaljuk. A vihar nem tud úgy tombolni, bömbölni, hogy mi a krisztusi biztatót meg nem hallanók: „Neque portae Inferi praevallebunt adversus eam!” A súlyos szavak, amelyek igazsága mellett kétezeréves mult áll őrt, ma ércharangként bele-belekondulnak az idők viharába. Mi vagyunk az egyetlenek, akik nem először látunk világot elsüllyedni, új világot születni. Nem félünk: Isten velünk!

Amikor a hajó viharban hányódik, minden utasának éberem kell figyelnie a kormányos szavára. Akár közvetlenül, akár püspökei révén szól hozzánk Krisztus Egyházának kormányosa, szava ne legyen a pusztába kiáltó szava: éberem figyeljünk minden mondatára. A pápai enciklikák, szózatok, püspöki körlevelek ne maradjanak olvasatlanul. De másképen festene ez a világ, ha jobban odafigyelt volna Róma enciklikáira.

A most mondottakkal kapcsolatban szeretnénk néhány megjegyzést tenni.

Erős a gyanúnk, amelyet a tapasztalat is alátámaszt, hogy papnevelésünk nem elég gyors és rugalmas a korszellem komoly igényeihez való alkalmazkodásban. Növendékeink sokat hallanak a távolabbi mult, keveset a Tegnap s még kevesebbet a Ma eszmevilágáról, szellemi, lelki hányódásairól, viaskodásairól. Véleményünk szerint *hittudományi főiskoláinkon be kellene vezetni s intenzívvé tenni a korproblematikával* való foglalkozást, mégpedig elsősorban nem politikai, hanem világnézeti irányítottsággal. Tapasztalatból tudjuk, növendékeink mennyire igénylik ezt. E véleményünk szerint a rendkívül fontos föladatör betöltése in concreto a következőképpen látszik elérhetőnek.

1. *Az egyháztörténeti tanítás fordítson nagy gondot az utolsó évtizedek eseményeinek kimerítő és szellemtörténeti tárgyalására.* Nem lehet célunk, hogy tanítványaink élesebben lássák az ókor életét, mint a Ma problematikáját. Növendékeinknek a korkérdésekben való biztos eligazítása nem lehet a különböző teológiai tárgyak keretében adott ötletszerű megjegyzések, eszmefuttatások föladata, hanem rendszeres munka gyümölcse. Ez viszont el sem képzelhető másként, mint hogy a korproblematikát a maga történelmi kifejlődésében tárjuk növendékeink elé. Ha ennek az igénynek eleget teszünk, elejét vesszük annak a veszélynek, hogy divatos eszmeáramlatok, irányzatok értékelése körül bizonytalanság, esetleg tévedések mutatkozzanak sorainkban.

2. *Sokkal szélesebb keretek közt, nagyobb órászámmal kell a szociológia tanításának folynia.* A legkülönbözőbb társadalmi kérdések a jövőben még inkább fogják nyugtalanítani az életet, mint a multban. Az eszmény itt is legyen Róma. Tudatosítsuk magunkban azt a tényt, hogy az utolsó 50—60 esztendő pápai mennyi gondot, figyelmet fordítottak a társadalmi kérdések kellő megvilágítására. A szociológia tanítása ne legyen elvont, hanem a legszorosabban kapcsolódjék a Mába. Kívánatos, hogy a növendékek a társadalmi problémákkal is azok történelmi kifejlődésében ismerkedjenek meg.

3. *Rendszeressé és intenzívvé kell tenni főiskoláinkon a korszerű pápai enciklikák ismertetését.* A nagy korkérdésekben való eligazodásnak legbiztosabb, legkönnyebb s főleg legkatolikusabb módja az

enciklikák lelkiismeretes, alapos tanulmányozása. A tanulmányozást nem bízhatjuk mindenestül növendékeinkre, ennek a nagyfontosságú munkának tanári vezetés és ellenőrzés mellett kell folynia. Korát izig-vérig ismerő papságra van szükségünk!

III.

Nem adjuk magunkat oda semmiféle történelmi romantikának, nem állunk a multat tétlenül siratók sorába. Nem tagadjuk meg, még kevésbé áruljuk el multunkat. Nem igaz, mintha a mult egyebet sem csinált, mint bűnözött volna. Voltak súlyos eltévelyedései, de jót is tett. Ennek hangoztatása mellett tudomásul vesszük, hogy helyzetünkben sok minden — úgyszólván minden — bizonytalan, csak egy a biztos: ami volt, nem jön vissza többé, föltartóztathatatlanul új világ ádventje vagyunk. Végzetes tévedés volna azt hinni, mi sorsunkkal csak egy történelmi kitérő vagyunk, ennek megtételével előbb-utóbb visszasodródunk a régi útra. Nem. Ezt az illúziót föl kell számolni s a történelmi valóságnak a szemébe nézni. A mult nem jön vissza — ne is jöjjön! Nem sok siratni valónk van rajta! *A mi helyünk nem a mult siratóinak, hanem a jövő alakítóinak sorában van.* „Unser Platz ist im Werdenen!“ Annál is inkább, mert rendületlen meggyőződésünk, hogy nélkülünk a születő új világ sem lesz szebb, jobb, boldogabb a réginél. Róma felől hangzó parancsunk is így szól: „*Építsetek föl Krisztus új szociális világát!*“ A Szentatya szerint ezt a sarkaiból kiugrott, támoalgó világot csak a kereszténység tudja újra talpraállítani. Ez a kereszténység „egykor már diadalmaskodott az uralkodó pogányságon. Miért ne diadalmaskodnék ma is, amikor a szenvedések, a csalódások oly sok léleknek mutatják meg a köz- és magánéletben eddig követelt út hiúságát és eltévelyedését? Sok gondolkodó ember keres új eszményeket az állam és a társadalom, a magán- és közélet, az oktatás és nevelés számára... Bárcsak a ti keresztény életetek példája lenne annak a sok keresőnek vezetője, bárcsak fölrázná őket szeretettől izzó szavatok!”

IV.

Az új világ kialakulásának egyik legelső ténye jelentős őrsváltás. A középosztály ellen, amely a letűnő világ kialakítója és fönn tartója volt, ma súlyos vádak hangzanak föl. Nem minden vád igazolható, a polgárságnak is voltak érdemei, de számos pontban el kell marasztalni. Az éleslátásúak már az első világháború előtt is látták, hogy *a középosztálynak vérfölfrissítésre van szüksége.* Ez a középosztály nem tudta vagy nem akarta észrevenni a munkásnegyedekből s a falvakból fölgomolygó problémákat. A maga individualisztikus szétesettségében érzéketlen s inaktív volt a közösség nagy gondolatával szemben. Vakon hitt a maga liberalisztikus államideológiájában, gazdasági rendszerének végső diadalában, társadalmi berendezésének tökéletességében. Az összeomlásnak be kellett következnie.

Nem kétséges: a középosztály gyökeres vérfölfrissítésre szorul, nem monopolizálhatja az egyetemes kultúrélet vezető pozícióit, meg kell nyitni a sorompókat a parasztságból s a munkásságból fölnyomuló rétegek előtt. Nem új folyamat ez Nyugat történelmében. A középkor végén s az újkor elején ugyanez történt, amikor a polgárság követelt s kapott érvényesülést a születési arisztokrácia mellett.

Mit csináljunk ezekkel az egyre nagyobb számban jelentkező, igényt emelő „homo novus”-okkal? Hogy viselkedjünk velük szemben? Nem nézzük ferde szemekkel őket. Ami itt megindult, az társadalom-biológiai szükségesség. Nem hánytorgatjuk föl, hogy ezek a „homo novus”-ok stílusban néha kissé szögletesek, néha kelleténél hangosabbak stb. A tárgyilagos figyelőnek már most meg kell állapítania, mennyi érték került felszínre a munkásnegyedekből, a falu csendjéből. A mi gondunk, teendők egészen más: *a középosztály fölfrissítése egészséges vér átömlesztésével történjék!* A falu, a munkás-külvárosok a nagy célra adják a maguk legjavát! Ha a munkásnegyedekben egyelőre — sajnos — nehezen hallik, még nehezebben talál követőkre szavunk, a falu népe ma is jelentős mértékben hallgat ránk. Mindent kövessünk el, hogy a falu gyerekseregéből elsősorban a valóban alkalmasak jussanak továbbképzéshez. A szaporodó népi kollégiumok révén egyre több módunk lesz erre. Kövessünk el mindent, hogy ez a szükséges szelekció ne pártpolitikai szempontok szerint történjék, hanem kizárólag a nemzet érdekeihez igazodó lelkiismeretességgel és tárgyilagossággal. A korszerű lelkipásztornak ez a főadat sem új, hiszen eddig is gondja volt arra, hogy a falu tehetősebb gyermekei közül minél több jusson középiskolába, egyetemre.

A kultúrtörténet félreérthetetlenül igazolja, hogy a kultúra fejlesztéséhez arisztokráciára van szükség. Nem elég tehát, hogy új tömegek nyomulnak föl a társadalom szervezetében, *a fölnyomuló rétegekből arisztokráciának is kell képződnie.* (Természetesen nem a születési előjogok arisztokráciájáról van szó, hanem a *személyi értékek* arisztokráciájáról.) Ez ma a nemzetnevelésnek egyik legfontosabb, ritkán emlegetett feladata. S itt újra reánk is nagy feladatok várnak. Nekünk sem a főadat, sem a főadat megoldásának stílusa nem új: az Egyház mindig demokratikusan arisztokrata vagy talán helyesebben arisztokratikusan demokrata volt.

Amikor a falu egészséges tartalékaiból akarjuk a középosztály nagy hiányait feltölteni, ne feledkezzünk meg magáról a faluról sem! Végtelen hiba volna, ha mindazok, akik szorosabban kapcsolódnak bele a kultúréletbe, már nem találnák helyüket a faluban, ha számukra kicsiny lenne Macedónia... Erre nálunk — sajnos — nagy a hajlandóság. Népi kultúra nemcsak annyit jelent, hogy munkásait nagy mértékben a falu adja, hanem azt is, hogy áldásai bőségesen áramlanak a falu életére. Ha népi kultúrát sürgetünk, annak a falu életén is ki kell verődnie. Ha ezt sikerül elérni, megszűnik a város mágikus hatása azokra, akiknek szellemi, lelki horizontjuk tágult. A falu adjon a városnak, a kultúrélet minden szektorának friss erőket, de ez ne jelentse a falu leszegényedését, szellemi elproletarizálódását. Falu nélkül a születő új világ sem tud ellenni. Különösen itt a Tisza-Duna táján nem. Demokrácia életerőkben, kultúrában gazdag falu nélkül halálra ítélt alakulat volna.

V.

Az új idők komoly, határozott igényeket emelnek a mi legfontosabb munkánkkal, a pasztorációval szemben is. Kiséreljük meg az igényelt új munkástílust vázlatozni.

1. Az első igény, amely sürgetően jelentkezik, hogy *a vallásos életet emeljük ki abból az individualisztikus elszigeteltségből*, amelybe az újkor folyamán egyre jobban beleszorult. Az új világnak egyik alappillére a közösségi gondolat. Ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ismeretes, mily messze elment az Egyház a maga pasztorációs munkájában az individualisztikus koráramlathoz való alkalmazkodásban. Ugyanilyen rugalmasságnak kell érvényesülnie most is, amikor a másik pólus, a közösség felé húzódik az egész élet. Ezt az igényt valóban nem lesz nehéz kielégítenünk, hiszen mi nem most eszméltünk rá a közösségi gondolatra, mi isteni Alapítónk szándéka szerint kezdettől fogva „ecclesia”, eleven közösség vagyunk. Tudjuk, az első századokban milyen fontos funkciót végzett az egyetemtes Egyház életében az evangéliumi közösség legkisebb formációja, az egyházközség. Ezt az apostoli hagyományt föl kell éleszteni. A bürokratikus plébánia helyébe lépjen az egyházközség melegebb, evangéliumibb tudata. Ez a folyamat Nyugaton már meglehetősen előrehaladott — nálunk is megindult. Plébánia helyett egyházközség. Nem szinonimák fölcseréléséről van itt szó. Híveinkben meg kell gyökeresednie annak a tudatnak, hogy a Krisztus Egyházához való tartozásunkat elsősorban az egyházközségben éljük meg. Ennek megfelelően híveink ne a falu vallási életének vezető hivatalnokát, még kevésbé egy javadalom birtokosát, hanem egy eleven közösség, nagy család atyját lássák bennünk. Érezzék át, hogy az egyházközségi adó megfizetésén túl sokkal mélyebb, melegebb kapcsolatnak is kell kialakulnia az egyházközségük felé.

2. *Az egyházközség élete legyen bensőséges, fejlett, tagozott.*

Mindenekelőtt legyünk rajta, hogy híveink minél több ponton kapcsolódjanak bele az egyházközség életébe. Az egyházközségi életnek különböző megnyilvánulásai, szektorai vannak. Jelent kormányzati keretet, jelent egyesületi berendezkedést, jelent tevékeny karitást, jelent mindenekelőtt gazdag, virágzó kultuszéletet. Kívánatos, hogy a híveknek minél több szektorral legyen kapcsolatuk.

a) Ami az elsőt illeti, egyet szeretnénk hangsúlyozni: *az egyházközségi vezetőség megválasztásában legyünk demokratikusak*. Azokat vonjuk bele a munkába, akiktől gondolatot kaphatunk, akikben van ügybuzgóság, munkaszeretet. Adjuk föl azt a jól ismert neobarokk stílust, amely a vezetőség előkelőségében látta annak értékét. Itt valóban helyén van bizonyos demokratizálódás, ha kell, radikálisan is!

b) Eleven egyházközségi élet alig képzelhető el megfelelő egyesületi berendezkedés nélkül. Az egyesületek a modern egyházközségi életnek fontos szervei. Két végtől kell itt óvakodnunk. Lehetetlen ma egyházközséget fölvirágoztatni, ha az egyesületi életet teljesen leállítjuk. Ez némileg úgy festene, mint szervezet szervek nélkül. Nem — ez nem vezetne célra. De a másik végtel sem, amikor az egyházközségben az egyesületeknek se szerük, se számuk. Ezt az esetet is jól ismerjük, amikor ugyanazzal a 10—12 egyénnel 3—4 egyesület választmányi gyűlését is megtarthatjuk, amikor a legkülönbözőbb gyűléseken ugyanazokat az arcokat látjuk. *Annyi egyesületet állítsunk be, amennyi komoly igény van, s amennyit lelkiismeretesen el tudunk látni — mégpedig nemcsak munkával, hanem tagokkal is*. Ha egy egyesület-típus nem felel meg már az igényeknek, ne erőltessük, ha

mégolyan kedves, szép emlékek, hagyományok fűződnek is hozzá. Semmiféle egyesület nem lehet öncél.

Az egyesületi élet két szervére külön is föl szeretnők a figyelmet hívni. Az egyik a felnőtt fiúk, legények, a másik a leányok egyházközségi csoportja. Lenin, Sztálin hangoztatják, hogy a mozgalmi életben nem a már kiérett, befutott rétegekre kell a súlypontot fektetni, hanem azokra, amelyek kialakulóban, érőben vannak. „Nem azokra a társadalmi rétegekre kell orientálódni, amelyek már nem fejlődnek, noha a jelen pillanatban övük is a túlnyomó erő, hanem azokra, amelyeknek jövőjük van, noha a jelen pillanatban a túlnyomó erő nem is az övük.” A tételt bizonyos vonatkozásban mi is magunkévá tehetjük: *a két nembeli ifjúság igényel és érdemel részünkről a legtöbb gondot.* Nem lehet a két nembeli ifjúság gondozásának fontosságát eléggé hangoztatni. Keresve-keressük azt az utat, módot, amelyen legközelebb s legkönnyebben férközhetünk a jövőző családapa és családanyák világához, lelkéhez.

c) Az őskereszténység megmaradt emlékei megható módon igazolják, milyen virágzó volt a különböző egyházakban a karitatív élet. A mai egyházközség élete is ezt sürgeti. *Nincs az a szociálpolitikai lángelméjűség, amely a karitást fölősléggessé tudná tenni.* Hála a jó Istennek, ezen a téren is van sok örömünk, amint ezt a közelmúltban annyiszor láttuk. Az egyházközség eleven szervezetei, különösen a női alakulatok itt nagy segítséget tudnak nyújtani. Egy kísértést kell céltudatosan kivédeni: *karitatív munkánk el ne mechanizálódjék!* A krisztusi karitásznak az az utólérhetetlen sajátossága, hogy mindig a szív melege járja át. A magyar katolicizmus örök büszkesége, hogy a krisztusi karitás egyik legszebb eszményképét, Szent Erzsébetet adta az Egyháznak. Az ő szellemét kell melegen tartanunk munkánkban. Annál is inkább, mert a gondozásra szorulóak száma az utóbbi időben nagyon felszökött. Egyházközségeink álljanak mindenütt az élen — a nyomor elleni küzdelemben.

d) *Az egyházközségi élet legfontosabb szektora kétségkívül a szorosan vett kultuszélet.* A kultuszban szakrálisan fejeződik ki a hívek közössége. Ez híveink megszentelődésének közvetlen, Istentől rendelt forrása. Természetes tehát, hogy legföltöbb, legszeretőbb gondunk tárgyának kell lennie. Két irányban szeretnők itt a figyelmet föl hívni.

Népünk a maga vallásos életében történelme folyamán sok szép szokást honosított meg. Sok közülök már feledésbe is ment, de többnek emléke még él. Amennyit a mai viszonyok, a mai néplelektani adottságok mellett vissza lehet állítani, állítsuk vissza. Számos helyen elkezdték már ezt a restaurálást s nagy sikerrel. Nyissuk föl híveink szemét ezek szépségének megismerésére. Ezek a szokások a mellett, hogy mint szentelmények közvetlenül hatnak híveink megszentelésére, a közösség gondolatának is eleven kifejezői. Pasztorációnkban ezt a jelenséget se hagyjuk figyelmen kívül! Nagyon tanulságos volna s a mai ember pasztorálásában segítséget nyújthatna egy nép-rituálé összeállítás, amely a szentségek liturgiája mellett az egyházmegye területén előforduló népi vallásos szokásokat is felölelné. A legújabb tapasztalatok azt mutatják, hogy a búcsújárások szokása kezd fel-

éledni s újra a pasztoráció egyik igen hathatós eszközévé lenni. Ezt is vegyük tudomásul.

A másik fontos feladat az egyházközség kultuszéletében a liturgikus élet meggyökereztetése és fölvirágoztatása. A munka itt is megindult, de nem mindig egészen helyes mederben, sok nyugtalansággal, ötletességgel. Mi itt a lényeg? Mindenesetre nem az, hogy a hívek a szentmisébe itt-ott aktíve bekapcsolódnak a Confiteor, Gloria, Credo elmondásával, még csak nem is magának a Missalénak használata. Ezek üdvös és helyes dolgok, de csak eszközök, nem maga a liturgikus élet. A liturgikus élet magával az Egyházzal való együttélés időben, cselekményben, emlékezésben: az egyházi évnek tudatos átélése, a szentmise dogmatikájának, liturgikus fölépítésének, jelentőségének pontos ismerete, a szentségek titokzatos világában dogmatikus és liturgikus vonatkozásban egyaránt való otthonosság. *Liturgikusan élni annyit jelent, mint úgy gondolkozni, érezni, akarni, emlékezni, imádkozni, cselekedni, hinni, mint ahogy ezt az Egyház teszi.* A liturgikus élet nem az Egyháztól szinte elvonatkozó, öncélú, szent mechanizmus, hanem éppen az Egyházzal való együttélés. Ezt nem lehet eléggé hangoztatni. Helyes liturgikus életnek meggyökereztetése az egyházközségben sok és nagy gonddal jár, de minden fáradságot megér: munkánk termése felbecsülhetetlen értékű.

3. Az egyházközségi élet fölvirágoztatása tehát hatalmas munkát igényel. Nagyon káros tévedés volna azt gondolni, hogy mindezt a lelkipásztor, a plébánia önmagában tudja adni. E tévedéssel — sajnos — elég gyakran találkozhatni olyan formában, hogy minden vezető pozíciót a különböző munkaszektorokban, egyesületekben a plébános vállal. Amíg a lelkipásztor fiatalsága tart, úgy-ahogy csak elmegy a dolog, de hamarosan bekövetkezik az az állapot, amikor a sokat markoló keveset fog... *A lelkipásztor egyik legfontosabb feladatát egy lelkes, ügyes munkatárs-gárda kinevelésében látjuk.* Az A. C. gondolata ezt célozza; mintha még mindig nem értettük volna meg ennek a gondolatnak korszakos voltát. A tanító egyháznak s a laikus egyháznak közelebb kell kerülniök egymáshoz. Ez a katolicizmus életében ma nagy korigény. A két világháború közti idő megmutatta, hogy a lelkek gondozásában az Egyház világi gyermekei milyen hatalmas munkát tudnak végezni. Az Egyház életének nemes értelemben vett demokratizálódása abban fog állni, hogy a lelkekért folytatott munkában a laikusok egész a szentély korlátjáig nyomulnak előre. Mi, a szentély szolgálói ne lássunk bennük hivatlan előretörőket, hanem valóban munkatársakat.

Hogy világi híveinknek az egyházközségi életbe való bekapcsolódása minél szorosabb legyen, *ki kell képezniünk munkatárs-gárdánkat.* A tanfolyamok, kurzusok, szabadegyetemek, világnézeti akadémiák kora vagyunk. Nem szabad az ebben kínálkozó lehetőségeket bagatellizálni! Mi akadály lehetne annak, hogy az egyes egyházmegyék ilyen apostolképző tanfolyamokat rendezzenek!? Ezen a téren eddig végzett kísérletek, tapasztalatok igen biztatók. Egy másik korigény: minden nagyobb városunkban állítsunk föl kat. szabadegyetemet világnézeti fakultással! A munka itt is megindult számos biztató jellel. A kezdeményezésnek állandósulnia kell. Óhajtandó volna, hogy az egyes szabadegyetemek egymással érintkezésbe lépjenek s így egy

jelentős kat. munkaközösség alakuljon ki. Számolnunk kell azzal, hogy a mai ember auditív jellegű, nem szívesen merül el munkák, könyvek olvasásában, szívesebben hallgatja meg azt, amit vele közölni akarnak, ha eleven, tetszetős formában kapja. Sem a szószék, sem a sajtó egymagukban ma már nem elegendők ennek a nyugtalan, ideges embernek szellemi gondozására — *től kell állítani a templomon kívüli katedrát!* Egyre azonban ügyelnünk kell: ezeknek a katedrának előadói legyenek fölkészültek. A „dabitur vobis in illa hora”-ra való hagyatkozás gondosan kerülendő.

A most mondottakkal kapcsolatban szeretnénk még egy gondolatot fölvetni. A mai embernek szinte szenvedélyévé vált kongresszusok, összejövetelek rendezése. Ezek a kongresszusok ma jelentős mértékben járulnak hozzá az egyetemes élet alakításához, tehát történelemíráshoz! Véleményünk szerint ezt a divatot is ki kell használnunk. Ezt annál könnyebben tehetjük, mert zsinatainkkal ezen a téren is közel kétezer évvel megelőztük a világot. Meggyőződésünk, hogy a kat. munkának nagy lendületet tudnánk adni, ha az egyes egyházmegyék időről-időre egyházmegyei kongresszusra, mondjuk világi egyházmegyei zsinatra hívnák össze az egyházmegye területéről a buzgóbb, lelkesebb világi munkatársakat. Egy ilyen világi zsinat a mellett, hogy elevenebbé tenné az egyházmegyei öntudatot, rendkívül sokat tudna adni a résztvevőknek intellektuális és emocionális vonalon egyaránt.

VI.

A nagy vihar elvonult a fejünk fölött, s mi itt állunk romokkal elborítva. Romokban házaink, hídjaink, állomásaink, utcáink, de ezeknél is szomorúbbak a lelki romok. Sok minden történt az elmúlt évtizedekben, években, ami fáj. Keserűen érezzük, mily nagy értékek töredezték ki az emberiség lelkéből. Mennyit beszéltünk, írtunk mi évszázadokon keresztül humanizmusról és nem egy ponton a barbárokat is fölcáfoltuk. Hogy áradoztunk kultúráról s az atombombánál kötöttünk ki. Hány himnusz zengett ezen a szerencsétlen Földtekén a szabadságról, s hogy sárbatiportuk. Sokszor nehéz a szívünk, sok mindent nem értünk. A történelemnek is megvannak a maga mély, sötét titkai. De mindennek ellenére nem adjuk föl a reményt, hogy ebből az apokaliptikus káoszból végre mégis a letűntnél szebb kozmosz fog kialakulni. Egyes jelek ellenére is hisszük, hogy valami nagy van itt kialakulóban. „Gott ist am Werke!” Rendületlenül hiszszük azt is, hogy ebben a fájdalmas kozmogóniában nekünk, katolicizmusnak alkotó, teremtő tényezőnek kell lennünk. S mi vállaljuk a nagy munkát — nem félünk attól, hogy nem bírjuk. Korban ugyan kétezerévesek, de életerőkben fiatalok vagyunk. A világ bámulva kénytelen meglátni, micsoda fiatalos erők lüktetnek világszerte a katolicizmusban! Mennyi remény, ígéret rügyezik az Egyház kétezeréves tölgyén! Sehol fáradtságnak, kimerültségnek semmi, de semmi jele. Nem lehet kétség: a Földet elborító káosz fölött is *Chritus* vinct!

Krisztus győzelmének szolgálatában mi a mi legfőbb teendőnk?

Amikor a mai ember lelki világát a *religiosum* szemszögéből vizsgáljuk, egyre világosabban tárul eléink: *ennek az embernek legfőbb baja, betegsége, hogy kitöredezett lelkéből a személyes örök*

életben való hit. Bolygónk, végességünk, a bölcsőtől a sirig futó rövid életszakasz rabjaivá lettünk. A halál utáni élet gondolata milliós tömegekben még mint lehetőség sem él. Földi, véges érdekszálak hálójában vergődik sokszor a hívő hite is, csak ajakkal vallja a föl-támadást, de az igazságtól megrendülni, benne a földi élet egyetlen értelmét, utolsó értékelési szempontját meglátni nem tudja. Hitben töröttek, kiskorúak lettünk.

Ezt a hitében inaszakadt embert kell meggyógyítanunk, ha szebb világot akarunk. *Lelkipásztori tevékenységünk, igehirdetésünk utolsó és legfőbb célkitűzése az örökkévalóságban való hit kigyujtása, a krisztusi hit följújtása legyen.* Egyének, kultúrák, történelmi korszakok nagyságának titka a nagy hit. A születő új világé is. Híveinknek hitben való meggyökereztetése meggyőződésünk szerint a mai pasztoráció legfőbb feladata.

Blazovich Jákó O. S. B.

A testvérsegítés történelmi magaslata

A „caritas” többnyire algebrai közeparányos számítását juttatja az szűnkbe, amikor a kezűnkbe nyomott gyűjtőíven az előző adakozók társadalmi helyzete, esetleg konkurrens volta alapján végzett számításal vagy pedig N. N. betűk mögé bújtatva ügyesen a csekély összeget — „adakozunk”. Nem a cikk retorikai egyensúlya miatt kell a fogalommal kezdenünk, hanem mivel a helytelen fogalmazásból származik a caritas szó kellemetlen mellékize. A „caritas” nem a görög „charis” = „kegy”, hanem a latin „carus” = „lelki értékéért becsült, kedves” szóból származik. Tehát a caritas nem kegyadomány, alamizna, nem társadalmi kényszerből való nadrággombadózás a gyűjtőperselybe, hanem szeretetszolgálat, amelyet a kereszténység közössége számára önkéntesen nyujtunk. Indítéka az Isten szeretete és a bennünk élő természetfölötti közösségnek tudata és akarata.

Időszerű az *Ősegyház caritásának* tanulmányozása, mert:

1. a fenti igazi fogalmazást fedi,
2. korunk és az Ősegyház kora megegyezik az iszonyú szegénységben,

3. az a korszak és korunk is az emberszeretet jegyében áll. Akkor az emberszeretet a kereszténységben, ma az ú. n. szociális lörvényhozásban jelenik meg. Érdekes, hogy mindkét kor az emberszeretettel és ugyanakkor az agyafúrt tömeggyilkosságokkal, tömeges vértanúságokkal kapcsolatos. Az emberszeretet a nagyszabású embernyomorítások idejében virágzik ki.

4. A caritást napjainkban sok támadás éri. A ma embere nem akar adni a koldusnak, inkább a szociális segélyakciót támogatja. Tudni akarja, mi lesz adományával. A nyomort nem továbbtengetni, hanem megelőzni akarja. A koldulás megszüntetését sürgeti. Ezeket a modern követelményeket az Ősegyház hiánytalanul meg tudta oldani.

Hogyan tudta megoldani?

Eszmei alapozottságával. Az ókor az önzetlen és önfeláldozó szeretetet nem ismerte; a szegények, elhagyatottak és betegek gondozására senki sem vállalkozott. Az ókor neves bölcselői a szenvedők iránt érzett könyörületet gyengeségnek és gyávaságnak nevezték. Mózes idejében is a felebaráti szeretet csak ház- és törzsbeliekre szorítkozik. A caritas megteremtője a földön Jézus Krisztus. Az Ő szeretetparancsa minden karitatív tevékenység kiindulópontja. „Éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok, idegen voltam és befogadtatok, mezitelen voltam és felruháztatok engem, beteg voltam és meglátogattatok engem, fogságban voltam és eljöttetek hozzám.” (Mt. 25, 35.) A felebaráti szeretet általános parancsa után ez mintegy a caritas alapítólevele. A caritas tehát a kereszténység eszmei tulajdona.

A keresztény írók és szónokok roppant világosan, kemény, patogó mondatokban tisztázzák a gazdag és a szegény, a vagyon és a birtokos viszonyát. „A gazdagság eszköz, ami jóra is, rosszra is fordítható. Nem azok a gazdagok, akik vagyonosak, hanem azok, akik vagyonukat az igazság szolgálatába állítják. Isten úgy adta a földet az embernek, hogy ami mindenkinek nő, azt egyesek önző módon le ne foglalhassák maguknak a többiek kizárásával. Nem tolvaj vagy-e tehát akkor, ha megtartod magadnak azt, ami kiosztásra rendeltetett? A javak helyes használatuk révén lesznek igazán tulajdonunkká. Ami a gazdagoknak fölösleges, az a szegényeknek szükséges. Idegenét bitorolja, aki fölöslegesen tartogat. Annyi szegényt ölnek meg napról-napra, ahányat ellátni tudnának. Viszont: Nem ócsárolhatók azok, akik gazdagságukat jól használják fel.” (Idézetek Lactianus Firminus, Szent Vazul, Aranyszájú Szent János, Szent Ágoston, Nagy Szent Gergely műveiből.)

A kereszténység biztosan eligazít az individualizmus és a kollektívizmus örök kérdésében: ősi felismerése, hogy a közösségért való maradéktalan fölemésztődés az igazi, nemes, tökéletes önzés. A keresztény olyan, mint a lámpakanóc, mohón szívja magába az igazság olaját, hogy lángolva hirdethesse a hit világosságát. Nincs más vágya, rendeltetése, ő csak égni vágyik. Égni, szórni az aranylő sugarakat, mit számít az, hogy közben elhamvad: a lángolásért érdemes élni, — sőt meghalni is! De hiszen úgymint örökké él!

Az Ósegyház caritása *szervezett* a legmodernebb értelemben. Rövid idő alatt felállítja kereteit. Először a hitközség pásztora kezében összpontosul a tevékenység. Munkája megsokasodván, segítőt vesz maga mellé, az ilyen segítők a diakonusok. Csakhamar megalkotják erre a célra az özvegyi rendet is. Külön viseletük van és eltartásukról a hitközség gondoskodik.

A diakonusok kikutatják a szegényeket, esetenként „terepszemlét”, környezettanulmányt végeznek és a hitközség szegényeiről regisztert készítenek. A regiszter — az ú. n. matricula — segítségével pontosan elszámolhattak és a szegények közül sem maradt ki senki sem. A matriculán szerepeltek a szegények, a sokgyermekes családok és a vándorok. Különösen az utóbbiakról való gondoskodás napjainkban csaknem teljesen megszűnt. Ma már nincs vándor, csak „csavargó” és őket igazán csak a ligeti padok fogadják be, ha menhelyre

nincsen pénzük. Hogy egy városi lakásba ilyet befogadjanak, az elképzelhetetlen. A matriculán szerepelt még maga a papság is, mert önként vállalt szegénységükkel így adtak példát. A matriculából vagy canonból a papok éppúgy, mint a szegények, naponként vették fel részüket, a porciót, ami ingadozott érdemeik arányában.

Cornelius pápa idejében Rómában 1500 szegényt tartottak nyilván. Rómában központi házakat (diaconiae) nyitottak egy-egy diákonus vezetése mellett. A szegénygondozás céljaira épült házakban tartották a kiosztásra kerülő dolgokat és a közös étkezéseket is itt bonyolították le. Ezeken kívül kórházakat, árvaházakat állított fel az Egyház. Sőt nemcsak az árvákról, de a kitett gyermekekről is gondoskodott, mégpedig egészen gyakorlati módon: a templomok előtt hatalmas márványmedencék (conchae) voltak a kitett gyermekek odahelyezésére.

A caritas teljesen kollektív volt legkényesebb részében, az anyagi alap előteremtésében is. A hívek ingó vagy ingatlan vagyosukat az apostolok lábaihoz teszik, azok a diákonusok segítségével a matricula alapján szétosztják azt.

A caritas az egyszerű adományozáson túl a fáradságot sem sajnálja. Az elárvultakat a jobbmódúak családjukba fogadják. Akinek nincs fia, árva fiút vesz magához. A püspök ellenőrzi ezek nevelését. A szegények a szorgos asszonyok által varrt ruhákban járnak.

A megszervezett szegényellátás eredménye, hogy koldus egyszerűen nincs. Mikor Julianus Apostata igyekszik átvenni a keresztény caritas rendszerét, bosszankodva írja: „Mégis csak a mi szegyenünk, hogy zsidót koldulni nem látunk és a galileaiak nemcsak hogy saját szegényeikről gondoskodnak, de még a mieinkről is...”

De nemcsak koldus, hanem munkanélküli segély, munkakerülő, ingyenélő sincsen. „Aki nem dolgozik, ne is egyék!” elv a gyakorlatban is élt. A Didaskalia — a 3. században a püspökök számára adott utasítás — szerint „jaj azoknak, akiknek van valamijük vagy tudnak magukon segíteni és mégis segélyért jönnek”. A „jaj azoknak” bizonyára erélyes rendszabályokat enged sejtetni az ilyenekkel szemben. Antiochiai Szent Ignác inti a rabszolgákat, hogy ne a hitközség terhére szerezzék meg szabadságlevelüket, mert akkor egy még nagyobb kényúrnak, a tunyaságnak lesznek rabszolgái.

Oly nagy a bizalom a szervezetben, hogy a Didaskalia szerint, „aki segíteni akar, ne adjon sajátkezűleg, hanem adja a püspöknek, mert ő ismeri legjobban a rászorulókat”.

A caritas és az istentisztelet szervesen összefüggnek. A püspök imádkozik az alamizsnát adókért, a betegekért, a foglyokért. Az áldozatból való részesedés a caritas nagyszerű megoldása: a megalázás, illetve a leereszkedés így elkerülhető volt. A szerves összefüggés sokszor a szó szoros értelmében is megvolt: a kórház a templom tőszomszédságában épült, úgyhogy a betegek a szentmisét ágyban hallgathatták.

A két legkiemelkedőbb jellemzője ennek a caritasnak a *transzcendentális háttér* minden cselekedet mögött és az ezzel kapcsolatos *hősies fok a tettekben*.

Transzcendentális gondolkozásúak az *Istennel szemben*. Az átlagos gondolkozás azt mondaná, hogy tekintet nélkül az adakozó sze-

mélyére, mindenkitől fogadok el adományt és azt, mondjuk pl. „szolid” vállalkozásokba fektetem, hogy így a lehető legnagyobb legyen az összeg, akkor tudok majd vele a legtöbbet segíteni. Az Ósegyház egyáltalában nem így gondolkodik. Vallja, hogy a pénznek igenis szaga van! Tehát nem minden pénz helyezhető el az Úr oltárára. Nem fogad el olyan gazdagoktól alamizsnát, akik maguk is foglyokat tartanak börtönben vagy kegyetlenek rabszolgáikkal. Bűnös foglalkozású emberektől, uzsorásoktól stb. nem fogad el alamizsnát. És nemcsak hogy nem fogad el, de pl. a hitehagyott Marcionnak büszke öntudattal fizeti vissza 200,000 sesterciust kitevő adományát.

Korunk egészen másképen gondolkodik, amikor a gyűjtéseknél csak a végösszeg és az imponáló számszerű eredmények a fontosak. Egész tudományos életünk hódol egy ú. n. babérnak, a Nobel-díjnak, amely a modern nagytőkés fegyvergyáros lelkiismeretadóójából született meg. Miközben valaki a tömeggyilkolás racionalizálása körül hervadhatatlan érdemeket szerzett, a világ megilletődve veszi tudomásul, hogy közben néha leadja a vérdíj egy részét adójaként. A hazátlan fegyvergyárosok, akik: az első világháború alatt Svájcban keresztül Németországból Francia-, Franciaországból Németországba szállítanak fegyvert, kórházakat, művészeti és tudományos díjakat alapítanak.

Transzcendentális a keresztények közösségtudata is.

A szegénység nem akkor probléma, amikor kiáltóan, vádlóan megjelenik az utcán, hanem már akkor, amikor van. Tehát nem a „véletlenből” adódik egy szűkölködő és egy adakozó összekerülése, hanem a közösségtudatból fakadó szeretet keresi, felkeresi a szegényeket. Él a Corpus Christi: egy tag fájdalmát az egész test megérzi s a segítséget a diakonus alakjában rövidesen megjelenik.

A hősiesség bizonyítéka, hogy szükség volt olyan figyelemre, miszerint a vagyonos emberek ne adják oda mindenüket, mert akkor ők is az Egyház terhére lesznek. Nemcsak vagyonukat, de saját személyüket is formálisan odaadják szükség esetén: magukra veszik a börtön láncait, hogy másokat (családapákat, édesanyákat) kiszabadítsanak. Eladják magukat rabszolgáknak, hogy a kapott pénzen az éhezőkön segítsenek. Azt nevezik igazi bűjnek, amikor a bűj által megtakarított értéket odaadják a szegényeknek. Tertullianus idejében a püspökök az Egyház szükségleteit a bűj által megtakarított élelemből fedezték.

A templomi szent edények aranyát összetörik, csak hogy a szegényeken és foglyokon segíthessenek. Acatius, Amida püspöke Mezopotámiában feláldozta az összes arany és ezüsből való templomszereket a hadifoglyok kiváltására. A szegények gondozásának kötelességét különbözik tartják a templomok feldíszítésénél is. Mit ér, ha a templomok szent ruházata tündöklik a drágakövektől, Krisztus szegényei meg éhhalállal viaskodnak? (Szent Jeromos.)

Olyan elszántak a segítségben, hogy a Constitutiones Apostolicae előírja, hogy ha másként nem megy, az örököt kell megnyerni, hogy a foglyoknak túrhetőbb sorsuk legyen. Nagyvonalú gondolkozásukra vall, hogy nem nézik a nyomorgó felekezetét, hanem rászorultságát.

Korunkban a szegénység „égető” probléma, tehát e szerint kel-

lemetlen, kínos, de szükséges valami a szegényüggyel való foglalkozás...

A megoldást általában valami csodaszertől, szisztémától várják, amivel a szegényügyet fel lehetne számolni.

A caritast is alamizsnaadásnak értelmezik. Az adakozó ember alakja szimbolizálja is ezt a lelkületet: a pénzdarabot odadobva igyekszik szabadulni a kellemetlen kötelességtől. Szinte ugyanaz a mozdulat, amellyel egykor a leprások kosarába dobták az adományokat: nehogy meg kelljen érinteni... Nehogy foglalkoznom kelljen vele, talán még gondozni, ápolni és egy kicsit — szeretni is...

A caritas nem alamizsna, hanem Krisztus legfőbb törvényének: a felebaráti szeretetnek gyakorlata, az erkölcsi rend első parancsának valószínűsítése, a keresztény lelkület lényeges megnyilvánulása, Krisztusban való közösségi és egységi tudatunk szükségszerű kifejezése.

Májér Tibor

*

Felhasznált forrásmunkák: Molnár Frigyes: Az emberért. — Franz Keller: Caritaswissenschaft.

Krisztus a városban

Gondolatok a városi lelkipásztorkodás problémájához.

Az emberi lélek természeténél fogva keresztény. Így megértem, hogy miért tud sokkal mélyebben és gyökeresebben keresztény lenni a falusi élet. Míg a város természetellenes, sokszor kifejezetten dekadens modern kultúrája nem kedvező talaj a kereszténység számára. Hogyan is akarhatna természetfölötti életet élni az, aki előtt még a természetes élet alaptörvényei sem ismeretesek, mert nem azok szerint él. Hiszen az egész természet, Szent Bonaventura zseniális kifejezése szerint: *itinerarium mentis ad Deum*, útmutató Isten, az isteni élet felé. Az Úr Jézus tudományos eszközök nélkül a legegyszerűbb, legtermészetesebb életjelenségekkel teszi minden ember számára megfoghatóvá az isteni élet fölséges titkait. A mi túlszervezett, túlbonyolult városi életünk, a maga élettani szempontból helytelen beállítottságával befolyásolja, mondhatnám szuggerálja pasztorális munkánkat is, igen gyakran helytelen irányokban.

*

Az Egyháznak, Krisztus titokzatos testének önálló és teljes életcellája az egyházközség, a plébánia. Minden életformának megvan a maga mennyiségi lehetőségei. Ha ezen túl dagad, terjed, nem bírja életfunkcióit teljesíteni. Az élet ilyenkor osztással segít a bajon, akár mellé-, akár alárendelő formában, de valami megosztást létre kell hozni, mert különben sorsa a föloszlás.

Milyen nagy lehet egy plébánia? Egy lelkipásztor felelős Isten előtt híveiért. Tehát csak az egy ember által áttekinthető egyházközség természetes és lehet alapja az egészséges természetfeletti életközösségnek. Egy plébánia maximális lélekszáma tehát nem lehet több, mint 2—3000 ember. Természetesen itt már a plébánosnak kiegészítőre van szüksége, aki az olyan fontos feladatokat, mint az ifjúság speciális lelki gondozása, bár a plébánosnak alárendelten, de mégis önálló felelősséggel és felkészültséggel elláthatja. Ugyanigy a filia esetében is. De most tekintsük a nagyvárosi plébániákat. A plébániák lélekszáma 20—30—40.000 lélek. Hogyan lehet ilyen helyen az élő lelkipásztori munka problémáját megoldani? A hitoktatók, hittanárok főfeladata és önálló felelősségű munkaköre az osztály-pasztorálás. Megvan a külön diákmise, hittanóra, családlátogatás. Ez rendben van. De a többi. Ha misére, szentbeszédre megy: mindig vagy legalább is rendszerint más és más papot hall, más és más áll az oltárnál. Már a misénél sincsen meg az a természetes életközösség, mikor az atya szegi meg a kenyeret gyermekeinek, a szentbeszéd sem jelent egységes keresztény tanítást. Hiszen, ha nem ismerem híveimet, ha mindig másokat látok magam előtt, lassan ki kell hogy vesszen belőlem az a tudat, hogy a szentbeszéd által biztos kézzel és folyamatosan egységes keresztény életnevelést kell végezni. Az egyedüli, amit tehetek: igyekszem rendszertelenül bár, de azért érdekes és a mai kor lelkiiségének megfelelő formában adni Krisztus tanítását. De ez nem lelki táplálék. Össze-vissza, rendszertelen táplálkozás nem egészséges még a szellemi tápláléknál sem. Így csak lelki torkoskodásra nevelünk és csodálkozunk azon, hogy városi híveink bizony elég kritikusak: de csoda ez? Hiszen nem táplálkoznak, csak nyalakodnak, ízlelgetnek. Míg ha egy, értük felelős lelkiatya szavát hallgatják, mely nekik szól, lassan a személyi érdeklődést fölváltja a tárgyi. Gondoljunk csak a jelenleg divó A. C. előadások rendszerére. Mindig más előadó. Eredmény: a hallgatók létszáma, ha csak ügyes fogásokkal nem ellensúlyozom, állandóan csökken. Viszont — s ezt tapasztalatból mondhatom — ha egy valaki tart egy előadás-sorozatot, ha nem csak szalmázik, hanem komoly tárgyi ismereteket közöl, még ha nem is nagy szónok az illető, és nem vonzó, kimagasló egyéniség is, — mivel az emberek, különösen városban, szinte szomjaznak a mélyebb, komolyabb, lelkük számtalan miértjére választ adó keresztény tanítást — a hallgatók létszáma állandóan emelkedik.

Tehát ne elégedjünk meg azzal, hogy templomainkban legyenek misék, s minden misén legyen szentbeszéd, hanem lehetőleg ugyanazt a szentmisét mindig ugyanaz a pap végezze s ne kényelmességi szempontból váltogassuk egymást. Hiszen a mi munkánkat nem lehet csak elvégezni. Ahhoz lélek kell. Természetesen mindig akadhat kivétel. De a kivétel csak erősíti a szabályt. Tehát kivétel és ne rendszer legyen az, hogy akár idegen, akár — akadályoztatás miatt — másik paptársam végzi az én misémet és az én szentbeszédemet az én híveimnek.

Egy fiókegyházban történt. A városi hitoktatók és káplánok váltakozva mentek ki misézni vasárnaponként, holott a hitoktatást és hétközben egy misét a második káplán végezte. Ugyanaz a pap ilyen módon minden hetedik vasárnap, illetőleg ünnepen jutott ki a faluba.

Kétségtelenül igazságos dolog a terhek egyenlő beosztása. De vajjon ez a fő? Nyugodtan kérdehetem, vajjon lelkipásztorilag el van-e látva az a falu? Mindenki tudja, hogy amiért sokan felelősek, azért senki sem felel; a sok bába között elvész a gyermek. Képzelnék csak el egy iskolát, ahol a hét minden napján más és más tanító tanítja a gyermekeket. A paragrafust betartjuk, az órák nem maradnak el, sőt a tananyagot is elvégezzük, de mi lesz a lélekkel, mi lesz azzal a természetfeletti életközösséggel a pásztor és nyáj között, mely Krisztus teste fejlődésének alapföltétele.

Ez az eset rávilágít a városok lelkipásztori problémájára. Sőt, aki meg meri látni, annak számára rávilágít a városok aposztáziájának okaira. Az osztály-pasztorációval és az egyesületi munkával végképen nem oldottuk meg a város lelkipásztori problémáit. Mert az ifjúsági pasztoráción kívül a többenél nincsen meg a természetfölötti életközösség tűzhelyének, a szentmisének családi asztalközössége, ahol Krisztus a lelkeket szent testével és Isten igéjével táplálgatja, neveli és erősíti.

Tudom, hogy ezt városban teljes mértékben és százszázalékosan megoldani szinte lehetetlen. De viszont azt is érzem, hogy még igen sokat tehetnénk, hogy az ideális helyzethez közelebb jussunk.

Egy gondolat. Adva van egy kb. 25.000 lelket számláló, kiterjedt plébánia. Személyzete a plébános, 2 káplán, 5 hitoktató, kik mind együtt laknak. Ha az 5 hitoktató közül legalább 3—4-et kitelepítenék a perifériákra, új központokat alkotva egy kis lakás, szükségkápolna és előadó teremmel, ahol minden reggel lenne egy korai szentmise és esetleg egy héten kétszer estefelé szentírás-óra vagy hasonló hitoktatás rövid ájtatossággal, egészen biztos, hogy sokszáz emberrel többet lehetne bekapcsolni a plébánia életközösségébe. Az a hitoktató alárendelt, de felelős lelkipásztora lenne 2—3000 embernek. 5 kihelyezése esetén 10—15.000-nak. Minden irodai munkát a központ végez, ebéden mindnyájan együtt lennének a plébánia papjai, a vasárnap korai szentmisén kívül mindenki a plébánia-templomban hallgatna szentmisét, ott szolgáltatóknak ki a keresztséget, a házasságot, de viszont a beteget a hitoktató látogatná és a családokat is, ő tartaná rajta kezét a hitélet pulzusán. Igaz, számukra ez megterhelést jelent, de Istenem, hiszen papok vagyunk és nem magunknak és kényelmünknek élünk. És azonkívül minden ilyen kis lelki alközpont magva lenne egy jövő templomnak és alplébániának. Mert hiszen a városok rohamos fejlődése ezt szükségessé teszi. Viszont mivel a város egységes lelki vezetése is fontos, az új lelkészsképeket csak a plébániával való alárendelt viszonyban tudom elképzelni. Vagy pedig nevezzünk egy várost esperesi kerületnek és a plébános mint esperes ügyel fel az egységes vezetésre és összmunkára.

Ez a decentralizálása a papságnak azonban egy nehézséget is rejt magában. Megszűnik a plébániai oly szép és kedélyes és sokszor lelki szempontból is végtelenül hasznos közösségi élet. De ez nem lehet akadály. Hiszen nekünk világi papoknak eleve is meg kell akadnunk a magánosság életformájával. És legyünk otthon híveink között. De természetesen nem egyes családok agyonpasztorálása által, hanem körülbelül úgy, mint Angliában és Amerikában szokás. A pap évenként egyszer minden hívét meglátogatja és akkor kapja meg az

egyházadót. Talán sokan idegenkednek ettől a gondolattól, de a látogatást igazán nem feltétlenül szükséges adóbehajtássá tenni. Hiszen nálunk az másképpen történik.

Világos az is, hogy a hitoktató ilyen föladatot csak úgy tud eredményesen ellátni, ha legfőljebb 24 hittanórája van s az is egységes típusú iskolákban, tehát nem sokfélében, ahol minden órára külön kell készülnie. De legyen akár túlterhelve is az a hitoktató 26—28 órával, a sokféle egyletvezetés helyett sokkal egészségesebb munkát jelentene számára, ha lenne egy kis quasi egyházközsége, melynek ő a lelkipásztor. Mert bármennyire törekszünk is, a hittanórán rajta van a doktrinerbélyeg, márpedig a világi pap papi életének legjobb oltalmazója, papi lelkiségének legjobb kifejllesztője a lelkipásztori felelősség. A csak hitoktatással, tanítással foglalkozó hitoktató szembe kerül azzal a veszéllyel, hogy agglegény-típussá fejlődik, a lelkipásztor azonban — ha csakugyan az — soha. De úgy érzem, szavaimat esetleg a hitoktatók munkájuk és állásuk lebecsülésének véleményezhetik. Pedig távolról sincs ez szándékomban. Csak egyet látok, mi sem vagyunk mentek a természetes fejlődés törvényeitől. A fiatalember ösztöneiben ott van az élettárs keresésének vágya, később ez az ösztön bizonyos kor múltával család-, otthon-alapítássá módosul, majd pedig bizonyos bölcs függetlenséggé az élet ilyen problémáival szemben. Nevezük ezt talán — ha nem is egészen találóan — nagyapai kornak. Itt kezdődik az agglegény-típus. A papnál levetítve ugyan-ezen természetes jelenségeket: az első korszakot fiatalos buzgalom, ideálok keresése jellemzi, azután fellép a vágy a nyugodt, rendszeres otthon és élet után: a pap otthona és családja egyházközsége hívei. Később azonban ő is nagyapa lesz. Rutinosan végzi munkáját, pontosan és lelkiismeretesen, de valami hiányzik belőle: mintha életének egy korszaka kiesett volna. Meglesznek a maga szokásai, akár furcsaságai, szóval röviden, nagyapásodik, már nem tud lépést tartani az élettel, inkább visszanez, mint előre. Készséggel elismerem, hogy ez nem történik mindig így, és hogy egy magasfeszültségű természetfölötti beállítottság minden ilyen esetleges ferdeséget teljesen kiküszöbölhet, de mindig az emberrel kell számolnunk. Természetesebb és igazibb lesz az élet azonban, ha annak elemi törvényszerűségeire figyelemmel a papnak is megadjuk a módot arra, hogy hívek lelkipásztor, egy krisztusi családnak atyja legyen, vezetője egy természetes és kegyelmi életközösségnek.

*

XI. Pius pápának Egyházunk történetében korszakalkotó zászlóbontása volt a katolikus akció meghirdetése. Eleinte ezt igen sokan egy új általános csúcsszervezetnek tekintették, mert a túlszervezett német katolicizmus virágzó egyletrendszere és — valljuk be őszintén — az általa elért eredmények szemüvegén keresztül próbáltuk nézni azt a csodálatosan zseniális újítást, melynek alapelve nem emberi okosság ügyeskedése, hanem Krisztus titokzatos testének élettörvényeire való rádöbbenés volt. Az A. C. nem csúcsszervezet, nem új célkitűzés, hanem sok sallang helyett az Egyház életének egyetlen igazi és örök célkitűzése: eleven, virágzó krisztusi közösségi élet, alapja Krisztus titokzatos testének dogmája, motorja a bérmlás szentségé-

nek aktív katolicizmusra képesítő kegyelme, hajtóereje pedig Krisztus teste és vére, drága lelki táplálékunk az Oltáriszentségben.

Dr. Henkey-Hönig Károly

A csavargók apostola

Torino külvárosában aranszárnyakon, puhán, illatosan köszöntött be a tavasz. Ragyogva kacagott az ég is. A fák ágain a tavaszi szellő szelíden ringatta a hancúrozó madarakat. Ma is ilyen varázslatosan szép nap borult a világra. Don Bosco sétál fáradtan itt kint. Torino messziről zúgott feléje. Az égboltozat tiszta kék bársonyán édesen mosolygott le rá a nap.

Szépen gondozott térre ért. Hangos veszekedések, durva káromkodások jutnak füléhez. Fölnéz. Rettenetes verekedés. Közelebb megy.

Az élet széles országútján a bűn porfelhőjében csatangolók apostola megszólít egy fiút: Mi az? Verekedés? — Az, feleli a kicsi.

A fájdalom annyira összeszorította szívét, hogy meg kellett állnia. A környék minden gyereke ott van, mert minden gyerek kíváncsi. Ez az apostoli lélek is mindenütt ott volt, ahol szükség volt rá. Kopott reverendájával fekete, szerény árnyékhoz hasonlított.

Rájuk szól. Szemközt röhögik. Sokan kéjesen nevetgélve nézik, mit fog itt Don Bosco tenni. Ismételten rájuk szól, de hiába.

Most egy akkora káromkodás hasított a levegőbe, hogy belerettent ég és föld. Don Bosco arcán végtelen, megállapíthatatlan fájdalom jelent meg. Nézi a földre szökkenő piros emberi vért. Az ott pirosuló vértócsa mutatta, hogy komoly a verekedés. A saját szívében is megdermedt a vér. Közben egyik ütés a másik után. Közéjük ugrik és hatalmas erejével szétválasztja őket.

Az első pillanatban durván lenézték, de ezt ő észre sem vette. Ahogy az egyik verekedő arcába nézett, összeborzadt. Vad, kegyetlen arc meredt rá, két gonosz szem fúródott szemébe. Mindkét verekedő feje láthatóan sajgott, minden tagjuk fáj, kezük, arcuk véres, hajuk szétzilált, ingük erősen tépett és vérfoltos.

Don Bosco néhány barátságos szóval szól hozzájuk. Tekintete szomorú volt és fáradt, ajkai remegtek. Szemében benne volt egész lelke. Gyötrelmesen állapította meg, hogy szereti ezeket a verekedő suhancokat. Az egyiket gyengén magához szorítja. Ez bágyadtan elmosolyodott. Az életben nemcsak a játékhoz kell szerencse, hanem ahhoz is, hogy ne történjenek tragédiák. Éppen jókor jött.

A fiúk valóban lecsendesedtek, mert életükbe beleavatkozott a jóság. Úgy bánt és beszélt velük, akár egy herceggel. Ez annyira megváltoztatta őket, hogy máris szeretete hálójában vergődtek.

Meg akarom változtatni őket — ez volt a szándéka. Úgy érezte, nem kíván lehetetlenséget az élettől. Sokáig beszélgetett velük. Látni lehetett, hogy szavai meleg örömmel töltik el őket. Nem szidta őket. Nem. Valahányszor szidott valakit, mindig úgy érezte, hogy magát üti szíven szavaival.

Közben delet harangoztak. Don Bosco leveszi kalapját és nagy áhítattal nekikezd az Úrangyalának. A fiúk halkabbra fogják hangjukat és keresztet hányva magukra, imádkozgatnak, többen elsompolognak. A harmadik vers után nagyot kondul a harang és visszazenggett rá az ég is nagy kék kupolájával. A suhancok legtöbbször kalandhajhászó kedvében odábsúrrant. A nagyobbak vele maradtak. Érezték, hogy egy szent nyitott szíve mosolyog szeméből és úgy gondolták, jó lenne elbújni benne. Az utca túloldalán kíváncsi női fejek bukkantak elő, csodálkozva nézték a papot a csavargók között.

Szó jött az ebédről. Rájött, hogy életük közel van az örökös koplaláshoz. Megtudta, hogy borzalmasan nyomorognak. A távozó hangos gyerekek felé kezével áldást szántott a levegőbe. Keze úgy reszketett, mint valami erőtlen gyermeki mozdulat a szélviharban. Torino régi kövein a zavar és az öröm álmódóva folyt szét.

— Jöjjetek velem, elmegyünk ebédelni. — Egy-két lépést tesznek.

— Bemegyünk ide — rátette kezét a vendéglő kilincisére.

Füstös, csendes kis vendéglő. Hangos férfiak alsóznak. Szemeik haragosan szikráznak. Don Bosco az egyik asztalnál elhelyezkedik fiaival és nyugodtan ebédelnek. Körülöttük emberek ülnek, akiknek arcáról látni, hogy csupa nehéz titkot hordoznak szívük mélyén. A harmadik asztalnál nagyokat röhögnek és amikor Don Bosco odanéz, a gúnyos nevető cinikusan megvonja vállát. A fiúk asztalától jobbra rosszarcú, ingujjra vetkőzött férfi ült, nyaka erősen gőzölgött. Bort ivott és vastag szemhéja alól szikrázott a gyűlölet. Ez a rosszmájú és kialudt fényű szemű agglegény durva bajusza mögül nyersen és szeretetlenül beleköt a papba. Don Bosco tekintetével a vadarcú férfin pihen. Ez azonban recsegő hangon és ellenséges érzülettel vitát provokál ki. A levegő és a hangulat is gőzölgött az alkoholtól.

Pattogott a gyűlölet az Egyház ellen, keserű észrevételek a papságról, gúnyos kacagások az „üresfejű” templomi szónoklatokról és a püspökök vörös sleppjeiről, vagyonáról. Don Bosco okosan és komolyan válaszolgat:

— Az Egyháznak lehetnek rossz papjai, de nincsenek rossz dogmái. — A sok keserű gyűlölettől azonban összeszorult a szíve és a torka.

Előjöttek a családi problémák sokgyermekes otthonokról, éhbékekről, stb. Keserűség rágta szívüket és minden mondatukat. Don Bosco mintha újra és újra lenyelt volna egy-egy mondatot, de vigasztalt, cáfolt és lelkesített, mert a gangszterek és az ötgyermekes, tudóvérzésben szenvedő édesanyák világát szerette. Egymást érték a rosszindulatú kérdések, melyek belehasítottak szívébe. Meglátszott, hogy érzékenyen érintik őt. Elkínzott szíve fel-feljajdult. Meg nem ijedt, hiszen valóságos életművész volt a pillanatok szenzációjának kihasználásában. Idegzetében és egész szervezetében szenvedett, de papi szívével sorra cáfolt minden fekete ajkat.

De most már ő kerekedett felül. Ő irányította a vitát, így gondolkozva: ha kidobtok az ajtón, beröpülök az ablakon, de meggyőzlek, mert szeretlek benneteket.

Élete úgysem a magáé volt már, hanem a reászorulóké. Aki pokoli keserűséggel lázongott sorsa ellen, elcsendesedett. Az éjfélig

ágyukban kenyérgondokkal küszködők tágranyílt szemmel hallgatják. Az egyik vad marcona nekitámasztotta fejét a falnak és sírt, siratta életét. Don Bosco szavain kívül a rozszant falióra ketyegése volt a szobában az egyetlen nesz.

Most Don Bosco beszél. A föld is évezredes keringésében mintha megállt volna. A deres hajak alatt kisimulnak a ráncos homlokok. Don Bosco szeme csillog a boldogságtól és szívére édes boldogság szédül. A keserűszájú agglegények szeme könnyel tele. Édes szomorúság húzódik meg minden szemben. A tátottszájjal hallgató korcsmáros szeméből patakszik a könny. A fiúk szemében könnytől felolvadt boldogság ragyog. Don Bosco mosolyogva néz maga elé, mert boldogság mosolygott mindenütt, ahol csak megjelent a bűnbe és rozsdaporokba temetett életek között. A napsugarak közben vidáman táncoltak az ablakon.

Don Bosco feláll és vele csaknem mindenki. A fiúkkal hangosan elmondja az asztali áldást. A vendégek közül is sokan velük imádkoznak. Könnyesen búcsúznak el egymástól. A levegő olyan, mint valami angyali fuvalom, mely az égből lengedez feléjük. Mindannyiuk szívét az elválás fájdalma csavarta. Don Bosco hosszasan nézett utánuk. A távolból látni lehetett, ahogy a véres verekedő öklével kétfelé törölte omló könnyeit. A kővénehezült donboscoi szív édesen felmosolyodott ennyit suttogva: — ó, ti kis szurtosok! — Az ég is mosolygott, mintha őt figyelte volna.

Két hét múlva egy koraeste Don Bosco szobájának ajtaján kopogás. Kinyílik az ajtó és megjelenik János, a verekedő.

— Don Bosco, édesapám haldoklik. Házasságkötése óta nem gyónt. Nagyon kérem, gyóntassa meg. — Szeme tele a megilletődöttség könnyeivel.

Elindulnak. Don Bosco a fiút nézi. Ruháján keresztül is látni lehetett szíve izgatott dobogását. János csak egy-két szót mondott: Apám agyonitta magát. Ezt fogvicsorgatva mondotta. Gyalogoltak Torino külvárosa felé. Idelent piszok, odafent ragyogó mosoly kísérte őket. Útjuk piszkos zöldségesbódék között vezetett, dohos és nehéz levegő kóválygott mindenütt. Ez már a torinói nyomortanya. Don Bosco szíve, szeme és lelke szomorúan itta ezt a förtelmes nyomort. János ismét beszél:

— Igen, ő sokat ivott és kártyázott. A szenvedélyek embere volt. Sokszor megfogadta, hogy megváltozik, de úgy látszik, csak azért, hogy újból megszeghesse. — Elindult a fiúi panaszok könnyes történelme néhány szomorú mondatban. Elkeserült szívével beszél. János minden szava kalapácsütés volt a pap szívére. Itt-ott kuttyák ugatták őket nekikeseredve.

Hazaértek. Megrozsdásodott kilincs és minden nyitásra borzalmasan nyikorgó ajtósarok-vasak fogadják. A lakás szánalmasan szegény. Néhány sárgaszélű régi fénykép vén rázában porosan lóg a falon. A bútorokon öreg repedések mint valami behegedt sebek szürkülnek. Az asztalon hervadtan világít egy petróleumlámpa. A szobában cigarettafüst savanyodott, mely szürkén kanyargott a mennyezet felé, ahol a nedvesség beteg hullafoltjai rajzolódtak ki. A sarokban vaságy nyikorgott. Kócoshajú kisleány ült rajta és kivágott, ócska képeslapok színes alakjaival játszott. Meglehetősen értelmesnek lát-

szott. A bölcsőben picike aludt. Ártatlan angyalian mosolygott álmában. Akaratlanul ő is elmosolyodott. Egy kis széken János öccse, rossz regénnyel kezében.

Beteg édesapjuk hanyattfeküdt az ágyon, kékes pilláin átütött a láz. Keze sárga volt, kék erek lüktettek rajta. Tekintete olyan volt, mint a jég. Amikor Don Bosco hozzá szólt, elmosolyodott, arcának ezer ránca vidáman táncolt. Hosszan és őszintén meggyónt. Amikor a szobába mindnyájan visszajöttek, a férfi szemében megnyugodott mosoly ült.

Most már nem a fájdalmak borzalmas mosolyával mosolygott, hanem úgy, mint egy csillag, mint egy virág. Az asszony férjét nézi szívéreszorított kézzel. A férfi pillája lecsukódik, arca megpihen s mosolygott ártatlanul, emberien. Majd végignézett mindenkin és szemével mondta: Bocsásatok meg, hogy egyedül hagyalak benneteket, hogy egyedül fogtok szenvedni. Látszott rajta, hogy a halál nem fáj neki. Meghalni nem is annak fáj, aki meghal, hanem aki nem hal meg. Nem meghalni nehéz, hanem elmenni. Nem látni többé a tavaszt, a virágokat, nem gyönyörködni soha többé a szépben. Nem attól a haláltól félt, amikor fennakad a szem s kihül a test, hanem attól, amely szelíden kiemel minket e világból. János édesanyja férje örömet sírással fogadta. A legtöbb nő nem is boldog egy kis sírdogálás nélkül. Ő a szívéből sírt, őszintén.

Rövid beszélgetés után jött a másik verekedő, hogy Don Bosco őket is nézze meg. Elmentek. Lakásuk ugyancsak a nyomor kis odúja. Az ajtónál gyerekek várják, akiknek száját fülig húzza a boldog mosoly, hogy ismét láthatják Don Boscot. Benn öreg férfi fogadta. Arca zord és mégis szelíd. Minden ráncán, vonásán meglátszott, hogy viharos évek szántottak végig rajta. Bemutatja a nagyapát is, aki földre-segezett fejjel, töprengve ül a sarokban. Beszélgetnek. Meghánytákvétették a világ sorsát. Hangos viták és nagy hallgatások követték egymást.

— Életünk szolgasor, robot. Nem is szabad tovább látnunk, mint a porig, a cipőnkig, legföljebb a keresztig, amit a vállunkra tesz az élet. Don Bosco hallja, nézi.

— Hetente egyszer eszünk meleg ételt, ruhánk rongyokban lóg testünkről. Feleségem meghalt. Nagyon megérezzük áldott két kezének hiányát. Évek mennek, évek múlnak s így görnyedünk bele a nagy temetésbe. Úgy-ahogy csak kibírjuk ezt az életet, azután csendesen belehalunk. — Látszott rajta, hogy gyötrelmesen beletörődött szegénységébe. Don Bosco érzi, hogy a bűn leheli a szegénység dühítő átkát itt minden lakásból. Megismerte a nyomorúság minden gögjét. A szomszéd lakásból szájharmonika szó hallatszott. Azután a hangok hirtelen összerogytak és meghaltak.

Néhány könnyesen vigasztaló szó után Don Bosco felkelt, elbúcsúzott és távozott. A fiúk csoportosan nagyon messze elkísérték. A csillagok titkokat csevegtek. A levegő Isten könnyétől volt terhes. Másnap Don Bosco Oratóriumában húsz csavargóval több volt. A legboldogabbnak Don Bosco érezte magát: a csavargók apostola.

Magyar István Soc. Sal.

A papi műveltség mélyítése

Amikor az ember átfogó feladatok elé van állítva, amilyen a papi műveltség kimélyítése, biztos *tájékozást* ad, ha először megállapítja azt a maximumot, amelyet meg kellene valósítani, és utána azt a minimumot, amelyet meg lehet valósítani. Az eszmény és valóság között erőter feszül, és ennek potenciáljaiban, nívófelületeiben és irányvonalaiban kell aztán elhelyezkednie minden ötletszerű és minden programmszerű törekvésnek.

A papi műveltség eszménye. — Ez annyira nagy dolog, hogy a száraz fejtegetést a részletekre hagyhatjuk. Az ügyet is úgy szolgáljuk, ha először általánosságban erőteljes körvonalakkal minél hatóságosabban állítjuk magunk elé. Ezt megkísérlem három oldalról.

Dante páratlan nagyságban emelkedik ki az irodalom mezőiből. Egyedülálló nagysága abban van, hogy nagy gondolkodó, hatalmas átmérőjű tudós és östehetségű költő egy személyben. Annál meglepőbb, hogy a hálás késői középkor, többek között ezzel az epitáfiummal tisztelte meg: theologus Dantes, nullius dogmatis experts. Igen, de ez a kiváló teológus megírta a világ leghatalmasabb koncepciójú költeményét. Korának minden tudományát és éleselméjűségét a zseni művészetében, a teológia aranyszálaival szötte át. És közben utolérhetetlen művészi monumentalitással így jelölte meg a teológusnak való műveltséget:

Se mai continga, che il poema sacro ...
Al qual a posto mano e ciel e terra ... (Par. 25. eleje.)

Szent költemény, amely úgy készült, hogy föld és ég látott neki. Ugyanezt fejezte ki hasonló zsenialitással, ha nem is *Dante* plasztikus erejével, *Prohászka* püspök. Amikor mint még alig kinevezett egyetemi tanár résztvett az ifjúságnak egy ünnepségén, az ünnepi lakomán felszólalt *Tisza István*, az akkori miniszterelnök, és nagyon is emberizű mondanivalóit mint „alapigére”, erre az ismert latin mondásra építette fel: homo sum, et nihil humani a me alienum puto. Nyomban utána felkelt *Prohászka*, és az őt jellemző elme- és szavakészséggel odavágta ezt a vezérszót: theologus sum, et nihil divini humanive alienum puto. És a természetfölötti elvek felséges himnuszát zengte bele a meglepett hallgatók lelkébe.

A harmadik tanú egészen más világból jó. De szava nem kevésbé elmemozgató. Mikor *Plotinos* érkezettnek látta az időt, hogy utódról gondoskodják és híres újplatonai iskolájának fejet adjon, választása kedves tanítványára, *Porphyriosra* esett. Azonban ennek az egész iskola színe előtt bizonyoságot kellett tennie rátermettségéről. Remekelnie kellett, mint a középkori céhekben a mesterjelöltek-

nek. Megtartotta próbaelőadását és utána az öreg Plotinos ezzel adott kifejezést megelégedettségének: úgy szóltál mint tudós, mint költő (ma azt mondanák: mint „vates”) és mint hierophantes, azaz szent titkok tolmácsa: *ὡς φιλόσοφος, ὡς ποιῆτης, ὡς ἱεροφάντης.*

Ez a teológusnak a testhez vagy helyesebben lélekhez álló világa: ég és föld, Isten és ember, szent titkok tolmácsolása s emberi tudomány és megérzés. Nem egy terület, nem a szaktudományok tolvajlompásával megvilágított létsáv, hanem *minden*, ami elérhető az embernek, mint a próféta mondja Achaz királynak: *pete tibi signum sive in caelis, sive in terra* (Iz. 7.). De azért súlyosan melléfogna az igazságnak, aki azt gondolná, hogy tehát a papi műveltség abban áll, hogy a pap egy kicsit mindenhez ért, amint saját fülemmel hallottam előkelő ajkáról. Nem. Az ember lelkét lehet úgy definiálni, hogy *potentia quodammodo omnia fieri*. Ez mint a fogalmazásból is kitűnik, metafizikai meghatározás, mégpedig a *potentia* részéről. De éppen a *potentia-actus* metafizikájából következik, hogy nem minden válik valósággá, ami képesség, nem minden mag szökken sudárba. „Egész világ nem a mi birtokunk.” Ez a törvény szól a papnak is. A mindenhezértést nem is volna okos dolog ambicionálni. Ma már nincs keletje a polihisztoroknak. Ma általános az a meggyőződés, hogy aki mindenhez ért, semmihez sem ért igazán. Az ember lelki energiája véges; csak úgy lesz igazán foganatos, ha koncentrálódik. Ha ez az összefogás nincs meg, a tetterő szétfolyik és ami szomorúbb, maga az ember is szétfolyik. Pedig éppen az evangélium összeszedettség, az egy szükségesre való koncentrálás. Nem térhetünk ki tehát a feladat elől, hogy pontosan meghatározzuk, hogyan kell összehangolni a papi műveltségnek jelzett általános eszményét az emberi tehetés korlátoltságával és a szükséges koncentrációval.

Ebben az alapvető tájékozódásban eligazít a műveltség gyökerezetének feltárása. Régi meglátás, bele is ment az Aristoteles—szenttamási kategóriatanba, hogy ami a lét gazdagságában adva van számkra, tehát a műveltség is, abban meg lehet különböztetni formát és tartalmat, alakot és anyagot. A *műveltség formai tényezőjére* jól mutat rá a „Bildung” szó; a magyar „műveltség” csak egy oldalát mutatja be. Abban azonban megegyezik az elmélet és a gyakorlat embere, hogy aki igazán művelt, az nemcsak felszed, hanem amit a környezet neki nyújt, azt sajátosan feldolgozza, alakítja, bekapcsolja az életáramba, plaszticitással látja el. Alakot és életet ad annak, ami alakatlan, merev és élettelen; azt az eszme veretével látja el és a cél dinamikájába állítja be, a maga fakadó és fakasztó egyéniségének tüzeiben átolvasztja, az eredetiségnek zománcát égeti reá, és így a kaoszból csakugyan kozmoszt csinál. Kicsinyben és utánzatban teremt.

Az *eredetiségnek* vannak fokai; és méltánytalanság volna a műveltségtől éppen a legfelső fokot kívánni, azt, ami csak a lángelmének jár ki. De valamilyen kiadásban nélkülözhetetlen a műveltséghez. A műveltség más, mint a tanultság. Ez szorgalommal és technikával megszerezhető. De az igazán művelt embert éppen az jellemzi, hogy olyanra is képes, amit könyvekből nem lehet megtanulni. Lehet valaki művelt és nem tanult; és viszont lehet valaki tanult és nem okvetlenül művelt.

Tehát ha a műveltséget nem lehet megtanulni, akkor nem is lehet az érdekében semmit sem tenni? Ez rossz következtetés volna. Az emberiség közmeggyőződése, melyet a magyar „műveltség” szó is jelez, hogy éppen a műveltség sok és szívós fáradozásnak gyümölcse. Ennek a fáradságos útnak állomásai alighanem a következők:

Először is az embernek az evangélium együgyűségével, egyes, becsületes szándékkal gyakran le kell szállnia a lelke mélyére és ott minden egyes alkalom, felhívás, feladat színe előtt fel kell kutatnia magában ennek a formai műveltségnek a csíráit. Ezek a csírák adva vannak az emberséggel, de nem egyforma mértékben. Itt is, mint annyi más téren, helye van a *tehetségek rangsorának*. Ezt a tényt az igazság iránti tisztelettel fel kell ismerni, irigység nélkül el kell ismerni és tétovaság nélkül le kell vonni a következményét: ha eléd akadnak a formai műveltség művészei, szorgalmas és tanulékony lélekkel járj hozzájuk iskolába, de úgy, amint foganatos az iskolabájtárás: sokat kell nézni, figyelni, gondolkodni, lehetőleg a legnyilvánvalóbbnak is mögéje kell kerülni, el kell lesni a mester titkait, nemcsak műhelyfogásait, hanem nagyságának titkait is; eleinte buzgón lehet utánozni, végül önállóan is kell próbálkozni, de abban a tudatban, hogy itt csak próbálgatás folyik, tehát sokszor kell revideálni és mindenből második javított kiadást csinálni.

Ez a formai műveltség megszerzésének második és legjelentősebb állomása. A harmadik az előbbi kettőnek nem utána ballag, hanem velük párhuzamosan halad. Ez t. i. a komoly *elmebeli szerénység*. Csak az remélhet igazi haladást, aki a megélés erejével látja, hogy még van haladni valója, hogy nem lehet elragadtatva sem tehetségétől, sem eredményeitől. Ez nem könnyű dolog. A formai, a volta-képeni műveltség nem fogható valami, nem is gyakori. Nem is sajátítható el egy-kettőre. Az embereknek általában rokonszenvesebb egy könnyebben kezelhető, jobban kezük ügyére eső birodalom, a tartalmi műveltség területe. Ott sokkal könnyebb fogható haladásokat tenni. S mert átlag mindenki van annyi hiúság, amennyi észre volna szüksége (Pope), az ember hamar kész kiutalni magának a formai műveltséget is. Azonban ez az attitűd az elmebeli kevélység sűrű atmoszférájába mártja bele a lelket és elzárja a külső korrek-tívumoktól. Sajátságos, de mélységes törvénye a művelődésnek is: Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázatosakat pedig felmagasztalja. Itt is „a megadás szelíd nyomán kél a valódi tudomány”. A műveltség sok finom ráhatás mélyről való befogadását kívánja. Erre a drága aranyesőre csak az alázatosság szántja fel az elmét.

Nagy dolgokról van itt szó, éppen a papi lelkület számára is; külön jó könyvet érdemelnének. S amíg ez a könyv várat magára, meg nem állhatom, hogy legalább egy nem jelentéktelen fejezetére ne utaljak.

A formai műveltségnek egy jelentős szála az, amelyet röviden, ha nem is túlságosan szerencsésen, *szociális érzéknek* lehetne nevezni. Ilyen érzék abban van, aki bele tudja élni magát a másikba. Bármit mond vagy tesz akár ő, akár más, nyomban tudja nemcsak elméletben, hanem az egyénhez és mindenkori helyzetéhez hozzásimuló részletes élő tudással, hogyan esik ez a másiknak, hogyan dolgozza fel, milyen nehézségekkel küzd, milyen gondolatok, érzelmek, elhatározások kel-

nek benne a nyomában. Felesleges sokat bizonygatni, hogy ez a keresztény műveltségi eszménynek egyik arany szála. A pogány lelkület önző és önös (egocentrikus). Csak a keresztény lelkület kész arra, amit Szent Pál kíván: alterutrius onera portate. Gyökere is evangéliumi. Csak abban sarjad, aki Jézus Krisztusban és általa az ő misztikus testében él. De mennyi önzés-letörő aszkézis, mennyi lemondó szeretetszolgálat, mennyi tisztulás és szeretés kell hozzá, amíg belőle csakugyan tősgyökeres lelkület lesz! És minden papi műveltség mit ér nélküle?

De lássuk mármost a könnyebben járható területet, a *műveltség tartalmát*. Ebben a műveltségi eszményben és minden valamire való népnél van egy egyetemes törekvés szemben a szakképzettséggel. A zeneművésznek, sportembernek, technikusnak, tudósnak ma elég egy szakra szorítkozni; csak abban legyen kiváló. Aki azonban műveltségre tart igényt, nem zárkozhatik be egy szak csigaházába. Ennek legmélyebb oka, hogy a műveltség, legalább általános megérzésben, ha nem is mindenütt tiszta látásban és határozott kifejezésben, első sorban formai mozzanat, tehát egyetemes irányú; átjárja az ember egész egyéniségét. Ez aztán kisugárzik a tartalomra is; legcsattanósbabban talán a reneszánsz-műveltségben, amelynek eszménye az „uomo universale”, és erről az egyetemes emberről úgy kapunk legműveltebb képet, ha nézzük, hogy mit kell kiművelni, vagyis végigmegyünk a képességeken. Ezzel a formai műveltségnek is közelében maradunk és természetes hidat is találunk a tartalmi műveltséghez.

Itt a program nem lehet eléggé átfogó. Ez kiindul a *testi műveltségből*. Ezt a helyes görög és indus meglátást ne homályosítsa el bennünk egyoldalú spiritualizmus, éppen azokban, akik a lélek keresztény bölcséleti felfogását vallják (Bölcsélet, 2. kiad. 78.). Ez persze a papi műveltség számára új *hygiasticon*-t is jelent, amely természetesen új Lessiusára vár — sokkal jelentősebb és nehezebb feladat, mint első felületes tekintetre látszik. Jelenti aztán — crescendo haladunk — az értekek rendszeres kiművelését, tehát a szó betűszerinti értelmében vett esztétikát (*αισθητικόν*). Ehhez csatlakozik a képzelet, emlékezet, figyelem kipallérozása; majd az értelem, érzélem, akarat minden irányú kiművelése. A sort bezárja egy megint betűszerinti értelemben vett poétika, amennyiben *ποιέω* a szó legtágabb értelmében vett cselekvésnek, különösen az alakításnak egy területe. Ennek egy fejezete volna a ma sokat emlegetett illemtan, továbbá a retorika, amelynek megvan a jelentősége, de megvan a maga helye is. Aki lelkében nem igazán művelt és illedelmes, azt semmiféle illemtörvény nem teszi azzá. Hasonlóképpen, akiben megvan a tősgyökeres műveltség, az könnyen és biztosan megtalálja külső kifejezését is, — es trägt Verstand und rechter Sinn mit wenig Kunst sich selber vor. Külön cartouche-ba kell foglalni s éppen a papság számára külön ki kell emelni itt a testi műveltséget, a képzelet és érzelmek kiművelését — megannyi fejezet, amelyet a pedagógiának még ezután kell megírnia.

Az egyes képességek kiművelése külön egységes anyagon történik, az ú. n. *műveltségi javakon*; így pl. a képzeleté főként a plasztikus művészeteken, az érzelmeké elsősorban a jó költőkön. Közönösen a műveltségi javak elsajátítását szokás műveltségen érteni.

Ezekről a javakról nem oly könnyű világos áttekintést nyújtani, hisz úgyszólván minden kultúrterület idetartozik; kevés olyan kultúrteromány van, amelyben való némi jártasság a műveltségnek javára ne válna. De nehogy itt teljesen meddő parttalanságba vesszünk, használható szétválasztási elv után kell néznünk. Ezt, úgy gondolom, megadja a régi műveltségi előírás: in pluribus versandum, in uno habitandum.

Ezt mindjárt az adott esetre alkalmazzuk; felvetjük a kérdést: tehát a papnak is lakást kell választania a műveltség városában? Ez a választás nem mond-e ellene annak az átfogó eszmének, amelynek válaszlásából kiindultunk? Bizonyos, hogy a papot sem lehet büntetetlenül megfosztani az egység áldásától. A létezőség, célbiztonság, eredményes tevékenység ettől az egységtől függ. Aki elforgácsolódik tevékenységében, lelkületében, létében, akiben a műveltségnek nincs egységes gerince, attól semmit sem lehet várni. Mondtuk előbb, hogy ma már nincs becsülete a polihisztornak. Szokás-mondás: ex omnibus aliquid, ex toto nihil. Annál keresettebb az igazi szakember. Az emberek bizalommal és szívesen fordulnak ahhoz, aki olyant tud, amit ők nem, és azt jól tudja. De miben szakember a pap? Mi az, ami a műveltség magaslatain is biztosítja lelkületének egységét és tösgyökereességét? Mi az az egy ház, amelyben lakást kell vennie? Erre a keresztény mult nem hagy kétségben. A *pap szakhivatása* az Úr Krisztus megbízásában járni az emberek előtt: pro Christo legatione fungimur. Tehát műveltségének alfája és ómegája a szentpáli „nem szándékoztam másvalamit tudni köztetek, mint Jézus Krisztust, éspedig a megfeszítettet”. Itt tág mező, égbenyúló pálya nyílik a papnak. Ami mélység van az evangéliumban, ami találékonyság és gazdagság akad az Egyház kétezeréves életében, fogyhatatlan indításokat tartalmaz. Ebbe a gazdagságba fokról-fokra belenőni, lépésenkint átjárni és telíteni kegyelemmel meg evangéliummal azt, ami egyéni, természeti, kortörténeti adottság — mindegyre nem elég hosszú egy élet, nem elég tágas, mégoly nagy tehetség. Itt mindig útban kell lenni, itt mindig készülődni kell, itt mindennap kezdeni kell. Erre szól az Egyháznak, a nagy nevelőnek sok intézkedése: elmélkedés, rekollekció, lelkigyakorlat; ezt mondja ki nagyszerű ráhibázással a magyar nép: jó pap holtig tanul; ez a pap mestersége, szakja, ezt várják tőle. Szép dolog volt, mikor még az én növendék koromban minden valamire való kispap „specializálta” magát, ki magyar történelemre, ki perzsa irodalomra, ki dohánytermelésre stb. Ennek is van helye; de nem ez az első, és biztos, hogy nem ez a legfontosabb. A papnak az a mestersége, hogy Krisztust képviselje az emberek között. Ha ez megvan, a többit könnyen elnézik. Ha nincs meg, a többi legfeljebb megmosolygott allotria; legtöbbször ki nem mondott, de nem kevésbé reális megvetés.

Az evangéliumi műveltség a papi műveltség magától értődő követelménye, a következőknek is conditio sine qua non-ja. Mert hát a papnak is van joga, sőt bizonyos határok között kötelessége is *másfelé nézni* — in pluribus versandum. De csak akkor, ha megszerezte a házhelyét, lerakta háza falait, megcsinálta tervét és épít rajta; épít szünet nélkül. Még ehhez az építéshez tartozik a pitvar és a sövény — a teológia. Ez kötelessége is (l. Őrség, 189—215. ll.). E téren a komoly

műveltségre törekvőnek első kötelessége a kispapság mulasztásait jóvá tenni. Éppen a papságban sok a dicséretes kivétel, de hiába, a papjelöltek is csak úgy vannak vele, mint más jelöltek: vizsgára, diplomára, állásra tanulnak. Ez a tanulás nem nevel, nem „növel”, béreslelkület kifolyása, nincs köszönet benne. Már nagy dolog, ha az ember idejében ráébred, hogy ez mennyire felületes, mennyire nem válik vérré és életté a vizsgálatokra való tanulás. Még nagyobb dolog, ha mindjárt levonja a Szent Ágoston-i következtetést: nunc incipiam.

És ha valaki egy áldott órában arra ébred: újra kell kezdenem; látom, érzem, nem boldogulok, ha igazán teológus nem vagyok! Hol és hogyan kezdje? Legyen szabad itt egy szót szólnia egy embernek, aki egy egész férfikort teológiai tanárságban töltött. Ne is lássék önhittségnek a szava; hisz egy hosszú, fáradságos életnek munkáját és tollát mindig a nagy ügy szeretete és önzetlen szolgálata vezette. És ne essék zokon, ha itt saját tevékenységére kell utalnia. Hisz nem más, hanem az az eszme és feladat volt a sugallója, amelyről itt szó van.

Aki tősgyökeres teológus akar lenni, aki azt akarja, hogy teológiája ne csak karácsonyfa-dísz legyen a lelkén, hanem élő vizek kútfeje, annak hosszú, rendszeres, szívós munkára kell előkészülnie. Meg is lesz az áldása.

Nem lesz teológus, aki nem *bölcselő*. De nem akármilyen bölcselő. Ne kelljen ismételnem, amit másutt tüzetesen kifejtettem. Tehát meggyőződésem szerint azt az utat kell egy mai teológusnak itt követnie, amelyet nem csekély munka és fáradság árán Bölcséletemben vágtam és Szent Tamás szemelvényekben c. kiadványomban jártam. A következő lépés a mai követelményeknek megfelelő szolid *dogmatika*. Erre sem sajnáltam fél életemet. Aki ebbe belemélyed, önkénytelenül rányit a Szentírás alapvető jelentőségére, megszerzi azt a szemet és lelket, amellyel a Szentírást tanulmányozni kell. Találkozik ott a szentatyákkal és teológusokkal is, és meglátja, kik milyen jelentőségben és minőségben sorakoznak fel. Jó *egyháztörténeti* tudás is kell (Funk könyve Biehlmeier átdolgozásában a legajánlatosabb). Ma nélkülözhetetlen a vallástörténeti tájékozottság (faute de mieux Chantepie de la Saussay legújabb kiadására vagyunk utalva). Természetesen a pap már a gyakorlat miatt sem lehet el jó *morális teológiai* műveltség nélkül. Itt azonban kissé meg vagyunk akadva. Bajos olyan átfogó, megnyílt, megbízható szerzőt ajánlani, aki a mélyebb tudásra vágyót igazán ki tudná elégíteni. Aki azonban bátran és alaposan megtette a két első lépést (Bölcsélet és Dogmatika), meg tudja majd tenni a harmadikat is. Még mindig a legjobban jár, ha előveszi Szent Tamás Summa-jának második részét és közben forgat olyan szerzőket, mint Vermeersch, Mausbach és azután kazuistákat, mint az átdolgozott Noldint. A pap nem lesz el alapos jogi és liturgiai műveltség nélkül sem. Minthogy azonban éppen az ezekben való elmélyedés és jártasság megszerezhető a nélkül, hogy az embernek nagyon meg kellene erőltetnie magát és sok vívódással az evangélium szelleméhez kellene törnie magát és a teológia igazi mélységeibe, a dogmatikába bele kellene hatolnia, a papnak itt vigyáznia kell, hogy ellenálljon annak a kísértésnek, hogy ő is a dolog könynyebb végét fogja. Szolid teológus számára csak egy út van itt: először alapos bölcsélet és dogmatika; azután jöhet a jog vagy liturgika.

Dehát a papnak át kell néznie háza kerítésén is — kell az utcát is figyelemmel kísérenie, sőt szomszédjai udvarát is. A művelt papnak is több helyen kell megfordulnia. Igen, de ebben az igyekezetében sohase ambicionálja, hogy a szó profán értelmében *művelt embernek* tartsák. Ez külsőséges szempont; külsőségre is vezet. Amint megmutattuk, a műveltség gyökere az egységes, mély, plasztikus lelkület. Ezt nem éri el, aki mindenfelé kapkod és mindenhez akar érteni. Egyhez kell igazán érteni, és ebből az értésből kell tudni az életet és környezetet alakítani. Aki ezzel rendelkezik, bátran megengedheti magának, hogy adott helyzetben egyszerűen megmondja: ezt nem tudom, ezzel nem foglalkoztam. A „docta ignorantia” mély, igaz és ritka, mert nagy áron szerzett műveltség. Csak merjünk a magunk stílusában élni és gondolkozni. Csak merjünk az lenni, amik vagyunk — természetesen legyünk az, amiknek lennünk kell. Aki jó pap és jó teológus, nem szégyenül meg, ha teológus és csak teológus, akármilyen földön jár. Becsületet szerez az ügynek sokkal inkább, mintha hamis ambícióval Jókai-féle regényhős akarna lenni. Kemény, de találó volt egy előkelő férfiúnak egy ismert (ma már nem élő) papról tett megjegyzése: „a főtisztelendő úr úgylátszik mindenféle nyelven beszél, csak az Egyház nyelvében nem”.

De éppen mert pap, mert Krisztusért jár követségben, nem zárkozhatik el Szent Pál programja elől: omnibus omnia factus sum, ut multos lucrarer Christo. Elsősorban azért iparkodik megismerni a világi kultúrát és tudományt, hogy jobban megismerje azokat, akik ebből élnek; tudjon az észjárásukon gondolkodni és megtanuljon a nyelvükön beszélni. Tehát a pap, ha futja idejéből és erejéből, itt elsősorban szolid *természettudományos műveltségre* törekszik, hisz a mai nemzedék természettudományos légkörben él. Aki meglátta vagy legalább megsejtette, mennyire veszedelmes minden téren a dilettáns műveltség, itt is az alapokhoz nyúl és mindenekelőtt fizikai, kémiai és biológiai műveltségre törekszik. Kezére jár a jó középiskola. Ha marad ideje, semmi sem ajánlatosabb éppen a papnak, mint a csillagászat és a botanika. Azért is, mert a teológiának nincs beszédesebb képes könyve; de azért is, mert meg vagyok győződve, hogy ha a pap ebben a két tudományban jártas vagy csak egyikben, fényesen és a pasztorációs tevékenység számára is gyümölcsösen megoldja a falusi „kultúresték” kérdését. Tapasztalásból tudom, hogy éppen ezek a kérdések mennyire érdeklik az egyszerű embereket és milyen hálásak itt a jó tanításért.

Azonban senkit sem szeretnék ámitani. Felsőleges dolog a természettudományos műveltség, de nem adják olcsón. Nevezetesen ma nem adják bizonyos *mennyiségtani műveltség* nélkül, amely mindenestre túlmegy a középiskolain. És ettől laikus körökben fázni szokás. Papnak nem volna szabad. Ha Isten számtannal foglalkozik (ὁ θεὸς ἀριθμητίζει); szám, mérték és súly szerint rendezett el mindent, mondja a Szentírás, a papnak sem volna szabad annyira irtózni tőle. Hányan szeretnek sakkozni — teológusok is. Nos, a matematika nem kevésbé szórakoztató, nem sokkal fejtörőbb, és legalább többet ad. Különb, hogy az ember az általános műveltség ügyében elkerülje a felületességet, legjobb alapos és jó bölcséleti műveltségre támaszkodni. Mintaszerű a római Collegium Germanico-

Hungaricum és ennek példájára a Mercier bitorostól berendezett bölcseleti kurzus. Ebben ugyanis gondoskodva van még felsőbb megnyitástól és csillagászatról is.

Mind ennél szükségesebb azonban a papnak a mai *pszichológia* ismerete. Értem különösen a „mélységi” pszichológiát és a karakterológiát. Sok indítást, szempontot ad éppen a teológusnak I. Klug könyve: *Die Tiefen der Seele*. Más szellemtudományokkal is illik a papnak legalább annyira megbarátkoznia, hogy megismerkedjék a mai ember problematikájával. Ugyanezért jó a szépirodalomnak is némi ismerete. Nehogy félreértsen valaki, az élet és a papi hivatás sokkal komolyabb valami, semhogy a pap megengedhesse magának, ami sok embernek rendes attitűdje: napszámba olvasni a szórakoztató olvasmányokat. Azonban néhány jól megválasztott reprezentáns „specimen”-t mégis olvasni kell; részint, hogy megtudjuk közvetlen közelből, miből élnek, akiket mi az evangélium kenyérével kínálunk, részint, hogy megtanuljuk az emberek nyelvét és észjárását. Ugyanezt kell mondani a művészetekre is. De itt szinte beláthatatlan mező nyílik, amelynek színe előtt csak ezt lehet mondani: *quantum potes, tantum aude*.

Olyan területek ezek, melyeknek határát a legélesebb szem sem tudja áttekinteni. Pedig még be se kukkantottunk egy területre, amelyre alighanem önkénytelenül is gondolt, aki esetleg figyelemmel kísérte az eddigi gondolatfűzést, és amelynek itt vagy másutt szemébe nem nézni hiba volna. Értem a papi *kedvtelés* területét. Aziránt ugyanis nem lehet kétség, hogy a papnak is van joga pihenésre, nemcsak erőgyűjtés végett, hanem éppoly mértékben tartalomgyűjtés végett. Ha egy ásott kútból szünet nélkül mernek vizet, egy-kettőre kiürül. Kell szüneteket tartani, hogy ismét meggyűlhessen a víz. És vajjon van-e jobb pihenés, tartalom- és indításgyűjtés, mint a kedvenc foglalkozás? Jámborabb időkből való ez a szólás-mondás, tehát nem profanizálható: *des Menschen Wille ist sein Himmelreich*.

Ez ellen a gondolatmenet ellen bajos kifogást emelni. Legfeljebb azt a magátólértődő megszorítást kell tenni: csakugyan a papnak is van joga vesszőparipához; de legyen papi hivatásával összhangban, illetőleg ne ellentétben. Pl. nem éppen papi kedvenc foglalkozásnak való a fegyvergyűjtés; de már az órásság és óragyűjtés igen. Az igazán művelt papot fölösleges figyelmeztetni, hogy a vesszőparipa voltaképpen gyermeki kedvtelés. Nemigen illik felnőtteknek, hát még papnak az ilyenekkel nyilvánosság előtt mutogatódzni. A sikerült vesszőparipák jó foglalkozások. Ismerek plébánost, aki fiatal korában hozzáfogott egy mű megírásához, szabadidejében gyűjtögette irodalmát és a maga gondolatait; élete vége felé elkészült vele és — nemesen szórakozott és értékest adott. Et si potuerunt hi et hae, quare non tu? Mégis csak a legemberibb szórakozás az értékek világában járni-kelni!

Mélyre nyúl és nagyot „terít” a papi műveltségi eszmény. Még súlyosabbá teszi helyzetét a *mai kultúrfázis*. A mi szempontunkból ezt jellemzi egy sajátos nyugtalanság, ideges sietés, gyors ütem.

Nyugtalanság. Hisz a századfordulóban egy jó emberlőn át a krízisek csak úgy kergették egymást. Ma a tudományokban és általában a kultúrában ezek a krízisek elvben le vannak győzve. De utó-

rezgéseit még vibrálnak a kultúrlevegőben, a krízishangulatok még hódítanak, éppen a laikusok között. Valószínű, hogy ezek a hangulatok a háborútól újabb erős injectiot kapnak. *Idegesség* keríti hatalmába a lelkeket, elszoktatja az embereket a higgadt gondolkodástól és megingatja a szellem útjának hatásosságába vetett bizalmát. Ez a közhangulat új és nehéz feladatok elé állítja a lelkipásztort. Gondolkodóba ejti az a tapasztalata, hogy az évszázadok óta bevált lelkipásztori módszerek ennél a nemzedéknél nem „húznak”. Ebben a világban osztoznak azok a tudományok is, amelyeknek hivatása volna őket felfegyverezni a küzdelemre. Leginkább meglátszik ez az apologetikán. Az utolsó nagy apologetika 1911-ben jelent meg, az is az ügy kárára több szerzőtől való, nem egységes sem tartalmában, sem felépítésében. Nyilván az effélékre is gondolt Przbilla S. J., mikor a *Stimmen der Zeit*-ben azt mondta az új német helyzet színe előtt, hogy teológiánk nincs felkészülve az új feladatokra.

Ez a helyzet a mélyebb műveltségre törekvő papot *két feladat* elé állítja. Először is öneki magának kell valahogy elkészülni ezzel az új helyzettel és igényeivel. Tanuló ideje a múlté. Az a jelenre nézve cserben hagyja. Az itt ráháramló munkát a maga erejéből nem tudja elvégezni. Figyelő szemmel körül kell néznie, biztos ítéllettel meg kell állapítania, hol kaphat ebben vagy abban megbízható eligazodást. Erre a „discretio spirituum”-ra kell a műveltség. Ilyen időkben csakugyan úgy van, hogy sok a buzogányforgató, kevés a jó harcos. Föl kell fedezni ezeket a jó harcosokat!

Kultúránk másik jellegzete a *gyors ütem*. Van ebben valami titokzatos törvényszerűség. Ez a törvényszerűség működött már az újkori európai tudományosság születése korában, Gallilei idejében s azóta csak úgy ontja kérdéses értékű ajándékait. A mostani század eleje óta szinte vágtában van ez a szellem. A pap lássa, hogyan tart lépést vele. Hogy kell lépést tartania, ha akarja, ha nem, nem vitás. Ez a tudományos szellem, főként azonban tüneményes eredményei elképesztő gyorsasággal terjednek. A pap egyszerűen nem talál visszhangra, sőt megértésre sem, ha ezzel a néppel nem a maga nyelvén beszél.

Természetesen baj volna, ha abba a meggyőződésbe ringatná magát, hogy az evangéliumhirdetés sikere csak ezen a korszerűsége fordul. Nem. *Az ember az örökkévalóság szülötte és az idő gyermeke*. Az örök igazságra van benne mivoltában gyökerező egyetemes, az időtől független fogékonyság. Az evangélium-hirdetőnek elsősorban ezt az időtlen fogékonyságot kell szólítani. Erre képesíti őt a papi műveltség alaptökéje. Jó ebből a szempontból minél szorgalmasabban járni Szent Ágoston iskoláját — a múlt század közepén majd minden plébániakönyvtárunkban megvolt a teljes Szent Ágoston Migne kiadásában. A tényleges ember lelke azonban két szálból van sodorva. Az egyik az örök ember és aki ezt szólítja, biztos lehet a mélyebb — nem vásári — hatásról. — Ezzel élő egységet alkot az időbeliség szála. Ennek külön füle van és külön pszichológiája. Az egész embert csak az nyeri meg Jézus Krisztusnak, aki ezen a két nyelven szól hozzá: az örökkévalóság és az idő nyelvén. Ezt a művészetet a legüdvösebben Szent Pál levelein lehet tanulmányozni.

Kultúránk mai gyors üteme magával sodorja a papot is. Régen

azt mondták: aki nem halad, elmarad. Ma azt kell mondani: aki nem szalad, elmarad. Elmúlt az a romantikus idő, mikor az iskolából kikerült múzsafi búcsút mondhatott a könyveknek. Fényesen és eredményesen megélt abból, amivel ellátta az iskola. Ma ugyan mire megy azzal, amit az iskolapadokból hozott?! Aki ma nem tud minden öt évben mindent újra tanulni, egy-kettőre idegen világban találja magát, ahol nem értik őt és ő nem ért másokat. Ebből természetesen következik, hogy a jelöltiskolának nem lehet célja végleg felszerelni az ifjakat, megtölteni tarsolyukat minél több kész ismerettel, és útnak ereszteni őket azzal, hogy „eleget tudsz az élet számára“. Kell adnia tőkét bölcs választékban; de főtörekvését arra kell irányítani, hogy a fiatalember lelkét megnyissa, hadd érezze meg a kor érverésének lüktetését; azután adni kell módszert és judiciumot, főként pedig meg kell tanítania tanulni. Ne higgye a fiatal levita, hogy az iskola felkészítette és ellátta az élet munkájára; hanem legyen kész és képes többször is átképződni. Természetesen nem kapkodásra szól a felhívás, hanem igenis legyen a pap hasonlatos az evangéliumi családos emberhez, aki az ő kincséből ő és új dolgokat hoz elő. Vagy amint Goethe mondja joggal sokat idézett műveltségi programjában, amelyet nyugodtan magáévá tehet a pap is:

Weite Welt und breites Leben	Altstes bewahrt mit Treue
Langer Jahre redlich Streben.	Freundlich aufgefasstes Neue,
Viel geforscht und viel gegründet,	Heitrer Sinn und reine Zwecke —
Nie geschlossen, oft geründet;	Nun man kommt wohl eine Strecke.

Vessünk egy rövid tekintetet a műveltségi erőmező másik pólusára, az okvetlenül megvalósítandó *minimumra*. A maximumot, az eszményt biztos vonásokkal meg lehetett rajzolni; a minimumnál általános szempontokkal kell beérnünk. Hisz kemény valóságokba ütközünk, azokkal kellene számolnunk, és éppen azokat nem tudjuk beállítani számműveleteinkbe. Hisz a valóság ezer ágú-bogú. A következő általános megállapításokat lehet itt tenni:

1. Mindenki magában hordja a korlátot, mely törekvései számára egyúttal határ. Ennek neve *tehetség*, illetve *tehetség-hiányosság*. Ez a természettel adva van, senki ezt át nem lépheti: nullum ens potest ultra suam naturam. A régiek azt is mondták: non ex quocumque ligno fit Mercurius. Ezt legjobb egyszerűen, alázatosan, evangéliumi lelkülettel tudomásul venni és azzal vigasztalódní, hogy a normális emberben mindben van egy általános, mondjuk metafizikai tehetség, egy fogékonyság az egyetemes értékek iránt, és ez elég ahhoz, hogy jó igyekezet értékes embert, értékes papot is csiholjon ki belőle. Csak több fáradságba kerül; ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel.

Ha tehát valaki észreveszi magáról, hogy bizonyos irányban nincs a szó pszichológiai értelmében vett tehetsége, amelynél fogva a dolgot könnyen és biztosan tudja megtenni, három meggondolás mindíg segíthet rajta: először is, ha az ember szabatosan és őszintén fel- és elismeri korlátait, már följük is emelkedett. Nagy pszichológiai bölcsesség beszél Rostand Cyrano-jából, aki barátjának azt mondja: ha te azt mondd magadról, hogy buta vagy, akkor te nem is vagy olyan buta. Azután sokat tud pótolni a szorgalom — igaz, a szorgalomba

is már beleszól egy külön tehetség; itt a circulus vitae örvénye fenyegeti az elmélet emberét. Le génie c'est la patience (a lángelme sem egyéb, mint szívós kitartás), mondják a franciák, nem a náluk szokásos pointírozás, magyarul: túlzás nélkül. De valami van benne. Elég nekünk magyaroknak Petőfire, a kikiáltott vad zsenire gondolni, aki tudvalevőleg rendkívül szorgalmasan művelte magát. Végül, ha magánál műveltebbet talál, örüljön neki őszintén, irigység nélkül — nem lehetünk ebben elég óvatosak: invidia etiam sanctos adussit. Főként azonban Achilles és a teknős versenyfutására gondoljon és még ma induljon el céltudatosan a teknős útján.

2. Nem éppen áthághatatlan, de érezhető korlát a nevelés optimális korának, a *jelöltkornak adottsága* is. Kedvező nevelő tényezők, pl. jó tanárok hatása alatt a kisebb tehetség is többre viheti, mint mostoha körülmények között a tehetséges. Ha valakinek ilyen mostoha nevelő környezetre kell visszatekintenie, vigasztalódjék a régi bölcseséggel: non cuicumque contigit adire Corinthum, és vegye észbe, hogy amit mostoha nevelés elmulasztott, a céltudatos és szívós önnevelés megtetézve helyre hozhatja.

3. Mi mármost az a *minimum*, amit a legmostohább körülmények között is erőltetni kell? Mindenesetre kettő, az egyik a papi alpműveltség, amelyet a különféle korok és körülmények tételesen határoznak meg (hogy ez igazán minimum lehet, bizonyítja az a középkori előírás, hogy a falusi papnak legalább latinul kell tudnia olvasni és a nép nyelvén a Miatyánkot és Hiszekegyet kívülről kell tudnia). A másik az, amit gyökérszerű alpműveltségnek jelöltem meg, az evangéliumi lelkület. Itt csakugyan beválik: pietas ad omnia utilis. Az életben nem egy Jean de Vianney-val találkozunk, ahol szívesen feledjük a tudományos műveltség hézagosságát.

De minden papnak erkölcsi kötelezettsége — Krisztusért vállalt küldetés miatt tartozik vele — hogy vállalja az eszményen tájékozódó folytonos művelődést. Itt már minden lépés a következőt nemcsak előkészíti, hanem szinte kihívja és biztosítja. A komoly papi művelődés Isten országának keresése, de a pszichológiailag könnyebb és biztosabb oldalról.

(1944 nyarán a „Papi Lelkiség” számára.)

Schütz Antal

Papi műveltségünk és még valami

Istenben boldogult XI. Pius pápa a vatikánjáró csoportokhoz intézett allokúcióiban, főként, ha a látogatók Istennek szentelt személyekből, művészekből, orvosokból, írókból tevődtek össze, *gyakran* hallatta e kifejezést és pontos meghatározást: „Az ember lényegileg morális lény.”

Mások úgy mondták, hogy az ember lelke természeténél fogva „vallásos”, hogy nincs valamelyes hit nélkül stb. A nagy pápa mindent mondta, sőt többet is mondott. Hisz, ahol megszűnik a jó és rossz közti különbség, ahol a jóra való törekvés és tértítés nem az első cél, ott nincs *ember* és megszűnik a hit. A jóttevés Istenben való hitre

és az embertársak „több”-re való becsülésére kell, hogy vezesse azokat, akik megszokták végiggondolni azt, amit cselekszenek.

A Papi Lelkiség fejezetcímei közt mindig találkozunk az *Önképzés* rovatával. Minden benne foglalt cikknek lényege és veleje az, hogy a pap üdvös eredményt csak akkor várhat működésétől, ha személyes jótulajdonságain és természetadta tehetségén kívül állandóan és kihagyás nélkül igyekszik szinten tartani magát, szóval permanens önképzésben él.

Aktív vagy kontemplatív életet élő szerzeteseknek éppúgy, mint egészen hitoktatással vagy falusi pasztorációval foglalkozó világi papságnak önképzése végeredményben oda irányul, hogy *a pap lényegileg művelt lény.*

Mások mondhatják ezt úgy, hogy személyes beállítottságunknál fogva egy határozott „kaszt”-hoz tartozunk, hogy beirányzottak vagyunk stb. Mi mindezt mondjuk, sőt többet. Hisz ahol nincsen élő lelkiségtől táplált műveltség és természetes vagy evangéliumi moráltól harmatozott intelligencia, ott nincs krisztusi papság és megszűnik a papi műveltség. Ott a pap szája nem hirdeti az ígét és ajkai nem őrzik a tudományt, ami pedig okvetlenül feltételezi az önképzést.

Íránya.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az önképzés művészet, melynek tökéletes gyakorlásához nem elégséges az elméleti képzés, hanem szükséges valami velünkszületett hajlam, tehetség is, amit az elméleti képzés fejleszt, tökéletesít és irányít, de nem pótolhat. Sokan szokták az elméleti önképzés ellen felhozni azt, hogy van sok kitűnő pap, aki alig tudja, mi az az önképzés és mi annak iránya, módszere és célkitűzése. Lehet, de sok ilyen „kitűnő” papunk alig van. Ha mégis rendszeres önképzés nélkül eljutott a paptestvérünk a lényegileg művelt lény valóságára, állítjuk, hogy nem sokáig tud e fogalomnál megmaradni. Holtig kell tanulnunk, hogy megfelelhessünk hivatásunknak; állandó tudáskészség, múgond nélkül, stúdium hiányában nem állhatunk oda a világ elé, a híveink elé azzal a céllal, hogy meghódítsuk a szíveket Istennek.

Mert ez lenne a mi papi önképzésünknek iránya. Krisztus által egészen Isten felé. Annak a jegyzőnek önképzési iránya az, hogy a község népét az állam hűséges, adófizető, engedelmes polgári közösségévé nevelje, hogy sajátmaga otthon legyen a rendeletek, a legújabb intézkedések paragrafus-dzsungelében, biztosan eligazítson. Megvan a szakképzési iránya az iparosnak, kereskedőnek, gyárimunkásnak éppúgy, mint az orvosnak, mérnöknek, ügyvédnek. Megvan tehát Krisztus papjának is. A teológiában otthon kell lennünk, egyébként igen könnyen az együgyű teológus nivójára jutunk és már kész eretnekek is vagyunk. És az összes szaktudás között, vegyük holtbiztosra, a papi szaktudás beirányzottsága a legbiztosabb. Épp az *irány* ment meg bennünket attól, hogy a tudásra végeredményben soha ne esküdjünk mint papi és lelkipásztori problémáink végső megoldására.

A Krisztus által egészen Isten felé törekvő irányvonal megment bennünket a titkos racionalizmustól, ami itt lappang s tagadhatatlanul kísért és sok papot megszedít. Az irány aláazatra int bennünket és megóv az üres fellengzéstől és hiú gögtől.

Célkitűzése.

Abból, hogy lényegileg művelt lénynek tartjuk és ismerjük magunkat, következik papi lelkeségünknek, gondolat-, érzés- és ítéletvilágunknak olyan célkitűzése, amely minden vonalon rendezi viszonyunkat Istenhez, önmagunkhoz és a ránkbízott lelkekhez.

a) Isten.

Ezen a legfelsőbb Lényhez vezető vonalon csak kegyelmi életünk kibontása ad jogcímet a művelt lény elnevezésére. A papi műveltség teljessége Istenben éri el tetőfokát. Ahogyan élek, mozgok és vagyok Őbenne: papi szellemem megújul, fölfrissül. Az önképzés célkitűzése itt: mindenben hasonló lenni a Jó Pásztorhoz. Szüntelen stúdium ez. Örök lecke. Legszebb tudomány. Gyönyörű ideáлом, akit kópiázok; Mesterem, Vezérem, Főpapom. Életemmel rajzolom ezt az örökszép isteni Képet. Szakadatlan iskola, vakáció itt nem volt és nem is lesz soha.

b) Önmagam.

Meg kell ismernem lényemet, találkoznom kell önmagammal. A megoldás csakis az elszánt akaratban lehetséges, ami nélkül önképzés elképzelhetetlen. Csak egy kis önvizsgálat kell: érdek-e a rég elfelejtett dogmatika, morális, kezembe veszem-e a pasztorálist, egy-egy nehezebben megoldható esetről kutatom-e a helyes megoldást, kíváncsi vagyok-e egy bonyolult házasságjogi eset döntésére, világosan megmutatja, hogy él-e bennem a papi lelkeség tudata és hivatásom sarkall-e a szükséges műveltség megszerzésére.

c) A ránkbízottak.

Nem pénzt bíztak ránk, hanem Krisztus drága vérével megváltott halhatatlan lelkeket. Az értékkel tehát arányban kell lennie felelősségünknek. Szaktudás hiányában igen könnyen paccer, kontár mesteremberek leszünk ott, ahol nagy műgond, csín, ízlés, műveltség lenne kívánatos. Szánalmas figurává tud degradálódni Krisztus papja, ha megfelelkezik fölséges küldetéséről. És árnyékot, hideget áraszt ott, ahol napfény, meleg kellene a didergő ember-testvéreknek. Kiszáradt ciszterna.

Módszere.

Az örök, változatlan vallásos életbe van beleágyazva számunkra a lelki kultúra megszerzése és papi műveltségünk kisugárzása környezetünkre, a ránkbízottakra. Hangsúlyozzuk, hogy csupán *adva van*. Hiszen ha a megvalósulás útjában nem volna természetes vagy keresett gátló körülmény, a csúcsteljesítményt érnők el. Ami lehetetlenség. A legnagyobb gátló akadályt épp a módszertanban kell keresnünk. *Hogyan, mi módon* tudom megszerezni a papi szaktudást, mely alapját adja lényegileg művelt lényemnek? Mert pusztán a tanácsadással nagyon általános keretben mozgunk. Pedig, valljuk meg, legtöbbször csak idáig jutunk a papi önképzés hangoztatásával. Amikor recollectiokat vezettem a kerület papságának, igen sokszor volt problémám: *quomodo?* Mert a papi önképzés fontosságát, a szaktudás megszerzésének sürgetését soha nem hagytam el. Igen, de miként? . . .

Itt merült föl bennem a gondolat, amit igen szeretnék a P. L. hasábjain megemlíteni paptestvéreimnek, kérve, segítsenek megvalósítani, szíves jótanácsukkal és segítő készségükkel.

A legsürgősebb papi szaktudás-anyagunk felaprózására gondolok egy papi naptár keretében.

Általános elgondolásom ez: Vade-mecum legyen ez a naptár a pap számára, naphoz rögzítve az egyes gondolatokat és tudnivalókat. A vasárnapok a sacrum jegyében állnak. Hétfő mindig a breviáriumra irányítja papi figyelmünket. Kedd az ordóra. Csütörtök az Eucharisztia. Szombat az ígehirdetésre. Szerda és Péntek általános tudnivalókat nyújt. Egy-két elmélkedési gondolat is legyen naponként vagy a tárgyjal kapcsolatban vagy ezen kívül. Elsősorban gyakorlati dolgokra gondolok, az elmélet elhanyagolása nélkül. Alább bemutatunk a készülő naptárból 7 napot; február hónapból egy hetet.

Kérjük a hozzászólást, várjuk a szíves és jóakarató útbaigazítást, tudva, hogy mindez elősegíti papságunknak kiművelését.

Febr. 15. Vasárnap. Nagyböjt első vasárnapja. — Fausztin és Jovita vt.

Az Isten embere tökéletes és minden jó cselekedetre kész legyen. (II Tim. 3, 16.)

*

A szentmise szent etikettet tart szem előtt, mely az Isten udvartartásának illemkódexe. A legkisebb mozdulatnak is meg van a határozott módja, formulája. Ahogyan az oltárhoz lépek, ahogyan ott mozgok, mélyen, közepesen hajlok meg, főhajtást végzek, ahogyan térddek, keresztet vetek, kart terjesztek, mind-mind arra utal, hogy itt valaki nagy Úrral állok szemben, aki előtt nem viselkedhetem a „magam módján.”

*

Nem világos a collecta szó értelme. Némelyek szerint azért nevezik ezt az imádságot collectának, mert az összegyűlt nép előtt mondja a pap. Mások szerint azért collecta, mivel ez a könyörgés mintegy összefoglalja a szentmisén összejött hívősereg imáját, s én, a pap azt így összefoglalva terjesztem az Úr elé.

*

A szentmisét magyaráznunk kell a híveknek: katekizmussal, imakönyvekkel, vallástani művekkel, szentbeszédekkel, hogy lássák, értsék, mekkora kincs és hogy érezzék, hogy ők a misztikus Krisztus tagjai, hogy a Krisztussal együtt kell bemutatniok a legfölségesebb áldozatot.

Febr. 16. Hétfő. — Julianna vt.

Boldog férfi, aki a kísértést kiállja. (Jak. 1, 12.)

*

A zsolozsmában Krisztus imádkozik velünk, sőt bizonyos értelemben helyettünk. Amint a Sacrum az Egyház kincse, vagyona, ünnepi drámája, a zsolozsma az Egyház drága értéke, öröksége és szívverése. Mind az egyik, mind a másik Istennek a legtökéletesebb imádást nyújtja természeténél és formájánál fogva is.

*

A zsolozsma végzésének kötelezettsége súlyos. Jelentékeny rész elhagyása tehát halálos bűn. A kötelezettség a zsolozsma minden egyes önálló részére kiterjed. Ha fel vagyok mentve a végzés alól, nem vagyok köteles pótolni más imádsággal, sem másvalakivel elmondadni.

*

Ha zsolozsmázom, hiszem, hogy a bennem élő Krisztus imádkozik. A breviárium Istennel való bensőséges és titokzatos viszonyomnak ezt a módját élteti. Ennek eleven ébrentartása nehéz, sokszor fárasztó, de a breviárium olyan, pók a gótikus dóm, minél feljebb érünk benne, annál gyönyörködtetőbb a kilátás. Sok a kísértés időig, de boldog az a pap, aki ezt kiállja.

Febr. 17. Kedd. — Donát pk. és vt.

Isten az öt szeretőknek koronát ígért. (Jak. 1, 12.)

Ha Isten közöttünk ütötte fel sátrát, mi papok az Ige szent sátrai vagyunk. Pap nélkül hiába épülnek dómok, nélkülem üres az oltár, poros az Evangélium-könyv, pókok szövik hálójukat a tabernákulumban. Én vagyok a hívek számára az a szent tűz, amit Esdrás esdett le az égből.

Már a szubdiákonatus ordójánál megmondta a főpásztor, hogy Isten sokat követel tőlem: visszavonhatatlan önátadást. S én megígértem, hogy hűséges szolga leszek az Úr szentélyében, lelkiismeretes leszek az oltárnál. Ha ígéretemet megtartom, méltó leszek a Lélek hét ajándékára.

*

Érezniök kell híveimnek, hogy személyemben Isten nyújtja kezét felénk. Hogy símogassa, hogy megölelje őket. Megjelenésünk, papi egyéniségünk vonzónak, megnyerőnek kell lennie. Meg kell változnia a környezetnek, ahol én megjelenek és szavaimon keresztül hullania kell a kegyelem harmatának a szegény összetört, fáradt emberszívekre.

Febr. 18. Szerda. — Simon pk. és vt.

Részünk van a szentek sorsában, a világosságban. (Kolossz. 1, 12.)

*

Krisztus a leggyűlöletesebbet: a szenvedést, a keresztet tette a legnagyobb értéké. De nem minden kereszt és szenvedés boldogít, csak az, amit Krisztusért viselünk el. Természetfeletti gyümölcsöt csak ez terem. Lelkünket csak ez emeli minden teremtett dolog fölé. Ha ezt hirdetni akarjuk, előbb élnünk, megélnünk kell.

*

Ahol a helyzet kívánja, latin szertartású pap áldoztathat görög templomban, kovászos kenyérrel, a görög pap a latin templomban ostyával; azonban mindegyik a saját szertartása szerint végezi az áldoztatást. De a más szertartású templomban a saját szertartásom szerint kell misézniem.

*

Templomon és iskolán kívül nem szabad elzárkóznunk híveink gazdasági, szociális, sőt politikai problémái elől sem. Mindenkinek mindene kell lenniük az A. C. szellemében. Az az afrikai vagy kínai misszionárius sem menne semmire sem színes bőrű hívei között, ha nem lenne a népnek *elsősorban* lelkipásztora és utána orvosa, gazdasági tanítója, bírója. A világosság fiai vagyunk, másokat is azzá tegyünk, hogy részünk legyen a szentek sorsában.

Febr. 19. Csütörtök.

Ha lélek szerint élünk, lélek szerint járjunk is. (Gal. 6, 25.)

*

Az Eucharisztia lelkipásztorkodásunk forrása, mert táplálja az igazi áhítatot, hitbuzgalmat, jámborságot és egységbe forrasztva a híveket, megtölti az Egyházat és egyházközséget Jézus szeretetével. Így a lélek szerint élnek a hívek és a lélek szerint járnak is.

*

Csak anyagilag veszi magához az Eucharisziát, aki képtelen a szentség vételére. Az eszük használatával nem bíró kisdedek érvényesen áldozhatnak, csak az egyházi fegyelem kívánja az ész használatát; az ethiop keresztényeknél pl. ma is megvan a csecsemők áldozása.

*

Sok dolog van az egyházközségben, ami eltávolítja a híveket tőlünk és egymástól. Egyik így prédikál, a másik úgy. Sokan vannak, akik a szószékről nem az igét veszik, hanem az emberek bölcsességét. Csak egy van, ami az egységet megteremti és összeforradást eredményez: az eucharisztikus asztalközösség.

Febr. 20. Péntek. — Aladár pk.

Kiki vizsgálja meg a saját cselekvését. (Gal. 6, 4.)

*

Mint kovász, erjeszteniünk kell a világot, igazi keresztény életet kell teremteniünk híveink között, meg kell őket nevelniük a krisztusi nagykorúságra. Ehhez intenzív és állandó pasztorális munkára van szükségünk. Ezt a munkánkat a Mester nem ítéli és kárhoztatja eredménytelenségre.

*

A kántorbőjtők a pogány rómaiaktól átvett ünnepségek. A kántorbőjtők idejét II. Orbán pápa állapította meg. Ne felejsük el, hogy a hívek ilyenkor *értünk* imádkoznak és vezekelnek.

*

Az arsi plébános gyóntatószékéből a hívek nemcsak könnyes szemmel távoztak, de egyesek hangosan zokogtak. Ars-ban a sekrestye egyik szögletében még most is tisztelettel őrzik azt a durván összeácsolt gyóntatószéket, ahol a Szent a férfiak bűnvallását meghallgatta. Ez a sötét szöglet sok megható jelenetnek volt tanúja, mert talán itt történt a legtöbb megtérés.

Febr. 21. Szombat. — Eleonóra.

Az igazság igéjével zsengei vagyunk a teremtésnek. (Jak. 1, 18.)

*

A hívek a pap ajkáról hallják a törvényt. Mi őrizzük a tudományt, mi vagyunk az Úr követői. Gárdonyi azt ajánlja fiainak, hogy szombaton sohase látogassanak meg plébánost. Készülnünk kell a vasárnapi igazság igéje hirdetésére. Komoly, szent, felelősségteljes feladat.

Csak a XIII. században kezdték a prédikációt kiemelni a miséből. Ha rövid szentbeszédet mondunk, legjobb, ha az oltártól hangzik el. Itt birétumot nem használunk, ha akarjuk, letehetjük a casulát és manipulust.

*

A teológia nem minden része való a szószékre. Van a teológiában sok olyan rész, mely az étellel alig vagy éppen semmi szorosabb összefüggésben nincs. A teológiától még hosszú az út a hívek szívéig, elméjéig. Ezt megtalálni a prédikáció egyik legnagyobb feladata. Eligazító itt Krisztus Egyháza.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

A nyelvek

Azt mondják, senki sem unalmas, amíg olyanról beszél, amit alaposan ért. Lehet benne valami. Én legalább mindig nagyon élveztem a jó Kadnár János társaságát, — Isten nyugosztalja — mikor egyedül vitt kocsiján a régi jó időben Zircről Hajmáskérre és viszont. Ő volt a konventkocsis és négy ló volt a keze alatt: olyan négy ló, — szerinte — amilyen nem akadt széles e világon. Az Oremusznak, az apáti kocsisnak négy lova, az sifli volt az övéhez képest, hát még a kormányzóé! Ismeretköre nem volt tágas, de a lóról tudott mindent és még sok egyebet. Amit én egy-egy ilyen egyóráson uton meg az istállóban, mikor néha ott meglátogattam, a lóról tanultam tőle, azzal kötetet tudnék megtölteni, ha a fejembe ragadt volna.

Mármost ha van ezen a világon valami, amihez meglehetősen konyitok, úgy, hacsak nem csalódom, a nyelvtanulás az, s mivel ez éppen nem közömbös dolog papi ember számára, talán nem lesz célszerűtlen, ha szová teszem. Mert hiába, nehéz dolog nekünk, magyar papoknak egyetlenegy nyelvvel beéernünk és szegény Nagy Béninek — olyan fiatalon halt meg! — nem volt igaza. Együtt klerikuskodtunk Budapesten a Bernardinumban, mikor egy séta alkalmával egy német nyelvű úriember az utat találta tőle kérdezni s ő azt felelte, hogy nem tud németül. Az illető erre, kissé szemtelenül, megjegyezte, hogy művelt ember létére illenék azon értenie. Erre Béniben felágaskodott az önért, kihúzta magát és megvetőleg odavágta, hogy: „Nicht notwend.“ (Sic.) Pedig hát, hogy mennyire „notwend“, azt napról-napra jobban kezdjük érezni. Bármennyire ragyogóan szép a mi anyanyelvünk, — mert tényleg az — elmulasztottuk azt a szaporodást, mely világnyelvvé tehetné volna. Irtott a tatár, irtott a török, irtottak belháborúink, most pedig ez a gyermekáldástól fázó nemzedék mindezeknél kegyetlenebbül irtja önmagát. Lehetnének százmillión felül; vagyunk tizenegyedfél millió.

No, de minek keseregnénk a kidöntött tej fölött? Mi haszna búsulni azon, amit nem lehet megmásítani? A tény az, hogy a magyar nem világnyelv, s hogy érdekünk legalább egy világnyelvet megtanulni. A fordítások nem pótolnak mindent; költeményeket egyáltalában nem. Azután pedig minden nyelv már magában véve is rendkívül érdekes terméke az emberi szellemnek, úgy, hogy élvezet és gyönyörűség azt megismerni. Szegény édesapám, halálos ágyán, bár tudta, hogy számára nincs mentség, a nyolcadik nyelvének grammatikáját tanulta, pusztán azért, mert ebben talált legkellemesebb üdülést. Még a latin világnak volt embere s a Felvidéken született, ahol az úri osztály férfiai kivétel nélkül négy nyelvet használtak naphosszat: a magyart, a németet, a szlovákot és a latint. Magam is az előbbi hárommal — mondhatnám — születtem, ami kétségtelenül nagy előny volt, mert hiszen a negyedik nyelvnek megtanulása összehasonlíthatatlanul könnyebb, mint a másodiké. A továbbiak azután még sokkal kevesebb nehézséget okoznak.

Édesatyám hét nyelve, ha nem csalódom, a következő volt: magyar, német, szlovák, francia, angol, olasz és lengyel, s ezeket mind a felsőfokon bírta, vagyis folyékonyan olvasott, beszélt és írt rajtuk. Első foknak nevezném ugyanis az olvasást, másodiknak a folyékony beszédet, harmadiknak, illetve felsőfoknak az írást, értve első-sorban a levelezést. Tudatosan alkalmaztam azt a kifejezést, hogy „folyékonyan“, nem pedig azt, hogy „tökéletesen“, mert naívság azt hinni, hogy az ember egy-kettőnél több nyelvet legyen képes tökéletesen bírni. Viszont azonban sajnálatraméltó tévedés azt hinni, hogy legjobban az tud magyarul, aki csupán magyarul tud, mert hiszen nem képes saját nyelvét másokkal összehasonlítani, s annak igen sok szépsége rejtve marad előtte.

Minden újabb nyelv megtanulása új távlatokat nyit meg előttünk és rendkívül gazdagítja ismeretkörünket. Egy eladdig ismeretlen, új világ nyílik meg számunkra: egy nemzetnek szelleme. Eddig csak hallottunk róla, most pedig beutazzuk az országát és megállunk kertjeinek és rétjeinek mindenegyik szép virága mellett. Nem tudok

nagyobb természetes örömet képzelni annál, mely mindenegyes esetben elfogott, valahányszor egy újabb nyelv, hosszú, fáradságos munka után, hogy úgy mondjam: megnyílt előttem. Mikor szótár nélkül tudtam elolvasni egy egész oldalt, vagy a második fokon, amikor elkezdtem beszélni és érteni, vagy pedig, megint hosszabb időköz után, a harmadik fokra jutva, meg tudtam írni rajta az első levelet. Hát még, mikor az első hollandus újságcikkemet nyomtatásban olvashattam!

Szegény édesatyám fiatalon halt meg, úgyhogy én alig ismertem, de annál többet beszéltek nekem arról, hogy milyen sok nyelvet tudott. Ez igen korán fölkelte bennem a versengés vágyát. Elérni őt, sőt túltenni rajta. Ez a törekvés megszínezte egész életemet. Hetven éves koromban kezdtem el a tizenkettedik nyelvemet, — csak azokat számítva, amelyekben legalább a szótár nélkül való olvasásig jutottam, — de már be kellett érnem ezen első fokkal. Ebben a korban a szellemi tehetség már nem eléggé friss ahhoz, hogy a folyékony tárgyalgást megtanulja. A lengyel különben is, mellesleg megjegyezve, egészen rendkívül nehéz nyelv. De azért két esztendő alatt sikerült az olvasásig vinnem. Márpedig ez a fő, mert hiszen sok embernek már a körülményei is olyanok, hogy a beszédre és az írásra nemigen nyílik alkalma. (Arany János is csak olvasni tudott angolul, Petőfi pedig franciául.) Sőt egy kisebb lengyel életrajzot le is fordítottam, s remélhetőleg meg is fog jelenni.

Sok embernél azon akad el a nyelvtanulás, hogy nehezebbnek találja, mint amilyennek gondolta. Mert annyi igaz, hogy szorgalom és megfelelő időnek ráfordítása nélkül nem sokra viszi az ember. Ha nem csalódom, Max Miller, a nagy angol nyelvtudós ezerkét száz órát tart szükségesnek valamely nyelvnek megtanulásához, saját tapasztalatom alapján pedig hozzátenném, hogy jobb egy évig napi több órát tanulni, mint több esztendeig napi eggyel vagy még kevesebbel beérni. Ami azokat a bizonyos gyors módszereket illeti, nem sokat adok rájuk. Egy ismerősöm jött egyszer meg párizsi útjáról, s azt állította, hogy mindenütt született franciának nézték. Azt kérdeztem, mennyi ideig tanulta a nyelvet? Hat hónapig, volt a felelet. Kifejeztem csodálkozásomat lángelméje fölött, s megvallottam, hogy bár én már húsz esztendeje tanulom és évek hosszú során voltam francia nyelvű környezetben, engem csupán egyszer néztek franciának, és pedig Londonban, mikor az utcán angolul szólítottam meg valakit. Az angol nyelvről pedig a hajón valaki így nyilatkozott: „Őn feltűnő folyékonysággal beszél egy nyelvet, mely nagyon hasonlít az angolhoz, s amelyet minden angol könnyen megért.” A német után legjobban franciául tudtam, de éppen azért nekem Franciaországban soha senki sem mondta, hogy úgy beszélek, mint egy francia. Ellenben annál többször volt részem abban az igen nagy bókban, hogy: „Ejnye, de jól tud ön franciául!” „*Mais comme vous parlez bien le français!*” Azt, hogy az illető úgy beszél, mint egy született francia, csak huncutságból mondják olyannak, aki azt képes elhinni, magukban pedig nevetnek rajta. Ezt a fokot idegen, ha csak nem beszéli kis kora óta, már csak azért sem igen tudja elérni, mert hiszen a bennszülöttnék nyelvét mindig megszínezi valami kevés, ha nem is éppen tájszólás, de mégis helyi beszédmód, úgyhogy elárulja hovavalóságát. München-

ben történt velem, hogy hosszabb ideig társalogtam egy bajorral, míg végre így szólt hozzám: „De mondja csak, uram, Németországnak melyik részéből való ön. Már egy órája töröm ezen a fejemet, s nem tudom kisütni.” „Magyar vagyok”, feleltem rá. Nagyt nevetett és öklével csapott az asztalra: „No látja, éppen ez az egy nem jutott eszembe. Pedig hát napnál világosabban láthattam volna, hogy magyar.” A szirakuzai görög színház romjai között pedig azt mondta nekem egy olasz: „Uram, ön olyan tökéletesen beszél olaszul, amint született olasz sohasem tenné.” Ez az: mi idegenek a legjobb esetben a könyvnyelvet beszéljük, s nem is engedhetjük meg magunknak azt a bizonyos hanyagságot, amellyel a bennszülött a magátét kezeli. Innsbruckban volt két német kollégánk, kik megtanultak magyarul. Az egyikén éppen azért mulattunk, mert olyan hibátlanul beszélt és olyan irodalmi kifejezéseket használt, amilyeneket a magyar ember közbeszédben sohasem alkalmaz.

De ha beszélni nem, írni lehet úgy, hogy bennszülött sem tudna jobban. Csak idő kell hozzá. Egyszer hollandiai ismerőseimet tréfáltam meg egy klasszikus holland nyelven megszerkesztett levéllel, annak ellenére, hogy csak olvasni tudtam s a beszédben csupán anynyira vittem, amennyi szükséges volt Rómában ahhoz, hogy a mi jó szakács testvérünkkel „broeder Hilarius”-szal megértessük egymást. A generális apátunk és ő, tudniillik, hollandusok voltak. Ennek a remekírásnak a technikája a következő volt. Fogtam egy hollandus regényt s abból kiírtam egy csomó kifejezést és egész mondatot, olyant, amely levelem eszmemenetébe beillett. Ezekből azután mozaikot raktam össze, úgyhogy egyetlen szó sem volt az enyém, hanem csakis az összeállítás. Ilymódon sem nyelvtani, sem mondattani hiba nem volt benne, a stílus pedig elsőrangú. Ez a tréfa természetesen jó sok munkámba került, de sikerült vele címzetteimet elképesztenem, úgyhogy mikor nem sokkal utóbb meglátogattam őket, azt hitték, tettetem magamat és azért nem beszélek az ő nyelvükön. Csak mikor megmagyaráztam a trükköt, akkor mondták rá kijózanodottan: „Hja úgy!” S azzal vége volt a nagy becsületemnek. Úgy jártam, mint mikor valaki egy hatásos bűvészmutatványnak magyarázza meg a hogymikéntjét. Egyszerre lecsappan minden csodálkozás és kiki azt hiszi, hogy éppúgy meg tudná csinálni. Pedig próbálná csak meg!

Sok fölösleges dologra pazaroltam időmet életem folyamán, de azt sohasem tekintem elveszettnek, amit nyelvtanulásra fordítottam. Ezért ajánlom azt minden papnak. Tessék csak megfontolni, mekkora előny, ha az ember majdnem minden nyelvű haldoklónak tud vigasztalást nyújtani. Mert bár a lengyelben nem vittem beszédig, azért szükség esetén még azon is tudok gyóntatni. Hány esetben tudtam megtenni az ilyennek azt a szívességet, hogy tollba vettem külföldön lakó övéinek szánt utolsó üdvözlését! Igen nagy előnynek tartom azt is, hogy annyi nemzetnek irodalmi kincsei lettek számomra hozzáférhetőkké, főleg pedig, amit legtöbbször tartok, a francia lelki írók művei. Mert akármit mondjon akárki, én azt tapasztaltam, hogy a francia lelkeség sokkal közelebb áll hozzánk, mint a germán népeké. Talán az egy angolt, Péter Fabert venném ki, mert azt nagyon szeretem.

Van azonban a nyelvtudásnak egy bizonyos haszna, melyet ugyan én mindig meg szoktam mosolyogni, de amelyik valóban léte-

zik, s ez az, hogy rendkívül növeli az ember tekintélyét. Márpedig papnak igen nagy szüksége van a tekintélyre, s eltekintve épületes életétől, talán semmi mással nem tudja annyira biztosítani, mint nyelvek tudásával. Ezt ugyanis nálunk a legtöbb ember naívvul megcsodálja, nem gondolva meg, hogy az egyáltalában nem bizonyítéka a szellemi fölénynek. Hiszen külföldön, sőt a fővárosban bizonyára nálunk is, a világhírű szállók pincérei és kapusai valamennyien folyékonyan beszélnek egy tucat nyelvet. A nyelvtudás magában véve tehát csupán az ő hivatalukra képesít. Mindamellett, ha valakinek nálunk az a híre, hogy sok nyelven tud, akkor mindenki megemeltinté előtte a kalapját.

Most azonban hadd térjek rá arra, ami legelső sorban indított ezen sorok megírására, tudniillik, saját tapasztalataimra a nyelvtanulás technikai oldalát illetőleg. Mert hiszen napjainkban annyi módszer ismeretes, hogy nem olyan könnyű köztük eligazodni. Bizonyára legtöbbször vannak kitűnő oldalai, más azonban ezen a téren a kereskedelmi utazónak és más a papnak érdeke, s bár én például a Toussaint—Langenscheidt-nyelvtant elsőrangúnak tartom, s mindenkinek, aki kész módszert kíván követni, ezt ajánlanám, nálam jobban bevált az, amelyet én szoktam követni.

A felszerelés az én módszeremhez a lehető legegyszerűbb: egy rövid nyelvtan, egy jó szótár, mely a kiejtést is megadja és egy jó stílusú kisebb könyv az illető nyelven. Ez utóbbinak megválasztása igen fontos. Szükséges, hogy igen érdekfeszítő legyen. Száztól kétszáz oldalig terjedő hosszúságú. Valami jeles írónak műve. Olyan, amelyet nem ismerünk fordításból, úgyhogy tartalma az újság ingerével bírjon. Lehet életrajz, lehet novella, a szerint, hogy kinek mi az ízlése. Régebben ifjúsági iratokat szoktam használni erre a célra, itt a Kármelen a spanyolhoz Szent Terézia műveit olvastam, a lengyelhez pedig Kalinowski atya életrajzát. Újabban egy szentség hírében meghalt kármelita nővéréről szóló, kitűnően megírt lengyel könyvön rágtam magamat keresztül.

Szóval a nyelvtanulást ott kezdem, ahol mások végezni szokták: könyvolvasással. Az angolt például annakidején Dickens egy kis novellájával kezdtem, melynek címe: „*The Cricket on the Hearth.*” Körülbelül pontosan ötven esztendeje, de még most is tudom bevezető sorait, sőt talán az egész első oldalt. „*The kettle began it*”, stb. Négy rejtély, mert hiszen még csak nem is sejtettem e szavak értelmét, s nem tudom, melyik főnév, melyik ige és így tovább. Elő a szótárt és a nyelvtant, s mikor sikerült az értelmet kibetűznöm, betanulni az egész mondatot, s azután a szobában fel-alá járva gyakorolni a thnak nehéz kiejtését, melyet egy angol kollégám ajkairól igyekeztem ellesni. A dolog tudniillik Innsbruckban történt, ahol a konviktusban tizennégy nyelven folyt a társalgás, s így nyelvtanulásra bőven nyílt alkalom.

A haladás eleinte csigalassú, de érdekes. Olyanféle, mint egy felfedező út, s éppen ebben látom én ennek a módszernek előnyét. Ha Toussaint—Langenscheidt vagy Berlitz vagy más nyelvkönyv van a kezemben, csak néhány oldallal kell benne tovább lapoznom és minden kételyemre megtalálom a feleletet, míg ellenben itt magam bányászom ki az első tekintetre érthetetlennek látszó szövegből az egyes

szavak értelmét s bizonyos önézretre hangol, hogy hamarosan tudok egy mondatot azon a nyelven, majd kettőt és így tovább. A kiejtést természetesen olyasvalakitől kell megtanulnom, akinek az a nyelv az anyanyelve, mert különben megjárhatom. Tokióban, három esztendei ottartózkodásom alatt egyebek közt oroszul kezdtem tanulni. Volt egy igen kedves orosz ismerősöm, dr. Köber, kiváló zongoraművész, a zenei főiskolán a zongora tanára, a tokiói császári egyetemen pedig a bölcseleté. Ez utóbbi katedrán Szent Tamás tanait adta elő, ami eleget mond róla. Gyakori vendége voltam, s ilyenkor rendszeren valami klasszikus zenedarabot játszott el előttem, s azután elemezte annak szépségeit. Neki köszönhetem, hogy élvezni tudom a magasabb zenét. Nem szóltam neki orosz nyelvtanulásomról. Csak mikor már kissé előbbrehaladtam, akkor leptem meg azzal, hogy tudok egy orosz költeményt. Nagyot nézett. „No, halljuk.” Elszavaltam neki. „Ez magyarul volt?” — kérdezte. Sértődötten válaszoltam, hogy oroszul. Kénytelen voltam neki leírni a címét ékes cirilbetűkkel, mert hiába ismételtam, nem értette meg. „Hiszen ezt én is tudom betéve” — jegyezte meg erre, s ekkor ő szavalta el. De most már én nem értettem belőle egy szót sem. Ennyire különbözik az orosz kiejtés attól, amelyet én a könyv alapján képzeltem el. Nemsokára elhagytuk Tokiót s így nálam az orosz nyelv azok sorába került, amelyekben semmire sem vittem, amilyenek az arab, a szirochald, a japán, a provánszi. Pedig sok időm ment mindegyikre. A belekóstolást azonban sohasem bántam meg. Az is érdekes.

Mikor először utaztam Londonba, — annak is van negyven esztendeje — biztosra mentem. Nem is sejtettem, hogy nyelvi nehézségeim lesznek. Hiszen már rengeteg angol irodalmat olvastam össze és szótárra csakis a legkritkább szavaknál volt szükségem. Annál nagyobb volt a meglepetésem, mikor Londonba érkezve, majdnem semmit sem értettem. A Baedeker utasításai alapján a British Museum közelében levő panziók egyikéhez hajtottam s becsöngettem. Cseléd nyitotta ki az ajtót, de nemsokára a háziasszony is odajött. Beszéltem én, nem értettek meg. Beszéltek ők, — éspedig mind hangosabban, mert, azt hiszem, süketnek tartottak — de egy szó nem sok, annyit sem vettem ki a beszédükből. Végre is kénytelenek voltunk a taglejtés és mutogatás nemzetközi beszédéhez fordulni, s így fedél alá jutottam. Tíz napig voltam ott, de a fülem csak az utolsó napon kezdett nyiladozni. Okultam is ezen a tapasztalaton, s mikor másodszor szántam rá magamat a londoni útra, előzőleg Budapesten egy született angoltól vettem valami tíz társalgó órát. Így azután nem volt nehézségem. Legalább is nem akkora. Mert a londoni angolnak rossz szokása, hogy igen hanyagul beszél. Egy Londonban lakó magyar ismerősöm mondta nekem, figyeljem csak meg, hányszor fordul elő az ő társalgásukban ez a kifejezés: „*Beg your pardon?*”, amellyel az egyik arra kéri a másikat, ismételje meg, amit mondott, mert nem értette. Tényleg úgy van. A szótagok felét elnyelik s igazában csak a hangsúlyozottat mondják ki annyira, amennyire tisztán, úgyhogy a beszédük szinte tagozatlan dörmögéssé fajul. Tisztán beszélnek a nők meg az irlandiak. Legalább én így tapasztaltam.

Tekintve, hogy három esztendőt töltöttem Japánban, azt lehetne gondolni, hogy annak nyelvét tökéletesen elsajátítottam, pedig ez

nem áll. A követségen, ahol nevelősködtem, számomra a művelt japánokkal való érintkezés lehetetlen volt, s bár egyideig nyelvmestert tartottam, nem vittem többre, mint annyira, — amint mondani szokás — hogy nem tudtak volna eladni. Vagyis valami keveset értettem a beszédből, s meg tudtam mondani a legszükségesebb dolgokat. Ellenben megtanultam ezen idő alatt olaszul, aminek később igen nagy hasznát vettem. A követ úr magyar volt, ellenben felesége, s ennek következtében egész családja olasz. Fiát nekem kellett magyarra tanítanom. A társalgás az étkezések alatt öt nyelven folyt: magyarul, németül, franciául, angolul és olaszul, s mivel főleg ez utóbbi nyelv hangzott folyton körülöttem, már sokat értettem belőle, mikor elhatároztam, hogy megtanulom. Egy nyári szabadságomat — három hetet — szántam rá. Egy ifjúsági regényt vettem elő; az volt a címe: „*La Capitana del Yucatan*”. Valami kétszáz oldalnyi terjedelmű volt. Napi nyolc órát dolgoztam rajta. Kiírtam belőle a kifejezéseket, — mert szavak kiírását, úgy, amint az iskolában szokás, nem találok célszerűnek — azokat bemagoltam. Lapszámra tanultam meg belőle szövegeket. A három hét végén pedig megkértem az első családi séta alkalmával a kegyelmes asszonyt, hogy ezentúl ne beszéljen velem franciául, hanem olaszul. Nagyon nézett, mert semmit sem tudott a tanulásomról. Döcögve ment eleinte, s szinte magam is elszörnyedtem, milyen érdesen hangzik az a csodaszép nyelv az én számban, de lassan-lassan belejöttem, ahogy mondani szokás: mint a kis kutya az ugatásba. Mikor mint szerzetem ügyvivője Rómába kerültem, olasz tudásom nélkülözhetetlen lett.

Nagyon természetes, hogy az ember mint minden tudását, úgy a nyelveket is felejtí, mihelyt nincs többé alkalma azokat gyakorolni vagy legalább is olvasni. Arra pedig nemigen van ideje, hogy két-három nyelvnél többet igyekezzék megóvni a feledéstől. De azért ne gondoljuk, hogy ilymódon az egész nyelvismeretünk, illetve annak nagyobb része, veszendőbe megy, mert igen kevés munka kell hozzá, hogy a felejtett nyelvet föllevenítsük. Előveszünk egy könyvet és néhány nap alatt újra belejövünk.

No, de legyen elég ennyi.

Kissé aggályoskodtam, amikor belefogtam ezen kis cikk megírásába: nem fognak-e olvasóim dicsekvőnek tartani. Megnyugtattak az „Istenkeresés” szerzőjének, Páter Verkadénak következő szavai, melyeket az előbbi műnek eddig magyarra le nem fordított folytatásában, a „*Der Trieb ins Vollkommene*” című könyvében találtam:

Aki tudását kimutatja azért, hogy az embereknek tessék, az oktalan.

Aki tudását kimutatja azért, hogy előre jusson, az kapaszkodó.

Aki tudását rejtegeti, az aszkéta; nem egyszer gőgös aszkéta.

Aki tudását kimutatja, nem törődve azzal, vajjon észreveszik-e mások vagy sem, az bölcs ember.

Aki tudását kimutatja azért, hogy másoknak javára szolgáljon, az jó ember.

Páter Ernő

A papok szentlelkes egysége

A korszakok egymást váltó tünetei: a szakadás és az egységre-törekvés. A tizenhatodik század a minden téren való nagy szakadások indulása volt. Réseire szakadt a nagy középkori egység, a keresztény római-német birodalom, s helyébe az öncélű, túlzó nemzeti gondolat országai léptek. Elindult a lelkiéleti oszlás, és a katolikus hitet valló Európa lelkiségébe betört a hitszakadás, hogy a most már száz-as számokkal számlálható hitfelekezetek sorával tarkítsa az örökkévalóság felé menetelő ember lelki történelmét.

A nyugtalan ember abban a hiedelemben volt, hogy a minden téren való függetlenedés hozza meg számára az evilági és túlvilági jólét emberi föltételeit. Ennek a törekvésnek szolgálatában indított el elméleteket, szabadságharcokat, forradalmakat és hódító hadjáratokat. Ez a törekvés verette szét vele az evangéliumi korlátokat és nyitott szabad utat minden emberi szenvedélynek és elgondolásnak. A hiedelem azonban nem tudta pótolni az örök elvekből táplálkozó hitet és örvénybe sodorta a sajátos utakra tévedt újkori embert.

Az örvényből, amelybe belezuhantunk, most az elhagyott és viszonylagosan több nyugalmat biztosító egységvágy sikolt az ég felé.

A magukra maradt népek, különösen a kisebbek, érzik, hogy egyedül nem boldogulnak a nagy történelmi föladatokkal. Az anya-egyházról levált új hitrendszerek érzik, hogy egymagukban nem tudják betölteni azt a küldetést, amelyet az evangélium Istenembere a lelkek üdvözítésére adott. Ezért az evilági országok keresik a világ-egység lehetőségeit: a vallásrendszerek pedig igyekeznek előkészülni a lelki-egység-teremtés nagy munkájára, amelynek befejeztével ér véget a föld történelme.

Ennek az egységretörekvésnek kifejezője evilági vonalon: New-York; a lelkiség vonalán pedig a keresztény hitfelekezetek nemzetközi tanácskozása Lausanne-ban, Genfben, Stockholmban. Ennek egyik megnyilatkozása volt magyar területen: az Egység Útja és az 1945 február 9-i debreceni katolikus-protestáns lelki találkozó.

Egység!

Lehetetlen nem gondolnunk az Üdvözítő főpapi imájára, melyben a mindenek egységéért imádkozott, és az egyakol-egypásztor társadalmát élénk állító nagy jövendölésre, mely lezárja majd az emberi történelmet a földön.

Krisztus mondta: tehát ennek meg kell lennie.

Meglesz ellenünk is, nélkülünk is. Ez a világtörténelmet alakító Isten terve. Ő pedig nem tervez olyat, amit meg nem valósít.

A mi feladatunk közreműködni ennek az egységnek isteni munkájában; hozzájárulni ahhoz, hogy már mi is, kortársaink is benn-

legyünk minél többen ebben az egységben és sietessük az emberiség egységvágának időben gyors megvalósulását.

Ha mi kiesünk ebből az egységből, az egység el nem marad: hanem csak késik éveket vagy évszázadokat a mi gyöngeségünk vagy éppen szakadást szító magatartásunk miatt.

*

A világnak az egység felé kiáltása igazában nem egyéb, mint a katolikus egység felé törő világvágy. Az emberiség a nagy megpróbáltatások idején érzi ugyanis, hogy a katolikus hitrendszerben és lelkiélet módban van meg az az egység, amely a széthúzó és ezért boldogtalan emberiséget testvéri közösségbe tudja vonzani. Ezért néz Kína és Amerika éppúgy Róma felé, mint Anglia és Germánia: pedig többségében egyik sem katolikus birodalom. Ezekben a roppant kiterjedésű és nagy lélekszámot magukban foglaló birodalmakban a felelős vezetők ösztönszerűen érzik, hogy a népek egységének alapja a lelki egység, a lelki egységnek a történelem színe előtt folyton valósuló csodája pedig a katolicizmus.

Amikor tehát a szabadosságtól sírja szélére jutott emberiség a számára feltámadást jelentő egység után kiált: akkor a katolicizmust kívánja.

Ez a mi egységünk a mai korszak emberének álma.

Nekünk katolikusoknak azonban nem álom: hanem természetes valóság. Az egylényegű Szentháromság egységének legszebb megvalósulása a földön a sok nemzetet egyetlen eleven hit- és lelkiéletrendszerbe foglaló Egyház.

Ennek az egységnek kifejezői és eszközlői a világ felé a katolikus papok.

Mi egyek vagyunk hitünkben, tanításunkban, kegyelemrendszerünkben, s egységünk biztosítéka az Egyház Feje. Míg nyílt arccal tudunk Róma felé nézni, addig mi is a lelki egység eszközlői vagyunk.

De vajjon tökéletes-e a mi egységünk?

Hitünk és lelkiélet-rendszerünk egysége mellett az emberiség egységének hatékonyabb munkálása érdekében nem kell-e még bensőbb egységre is törekednünk egymás között?

*

Az Üdvözítő a papi lelki egység megvalósításra váró eszményeül saját magának az Atyával való egységét jelölte meg e szavakkal: *Én és az Atya egy vagyunk.* (Jn. 10, 30.) Az Istenember két szemszögből különbözött az Atyától: mint Isten különbözött személyben; mint ember különbözött a teremtő és teremtmény között való különbséggel, és mégis egy volt vele.

Egy volt gondolkodásmódjában. A maga gondolatait az Atyáéinak tulajdonítja: *Amiket tőle hallottam, beszélem a világban.* (Jn. 8, 26.)

Egy volt akarat-életében, amint tanítványainak Jákob kútjánál mondta: *Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét.* (Jn. 4, 34.)

Érzelmi élete is egy az Atyáéval. A Szentlélek jövetelének bejelentése után az Istenfia így tárja ki érzelmi életét az utolsó vacsora termében: *Immár nem sokat fogok beszélni veletek, mert jön e világ fejedelme; de énbennem semmije sincsen; hanem hogy megtudja a*

világ, hogy szeretem az Atyát. (Jn. 14, 30.) — A világ fejedelmével, az evilágisággal semmi közössége nincsen; vele nem rokonszenvezik, mégkevésbé pazarolja reá szent érzelmeit; minden szeretete az Atyáé.

Ezt az egység-eszményt aztán törvényszerűen kötelező erővel adja az apostolok elé: *Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket.* (Jn. 13, 34.)

Ezzel a kijelentéssel meg is mutatja a papi lelki egység útját abban a szeretetben, amely közte és a tanítványok között volt.

Ennek tehát az Egyház Feje iránt érzett papi szeretetből kell kiindulnia s a papi közösség egyes tagjaira a Krisztus földi helytartójáról visszaáradnia. Nem érdek-közösség, nem is egyszerűen sorsközösség ez tehát, hanem a léleknek az egész papi életen átható természetfölötti tevékenysége: egymásban élnie a papságnak a papi életet úgy, ahogy egymásban éli megváltói életét a megváltásra küldő Atya és a megváltást eszközlő Fiú. Egynek lennünk ismert és nem ismert paptársainkkal, ismert és nem ismert püspökeinkkel, látott vagy soha nem látott Pápánkkal: értelmi, érzelmi és akaratilag egység az Isten Országában.

A papi lelki egység a hívek lelki egységének biztosítója. A hit-szakadások mindig a papságban végbement szakadásnak voltak a következményei. A hívek maguktól soha meg nem bontották volna az Egyház egységét, ha a papság soraiban megléte volna a lelki egység. Ezért különleges felelősségünk kidolgoznunk magunkban a lelki egység szellemét.

Az egy hit még nem biztosítja ezt az egységet, ehhez még a belső összeolvasztó erő, a Szeretet lángja kell.

A Golgota egymagában nem teremtette meg az apostolok lelki egységét. Bizony szétszóródtak! Pünkösöd, Szentlélek, tűz, láng kellett az Egyháznak ahhoz, hogy az apostolok lelki egységbe forrjanak össze, és példájukon lelki egységbe verődjék és maradjon a világ.

A papság lelki egysége is kegyelem; a kegyelem pedig a Szentléleknek, a Szeretet Lelkének kiáradó ereje.

Ha a papságban meghül a szeretet s egymással szembeállítódik bennük az ember s megtörik az egység: ez a Szentlélek elvonulását jelenti. Az egység visszatérése pedig a szeretetnek, vagyis a Szentléleknek visszatérését jelenti.

Gondolunk-e arra, paptestvérek, hogy a Szentlélek mint lelki egységet teremtő Erő nemcsak az Atyát van hivatva végtelen lelki egységben együtt tartani a Fiúval, hanem a papságot is Istennel és egymással? Gondolunk-e arra, hogy a Szentlélekkel öntudatosabb kapcsolatban kell lennünk, mint idáig voltunk?

Meg kell vallanunk, hogy a Szentlélektől kissé idegenkedtünk nemcsak saját lelkiéletünkben, hanem igehirdetéseinkben és irodalmunkban is. Ezért nem hatoltunk értelmünkkel és szívünkkel bele a harmadik isteni Személy elének táruló titkaiba s ezért nem fejlődhetett ki bennünk az a szeretet-élet, amely nélkül sem fejlődő istenszeretet, sem hatékony lelkipásztori vagy lélekvezető munka nem lehet.

Ha a Szentlelket jobban ismerjük és Vele bensőbb érzelmi és akaratilag viszonyba lépünk: nem volnának nyershangú és indulattal rúttított, türelmetlen papok, akikből vészesen árad a ridegség, a hiva-

talnoki hidegség a lelkekkel való érintkezés idején. Ha a Szentlelket jobban ismernők, és engednők kifejlődni magunkban a pünkösdi lelkesedést minden iránt, ami örökkévalóság, lélek, Isten műve: akkor meleg volna minden szavunk a lelkekhez és gyógyító a szigorúságunk is a tévedőkhöz, sőt elvetemedettekhez is.

Az elmúlt félezedév a szakadás, a bomlás jegyében intézte életét. Most az elhagyott egységet sirja vissza: vagyis a Szentlelket, a Szeretet Elvét a lelkiéletbe is, a családba is, az állam életébe is.

A Szentlélek is visszakivánczik a tőle elfordult és most visszafordulni kezdő emberiségbe.

Két vágy, az ég és föld vágya tör egymás felé.

Bennünk kell először találkoznia, hiszen mi vagyunk a Szentlélek öntő-eszközei.

A nyers erőktől meggyötört világ a szelidség életéért könyörög. Ezt általunk kellene megérnie.

Az egymástól elvert embertestvérek a katakombák Egyházának szeretet-egységét álmódják.

Ezt az álmat a mi lelki egységünknek kell valósággá teremtenie.

Pakocs Károly

A papi összetartás és lelkiesség nagy oszlopa

Néhány csodálatos eset.

(III. Folytatás.)

Holzhauser tudvalevőleg a legnagyobb gondot fordította a betegekre és haldoklókra. Ezt a gondosságot még a sírontúli életre is kiterjesztette. Arra szokta ugyanis a haldoklókat inteni, hogy ha reá szorulnak a tisztítóhelyen, és Isten megengedi, jelenjenek meg neki és kérjék segítségét. Ennek megtörténtéről Gindel tanúskodott. Így Holzhauser egyszer Salzburgba, a chiemseei püspökhöz készült utazni, és megkérte Gindelt, hogy visszatértéig az ő szobájában aludjék, mert ott fontos okmányokat és egyéb bizalmas iratokat őrzött. Gindel teljesítette is a tiszteletreméltó férfiú óhaját. Ámde éjszaka felriadva, a szellemek heves kopogását hallotta és úgy érezte, mintha őt ágyastul a szobában ide-oda vinnék. Gindel azt vallotta, hogy biztosan nem álmodta azt, sem képzelete nem volt oly élénk, hogy efféle játékot űzött volna vele. Ugyanezt máskor is tapasztalta Tirolban.

Magának a szentéletű férfiúnak is jelentek meg szellemek. Azt mondták róla, hogy kevéssel plébániája elfoglalása után éjjel három szellemet látott. Egyikük folytonosan a párnáját csipkedte és Holzhauser ama kérdésére, mit kíván tőle, azt felelte, hogy Isten embere a szentmiseáldozat bemutatásával segíthet rajta. Holzhauser másnap teljesítette az óhaját, és a lélek többé nem jelent meg neki. Nem úgy azonban a másik két szellem: ezek állandóan visszatértek, mígcsak Holzhauser ördögűzést nem alkalmazott ellenük.

Rottmayer a következő esetet közölte: Midőn egyszer a Szent Johannes-i plébánia folyosóján sétálgatott, látta, hogy Holzhauser félelemtől haloványan hirtelenül kirohan szobájából. Rottmayert ez igen meglepte, mert tapasztalata szerint plébánosa sohasem vesztette el lélekjelenlétét. Holzhauser csak társának ismételt kérdezősködésére vallotta be, hogy annyira rettenetes szellem-jelenése volt, amelyet leírni nem lehet; a jelenés azonban eltávozott a szentkereszt jele elől.

Az istenfélő paphoz igen távoli vidékekről is vittek ördögösöket és kérték, szabadítsa meg őket a gonoszlélek kízásaitól. Ezeknek a szerencsétleneknek a külseje és viselkedése ugyancsak szomorú volt: tajtékoztak dühükben, felágaskodtak, majd oly erővel estek a földre, hogy minden tagjukat összetörhették volna. Némelyek bősziúten támadtak Holzhausernak, rémületesen ordítottak, úgyhogy az emberek menekültek előlük. Holzhauser nagyon óvatosan járt el velük szemben: pontosan vizsgálta, vajjon igazi ördögösség vagy tetetés, illetve természetes betegség esete forog-e fenn. Némelyiküket egyszerűen elutasította, másoknak azt ajánlotta, hogy orvossal kezeltessek magukat. Ördögűzést csak akkor alkalmazott, ha meggyőződött, hogy valóban ördögi megszállásról van szó. Egyébként sok egyént sikerült a gonoszlélek kízásától megszabadítani.

Ördögösökön kívül sok más, különféle nyomorúságos egyén is járult elébe: szomorúak, búskomorak, testileg betegek. Holzhauser bátorította, meggyőntatta és a szentáldozással megerősítette őket. Többi közt egy mindkét lábára sánta fiút is vittek elébe. Holzhauser mélységesen megszánta őt, imádkozott fölötte és megkente a Keresztelő Szent János oltára előtti lámpa olajával, mire a fiú azonnal meggyógyult. A tiszteletreméltó papnak több efféle rendkívüli gyógyítását is feljegyezték.

Holzhauser jóvendölései.

Holzhauser Bertalan sok olyat mondott előre, amit természetes módon aligha lehetett tudni. Ime, néhány példa!

Mikor a svédek Bajorországba betörték, Lossius dr. javainak legnagyobb részét elvesztette. Ebben az időtájban Holzhauser Tirolból Ingolstadtba érkezett és mélyen megindult egykori jótevője szerencsétlenségén. Azt tanácsolta neki, hogy még meglévő vagyonán vegyen gabonát, mert annak akkor alacsony volt az ára, de Holzhauser erősítette, hogy nemsokára tetemesen felszökik. Lossius nem akarta Holzhauser tanácsát megfogadni, mert senki sem hitte volna, hogy olyan rohamosan emelkedik majd a gabona ára, Végül, kivált felesége tanácsára, mégis pénzzé tette mindenét és nagymennyiségű gabonát vett. És íme, az előre mondott időben a gabona értéke ötszörösére szökött fel! Lossius ennek következtében visszanyerte előbbi kedvező anyagi helyzetét.

Ugyanabban az időben sok, az Inn folyón túli pap már-már menekülni készült, mert féltek a svédek betörésétől. Holzhauser a szent-ségház előtt leborulva könyörgött, hogy az ellenség a folyót át ne léphesse. Meg is tudta imádságában, hogy ez a szerencsétlenség nem következik majd be. Ezt meg is üzenté a menekülni szándékozó papoknak, kérve őket, hogy maradjanak meg nyugodtan plébániájukon.

A következmények tényleg igazat adtak Holzhausernek. A svédek hozzáfogtak ugyan a hidépítéshez, de csak az Inn közepéig tudtak e munkájukkal eljutni: ott aztán a víz áradata szétrombolta műüket.

Salzburgról meg azt közölte ugyanakkor meghitt barátjaival Holzhauser, hogy az ellenségnek kezébe nem esik ugyan, de mégis nagy gyász éri, mert közelében egy hegyet vértől áztatva látott lelkében. Ez az előremondása is beteljesedett: egy Salzburg melletti hegyről ugyanis szikla szakadt le és sok embert agyonütött.

Holzhausernek egykor hivatalból meg kellett korholnia egy plébánost, aki egy másik, egyébként derék papot szidalmakkal illetett, sőt tettelegességre is vetemedett ellenében. A püspöki helytartó azonban falra borsót hányt: a plébános konok volt intelmeivel szemben. Ekkor a szentéletű pap szomorúan rátekintve a megátalkodottra, kijelentette, hogy majd ugyanazon a lábán bűnhődik, amellyel azt a nálánál jobb paptársát bántotta. A plébános semmit sem adott ezekre a szavakra, de nemsokára súlyos lábbaja támadt s abba bele is halt.

A tiszteletreméltó férfiú előremondotta azt is, hogy Jeruzsálem majd felszabadul a török iga alól. Ez a jövendölése a mi napjainkban beteljesedett. Holzhauser e jövendölésénél Szent János Jelenései 11. fejezetének 2. versét vette alapul. Ott ugyanis ez áll Jeruzsálemről: (A nemzetek) „a szent várost negyvenkét hónapig (vagyis 3 és fél évig, azaz: 1277 $\frac{1}{2}$ napig) fogják taposni”. Holzhauser itt prófétai napokat értett, azaz egy-egy napot évnek vett, s így szerinte Jeruzsálem körülbelül 1277 évig maradt volna a félhold uralma alatt. Mint-hogy Omar kalifa 637-ben foglalta el a szent várost, felszabadításának 1914—1915 körül kellett végbemennie. Ezekben az években már dühöngött az első világháború, 1917-ben pedig kénytelenek voltak a törökök Jeruzsálemből kivonulni, s a szent város az angolok fennhatósága alá került.

Leginkább Holzhauser látomásainak a híre terjedt el. Közülük az alábbi keltette a legnagyobb feltűnést. Holzhauser ugyanis 1635-ben a „kárhozatos Jezabel” (Erzsébet királynő) kegyetlenségétől vérrel áztatott Angliát látta, rajta királyát (I. Károlyt) két részre oszlott megszámlálhatatlan néptömeg között (polgárháború), és hallotta, hogy a királytól kell ugyan a nép üdvének erednie, de a király mintegy el van adva. Erre földrengés támadt, s egy hang hirdette, hogy a királyt ütlegetni fogják, ha nem akarja hivatalát teljesíteni. Mivel pedig a király vonakodott ezt tenni, tüzes golyó szállt le az égből és megölte őt. Végül hajót látott Holzhauser Anglia partján kikötni, a hajóról szent férfiak szálltak partra, nagy sikerrel hirdették az evangéliumot, és Angliába visszatért a béke s az igaz hit. — I. Károly (1625—1649) ellen hét évvel Holzhauser látomása után (1642) tényleg megkezdték a forradalmat a puritánok, s midőn a király előlük a skótokhoz menekült, ezek 1647-ben 400.000 fontért kiadták az angoloknak, akik őt két év múlva lefejezték. Csakhogy 1635-ben, Holzhauser látomása idejében, I. Károly hatalma tetőpontján állott! A jövendölés másik része Anglia megtéréséről szól. Ez máig még csak részben teljesedett be. Holzhauser azonban alighanem már azóta, 22 éves korától fogva epekedett az után, hogy egykor oda menjen az elszakadtakat visszavezetni Krisztus egyetlen aklába.

Holzhauser irodalmi működése.

Holzhauser Tirolban írásba foglalta tíz látomását és átnyújtotta III. Ferdinánd római császárnak és magyar királynak, úgyszintén Miksa bajor választófejedelemnek. Vervaux Miklós, jézustársasági atya kérésére magyarázatot is írt e látomásaihoz.

Tudjuk továbbá, hogy már diák korában művecskét szerkesztett Isten szeretetéről Weizenegger tanár leányainak használatára. Leírta a szemérmertlenség miatt elkárhozottak szenvedéseiről nyert látomását is.

Több művében papi intézményét tárgyalja. Ilyenek: a társulat szabályai és a tagok ájtatossági gyakorlatai; a társulat külső-belső vezetésének szabályai, amelyeket Holzhauser az előljárók számára írt; azonkívül összeállította szabályai két rövid kivonatát ama püspökök és fejedelmek részére, akik intézménye iránt érdeklődtek.

Általában a világi papságnak szól két műve. Egyikük a tökéletesség útját tárgyalja és gyakorlati szabályokat tartalmaz; a másik az egyházi szónokok számára íródott. A tízparancsolatról szóló szentbeszédei is fennmaradtak.

Holzhauser látomásaival rokontartalmú a főműve, Szent János Jelenései egy részéhez írt magyarázata. Tiroli lelkeszkedése idejében sok könny, imádság és böjtölés közben foglalta írásba. Isten embere úgy véli e művében, hogy a Jelenések könyvében a Szentlélek az Egyház jövődjét sorsát jövendőli meg. Igaz, hogy nem egy ellenvetést tesznek joggal Holzhauser e magyarázatai ellen, az alábbi szemelvényben is meglátjuk majd egy tévedését: de általában igen éleselméjűnek tartják ezt az értelmezést.

Főleg a Jelenések 2. és 3. fejezetének magyarázatát becsülték nagyra. Ezekben a fejezetekben az Udvözítő részint megdicséri, részint megkorholja Kis-Ázsia hét egyházát és püspökeit. Holzhauser szerint a hét egyház az Anyaszentegyház életének és működésének hét korszakát jelenti. Hadd álljon itt eredeti szövegében az ötödik korszak leírása, mert benne élünk, noha Holzhauser értelmezése szerint már az ő korában kellett volna letűnnie.

Quintus Ecclesiae status — írja Holzhauser — incept sub Carolo V. Imperatore, et Leone X. Summo Pontifice circa annum circiter 1520. Durabit usque ad Pontificem Sanctum et Monarcham illum fortem; qui venturus est nostro saeculo (!), et vocabitur „auxilium Dei“, h. e. restituet universa. Hic. status est status afflictionis, desolationis et paupertatis Ecclesiae, meritoque vocatur status purgativus, in quo Christus ventilavit, et ventilabit, adhuc triticum suum per immania bella, seditiones, famem et pestem, et mala alia horribilia; item affligendo, pauperando Ecclesiam latinam per multas haereses et malos Christianos, qui ipsi auferent plurimos Episcopatus, et quasi innumera monasteria, praeposituras easque ditissimas, imo per ipsosmet Principes Catholicos supprimitur et depauperatur Gabellis steuris,¹ et aliis executionibus, ut merito ingemiscere et dicere possimus cum Jeremia Propheta Threnorum cap. I.: Princeps provinciarum facta est

¹ A középkori latin „gabella“ szó adót jelent; a „steuris“ szó pedig a német „Steuer“ szó latinositott alakja.

sub tributo, humilis, et vilis facta est Ecclesia, quia blasphematur ab haereticis et a malis Christianis vilipenduntur Ecclesiastici, non est honor neque respectus eorum amplius. Et per haec omnia ventilabit Deus triticum suum et paleas ejiciet ad comburendum igni, triticum autem suum congregabit in horrea sua.

Nemde, ez a korrajz nem kevésbé illik a mi korunkra, mint a 30 éves háború egyházellenes eseményeire, tehát ez a korszak ma is tart. Hiszen máig sem jött még el az a „szent pápa“, aki karöltve a „hős fejedelemmel“ Holzhauser várakozása szerint már a 17. században „mindent helyreállított“ volna.

Egyébként a hatodik korszak az értelmezés szerint e szent pápa és hős fejedelem idejétől az Antikrisztus születéséig, a hetedik pedig innentől a világ végéig tart.

Ne feledjük, hogy ezt a magyarázatot nem minősítjük jövődőlésnek, hanem csak a Jelenések könyve egyik, kétségkívül elmés értelmezésének tartjuk, amilyeneket addig is, azóta is sokat írtak. Mindenesetre csodálatos azonban, hogy felette gondos, megerőltető lelkipásztori s helytartói működése mellett még irodalmi működésre is jutott Holzhausernek ideje és ereje. Pedig azonfelül még papi társulatának terjesztése, ez ügyben tett utazásai is ugyancsak igénybevették ezt a sokat betegeskedő apostolt.

Az életmű megóvása a végveszélytől.

Holzhauser eleinte csendes boldogságban töltötte napjait tiroli plébániáján, de boldogsága alig tartott két évig. 1643-ban meghalt ugyanis papi társulatának nagy pártfogója, a chiemseei püspök, és ezután tapasztalnia kellett, mennyire állhatatlan az ember szerencséje a földön.

A salzburgi érsek ugyanis éppen az elhunyt pártfogó közbenjárására beleegyezett, hogy néhány jövedelmezőbb javadalom ideiglenesen, a tittmoningi plébánia pedig örök időkre a társulaté legyen. Ekként a társulat kivált papnevelő-intézetek alapítására és fenntartására meglehetősen anyagi eszközökkel rendelkezett volna. Ámde a társulat a chiemseei püspök betegsége miatt még nem kapta meg az erre vonatkozó okiratokat, annak halála után pedig Holzhauser hasztalan igyekezett azokat megszerezni.

A püspök-pártfogó halálának másik következménye az volt, hogy a társulatot amúgysem csekély számú ellenfelei most már nyíltan merték támadni. Azt hozták fel ellene, hogy az veszedelmes újítás, mert papjai az egyházmegyei hatóságuktól magukat függetleníteni törek-szenek; továbbá ártalmas a lelkipásztorkodásra nézve, mivel a társu-latban több helység lelkészei együtt laknak, ennek következtében pedig a hívek sokhelyütt nem állnak lelkészüik közvetlen felügye-lete alatt; azértis a salzburgi érsek bölcsen cselekednék, ha a társula-tot egyszerűen feloszlátná.

A legnagyobb veszély azonban saját keblében fenyegette a tár-sulatot. Néhány tag ugyanis, kivált Tittmoningban, nem tiszta szán-dékkal, hanem csak azért lépett a társulatba, hogy ezzel a chiemseei püspök tetszését megnyerje. Ezek mármost a püspök halála után régi függetlenségüket visszakapni szerették volna, erre pedig leg-egyszerűbb módnak a társulat feloszlását tekintették. Gondolkodás-

módjuk annyira terjedt, hogy Holzhauser már a tagok általános kilépésétől tartott. Sejtethjük, mekkora szomorúság fogta el lelkét. Alighanem ez volt életének legnagyobb megpróbáltatása, hiszen élete művét, azt az intézményt fenyegette a végenyészet, amelyet kimondhatatlan fáradsággal alapított és lelkeként szeretett. Ebben a lelki szorongatásában 1644-ben magasszárnyalású körlevelet intézett a társulat papjaihoz, amelyben csodálatos lelkiereje és apostoli buzgalma hatalmasan megnyilvánult. Többi között azt is írta benne, hogy ha ma valamennyien is elhagynák az intézményt, holnap újból megalapítaná azt. Ennyire volt küldetéséről meggyőződve! A társulat nem is oszlott fel, hanem csak néhány tagja, a zavar okozói, hagyták el. Am amit az intézmény ekként kifelé, számbelileg veszített, azért bőséges kárpótlást nyert belsőleg, egység és szellem tekintetében.

Sőt az isteni Gondviselés a hűtlen tagokért két kiváló társsal is kárpótolta a társulatot.

Egyikük Weissenrieder János volt, akit Holzhauser még régebben, Ingolstadtban látott. Ezt a fiatal papot a chiemseei püspök elhívta Itáliából, hogy rokona, Lichtenstein gróf házában nevelői tisztet vállaljon. Azonban a püspök halála folytán Weissenrieder ezt az állást el nem nyerte s ezért nagyon szomorkodott. Midőn őt Holzhauser e szomorkodásában a püspök temetésén meglátta, megszánta és barátságosan meghívta leukentali plébániájára. Weissenrieder ott annyira megkedvelte Holzhauser intézményét, hogy tagjává és az alapítónak állandó társává lett.

Weissenrieder segítségével aztán Holzhauser a társulat legtekinélyesebb tagját, Rieger János Ulrikot, a hittudományok és kánonjog doktorát nyerte meg. Rieger azelőtt Dillingenben, majd Konstanzban működött, ebben az időben pedig Schaffhausen mellett Jestetten plébánosa volt. Weissenrieder ismerte őt és gyakran beszélt róla Holzhausernek. Ez előbb írásban lépett vele érintkezésbe, majd felkereste Jestettenben, mire Rieger szíves-örömet csatlakozott hozzá.

Társulatával együtt Holzhauser másik kiváló műve, az augsburgi kisszeminarium is veszélybe jutott a chiemseei püspök halála után. Ezt a papnevelő-intézetet ugyanis az apostoli férfiú 1643-ban a püspök hatalmas támogatásával alapította, hogy ott szegénysorsú fiúknak középfokú tanulmányok végzésére módot nyújtson. Az volt továbbá a célja, hogy az Egyház majdan e fiúkból oly papokat nyerjen, akiket a világ szelleme sohasem fertőzött meg, akik tehát érintetlen testtel-lélekkel lépnek majd az Úr oltárához. Rottmayer Mihály nevelésére bízta őket, akinek a püspök e végett Augsburgban kápláni állást juttatott. Ámde a püspök halála után részint a drágaság miatt, részint egyéb okoknál fogva nem lehetett az intézetet tovább fenntartani. Azonban az isteni Gondviselés éppoly kevésbé engedte ezt a szemináriumot elveszni, mint a papi társulatot sem. Az az ingolstadti Lossius tanár, aki Holzhauser próféta tanácsának követésével visszanyerte kedvező anyagi helyzetét, most hálából tíz növendéket házába fogadott és kötelezte magát, hogy 10 éven át gondoskodik majd ugyanannyinak eltartásáról. A többi növendéket pedig Holzhauser vette gondjába. Így fejlődött ki Ingolstadtban a nagyhírű Bartholomaeum-papnevelő-intézet, Holzhausernek a papi társulaton kívül leg

nevezetesebb műve. Az intézet később az egyetemmel együtt Ingolstadtból Landshutba került és 1804-ig állott fenn.

A társulat elterjedése Svájcban és az augsburgi egyházmegyében.

A svájci Rieger megnyerése a társulatnak további terjedését indította meg. Holzhauser elhatározta ugyanis, hogy megkísérli, nem lehetne-e társulatát a nagytekintélyű férfiú hazájában is meghonosítani. Mindenekelőtt Einsiedelnbe, Svájc világhírű búcsújárárhelyére zárandokolt, ott a Boldogságos Szűznek ajánlotta magasztos tervét, majd Graubündenben előadta szándékát Flugi-Aspermont János churi püspöknek. Az egyházfejedelem készségesen jóváhagyta a társulat bevezetését egyházmegyéjébe, 1644-ben megengedte minden papjának, hogy a társulatba belépjen, sőt buzdította is őket erre. De még többet is tett: ajánló levelet adott az apostoli férfiúnak a feldkirchi városi hatósághoz. Ennek igen kedvező hatása lehetett volna, ha Holzhausert meg nem gáncsolják az ellenfelei. A városi hatóság tudniillik a szenátus hozzájárulásával késznek nyilatkozott arra, hogy befogadja Holzhauser papjait, gondoskodik épületekről és minden egyéb szükségletről, de az alatt a feltétel alatt, ha majd a város iskolájában tanítanak és legkésőbb két hónapon belül elfoglalják helyüket. Sajnos, Holzhauser nem tudott ennek a feltételnek eleget tenni, mert Feldkirch számára kiszemelt papjai nem kapták meg a kiszabott időben főpásztoraiktól elbocsátásukat. Ezt pedig Holzhauser ellenfelei áskálódásának kell betudni. Ekként a társulat nem telepedhetett le Feldkirchben.

Holzhauser ezután az augsburgi egyházmegyében igyekezett társulatát elterjeszteni. Első kísérletei azonban dugába dőltek.

Friedbergben, Augsburg közelében, ugyanis a plébános tanácsára 5000 forinton több telket vásárolt, hogy ott papnevelő-intézetet építsen. Mivel azonban a vételárat a kitűzött időben megfizetni nem tudta, a telkeket több ezer forintnyi kárával el kellett adnia. Ellenfelei ezért ugyancsak gúnyolták és tehetetlennek mondták, sőt püspöke is komoly intelemben részesítette.

Holzhauser e kudarca után másképp próbálkozott. Az augsburgi káptalannak beadta a társulat szabályainak rövid kivonatát és engedélyt kért intézményének az egyházmegyében való letelepítésére. A káptalan tagjai, főleg a két legtekintélyesebb, Rechberg és Freyberg grófok, homlokegyenest eltérő véleményre jutottak. Rechberg a társulat behozatala mellett, Freyberg pedig ellene volt, különösen azért, mert attól tartott, hogy a társulat papjai majd kivonják magukat a püspök joghatósága alól. A káptalan többsége el is fogadta Freyberg véleményét és elvetette Holzhauser kérelmét. Rechberg mindamellett megtartotta a társulat szabályainak kivonatát és halálos ágyán átadta Freybergnek azzal a kéréssel, hogy azokat necsak megőrizze, hanem meg is fontolja. Freyberg azonban sok teendője közt megfeledkezett az ügyről.

Idővel egy különös eset változtatott a dolgon. Stromberg Justus würzburgi székesegyházi prépost ugyanis meglátogatta Freyberg grófot, és többi között Holzhauser intézményéről is beszélgettek. A prépost igen nagy dicsérettel adózott a társulatnak és megoldotta

Freyberg kétségeit, amelyek a püspöki joghatóság alól való kivonást illették. Freyberget ez arra indította, hogy a szabálykivonatot újból tanulmányozni kívánta. Meg is hagyta inasának, hogy keresse elő; megjelölte azt a helyet is, ahová tette. Ámde sem az inas, sem ő maga ott meg nem tudták találni. De íme, belép az ajtón a kis kutya, szájában papírlapokkal. Freyberg hízelegve kiveszi azokat a szájából és álmélkodva látja, hogy a kutya azt a szabálykivonatot hozta be, amelyet ő is, inasa is hiába keresett. Freyberg kanonok ezt égi jelnek vette és a társulatnak hatalmas pártfogójává vált. Midőn később augsburgi püspök lett, bevezette Holzhauser intézményét egyházmegyéjébe és több plébániát meg egyéb javadalmakat egyesített vele. Azonfelül 1655-ben Dillingenben a társulat szabályai alapján Szalézi Szent Ferencről elnevezett papnevelő-intézetet alapított, vezetését pedig a bartolomitákra bízta.

Az intézmény pápai jóváhagyása.

A bartolomiták kis nyája a nagy akadályok ellenére is lassan ugyan, de mégiscsak növekedett. Ezért elhatározta Holzhauser, hogy két társával, Rieger Ulrikkal és Vogt Jánossal Rómába zarándokol és kéri az Apostoli Szentszéktől papi intézményének jóváhagyását. E végett Miksa, bajor választófejedelem gyönyörű ajánló levelet adott neki X. Ince pápához (1644—1655). Azonban ellenfelek áskálódása következtében sem Holzhauser, sem Vogt nem kapott engedélyt a római útra. Holzhauser tehát kénytelen volt 1647 márciusában Riegert egymagát küldeni Rómába a maga folyamodványával és a választófejedelem ajánló levelével.

A pápa Farnese bíborosnak, egykori luzerni nunciusnak közbenjárására maga elé bocsátotta Riegert és következőképen döntött: Holzhauser intézménye szent dolog és teljesen megegyezik a régi egyházi törvényekkel; nem is szorul jóváhagyásra, mert csak azt írja elő, amit az ősegyház papjai megtartottak; folytassák tehát a tagok művüket és vigyék azt végbe a pápa áldásával.

Holzhauser felette örvendett az ügy ezen fejleményének. A pápa ítélete előmozdította a társulat belső megszilárdulását és külső terjedését. Azonfelül ellenfelei most már hallgatni voltak kénytelenek, mert különben annak a jogos szemrehányásnak tették volna ki magukat, hogy megvetik a legfőbb egyházi tekintélyt. Attólfogva nem is nyugtalanították Holzhausert, sem intézményét.

Később, 1680 június 7-én XI. Ince pápa (1676—1689) az Egyház szokásos módján is megerősítette a társulatot és szabályait.

Összeütközés az államhatalommal.

Ellenfelei elnémitása után is csak 3—4 évig szentelhetette magát Holzhauser zavartalanul papi működésének és intézménye ügyeinek. 1651-ben ugyanis az innsbrucki állami hatóság oly új adót vetett ki reá és vikariátusa többi papjára, amely homlokegyenest ellenkezett az egyháziak adómentességével. Holzhauser jelentést tett erről a püspökének, Spaur grófnak, ez pedig szigorúan megtiltotta úgy neki, mint a többi papnak, hogy az adót megfizessék. Holzhauser hasztalan, sőt a maga vesztére terjesztette fel a világi hatóságnak a püspök döntését: az innsbrucki kormány alig vette kezéhez ezt az iratot, máris

elkoboztatta a St. Johanni plébánia tizedjövedelmét és elhajtatta marháit. Pedig ez a tized Holzhauser jövedelmének legnagyobb részét adta. A kormány azonban sem Holzhauser könyörgését, sem a püspök tekintélyét nem vette tekintetbe. Ámbár Holzhauser és papjai ennek folytán igen nagy inségbe jutottak, az apostoli férfiú mégsem hallatott egyetlen panaszszót, sőt vidámabbnak látszott, mint azelőtt. Az imádságban keresett menedéket. Társai észrevették a közös zsolozsmánál, hogy Szent Ambrus himnuszának ez utolsó versénél: „In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum” — szinte görcsösen kulcsolgatta össze kezét és égre emelgette könnybelábadt szemeit.

Reményében bizony nem is csalatkozott. A kormány ugyan nem vonta vissza rendeletét, de az Úristen bőségesen pótolta a hiányt. A tiszteletreméltó férfiú társai írásban bizonyosságot tettek arról, hogy ebben az inséges időben tisztességes volt az élelmük, sőt a be-betérő vendégeket is kellőképen el tudták látni és a szegényeket sem kellett a plébániaházból üresen elbocsátaniok. Ugyanezt tapasztalták az ingolstadti papnövendékek is, midőn szünidejükben a plébánián tartózkodtak. Azt vallották, hogy gyakran nagyon éhesen ültek az asztalhoz és félték, hogy a feltálatl ételek nem lesznek elegendők mindnyájuknak. Mégis valamennyien jóllaktak, főleg, ha Holzhauser az asztalhoz lépett és buzdítgatta őket, hogy csak egyenek bátran. Úgy tűnt fel nekik, hogy az ételek nem kevesbednek, hanem még többet visznek vissza az asztaltól a konyhába, mint amennyit hoztak. Mikor ezt Holzhausernek emlegették, csodálatos vidámsággal mondotta: „Ez az Úr áldása! Ime, mindenemet elvették, de Isten irgalmából, aki az állatokat is táplálja, semmiben sincs hiányunk!”

Négy év mulva váratlanul jobbra fordult Holzhauser sorsa: az isteni Gondviselés intézkedése folytán Tirol komor hegyeiről előbb Würzburgba, majd a Rajna verőfényes vidékére került.

(Folytatása következik.)

Dr. Szyllaba Emil

Szent Benedek jegyében

Ismét beigazolódott, hogy a történelem nem mestere az életnek. Vagy, hogy igazságosabban szóljunk, benne megvan a jó pedagógus minden kelléke, a hibát inkább bennünk kell keresni. Minduntalan értelmetlen tanulónak bizonyulunk, aki a kritikus pillanatokban felejt el leckéjét. Ha a történelmet kizárólag mi emberek csinálnánk, akkor véglegesen és reménytelenül kétségbe kellene esnünk. Voltaképen nem is tudom, mi tartja még a reményt azokban, akik nem hisznek a történelem transzcendens értelmében. Mert aki hisz, abban megokolt a remény is. Történelmi tragédiák romjai fölött valami hasonló érez, mint a bűnös a gyóntatószék előtt: tudja, hogy van kiút és van vigasztalás. Ezért jobban szeretem így fogalmazni a régi bölcseséget: *Historia est solatium vitae*. Sokszor merülök el a múltban ezzel az igényvel. Ne vádoljon senki meneküléssel. Tudom, hogy a jelen föladatai elől sohasem szabad eltemetkezni a tegnapiakban. Aki azonban tisztábban akar látni a jelenben, annak sokszor kell visszafelé lapozni a történelem könyvében. Nem mintha a történelem megismételné önmagát, Irányítója sokkal gazdagabb, semhogy erre szüksége legyen, de nagyon sokban hasonlít a klasszikus muzsikához, ahol a vezető motívum új és új variációkban minden tételben visszatér.

A következőkben megkísérlem lejegyezni az egyik ilyen kirándulásomat a múltba. Százszor elmondották már, hogy napjaink föl-tűnően hasonlítanak a népvándorlás korához. Bármennyire elcsépelet közhely lett belőle, százegyedszer is megismétlem. Csak azért, hogy ne legyen olyan kilátástalan a jövő a pusztulás és törmelékek porfelhőjében. Nem szánok új igazságokat elmondani, csupán pillanatonként vigasztalni és vigasztalódni.

Vegyük az 5. és 6. század fordulóját, azt a pillanatot, mikor Nyugatra lassan ráhőmpölyög a germán áradat. Európa, nevezzük merészen így a Birodalom maradványát, — szellemileg már régen elveszítette erejét, nem is rendelkezhetett ellenálló erővel a külső támadásokkal szemben. Egymásután töredezett darabokra a hódító törzsek csapásai alatt. Érdekes megfigyelni, mint veszíti lépésről-lépésre az őslakosság lábai alatt a talajt. A hódítók most a régi római beszállásos törvényeket a maguk javára alakítják át, aminek segítségével az eddigi tulajdonos birtokainak egyharmadát, felét, sőt helyenkint kétharmadát is maguknak foglalják le. Sok esetben a régi gazda rab-szolga lesz saját házában. Miközben társadalmilag még minden folyékony, a politikai vonalon máris kezdenek egy új egység keretei kibontakozni. Az Impérium még éli látszat-életét, de ugyanakkor egy új germán birodalom álma tér vissza mind makacsabb kísérletekkel. *Theoderich* gót fejedelem elsősorban családi kapcsolatokkal akarja

összefogni a germán törzseket. Nyugat elvesztette belső egységét, s most minden hatalmi törekvés játéklabdája lett.

És mi volt Keleten? Keletnek volt még császára és az Impérium élt tovább. Ez annyit jelentett, hogy a régi rend ide húzódott vissza s itt védelmezte évszázados életkereteit. A nagy kérdés persze az, vajjon érdemes volt-e, helyes volt-e védelmezni? Kétségtelenül ezek az életkeretek elég erősek voltak ahhoz, hogy még két-három nemzedéknek védelmet nyujtsanak, de a védelem már nem jelent föltétlenül életet. *Bizánc* sajátos belső szerkezete, hagyományai föltűnően az anakronizmus képét mutatták. A kortársaktól alig lehet zokon venni, hogy ezt nem vették észre. Nem látták, hogy az alakuló, forrongó, kavargó világban már szervetlenné váltak s elvesztették az élő kapcsolatot a történelemmel. Nem hitték, hogy pilléreiket belül már a szű kikezdte, s amit életnek neveznek, az már csak múmiája az életnek. Az állam bürokratikus elvontság lett, mindent egy üres etikett és szervilizmus merevségei itattak át. Az 5. és 6. század fordulóján már kész a *bizantinizmus* megalapozása, ami lényegileg egy túlélte forma mesterséges fönntartását jelenti.

Igy állt szemben egymással *Kelet* és *Nyugat*. Az egyik *Bizáncban* védelmezte a régit, a másik *Ravennában* próbálta lerakni egy új világ alapjait. *Theoderich* szívósan szötte szárait a régi Róma romjai fölött. Hatalma azonban agyaglábakon nyugodott, mert a Földközi-tengeren egyelőre ott állott Bizánc flottája s csak a kellő pillanatot várta. S hogy minden belső merevsége mellett is még mindig ütöképes volt, azt később megmutatta, mikor *Narses* és *Belisar* erői valósággal elfújták a frissen vakolt germán birodalmat. A régi rend most még erősebbnek bizonyult az újnál, de ki gondolt ekkor arra, hogy Bizánc napja is leáldozóban van. Egészen messziről egy másik világrész hallgató árnyékai vonultak föl a látóhatár peremén.

Mіндеz, amit eddig elmondottunk, csak keret, s annak is túlságosan elnagyolt. Bennünket ugyanis elsősorban az érdekel, hogyan reagált a kor keresztény lelkisége ezekre a történelmi rengésekre. Mikor az üldözések után az Impérium kibékült az Egyházzal, a kereszténység lelkét valami kimondhatatlan ujjongás rázta meg. Lehetetlen észre nem venni a nagy átállítást szemléletükben. Ami eddig a „magna peccatrix” volt, most a kereszténység védője lett. Hovatovább a keresztények már csak a római birodalom keretei között, annak életfeltételei mellett tudták elképzelni a kereszténység sorsát. *Amikor tehát az Impérium összeomlott, nagyon sok keresztény kedélyére szakadt rá a legsötétebb pesszimizmus. Az eddigi keretek fölbomlása teljesen készületlenül találta őket, a Birodalmon kívül semmiféle garanciát sem láttak a kereszténység védelmére.*

E röviden vázolt helyzetet nem lehetne jobban szemléltetni, mint e kor három nagy alakjának bemutatásával. *Cassiodorusra*, *Boethiusra* és *Szent Benedekre* gondolunk. Mind a három kortárs és mélyen keresztény lélek.

Cassiodorus régi római család sarja s még ennél is sokkal inkább az antik Róma szellemi örökségének birtokosa. Annál csodálatosabb, hogy teljesen az együttműködés politikai programját vallja. Készséggel áll *Theoderich* rendelkezésére s minden tevékenységével azon fáradozik, hogy a hódítókat és a régi rómaiakat összebékítse. Egy

hosszú közélet minden szívós munkáját szenteli ennek a célnak. Hetvenéves korában kell rájönnie, hogy politikai célkitűzését alapjaiban hibázta el. Ekkor csalódottan vonult calabriai birtokára s megalapította kultúrmonostorát, *Vivariumot*. Talán ő az utolsó, aki még a klasszikus műveltség maradéktalan birtokában van, ezt akarja most élete végén átmenteni az ismeretlen távoli jövőbe. Még ezzel is elárulja optimizmusát.

Vele szemben áll *Boethius* markáns alakja. Kifelé ő is kénytelen szolgálni az új uralmat, de elgondolása egészen más. Lelke minden szálával a régi rendbe van beleszövődve, ezért titokban folyton Kelet felé tekintet. Ott még látja továbbélni mindazt, ami neki élet-eleme, s ami itt körülötte fokozatosan belesüllyed a barbárság ingoványába. Igazi kultúrember ő, szívvel-lélekkel humanista, mondhatjuk merész kifejezéssel, ezért barbár környezetében tragikus alak. Helyes az ítélete, mikor bizalmatlan a germán hódítókkal szemben, de téved, mert Bizáncre építi minden reményét. Pártjának egyházpolitikája még súlyos belső zavart is hajlandó volt előidézni célja érdekében. A pápát Akáciusz ügyében engedékenységre akarták bírni, hogy ezzel Kelet felé barátságos gesztust mutassanak. E miatt ellenpápát állítanak. Mikor aztán e párt titkos kapcsolatai Bizánccal napvilágra kerülnek, *Boethius* nyíltan megvallja szimpátiáját és a vérpadon fejezi be életét.

Kettőjük között csendesen világít *Nursiai Szent Benedek* alakja. Rómaiak között ő is római, a klasszikus magatartást már vérében hozza magával. Mikor majd megszólal *Regulája* prologusában, nem akarjuk elhinni neki, hogy nem áll hosszú közéleti mult mögötte. Törvénykönyvének minden fejezete olyan, mint az antik templomok: lezárt, hűvös csendjünkben a mérték ünnepel. A régi latin írók is használták a megkülönböztetést *vita activa* és *vita contemplativa* között. Az első jelentette minden római nemes gyerekkori álmát, az állami szolgálatot. Szent Benedek is erre készült.

Az embert időnkint lehetetlen kíváncsiság szállja meg. Ilyen lehetetlen ötlet például, beletekinteni a posszibiliák világába, s csomót csomóhoz kötve elindulni az összefüggések után. Regényírónak való feladat odaállítani Szent Benedeket két kortársa közé, s aztán lélekzetet elállító kíváncsisággal figyelni, mi lesz a sorsa, ha közpályára lép. Kiszámítani ezt sohasem lehet, mert a személyes szabadságot, egyéni alkatot és a személytelen körülményeket Isten is tökéletes szabadsággal teremti sorssá. Az valószínűnek látszik, hogy *Szent Benedeknek* is választania kellett volna: egyik oldalon *Cassiodorus* hosszú életének látszólagos terméketlensége, a másik oldalon pedig *Boethius* sorsa, a derékba tört jegenye tragikuma meredt elébe. Lehet-e elképzelni egy harmadik megoldást? Ezen az úton alig.

A nursiai diák egészen más utat látott maga előtt. Biztos, hogy nem a dilemma csomóját akarta kettévágni, hiszen azt ő még nem is láthatta. Nem a római jog tanulmányozása, nem történelmi megfontolások sodorták döntés elé. Az okossághoz hiányzott még belőle a tapasztalás. De van az okosságnál értékesebb karizma: az Isten bölcsesége lakott benne. Látás ez is, de nem föltétlenül az okoskodó ész premisszáiból fakad. Tudásnak tudás, de nem gyöngyözik rajta a keresés verejtékcseppje. Lépése nem menekülés a megoldhatatlan

elől. A körülötte sodródó élet jelzéssé rendeződött számára, s amikor társai csak betűket láttak, ő kiolvasta az értelmet belőlük: *Megmentettél! Könnyűnek bizonyultál! Elvettetés a sorsod!*

Szent Benedek nem nézett sem Keletre, sem Nyugatra. Különben is hiába nézett volna. Ahhoz még túl keveset tanult, hogy *lásson* is. Szent Benedek *tudott*. Tudta; hogy pillanatnyilag nem lehet segíteni, és nem áll az ember hatalmában, hogy bizonyos végzetes folyamatokat megállítson. Az Isten lépéseinek lenyűgöző erejét érezte a történelemben. Vegyük elő egy pillanatra a regényíró meseszöví fantáziáját és tegyük föl, hogy ők hárman nem csupán kortársak, hanem iskolatársak is voltak. (Cassiodorus és Szent Benedek később egész biztosan találkozott egymással. A Boethiusszal való ismeretségnak semmi nyoma sincs.) Gyerekek még ahhoz, hogy önálló ítéletet alkossanak, de elég érettek már, hogy az otthon elejtett szavakat véleményé fűzzék össze. Cassiodorus simulékony, diplomata modorával már akkor is az összeegyeztetés lehetőségeit latolgatta, Boethius viszont a „noncooperation” politikai elvét támasztotta alá a bölcselet felé táruló szellemével. Kettőjük között Benedek volt a mérleg nyelve s rendületlenül fölfelé mutatott. Egyik vitájukat egészen váratlan kijelentéssel rekesztette be. Titokban örökre elbúcsúzott tőlük. Hogy hová visz útja, nem mondta meg, de eddigi célzásaiból sejthették a célt. Nursiai jellemét jól ismerték, meg sem próbálták lebeszélni tervéről. Amikor helye üresen maradt, mindketten meg voltak győződve arról, hogy barátjuk útja elhibázott. Nem sejtették még, hogy saját útjukat nekik is végig kell járniok. Fiatalok voltak és rómaiak, nem vehetjük tőlük zokon, hogy az emberi élet értelmét csupán a *vita activában* látták.

Szent Benedek lemondott az állam szolgálatáról, hogy a magányban keresse azt, Akinek keze a történelmet dirigálja. Egyáltalán nem azért ment, hogy az antik szellem kincseit átmentse az ismeretlen jövőbe. Sejtelve sem volt, meddig tart majd történelmi remetesége. Senki sem tudta még akkor, amit ma már tudunk, hogy Isten szimbolumnak szánta őt: *a régi Róma minden értéke egy magasabb, szellemibb síkon születik újjá.*

Az ember, mikor idáig ér olvasmányában, csendesen becsukja történelmi olvasókönyvét, s engedi, hogy lelkében kirajzolódjék az események mögött meghúzódó értelem. Nem a goethei mondás jár az eszébe: *Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis*. Elhibázott dolog lenne és teljesen fölösleges időtöltés erőltetett hasonlóságokat és mesterkélty egyezéseket hajszoalni. Ez a kísérlet már a teremtéstörténeti exegézisben megbukott. Ilyen értelemben nem akarunk tanulni a történelemtől. Ellenben minden történésnek van metafizikája és van benne theologikum. Ezt keresni mindenkor megokolt.

Az első gondolat, ami lenyűgözi az embert s talán először meg is döbbsenti: *a történelmet nem az Egyház irányítja, hanem az Isten*. Igaz-e, helyes-e az effajta megkülönböztetés? Azt gondolom, ennél több: föltétlenül szükséges. A történelem Isten kizárólagos és szuverén joga, oda beleszólást, rejtett erőibe való betekintést Egyháznak sem adott. „*Nem a ti dolgotok, hogy tudjátok az időket és pillanatokat, melyeket az Atya önhatalmával megállapított*” (Csel. 1, 7.) mondotta az Úr apostolainak. Az Egyház maga is alá van vetve a

történelemnek, annak erői és viharai uralkodnak rajta a megszorítással, hogy közben Isten rendkívüli gondviselése alatt áll és biztos benne, hogy nem pusztul el.

Igaz, a történelem végső célja Isten s az Egyház végső célja is Ő. Az is igaz, hogy az egész történelemnek nincs külön természetes célja, mert a jelen üdvrendben csak egy, természetfölötti cél áll minden előtt. Ez azonban nem változtat a problémán. A természet erői ugyanis csak e végső cél szempontjából vannak összehangolva a természetfölötti világgal, máskülönben pedig nem vesznek tudomást róla, úgy érvényesítik saját immanens törvényeiket, mintha nem is léteznék. A szent embert is kikezdi a baktériumok, őt is elviszi a ragály, a konzekrált ostyát is megtámadják a penészgombák. A történelem erői is ilyen természetes erők, egyszerűen nem vesznek tudomást az Egyház szentségéről és küldetéséről. Ebből az Egyház számára kettős következtetés folyik.

Mindenekelőtt hinnie kell, folyton tudatában kell lennie annak, hogy neki *elsősorban nem* a történelem fennállása adatott hivatásul, hanem az örök szempontok és elmozdíthatatlan igazságok képviselése minden korban. (Közvetve persze éppen ezzel válik a legdöntőbb hatóerővé!) Ebből a hívő meggyőződésből végtelen nagy nyugalomnak kell áradnia s ennek kifelé is nagy jelentősége van. A történelmi viharzónákban, katasztrófák közepette a tömegeken hisztériás jelenségek vesznek erőt. Ilyenkor az Egyház éppen azzal a ténnyel, hogy nem akar közvetlen történelmet formáló erő lenni, válik a legszilárdabb és minden fölé emelkedő *sziklává*, sarokkövé a történelmi kristályosodás számára. E pártatlanságával képes békítőleg hatni az ellentétes erőkre, s így szolgálja legmegfelelőbben a *kibontakozást*. Gondoljunk csak egy *Nagy Szent Gergely, Szent Leó, XI. Pius és XII. Pius* alakjára, milyen fölséges nyugalom árad belőlük!

Minden ellenkező látszattal és közhiedelemmel szemben itt kell keresnünk *Szent Benedek* igazi nagyságát. Ebben a klasszikus magatartásban válik az Egyház legszebb szimbolumává. Nem azért, mert fiai később a kultúra szolgálatába állottak, — ezt ő, ha nem is *zárta* ki programjából, de nem is foglalta bele — hanem elsősorban azért, mert fiai ezt a magatartást örökölték tőle. Így lett minden későbbi monostora sziklára épült vízió a világ kavargása közepette; pártok fölött, ellentétes törekvések fölött a „Pax et Laetitia” biztató és megnyugtató látomása a népek csataterének horizontján. A nagy Nursiai, ha semmi sem maradt volna fönn művéből, akkor is hatalmas gránitpiramisként állna a történelemben és hallgatásával hirdetné: *A világ alakulását Isten irányítja, tehát minden ellenkező látszattal szemben, a legreménytelenebb pillanatokban is az ő akarata érvényesül.* Minden monostora tisztán azzal, hogy áll és képvisel, a tovasodródo idő fölébe tornyosul s ezzel a jövőt formálja.

A másik igazság ugyancsak logikusan következik a fentebbi meggondolásból. Azzal, hogy az Egyház is bele van állítva a történelmi erők szövetségébe, ezekkel szemben neki is történelmi erőket kell állítania. Csak egynemű erők küzdhetnek egymással. Az az ígéret, hogy az idők végéig fennmarad és végül is győz, nem menti fel az önfenntartás küzdelmeitől. Hasonló ez az egyes ember predestinációjához. Ha valakivel Isten közölné, hogy a kiválasztottak között

van, örök jutalmát akkor is éppúgy kellene kiharcolnia, mint annak, aki ezzel a tudással nem rendelkezik. *Mindez azt érzékelteti, hogy az Egyház nem nélkülözheti a politikát.* Ezzel azonban máris beléptünk Dante világába, ahol mindenre a mulandóság ferde árnyéka verődik. Az Egyház ezen a téren nincs jobb helyzetben, mint egy nagymultú, sok tapasztalattal rendelkező világi hatalom diplomáciai testülete, még akkor sem, ha reprezentatív képviselői egészen emelkedett etikáról tesznek tanúságot. Tévedhet, korszerűtlen maradhat, küzdhet olyan folyamatok ellen, amelyekről később világosan kiderül, hogy a történelem logikájához tartoztak. Tehát Isten ellen küzdött, mikor *jelzett* akaratát *belső* akaratának fogta föl. Erről az oldalról nézve nem a nyugalom és megbékélés forrása, hanem éppen ellenkezőleg nyugtalanító, zavart keltő lehet. Elég egy III. Ince, VIII. Bonifác, VII. Kelemen és II. Gyula szereplésére gondolnunk. Magától kínálkozik tehát a következtetés: *e hálátlan föladat Cassiodorusok és Boethiusok dolga s nem az Egyház reprezentatív képviselőié.*

Sőt még mélyebbre is tekinthetünk, bár éppen csak érintjük e pontot, mert kifejtése hosszadalmas lenne. *Magának a történelemnek tragikuma, hogy minden útja előbb-utóbb zsákutcába vezet.* Itt nem lehet teljes a megoldás; hanem csak pillanatnyi siker. Aki ma jól helyezkedik, az talán egy holnapi tragédia magjait hinti el, akkor is, ha ez a holnap száz esztendőt jelent. Ha valahol, hát itt érvényes a *relativizmus*: valamennyien benne állunk ugyanabban a történelmi folyamatban s ezért nincs szilárd pontunk, amit mértékegységül fölvehetnénk. A siker itt semmit sem igazol, s a bukás sem föltétlenül bűnhődés, hanem tragikum. A későbbi látás mindent átértékel, egyedül az etikai alap marad szilárd. A világ politikusaitól nem is várnak többet, mint hogy egy emberöltőre, ma: tíz évre, megoldást találjanak. Az egyházpolitikával szemben sem lehet nagyobb igényt támasztani, de ez fájdalmas.

Cassiodorus és *Boethius* tragikumából valami mást is meg kell tanulnunk: fölemelkedni a katolikus magatartás tisztult légkörébe. Mindkettőjük etikai alapját, bármilyen ellentét is volt közöttük, sem koruk, sem mi nem vonhatjuk kétségbe. Csak tisztelni tudjuk őket. *De tegyük ezt ma is saját kortársainkkal.* Akiknek pozitív katolikus hitét megismertük, akik hitet tettek meggyőződésük mellett a nehéz napokban, azokat mi ne ítéljük el akkor sem, ha mint taktikusok hibáztak is. Milyen magas lelki kultúráról tett tanúságot a pogány Róma: vesztes hadvezéreit nem fogta perbe, hanem megköszönte nekik, hogy volt lelki erejük elviselni a csapást, és fegyelmezetten hazavezetni egy illúzióját vesztett hadsereget.

Azok pedig, akiket taktikai fölfogások állítanak szembe, elmékedjenek arról, amit a relativitásról mondtunk. *Isten a természetben, tehát a történelemben is az ellentétes erők játékára építi az utat a jövő felé.* Azaz mindkét fél az Isten akaratát szolgálja. *P. Lippert* a nála szokott szellemességgel mondja, hogy Isten titokban bízza rájuk az ellentétes föladatokat, s nekik külön-külön nem szabad tudniok, hogy Ő a másikat is éppen úgy szereti. Innét adódik, hogy mindegyik ugyanazt a szent ügyet félti a másiktól, működését veszélyesnek, felelőtlennek, sőt katasztrófálisnak gondolja. Pedig éppen azzal, hogy ellentétes álláspontot képviselnek, valósítják meg azt, amit Isten bízott

reájuk. Ők csak teherhordói a nagy Alkotónak, akik ellentétes égtájak felől hordják össze a köveket. *Az építést Isten végzi és senki sem sejtí, milyen lesz a ház.* Ha tisztában vagyunk azzal, hogy a mi szerepünk csak ennyi, akkor nyugalmunkat mindig meg tudjuk őrizni, s az ügyet magát nem féltjük az ellentétes elgondolásoktól.

Végezetül ne feledjük el, hogy a taktika csak taktika. Pillanatnyi sikernél többet tőle ne reméljünk. *Az igazi nagy történelmi erők lent a mélyben dübörögnek, ott, ahol Isten keze irányítja a kormányt,* s a felület tarka hullámváza ellenére célja felé tereli a hajót. A döntő átalakulások, szellemi és társadalmi átrétegződések ebben a mélységben zajlanak. A taktika itt semmit sem képes teremteni, sem megakadályozni, csak késleltetni vagy siettetni. Egy hatalom van, amely ide is le tud hatolni: *az imádság.* Szent Tamás tanítja, hogy az imádságnak nem az a hivatása, hogy Isten történelmi terveit megváltoztassa, hanem éppen megfordítva, hogy *beteljesítse.* Isten ugyanis az egymásra ható történelmi erők láncolatába elsősorban az imádságot illesztette be. Ezért az Egyház leghatékonyabb történelmi föladata mindig ez lesz: *imádkozni és imádkozni tanítani.*

Szent Benedek példája elsősorban erre tanít. Aki hisz az Egyház imádságának erejében, annak ma ez nagy vigasztalás és erő.

Halász Pius S. O. Cist.

Ámi a pappászentelésből következik . . .

Szeretem az ünnepi alkalmakat, évfordulós megemlékezéseket és elmélkedésre intő, bensőséges visszapillantásokat. Mert ezeknek mindig Janus-arcuk van és ha komolyan, céljuknak megfelelően élünk e dátumokkal, sohasem nélkülözik az igazi lelkeséget.

Egész év folyamán egyik legnagyobb ünnepem: ordinációm évfordulója.

Andersenről, a világhírű dán meseíróról olvastam, hogy íróasztalán állandóan egy kis papírlapot őrzött, a papírlapon ez az egyetlen szó állott: *Élek*. Szüntelen mementó. Permanens figyelmeztetés. Pedig vert a szív, működött a tüdő, dolgoztak az érzékszervek — mégsem volt mindez elég a nagy írónak.

A multkor egy képeslapot szereztem magamnak. A kép annak a templomnak főhajóját és főoltárát ábrázolja, amelyben és amelynek oltára előtt ordináltak. A kép alsó részébe írtam a felejtethetlen dátumot, felszentelésem napját. Állandó felkiáltójel. Szigorú szemmel tartása a gyönyörű napnak. Pedig rajtam a reverenda, nap-nap után végzem a papi funkciókat, mégis, mintha mindez nem volna elég nekem sem. Mikor a nyilvános istentiszteletnek tárgyalásánál a szentmise orációiról tanultunk, egy dolgot talán a legjobban megjegyeztem és azt hiszem, *soha* nem felejttem el. Az, hogy orationes simpliciter imperatae nem veendők első- és másodosztályú duplex ünnepeken, nagyobb vasárnapokon, a kiváltságolt feriakon, kiváltságolt vigiliában, kiváltságolt nyolcadok alatt, ünnepélyes votiv-misékben, vagy valahányszor a misékben már négy oratio van, — nem nagyon fogott meg. Hogy orationes pro re gravi imperatae nem mondható az elsőosztályú duplex ünnepeken, virágvasárnap, karácsony és pünkösöd vigiliáján, természetesnek találtam. De mennyire megfogott és mily közel ért hozzám az új misekönyvnek az az újítása, hogy a felszentelt pap ordinációja évfordulóján a szentmise könyörgéseihez csatolhatja az Oratio pro seipso sacerdote könyörgést. Már akkor azért rebegtem, csak ez az évforduló ne legyen első-osztályú duplex ünnepen, virágvasárnap, karácsony és pünkösöd vigiliáján. Tudom, a rendelkezés megengedi, hogy ha ezen napok egyikére esnék a főlszentelés évfordulója, a legközelebbi, ily módon nem akadályozott szabadnapon vehető ez a votiv-könyörgés. Mégis ez már nem a friss, nem az igazi, nem a napos-naphoz kötött, szoros értelemben vett évforduló. Mert igen érdekes megjegyzése az új rendelkezésnek az, hogy a rubrika a pappászentelés és nem a primícia évfordulóját érti. Az évforduló pedig szigorúan a naptári hónapok és napok, nem pedig az ünnepek szerint számítandó. Amennyire világos, természetes és magától érthető ez, annyira örvendetes a kiváltságolt egyházi rendelkezés.

Igen szomorú eset: felszentelése évfordulóján requiemet mond a pap. Egész évben applicatio pro populo, ad int. Ordinarii, híveim miséi, ezen az egyetlen napon hadd legyek egészen magamé. Kitérek minden óhaj elől, nem fogadok el intenciót, kilenceddel készülök erre a szép évfordulós napra, amelyet kitölt a sacrum, adoratio, lelki olvasmány és még egy: az intenciók könyveim átlapozása. Filmszerűen pereg le előttem a sok szép, semmivel össze nem hasonlítható, tiszta és nemes öröm, amit az oltárnál kaptam, a rengeteg kegyelem, de oda tolakodik a méltatlanság, a készületlenség és felületesség, a rubrikák elhanyagolása, a sok-sok szabálytalanság. De ezek most, ezen a szép napon elvesznek, mint kavicsok a tengerben; a tévedések és hibák csak kővályognak előttem, mint reflektorfénycsövába került bogárkák. Az ordináció évfordulóján a fény győz a sötétségen, mint az élet uralkodik a halál felett.

Mondanivalóim igazának benső átmelegítésére ne lássék bántó konfidensségnek, ha ide iktatom feljegyzéseimből szóról-szóra azokat a sorokat, amelyeket ordinációm napján írtam: „Ma szenteltek. Túláradó öröm, végtelen boldogság, himnusz, laudatio, adoratio, gratias, gratias! Hűséget, véres és örök hűséget esküdtem Krisztusnak és kitértok a halálig. Ó, mindig ilyen maradnék! Ó, Uram, el ne hagyj, add meg ezt a primíciás örök örömet. Krisztusom, segíts! Krisztusom, segíts! Krisztusom, segíts!” Ma talán másként írnám. Mindegy. Akkor így vetítettem papírra minden korláton átcsapó nagy örömet, amelynek emlékezete évenként egyszer visszatér hozzám laetificare iuven-tum meam. S bátran hozzáfűzhetem: et gemitus meus a te non est absconditus. Depaul Szent Vince jut ilyenkor eszembe. Életrajza azt mondja, hogy igen gyakran ismételte, hogy ha már nem volna pap, méltatlansága tudatában soha nem merné még egyszer elhatározni, hogy ordináltassa magát. Ordinációja évfordulóját ő is megünnepelte. De hogyan? Sirt. Megsíratta azt a vakmerő merészségét, hogy az egyházzirend szentségét felvenni merészelte.

Nemcsak egy szentnek „áll ez jól”, nekünk is, akiknek kellene lennünk szenteknek és az ordináció következtében határozott meghívásunk is van erre. Méltatlanságunk mérlegelése és eleven tudata majd okvetlenül kiváltja belőlünk a laetificatio mellett a gemitus-t is.

Visszaszállnak gondolataim Pannonhalmára. Szép volt a bensőséges, áhitattal megült családias este, a szenteste. A Rend feje és a novicius együtt örült a ragyogó csodafa fénye mellett... Megkapó volt a teológiai vizsgák ideje a főmonostorban. Mennyi izgalom, készület s utána mily öröm... Felejthetetlen marad a jelenet, mikor a tanárjelöltek megjöttek Budapestről, alap-, szak- vagy pedagógiai vizsgáról. A gratulációk öröme árasztja el őket, minden szem feléjük fordul, ők a nap hősei... De a legszebb, legmegkapóbb és legfelejthetlenebb marad az a kép, mikor ordinációról jöttek haza Győrből a növendékek, immár „atyák”, neopresbyterek. Auxézissel mondom, hogy majd' a koptatásig csókoltuk szent olajtól illatos kezüket, búcsút jártunk hozzájuk áldásért, a szent tiszteletnek és megkülönböztetett csodálatnak azzal a fokával néztünk örömtől festett arcukra, amely csak a magasabbrendű és kiváltságos embernek jár ki. Most csak a papot láttuk bennük, akivel a Főpap örök barátságot kötött, aki most egészen Jézusé lett, akit *ma* csókolt homlokon az Isten és aki *ma* hal-

lotta: Ime, ez az én kedves Fiam. Emlékszem rá, hogy siettünk feléjük, hogy elmondhassuk: én csókoltam meg először kezét, én gyóntam nála először. Soha nem volt az ország első házában akkora öröm, mint mikor az arra érett és érdemes levitákat örök szeretettel kapcsolta magához az Isten Fia. Szent Eucherius szavai juthattak ilyenkor eszébe az embernek: Valamennyi alabástromedény volt, melyből kellemes illat áradt. A belső ember szépsége átragyogott arcukon. A szeretet egyesítette őket. Alázatban megelőzték egymást. Ajkukon az éneklő öröm, homlokukon a derű, minden mozdulatukon a nyugalmas méltóság. Eszünkbe jut annak a fenséges rendnek a képe, mely a mennyi karok közt uralkodik...

Országos visszhangot keltett Márton Áron erdélyi püspök beszéde, melyet 1944 május 18-án mondott a kolozsvári Szent Mihály-templomban, ordináció alkalmával. Ennek a messzezengető főpásztori szózatnak világos beosztása, okos taglalása, következetes okfejtése igen alkalmas arra, hogy a lelkiség vonalán gondolkodjunk mindazokról, amik számunkra az ordinációból logikusan következnek. Ne felejtsük, akkor hangzott el ez a beszéd, amikor a világ a gyűlölet és ellenségeskedés tüzeiben ég — mint a pápa békeimádsága is mondja — saját gonoszságának áldozataként. Ezt tűzi beszéde homlokzatára az ordináló püspök is. Hisz a békeidők napsugaras éveiben is sokra kötelezett az ordináció, mennyivel inkább át kell ezt most éreznünk újonnan felszentelteknek éppúgy, mint régebben ordináltaknak. Ezt a gondolatot is eleven tudattá kell magunkban ébreszteni, hogy Pál apostol szavaival éljünk: resuscitálnunk kell! Megvan bennünk, csak igen sokszor: alszik. De ez a látszólagos alvás nem válik javunkra, sem az Úrnak dicsőségére és felelősségünket is kevésbé csökkenti.

Amint hivatásunknak egyik igen valószínű jele volt: a Mester iránti meleg szeretet, az ordinációban ennek a szeretetnek beteljesülését érezzük. Péternél is a rá ruházandó pásztori tisztség feltételül Jézus a szeretetet jelölte meg. A subdiaconatusnál az Agnus Dei után a püspöktől pax-ot, vagyis békecsókot kaptunk. A szeretet jeléül. Mintegy úgy foghatjuk fel, hogy ekkor *először* kérdezett meg bennünket az Úr: Mondd, szeretsz engem?... A diaconatusnál a püspök intett bennünket, hogy legyünk szerények, feddhetetlenek, szemérmesek, bővelkedjünk minden erényben, elsősorban is a szeretetben, mely az erények foglalata, sőt koronája. *Másodszor* kérdezett meg bennünket az Úr: Mondd, szeretsz-e engem?... Az áldozópapi rend felvételekor a püspök megcsókolt bennünket, ez már a *harmadik* kérdés volt: Mondd, szeretsz-e engem?... A kérdés itt már szónoki kérdés volt, benne volt a felelet, a válasz: Uram, te tudod, hogy nagyon szeretlek...

Áron püspök azért köti először is lelkükre az ordináltaknak a szeretetet és hangoztatja előttük a kereszténység alapvető hit-tételét, amely szerint mindnyájan Isten gyermekei és Krisztusban mindnyájan testvérek vagyunk. A világ, teszi hozzá a püspök, mindkettőt régóta megtagadta mind gyakorlatban, mind elméletben.

Az ordinációból következik, hogy a szeretet evangéliumának hirdetésére kaptunk megbízatást.

Isten maga a szeretet. Szeretéből küldötte egyszülött Fiát, aki a szeretetet tette követőinek ismertető jelévé. Ha pedig mi, felszen-

telt papok, Jézus követőinek, nyájának pásztorai vagyunk, szeretet nélkül igazán semmi vagyunk.

A felszentelt pap a szeretet felkent apostola.

Végünk van, ha a szeretet vonaláról letérünk, mert ezzel letérünk a szeretet Istenének parancsáról. Megvallom, csak magamban keresem a hibás okot, de sokáig nem értettem a szeretet végtelenül fontos, mindenekfelett álló isteni parancsát. Vigasztalására mondom ezt azoknak a keveseknek, akik *talán* szintén így voltak. Pedig hallottam róla eleget, beszéltem is róla eleget — és mégis sajnálatosan eltekintettem szent vallásunk mestergerendája felett. Legalább is nem érteltem úgy, nem tettem annyira centrális jellegűvé, amint azt kellett volna, amint az Jézus tanításából logikusan következik is. Hisz amint Jézus messiási küldetése az Atya végtelen szeretetéből fakadt, éppúgy forrászik a mi küldetésünk Jézus túlradó, határtalan szeretetéből. Ha van egyáltalán hivatás, mely merő szeretetből fakad és minden ízében színszeretet, úgy a papi hivatás az. Az ordináció közvetítette ezt a nagy-nagy szeretetet. Ezért van az, hogy csak az a pap tud igazán *pap* lenni, sacer-dos, szent ajándék, aki egészen e szeretetben, e szeretetből, e szeretettel él. Nagyt alkotni csak szeretettel lehet. Emberekkel bánni csak szeretettel lehet. Megbocsátani, túrni, elnézni, sértéseket simogatással, csapásokat cirógatással, gúnyt, megvetést, gyalázatot mosollyal viszonzni csak szeretettel lehet. Szóval ember lenni — csak szeretettel lehet. Több ember, kivált *pap* lenni méginkább csak szeretettel lehet.

Amilyen könnyű ezt első pillanatra megérteni, éppoly nehéz megvalósítani. Szép. Azért is, mert nehéz.

Mi papok az ordinációban nem büntető hatalom gyakorlását kaptuk, nem ostort és kancsukat nyomtak kezünkbe, hogy azzal verjük végig az embereket, nem, hanem a Jó Pásztor irgalmas szeretetének továbbfolytatására nyertünk felhatalmazást.

Égész életünk tengelye a szüntelen megbocsátás, ez pedig nem más, mint szeretet. Már nem mondlak titeket szolgálóknak, hanem inkább barátainknak... hallottuk az ordináló püspök ajkáról a szavakat, ezt pedig csak szeretetből lehet mondani. S ne felejtjük, éppen, mikor a püspök ebbe a fentidézett antifonába kezd — következik a bűnbocsátó hatalom átadása. Ennek lényege megint csak a szeretet. Mivel pedig épp ezzel veszik az ordináltak a teljes papi hatalmat, megint csak a szeretettel találkozunk.

Helyesen mondotta egy pap: Ha igaz, hogy mi a szeretet Istenének papjai vagyunk, s mi nem tehetünk semmit, csak szeretetből és szeretetben, velünk is csak szeretettel lehet bánni. Az ordinációban lettünk a szeretet Istenének papjai. Következik tehát, hogy életünk, hivatásunk lényege: a szeretet.

Egy pap elkallódhatik, igen lecsúszhatik arról a piedesztálról, ahová az ordinációban Isten kegyelme állította, megfélelmezhetik sajnálatosan önmagáról, hivatásáról, nagy méltóságáról — de soha sem lesz egészen mindenestül az ördögé. Lélektanilag lehetetlen. Nemcsak regények, novellák és alkalmi tárcák vagy színdarabok tárgya lehet a kőszívű háziúr, akinek bordája alatt levő kis húsdarab karácsonyeste megmozdul, zsugori agglegény, aki egy ártatlan gyermek vergődésén megindul és könnyezik... A papi élet egyszerűbb

tárgyakat produkál és igazibb érzelmeket emocionál még lesüllyedésében is. A teljes szakítás folyamatának befejezése, a lesüllyedés mély pontja és befejezése a mi szemünkben: az aposztázia. Soha nem olvastam megrendítőbb sorokat és szívettépőbb kijelentéseket, mint egy aposztata rendtársam tollából. Nem átok volt ez, nem keserű kifakadás és felpanaszlás, hanem a szeretet viszonzni nem tudásának tébolya. Az ordináció Nessus-ing; a szeretet szentsége a lélek gehennája...

Hivatott írók és avatott tollak rajzolták meg már e kiadványszerozat hasábjain is az aposztata lélektanát. Bárhogy boncoljuk és bármily élesen analizáljuk is, a szeretet ágyazása nélkül medertelen és érthetetlen az egész folyamat. Mert az egész ordináció és vele a papi küldetés a szeretet tartópillérén nyugszik. Legtöbbször lassú folyamat az aposztázia, lassú eltávolodás a szeretet lángoló tűzhelyétől. S amint nem tud valaki úgy eltávozni a tűzhelytől, hogy bizonyos fokú meleget ne vinne magával, rejtve ne tárolna, úgy a lejtőre jutott vagy teljesen lecsúszott papi lélek is őriz magában valamit a melegből. Ezért említettem, hogy nem lehet egészen és mindenestül az ördögé. Ihletett költő kellene, aki megénekelné, mit ébreszt az aposztata lelkében a templomba hívó harangszó, mire hangolja a nyitott templomajtón kikandikáló örökmécs pislogó lángja. Ami fájdalom és keserűség tör fel lelkéből, az a szeretettel, illetve a szeretetlenséggel van kapcsolatban. Mert az ilyennek megváltozhatik és meg is változik a morálisa, de ritkán változik a dogmatikája és még ritkábban a szeretetről vallott felfogása. Amint letörölhetetlen az ordináció bélyege, úgy felejthetetlen az örök szeretet pecsétje. Van sok ezen eltévedt lelkek között, aki emberileg szólva menthetetlen, de *ha* mégis egy ponton menthető lennének, helyesebben lettek volna, ez a pont csak a szeretet. Itt különösen igaz, hogy velünk papokkal csakis a szeretet nyelven lehet beszélni. Szalézi Szent Ferenc szerint egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel. Papoknál egy kedves szóval, egy finom tónussal, néha egy meleg „fiam” szóval többet érnek el, mint a paragrafus hideg idézésével vagy a megtorlás kilátásba helyezésével.

Mert az ordinációból következik, hogy teljesen a szeretet irányvonalára lettünk beállítva, kettős vágánnyal: Isten- és emberszeretet. Amint Isten: a szeretet, úgy hivatásunk, küldetésünk: a szeretet jegyében történik, tehát Isten nevében, a Szeretet követségében.

Aki nem tud a szeretetnek krisztusi fokára felemelkedni, kár, ha mégis olyan feladat teljesítésére vállalkozik, amely szeretet nélkül egyszerűen „ipar” lesz. Ilyenek azok a paptestvérek, akik ordináltatják magukat és rájönnek, hogy tévedtek, amikor ők választották Jézust, aki pedig a szeretet Istene.

Az áldozópap szentelésénél, miként a szerpapságnál is, a püspök meg akar bizonyosodni az illetők méltó voltáról s a segédkező főesperest megkérdezi ünnepélyesen: *Scis illos dignos esse?* Tudod, hogy méltók lesznek a szeretet terhének hordására? Tudod, hogy méltók lesznek a szeretet Istene papjainak neveztetni? Tudod, hogy szeretni fogják Istent mindenkifölött, felebarátjukat pedig, mint önmagukat?

Ne lássék erőszakos beleolvasásnak mindez, de elhíhetjük, hogy

az ordinációból roppant magától értetődően következik mindez. Gondoljunk csak Jézus háromszori kérdésére ismét. Jézus nem kérdezte meg az apostol-kollégiumot, hogy méltónak tartják-e az ő helytartójául tisztelni Pétert, de igenis megkérdezte Pétert a szeretet felől. S ne felejtjük *ugyanazt* a Pétert oktatta ki már előbb a felebaráti szeretet felől, amikor a hétszeri megbocsátás számát felemelte hetvenhétszeresre, bármilyen különösnek is tűnt ez föl Péter előtt. Hiszen a szeretet törvényével Jézus világokat átalakító merész, forradalmi újítást hozott. S ebbe a merész újításba szervesen beletartozott az újszövetség áldozópapi rendje is, amelynek fundamentumát rakta le Jézus a szeretettel s az egész épülettömbnek, melynek a háromszorosan megkérdezett Péter a köszála és Ő maga a szegletköve, a szeretet a kötőanyaga.

A szeretetre, Áron püspök szavai szerint, kötelez a keresztény cím is, amelyet annyiszor használnak fel igen különböző értelmezéssel, jelszó gyanánt. Aki pedig a szeretet ellen vét, veszélyezteti a kereszténység kétezeréves munkájának egyik legnagyobb eredményét: az emberek között a testvériség gondolatát.

A szeretet Istenének papja erre a munkára *nem* vállalkozhatik. Ellentétbe kerül egész hivatásával. Torzó lesz. Átkozott, ki az Úr munkáját gonoszul végzi — nemcsak arra vonatkozik, aki hanyag az istentisztelet végzésében, gondatlan a szentségek kiszolgáltatásában, hanem aki a szeretet helyébe nem éppen szeretetlenséget, de közönyt, részvétlenséget, nemtörődömséget ültet. A szeretet nem üvegházi növény. Karöltve az igazsággal, bátor kiállásra kötelez. Ott van Péter példája. Megvallotta, hogy nagyon szereti Mesterét, könnyezve jelentette ki harmadszor, hogy: Uram, ne kínozz, Te tudod, hogy szeretlek... és jött az a bizonyos 67 június 29-e, amikor ez a megvallás, ez a szeretet: bátor kiállást követelt. Péter ráfekszik a keresztre és így bizonyítja be, hogy a szeretet nemcsak a nyelv, ajak dolga, nemcsak pillanatnyi ellágyulás munkája és eredménye egy hirtelen felángoló hevületnek, hanem tett, bátor kiállás, amilyen értelemben használja ezt a szót Erdély püspöke is ordinációs nagy beszédében.

Talán ezzel kapcsolatban van valami elfogadható, de nem kielégítő magyarázat arra nézve, hogy a *szeretet* teljes mivolta és nagysága nem világos néha előttünk, ordinált papok előtt sem. Miért? Mert csak úgy elringunk a puszta szó felett. Kimerülünk az üres szóhasználatban és sokszor ismételt szócséplésben. Andalgunk a kedves *szeretet* szótagokon. De ettől aztán kifejezhetetlen és felmérhetetlen távolságban van: a bátor kiállás.

Megdöbbenve olvassa az ember az egyháztörténelem hős papi vértanúinak eseteit.

Mindenesetre idáig eljutni csak Isten különös kegyelméből lehet és a szeretetnek ez már itt a földön többé nem fokozható mértéke. Hisz beleolvad abba, ami Pál apostol szerint: soha nem szűnik meg, hanem megmarad örökre.

Sok minden más következik az ordinációból, de amint a törvénynek teljessége a szeretet, úgy az ordinációból következett köteleességeknek, papi erényeknek teljessége is: a szeretet. E szeretet attól származik és elsősorban arra vonatkozik, *Akitől* küldettünk és másodszorban azokért van, *akikhez* küldettünk.

Sokra kötelez ez!

Aron püspök szavaival fejezzük be elmélkedésünket: „Kedves Fiaim! Két hónappal ezelőtt, amikor a szerepadságot adtam fel nektek, azt mondtam, lehet, hogy a vértanúságra avatlak fel titeket. S ezt megismétlem most is. Lehet, hogy üldöztetésekkel kell elszenvetnetek; lehet, hogy gúnyolni és sárral fognak megdobni; lehet, hogy hála és elismerés helyett hálátlanság lesz a fizetségtek. De a szent hivatalunkkal járó kötelességek teljesítésétől nem riaszthat vissza sem a börtön, sem az emberi tekintetek. Az igazság védelmében és a szeretet szolgálatában az üldöztetés, börtön nem szégyen, hanem dicsőség.

Krisztus követségében jártok; legyetek az igazság védői és a szeretet apostolai.”

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Izlés, illem, lelkiség

(Második közlemény.)

A papi izlést mindig és kizárólag a lelkiség kormányozza. A szépnek papi megítélésére és megvalósítására a képességet a lelkiség kölcsönzi, irányítja, fokozza és művészi teljesítményekre inspirálja.

A papi izlés érvényesülésének főtárgya a templom. Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum. Ps. 92. Ez a tudat hatja át a jóízlésű pap lelkületét. A papnak egyházas finom ízlése nemcsak megérzi, hogy mi domborítja ki a templom szent jellegét, hanem figyelme találékony szeretettel kiterjed a legapróbb részletekre is, hogy az Istennek háza szentséget, melegséget, bensőséget sugározzon és szépséget árásson.

A templom építésénél, megnagyobbításánál és helyreállításánál a szakember művészi ízlését a papnak egyházas ízlésével kell simítani és tökéletesebbé tenni. Dominus aedificet nobis domum. Minél mélyebb a papnak lelki élete, minél bensőségesebben tud imádkozni a felvilágosító kegyelemért, annál csodálatosabb biztossággal találja meg azokat a nüanszokat, melyek a művészi alkotást az egyházas ízlés magasabb színvonalára emelik. Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam. Ps. 126. Fokozottabb mértékben vonatkozik ez Isten házának építésére, ahol az imádságból fakadó kegyelmi erők nem nélkülözhetők.

Természetes, hogy az egyházas ízlés a szakember művészi ízlésével szemben érvényesíthető legyen, a papnak kellő tapintattal és prudentiával kell eljárnia. E nélkül csak félreértések, súrlódások, sértődések keletkeznek, minek következtében a szent ügy szenved hátrányt és kárt.

Midőn az egyházas és művészi ízlés összhangba jött, könnyű lesz a templomépítéshez és helyreállításhoz az egyházi hatóság jóváhagyását kieszközölni.

Általában kész templomot vesz át a lelkész és azt kell jóízlésé-

vel gondoznia. A pap úgy szeresse, gondolja, becézze templomát, hogy nyugodt öntudattal adhasson hálát az isteni jósnak: *Zelus domus tuae comedit mel*

A templomban a papnak mindenesetre az oltár jelentse főgondját, mely a legfőnségesebb áldozat bemutatásának közvetlen helye. Az egyházi előírásokon felül leginkább itt kell a lelkeségtől áthatott papi ízlésnek érvényesülnie.

Az oltárszekrény belsejének feltétlen tisztaság legyen első tulajdonsága és az előírások szigorú betartásával féltékeny gonddal kell távoltartani mindent, ami méltatlan lenne a szentségi Úr Jézus lakóhelyéhez.

A jóízlésű pap még az oltárszekrény kulcsát is megkülönböztetett tisztelettel kezeli és őrzi.

A jóízlés nem tűri, hogy az oltárterítő piszkos vagy rongyos legyen, ellenkezőleg, gondossága megtalálja a módját annak, hogy az oltárterítő misztikus jelentőségéhez híven állandóan patyolatfehér, tiszta és hibátlan legyen.

Nem elégséges, hogy az oltáron lévő előirt számú gyertya tiszta méhviaszból készült legyen, de a jóízlés arra is ügyel, hogy a gyertyák egyforma vastagságúak, egyforma nagyságúak és egyforma színűek legyenek. Izléstelen, mikor az oltáron rendszertelenül vékony és vastag, sárga és fehér, magas és alacsony gyertyák vannak elhelyezve. Izléstelen, ha a gyertyák körül ott dísztelenkedik vastag lerakódásban a megolvadt anyag, ahonnan az oltárra, a terítőre, vánkosokra, nem ritkán a könyvre is rácsöpög a megolvadt gyertya. A jóízlésű pap minden mise után megtisztíttatja a gyertyákat a lerakódásoktól.

Az a pap, akinek mélységes a hite, a kehely körül ragyogó tisztaságot követel meg. A kehely csészéjének, belső aranyozásának épsége nem a jóízlésnek, hanem a lelkiismereti kötelességnek körébe tartozik, de a jóízlés ezt a kötelezettséget hathatósan támogatja. A *corporale*, a palla, a *purificatorium* tisztasága a legszegényebb templomban is megoldható. A jóízlésű pap meg is fogja ezt biztosan oldani. Mert ha a pap úri vendéget lát asztalánál, szorgoskodni fog, hogy asztala az úri vendéghez méltóan legyen ékesítve. Ha tehát az urak Ura és a királyok Királya jelenik meg az oltár asztalánál, akkor a hitből élő pap a külsőségekben is a legszebbet fogja nyújtani. Amint a hit sekélyebbé válik, amint a lelkeség gyöngül, oly mértékben vész a jóízlés és oly mértékben gyűrődik össze az oltár dísz.

Izléstelenségre vall, ha az áldozatra szánt bor és víz szurtos ampolnában áll a még szurtosabb tálcán. Még az izléstelen pap sem tűrné meg a saját asztalánál az ilyen, napok óta meg nem mosott poharat vagy tálcát. Annál kevésbé tűrheti ezt meg az Úr asztalánál. A jóízlés ez ellen élesen fog tiltakozni.

Lélekemelő az oltárnak virágokkal való felékesítése. Itt is nagy szerepe jut a jóízlés érvényesülésének. Papír- és selyemvirágok alkalmazásáról szó se essék. Ezek a művirágok utánzatok és hamisítványok, nem méltóak az örök igazságokat hirdető templom és oltár díszítéséhez. Nemes rózsák és mezei virágok összevisszasága, együttes alkalmazása sem szép, míg külön-külön mindkettő tetszetős dísz adhat az oltárnak. Izléstelen, ha sokszínű virágot vaskos csokrokban

helyeztük az oltárra. Mennyivel ízlésesebb oltárdísz, ha ugyanazonfajtájú egyszínű virágot egészen laza csokrokban alkalmazunk. Halványrózsaszínű virág közt ugyanazonfajtájú néhány szál fehér virág jó hatást kelt. Például halvány rózsaszínű őszirózsa közt néhány szál hófehér őszirózsa igen előkelő és finom benyomást kelt. Ugyanígy egészen halványsárga dália közt elhelyezett néhány szál fehér dália igen ízléses dísz.

Az oltárdísz alkalmazkodjék az ünnep jelentőségéhez. Például pünkösdkor leginkább megfelel a tűzpiros pünkösdi rózsza vagy piros szegfű. Első áldozáskor alkalomszerű, ha fehér virágok borítják az oltárt és jelképezik a fehér lelkeket, kik az Úr Jézus dízére akarnak válni. Rosszul hat a cserepes virágok között a vágott virágok felhalmozása. Húsvétkor nagyon szép a fehér és halvány lila hortensia cserepekben, de akkor más virág már ne legyen az oltáron, mert az a díszítés rovására volna.

A szentek szobrai mellett is akkor ízléses a virágdísz, ha az lehetőleg egyszerű üvegvázában lazán elhelyezett néhány szál virágból áll. A virág legyen mindig friss és üde. Fonnyadt virágot nem tűr meg a jóízlés, mert az könnyen a fonnyadó lelkeségnek lesz a kifejezője. Mindez folytonos figyelmet, mindennapi munkát igényel, amint a szentségi Úr Jézus iránt a szeretetünket is mindennap külön kell felélesztenünk és ébren tartanunk.

E cél elérésére nagyon alkalmas, ha a községben 10—12 ügyes és minden tekintetben kifogástalan leányt a szülők hozzájárulásával kiválasztunk, akiket világoskék szalagon éremmel tüntetünk ki megkülönböztetésül. Ezek az oltár előtt az első sorban állanak, havonkint gyónnak és áldoznak, akiknek joguk kellő vezetés és útmutatás mellett az oltároknak és szobroknak díszítése és a templomnak rendben tartása.

Ezek a „tiszti” leányok körmeneteken fehér ruhában és fátyollal a szertartást végző pap előtt mennek, vállaikon viszik a feldíszített Mária-szobrot, viszik a könnyű, külön e célra beszerzett templomi lobogót. Az ilyen kis jogok buzdításul szolgálnak az elvállalt kötelezettségek hűséges teljesítésére.

A templomi zászlók, a körmeneti és temetési fészületek beszerzésénél és használatánál is a papi ízlésnek kell érvényesülnie. Rongyos, színehagyott, ütött-kopott lobogók és éktelen fészületek sötét formában mutatják a papi lelkeségnek hanyatlását.

A jóízlésnek kell megnyilatkoznia a keresztkút és a keresztség szentségének kiszolgáltatásánál használt szent olajok és edények körül is. A jóízlés gondoskodik, hogy a keresztkút mindig tiszta legyen, még tisztábbak legyenek a szent olajok edényei és egészen kifogástalan legyen a keresztelő kancsó. A jóízlés gondoskodik, hogy az elhasznált vattacsomók azonnal elégtessenek, nehogy halomra gyűlve megpenészedjenek és megavasodva undort keltsenek. Megint csak a lelkeség az, mely a jóízlést felfokozza és minden ízléstelenséget azonnal eltávolít és megszüntet.

A jóízlés gondoskodik, hogy a pókhálóktól megőrzött gyóntatószékek ne legyenek kintő kamrák sem a gyónók, sem a gyóntatók számára. A térdeplőket csekély költséggel át lehet alakíttatni, úgyhogy a gyónó kényelmesen térdelhessen és rendes testtartásban vé-

gezhesse el a gyónását és hallgathassa meg az intelmet és a feladott elégtételt. A gyóntató részére is kis hozzáértéssel és nem több fáradtsággal úgy lehet módosítani az ülőhelyet és kartámlát, hogy azok az anatómia követelményeinek megfeleljenek. A jóízlés buzdítani fogja a lelkészt, hogy lehetőleg zárt gyóntatószékeket szerezzen be. De ha ez anyagi okokból vagy a helyszűke miatt nem volna keresztülvihető, mindenestre gondoskodni fog, hogy a gyónó megfelelő szőnyeg ügyes alkalmazásával a hívek szemei elől el legyen takarva. Fontos, hogy a híveket leszoktassuk a gyóntatószékek körül való tömörülésről, miáltal elkerülhetővé lesz a gyónás profanizálása.

A jóízlés figyelmét a templomi padok szerkezete sem kerüli el. Néhol a padok oly szélesek, hogy vagy nem lehet bennük letérdelni, vagy ha letérdel bennük a hívő, oly formátlan testtartást ölt magára, hogy határozottan nevetségessé válna, ha nem volna annyira bántó, tiszteletlen és méltatlan a szent helyhez. Másutt pedig oly szűkek a padok, hogy csak lélektetviszafafojtva lehet azokba magunkat belegyömöszölni. Ezeket az abnormitásokat alkalmilag nem nagy költséggel ki lehet és ki kell küszöbölni.

A templom villanyvilágítása is megköveteli a jóízlést. A zsinati határozatok adnak ugyan e téren általános irányításokat, de a megvalósítás ugyancsak igénybe veszi a papnak jóízlését. Célszerű, ha a fényforrás a falba süllyeszthető, ami lényegesen hozzájárul a templom misztikus megvilágításához. A lámpák bizonyos és jól átgondolt rendszer szerint legyenek elhelyezve. Ne tőrjünk meg mindenféle formájú lámpákat a templomban, hanem legyenek mind egyöntetű formájúak. A templom megvilágításánál gondosan kerülni kell a színpadi hatásokat, melyek nem egyeztethetők össze a templom szent és komoly jellegével.

A szent szobrok és képek legyenek áhítatot keltő, művészi alkotások. Ezeknek elhelyezésénél a jóízlés hiánya oly hibákat követhet el, melyek teljesen leronthatják a templomlátogatók áhítatát és a szenthely iránt tanúsítandó tiszteletet.

A templom bejáratainál elhelyezett szenteltvíztartók tisztaságáról a zsinati határozatok hiába adnak kimerítő utasításokat, ha a jóízlés hiánya miatt a pap nem valósítja meg tökéletesen az előírásokat.

A papnak liturgikus éneke pontosan szabályozva van, mégis a lelkiség hiányából eredő izléstelenség e téren is oly eltévelyedéseket eredményezhet, melyek a hívek egyházas érzését és áhítatos hangulatát mélyen sérthetik. Ugyanez vonatkozik a papnak nyilvános hangos imádkozására is. A jóízlésű pap imájából kisugárzik a lelkiség, mely átárad a hívekre is: *Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in aeternum. Ps. 44.* A hangos imádkozásból ki kell rekeszteni azt a modorosságot, mely főképen a végső szótagok feltűnő elnyújtása által bántó ízetlenséggé fajul. A jóízlésű pap imádkozásában gondosan kerül mindent, ami kiölheti a lelket az imából és azt gépies, bensőség nélküli mormolássá vagy hadarássá változtathatja: *ne fiat oratio ejus in peccatum. Ps. 108.*

A jóízlésű pap nemcsak a saját liturgikus énekére és előimádkozására szentel különös figyelmet, hanem ugyanolyan figyelemmel kíséri a hívek templomi énekét és közös imádságát is. Izléstelen, ha a kántorral csak egy-két hívő kornyikál, mert ez zavarólag hat a

többi jelenlevő áhítatára. A jóízlésű pap ezt szigorúan megtiltja. Ha kevés hívő van jelen, akkor énekeljen a kántor egyedül. Annál buzgóbban fáradozik a jóízlésű pap, hogy a hívek összességének éneke szép, előírásos, minden cikornyázástól mentes legyen. E célból gyakran tartat a templomban énekpróbát, — legalkalmasabb litánia után — hogy a hívek az énekeket jól begyakorolják. Célszerű, ha a Szent vagy Uram-ból az énekek számai mindenki által jól látható helyen a templomban ki vannak függesztve, hogy a hívek már az isteni tisztelet megkezdése előtt tisztában legyenek azzal, mely énekeket fogják énekelni. Ha van egy rendes templomi dalárda, akkor az éneklés szépsége biztosítva van.

A hívek közös imádsága egyöntetű, szép és áhítatos lesz, ha az iskolásgyermeket ezekre a közös imádságokra jól betanítjuk. Ilyen közös imák: a templomba érkezéskor és távozáskor a szentségi Úr Jézust üdvözlő fohász, a szentbeszéd után az isteni erények felindítása, a közgyónás, a lelki áldozás, a szentáldozás előtt és után mondandó imák stb. A gyermekektől a hívek is megtanulják a vesszők és pontok betartásával a helyesen hangsúlyozott közös imádságokat, melyek Isten és emberek előtt a papnak jóízlését fogják dicsérni.

Mennyi félszepséget, mennyi ártalmas megbotránkozást, eltévelyedést küszöbölhet ki a lelki életet élő papnak finomult ízlése! Mert a lelki életet élő pap valóságosan és praktikusán is a hitből él. Tudja, hogy az Isten házában minden Isten dicsőségét szolgálja. Azért féltő gonddal kerül és távolít el mindent, ami nem alkalmas arra, hogy Isten dicsőségét szolgálja. De pozitíve is a szeretet találékonyságával iparkodik mindent széppé tenni, mert csak a szép szolgálhatja méltóan az Isten dicsőségét. Isten maga a szépség és tökéletesség. Ezt a szépséget és tökéletességet közelíti meg a papi lelkiség, mikor még a legcsekélyebb részletekben is a jóízlést iparkodik megvalósítani, hogy nyugodt öntudattal imádkozhassa: *Domine, dilexi decorem domus tuae et locum habitationis gloriae tuae. Ps. 25.*

A jóízlésű pap a templom környékére is nagy gondot fordít. Hacsak lehetséges és amint lehetséges, a hívekkel körülkerített a templomot és szép kertté varázsolja a templom környékét. Aki a templom kertjébe lép, máris megihletti a szent áhítat, mellyel az Isten házához közelednie kell. A templomkertet nem szükséges művészi parkká alakítani, mert azt állandóan jókarban tartani alig lehetséges és felette költséges is. Hanem ügyesen, ízléses rendben olyan virágokkal ültetteti be, hogy kora tavasztól késő őszig állandóan virágos legyen a templomkert. Általában úgy kell a templomkertet berendezni, hogy kellő felügyelet mellett az iskolásgyermek is gondozhassák. Ennek az eljárásnak ízlésfejlesztő s nevelő hatásáról sokat lehetne mondani. Ha a gyermek öntudatára jut annak, hogy a virág az Istennek gyönyörű gondolata, Isten kezének művészi remeklése, megszereti a virágot, melyet ő ültethet, öntözhet és az oltár számára nevelhet, ez a tudat szívét, lelkét nemes indulatokkal telíti. Nem egy helyen a szép templomkert a falubeliekkel is megkedveltette a virágok ápolását és a templomkerthez hasonlóan a házak előtt is elszaporodtak az ízléses kertcskék. Míg azelőtt a házak környékén elvéve található virágokat kegyetlen kézzel letépték, ellopták, most díszlenek a kertcskék a nélkül, hogy durva kézzel azt bárki is bántani

megkísérelné. A templomkertben a virágágyak közt a bejárat felé célszerű betonutakat alkalmazni, hogy így a templomot a sártól és portól meg lehessen kímélni és maga a templomkert is komolyabb és tökéletesebb formát nyerjen.

Mindez sok oktatást és kitartó munkát igényel. A pap mindezt egyedül el nem végezheti, bármennyire hevül is a szépért és Isten dicsőségéért. Értelmes, hűséges segítő társakra van szüksége. Boldog lehet az a pap, aki ilyen segítőtársakra talál. Szerencsétlen az a pap, aki nem szorul segítőtársakra, mert nincs gondolat, nincs terv, aminek megvalósításához segítő kézre volna szüksége.

Igaza van annak aki azt állítja, hogy a papi ízlés következetes érvényesítése nagy anyagi áldozatokat követel. De viszont igaz az is, hogy a híveknek finom érzékük van és hamarosan felismerik a papnak nemes szándékát, mellyel önzetlenül kívánja szolgálni Isten dicsőségét s azért erejükön felül is készséggel sietnek a papnak segítségére. Non mihi, non mihi, sed nomini tuo da gloriam, mikor példaképpen felhozom, hogy templomunk környékének talaja elképesztően hepe-hupás volt és a csordára járó tehének a templomajtón bögtek be: egyszeri felszólításra a hívek háromezer szekér földet hordtak össze mérnök által készített terv szerint a talaj kiegyenlítésére és egy délután nyolcvanötezer cseh koronát adtak össze, mit rövidesen 150.000 koronára egészítettek ki,* hogy a templomot és annak környezetét méltóvá tegyük ad locum habitationis gloriae Dei.

Lehet, hogy esetleg akadhat valaki, aki megmosolyogja ezeket az irányításokat azzal az ismert kézlegyintéssel: Könnyű az íróasztal mellől mindezeket leírni és javasolni, de lehetetlen azt végrehajtani! Feleletül csak azt mondom, hogy egyetlen mondatot le nem írtam, amit magam meg nem valósítottam és végre nem hajtottam, mert ennek ellenkezője oly szépséghiba és oly ízléstelenség volna, ami ellen a harcot tulajdonképpen vállaltam.

Szabad még valamit lelkipásztori gyakorlatomról írni? Teljes sikerrel követem azt a gyakorlatot, hogy azokat az istentiszteleti cselekményeket, melyekben a hívek is részt vesznek, mindenekelőtt alaposan megmagyarázom. A hívek így tiszta képet nyernek a cselekmény lényegéről és belső tartalmáról. Ilyen cselekmények: a bérmlás, a szentáldozás, házasságkötés, úrnapi körmenet, búzaszentelő, keresztjáró napok, keresztút, gyertyaszentelés, Balázs-áldás, hamvazószerdai hamvazás, a szenvedés éjjele, szentsírlátogatás, novemberi temetőlátogatás, szentségimádás. Elvem a feltétlen rend, mert a rendben nyilatkozik meg a Szentlélek ereje. Nem üres formalizmusért dolgozom. Mindenbe lelket akarok önteni. Ma már annyira haladtunk, hogy csak az emlékezetükbe kell idéznem a tanultakat az egyes adott alkalmakkor. A rendben megnyilatkozó szépséget is megkedveltettem híveimmel! A hívekben a jóakarát általában megvan, csak a megfelelő érzék hiányzik. Például az úrnapi körmeneten négy oltárt állítanak fel. Mindenegyes oltár felállítását egyes családok sajátították ki maguknak. Mikor idejöttem, mindegyik oltár egy szoborgyűjtemény volt. 10—20 Mária-szobor, kisebb, nagyobb, ugyanannyi Jézus-szobor, képek garmadával, mindenféle búcsújárás emlékek, különböző gyertya-

* Pár évtizeddel ezelőtt Tardoskedden. (Szerk.)

tartókon különböző gyertyák, papír és selyemvirágok! Szörnyű volt a jóakaratra ez az összevisszaság! Ma az oltárok már a legfinomabb ízlést is kielégíthetik. Nem volt szabad az emberek érzékenységét megbántani. Az egyik oltár díszítését az illető családdal karöltve a nővérem vállalta. Az embereknek ez az oltár nagyon tetszett. Kezdték utánozni és mindig jobban megközelíteni. Ma már kifejlődött a szép érzékük — mert Istent jobban lehet tisztelni összhanggal, renddel, mint összevisszasággal. Az oltárokon csak egy nagy kép, egyforma tartókban egyforma gyertyák, csak apró fehér rózsák, vagy csak apró rózsaszínű rózsák, vagy csak liliumok, vagy csak búzavirág, vagy csak margaréták, vagy csak jázmin az időszaknak megfelelően ízléses elrendezésben.

A szentáldozásnál a tolokodás feltétlenül rontja az áhítatot. Ezt a rendetlenséget a lelkipásztornak nem szabad túrnie. Nálam, ha az áldozáshoz csenget a ministráns, a hívek a középben kettéválnak, hogy az áldozóknak utat engedjenek. Mikor az áldoztató rácsnál a hívek elhelyezkedtek, az összes hívek hangosan elmondják a közgyónást, — egyszerre, tagoltan — úgyszintén közösen mondják az Uram, nem vagyok méltó! fohászokodást. A ministráns kesztyűt húz, úgy tartja az áldoztató tálcát. Mikor az áldoztatással a középbe érek, fejhajtással jelt adok, az áldozók egyszerre felkelnek, térdet hajtanak, eltávoloznak és helyükbe jönnek az újabb áldozók. Mikor a másik félsorral végeztem, a középbe megyek, ismét fejhajtással jelt adok, felkelnek, térdet hajtanak, távoznak és helyükbe jönnek az újak, de úgy, hogy az első a rács végére megy és úgy fejlődnek fel. Így az áldoztatás minden zökkenő nélkül történik, senki nem zavarja a másikat. Ez oly egyszerű és mégis olyan fontos dolog, hogy erre igazán nagy gondot kellene fordítani. A hívek nehezen tanulják meg ezt a rendet, de ha egyszer megtanulták, akkor következetesen kitartanak mellette és sokra értékelik.

Az első szentáldozás kimondhatatlan sok aprólékos munkát igényel. Már az év elejétől gyakoroljuk. Mindenkinek megvan a maga helye, párja, megtanulják, hogyan kell a templomba bejönni és a helyükre fölfeljönni, megtanulják az összes áldozási imákat, amelyeket közösen mondanak, az énekeket, amelyeket csak ők énekelnek tiszta, szép, csengő hangon, — a szülők, keresztszülők és a hívek könynyeitől kísérve — megtanulják, hogy egyszerre feleljenek a keresztségi fogadás megújításánál, megtanulják, hogyan kell a kezet az imádságnál összetenni, térdet hajtani, áldozás után eltávolozni és újabb helyüket elfoglalni. Ezt mind annyira megtanulják, hogy áldozás alkalmával csak a lelkükkel foglalkoznak, mert a külső cselekmények már egészen a vérükké váltak. Nem kell dirigens, nem áll közöttük tanító, mindent maguktól végeznek, legfeljebb a tekintetemmél és a kisujjammal dirigálok őket. A sok munkának megvan az eredménye, mert minden első szentáldozás valóságos lelki élmény a felnőtteknek, de maguknak az áldozóknak is. Ezt persze nem lehet az első áldozás előtt két héttel megtanítani. Ez egy egész évi odaadó munkát igényel. Megéri!

Hasonlóan fáradságos, de eredményes munka a szentgyónás külső formáinak kellő betanítása. Forma dat esse rei! Ha a külső forma rendezett, akkor lehet a lelkiségre igazán hatni és azt kellően

fejleszteni. A házasságkötés előtt a jegyesek oktatásánál egy vagy több órát a szertartás megmagyarázására fordítok. Mindenki tisztában van vele, mit miért tesz. A házasságkötési szertartás oly fegyelmezett, szép rendben folyik le, hogy idegenek mindig elragadtatással beszélnek arról, hogy milyen szívreható itt a házasságkötés. Természetesen az itteni hívek már megszokták ezt a rendet és nem is tudják elképzelni, hogy az másként is lehetne.

Főcéloom, mindenbe minél több és minél öntudatosabb lelket önteni! E célnak megvalósulása lelkipásztori életemnek legnagyobb öröme és elégtétele!

Ez a lelkiség a körmeneteken is megnyilatkozik. Van három rendezőm hosszú, hosszú évek óta! Megtanítottam őket, hogy a rendezésnél lehetőleg egy szót se szóljanak, főképp nem hangos szót! A híveket feltétlen engedelmisségre hívtam fel! Meg is teszik! A rendezők csak kézmozdulatokkal dirigálnak!

A rend páratlan!

Ezt nem én mondom, hanem nagyon sokan mondták már, akik a körmeneteinket látták vagy azokon résztvettek.

Tudom, hogy ezek kis dolgok, de állítom, hogy a lelkipásztori tevékenységnek ezek fontos pillérei, melyek nyomán a lelkiség kialakul.

Haliczky Z. Béla

Nagy vállalkozók az Áldozat körül*

(Egy pápai megnyilatkozás részletezése.)

Mindannyian érezzük, hogy a nagy szavak alkonyát éljük, és ebben az érzésben már egy kis remény is bújkál. Nemcsak a könyveknek van története, hanem a szavaknak is. Habent sua fata et verbal! A *pánlirizmus* először elszakította az ígét a tartalomtól. A szép szó kellett. Egy múltó, meleg hangulat kellett csupán. A nagy ígék előtt még egyideig tiszteletből elnyomtuk előlopakodó ásitásunkat, később már ezt se tettük. Tüntetően és türelmetlenül továbbforgattuk a készüléket. Könnyű muzsikát kerestünk. Mikor azonban a lélek a szavak mögött már csak a muzsikára vágyott, lesiklott a valóságok világáról s a vágyálmok ködlovagja lett. Csak erre várt a kísértő, s új jelmezben mint *pánpropagandizmus* lépett a színre, hogy újra visszacsempéssze a nagy szavak divatját. Most már a szó nemcsak szép, hanem nagy is lett — csupán az igazság tűnt el végleg mögötte. Csupán az igazság!

A keresztény igazságokon nevelődött lélek már évek óta vég-sőkig feszült idegekkel figyelte ezt a hajmeresztő egyensúlyozást. Gigászi sakkhúzások, elhatározások, gondolatmenetek és okorok épülnek egymás fölé. Valamennyi mögött a nagy szavak, de a nagy szavak mögött hiányzik a garantáló igazság. *Valóban eljutottunk a megtestesült Ige végső megtagadásához, sőt meggyalázásához.* Hiszen az Ige egész valója szerint nem más, mint az Igazság örök és maradéktalan tükrözése, megtestesülése pedig ennek az Igazságnak befolytatása az időbe és lefordítása a teremtmény nyelvére. *Fülöp, aki hall engem, az hallja az Atyát!* — így is mondhatta volna az Úr Krisztus. Majd hozzáfűzte: *Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket . . . Elmenvén tehát tanítsatok!* Azóta minden emberi ige nem lehet más, mint a megtestesült Ige egy kis képmása, a nagy szavak pedig nagy tanúságtevések az örök Igazság mellett. Krisztussal szemben azonban ott áll a *Propaganda*. Millió mikrofonból árad a hangja és minden hang mögött az egyetlen Hang: *Amint engem küldött a hazugság atyja, úgy küldelek én is titeket . . . Elmenvén tehát tanítsatok!* Minden kimondott szava egy-egy képmás a megtestesült Hazugságról, a nagy szavak pedig nagy tanúságtevések a hazugság atyja mellett. Mind gyakrabban halljuk: itt a Krisztus, vagy: ott a Krisztus! Ne higgyétek, mert sem itt, sem ott nincs a Krisztus.

Ó, szennyezett szavak tengerében fuldokolva milyen jó ma ka-

* E cikknek 1944 karácsonyán kellett volna megjelennie. A közbejött események miatt most közöljük. A címet a szerkesztő adta. (Szerk.)

tolikusnak lenni. Milyen jó tudni, hogy Krisztus ma is szól Péter szája által: *Aki engem hallgat, az hallja az Atyát!* Talán éppen a lerongyolódott szavak szörnyű inflációjának köszönhetjük, hogy mind nagyobb tisztelet kíséri a pápai megnyilatkozásokat az Egyházon kívül is, mindenütt, ahol a lelkek szomjasak az igazságra. Ebben van reménységünk, mert ahol eláradt a hazugság, ott kezd túláradni, túlharsogni az Igazság. Most, hogy a világ végső vesztébe kezd szaladni, lassan földereng a lelkekben, hogy bűvös szavak áldozatai lettek. Most kezdik belátni, az Ige megtestesült és közöttünk lakozik, de mi nem hallgattunk reá. Péter szava sokszor pusztában kiáltó szó maradt, de lelkiismerete nyugodt, mert elmondhatja: *En tanúságot tettem az Igazságról.*

Ó, szennyezett szavak tengerében fuldokolva milyen jó, hogy ma is lehet epifániát ünnepelni, lehet találkozni az igazsággal! Ezért ünnep a katolikus világon belül minden pápai megnyilatkozás, melyet terjeszteni és kommentálni kell! És mert ünnep, ezért évfordulóin jubilálni kell. Ezek a gondolatok csúsznak tollam alá most, mikor egy ilyen pápai tanítás huszadik évfordulójáról emlékezem. Bevallom, csendes borongás kíséri ünneplésemet. Azt is megmondom, miért. E pápai megnyilatkozás igazságai azóta az Egyház közkincsévé váltak, kézikönyvekben utalnak rá, tudományos értekezésekben minduntalan találkozom velük. Csupán Magyarországon nincs visszhangja. Mikor megjelent, akkor sem ismertette egyetlen magyar folyóirat még „innen-onnan” rovatában sem, tízéves fordulója mellett is észrevétlenül haladtunk el. *A magyar katolikus lélek ezt a hullámhosszat még nem fogta, valószínűleg, mert nincs ráhangolva erre az igazságra.*

XI. Pius pápa 1924 július 12-én bocsátotta ki *Umbratilem* c. apostoli konstitúcióját. A karthauziak szabványait hagyta jóvá, s ezt az alkalmat használta föl, hogy leszögezze az Egyház álláspontját és egyetemes érvényű tanítást adjon a szemlélődő életről. Amikor a világ először hallotta e szavakat, mind nagyobb és nagyobb csodálkozással tekintett a Szentatyára. Mert ezeket a szavakat éppen nem várta az ő ajkáról. Hosszú tudományos multjáról mindenki tudott. Innét lépett a diplomácia útjára, s később méltán ünnepelehték benne a konkordátumok és szerződések pápáját. De ő volt a Katolikus Akció pápája is, és mindenekelőtt a nagy missziós pápa. E megnyilatkozásában pedig egészen új oldalról mutatkozik meg nagysága. *Hirdeti, hogy az imádság döntőbb, mint a propaganda. Félreérthetetlenül leszögezi, hogy a szó csak vele egybevágó életből fakadhat, s minden szervezkedésnek végső fokon az áldozat alapjára kell támaszkodnia. Kell a politikum, de még jobban kell a kegyelem. Szükséges az actio catholica, de nem nélkülözhető a passio catholica sem!* Tanítását azzal kezdi, hogy az egész Egyház figyelmét ráirányítja a szemlélődő szerzetesekre:

Távol a világ zajától és hazugságaitól, elrejtözve és az ismeretlenség árnyékában meghúzódva élnek emberek, és intézményesen arra törekszenek, hogy ne csak az isteni titkokat és örök igazságokat szemléljék, hogy ne csupán Isten országának virágzásáért és folytonos terjedéséért küldjék szakadatlan és forró imáikat az égbe, hanem hogy az előirt vagy önként magukra vál-

lalt vezeklésekkel, nem is annyira a maguk, mint inkább mások bűneit lemassák. Ezért joggal kell állítanunk, hogy a bethániai Máriával együtt a legjobb részt választották. Ismerje meg tehát az egész világ és karolja föl, mert — Isten hívását föltételezve — nincs ennél tökéletesebb életforma és életszabály.

Aki e kérdés történelmi távlatával rendelkezik, az rögtön látja, hogy e pápai megnyilatkozás hosszú vitát vitt nyugvópontra és évszázadok érlelő munkájára tette rá tekintélyi szavával a koronát. Amikor ugyanis a szemlélődő életforma megszületett és Egyiptom pusztái, Szíria elrejtett barlangjai megteltek Istenben eltemetkezett lelkekkel, senki sem vetette föl a kérdést: helyes-e ez az életmód? Nem jutott senkinek eszébe arról vitatkozni, melyik a tökéletesebb: a közösség keretein belül törekedni az életszentségre vagy pedig a világot elhagyva egyedül Istennek élni?

A kultúrtörténelem lenyűgözve áll a páratlan tömegmozgalom előtt s a maga természetes rációival kísérletezik. Egyesek gazdasági okokra próbálják meg visszavezetni, mások az üldözésekre hivatkoznak, sőt van olyan vélemény is, mely egyszerűen idegen vallások hatását véli fölfedezni a remeteségben. Mindez persze mellébeszélés. E jelenségnek csak egy helyes magyarázata van. Mikor a lelkek itt-sak voltak még a frissen kiöntött krisztusi vértől, feledhetetlenül ott csengett fülükben a szó: „*Mindaz közületek, aki nem mond le mindenről, amije van, nem lehet az én tanítványom.*” (Lk. 14, 33.) A szeretet tüzeiben égve vetettek el vagyont, házat, mezőt, hagytak el otthon, hazát, szülőt, testvért és menekültek a pusztába, hogy ott egyedül Krisztusé lehessenek. Ennek az életformának végső gyökere az Istenétség, tehát nagy pozitívum.

Később azonban innét is, onnét is hangok emelkedtek a remeteség ellen. Kritikusai között nem kisebb nevek szerepelnek, mint egy *Nagy Szent Vazul* és *Szent Jeromos*. Szent Vazul szerint az erényt tökéletesen csak a közösségben lehet gyakorolni, igazán csak itt nyílik alkalom az engedelmesség, alázatosság és szeretet kifejtésére, a keresztény élet lényegében pedig éppen ezekben bontakozik ki. Szent Jeromos a magános élet nagy veszélyeire mutat rá. Egy harmadik, fölszínesebb, de sokkal népszerűbb fölfogás hasznossági szempontokra utal: aki a magányba vonul, az elvesz a közösség számára, élete tehát haszontalan.

E fölfogással szemben *Szent Benedek* finom tapintattal és nagy bölcseséggel jegyzi meg, hogy a remeteség csak azoknak engedhető meg, akik a közösségben már fölkészültek a magános küzdelemre, tehát ez a tökéleteseknek való életforma. *Szent Ágoston* pedig az utilista fölfogás vádját hárítja el azzal, hogy magának a remete életmódnak hasznosságára hivatkozik: „*Videntur autem nonnullis res humanas, plus quam oporteret, deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, et vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur.*” (De mor. Eccl.) E hagyomány vonalába lép *Szent Tamás* is, amikor fölveti a kérdést: melyik életforma a tökéletesebb, a közösségben élő-e, avagy a magános szemlélődő? *Habozás nélkül az utóbbit ítéli tökéletesebbnek.* Azonban 6

is leszögezi, hogy erre már csak az erényekben előrehaladott lelkek vállalkozhatnak. (II—II. q. 188. a. 8.)

Később egész érthetetlenül az ő szavai is feledésbe mentek. A pozitívizmus és fölvilágosodás levegője beszívárgott az Egyház tagjai közé. Még ők is teljes idegenséggel tekintettek a magányra. A jószándékúak sem láttak mást a szemlélődő szerzetekben, mint az Egyház első idejéből ittfelajított emléket, melyért legföljebb romantikusan hangolt szívek lelkesedhetnek, de az Egyház semmit sem veszít, ha betelik rajtuk az idő törvénye és csendesen kimúlnak. A fölszínes tudatlanság meg egyenesen támadólag lépett föl: nincs szükség az elvonultságban álmodozó és semmittevésből erényt kovácsoló lelkekre! Tessék beállni a munkába! El sem tudta képzelni, hogy más lélekkel is lehet magányba vonulni, mint finoman leplezett önzéssel vagy pedig *Eötvös* karthauzijának lelki sérülésével.

Ez a fölfogás észrevétlenül gyökeret vert az elmélet terén is. Kezdték a szerzeteket olymódon osztályozni, mintha egyik részük csak a saját üdvösségével törődne, ezek a szemlélődő rendek, a másik rész viszont az apostolkodás útján szenteli meg önmagát is. Szerencsétlen fölosztás, melynek semmi alapja sincs a klasszikus keresztény hagyományban, s amely keresztény alapelvekből le sem vezethető. *Horatius* előkelő göggyével lehet megvetni a tömeget és kultúrremeteségbe vonulni, *Montesquieuvel* lehet beburkolódnai a hűvös, tiszta magányba, ahol egyedül a gondolat világít, *Nietzsche* undorával lehet irtózni mindentől, ami nem Én, és menekülni az egyedüllét örületébe, de mindezt nem lehet Krisztus tanítványának, akinek alap-törvénye a szeretet.

Erre a pontra mutat rá e pápai tanítás, amikor föltárja a szemlélődő élet mélységesen apostoli gyökereit. Amikor egy lélek a szeretet tüzében égve elmegy a magányba, hogy Krisztussal együtt meghaljon, akkor magával Krisztus halálával lép misztikus kapcsolatba, Krisztus titokzatos halálával egyesül, ez pedig megváltói halál, mely a lelkek üdvözítését szolgálja. Amint az Úr Krisztus életében a tanító, igehirdető működés előkészíti a megváltás művét, de azt magát a halál valósítja meg, ugyanígy az Egyház életében is. Ezért nevezi a pápa a vezeklő-szemlélődő életet a legtökéletesebb életformának, melynél jobbat nem is lehetne elgondolni. „*Nulla enim alia perfectior possit conditio ac lex vivendi hominibus proponi.*” Ennek előrebocsátása után egy másik szempontra is fölhívja a figyelmet, amelyről manapság oly könnyen megfeledkezünk. Ez az Egyház szentsége.

Jézus Krisztus szeplőtelen Jegyese ugyanis a szentség dicsőségében ragyog, hogy mindenki lássa és követésére serkenjen. E dicsőséget pedig különösen azok szentsége táplálja, akik a magános életben és az elzárt falak között csendben a legszorosabbban egyesültek Istennel.

Hatoljunk be e gondolat mélységeibe.

Legközvetlenebbül az Egyház szentségére történik hivatkozás. Az Úr Krisztus földi életében lenyűgöző hatással volt az emberekre. Mindenki érezte, aki vonzókörébe sodródott, hogy nem olyan, mint a többi. Nemcsak több és jobb, hanem egészen más: nem e világból való. Szavai sem olyanok, mint az írástudóké és bölcské. Nemcsak

azért, mert világosabbak, ragyogóbbak, hanem mert egészen mások: maga az élet és igazság lüktet bennük. Amikor elment, ezt a titokzatos tulajdonságát az Egyházra hagyta örökségül. Ime, itt a magyarázata lenyűgöző hatásának: azok számára, akiknek lelkét még a bűn rozsdás retesze őrzi, a nagy jel, melynek ellene kell mondani, a keresők és jószándékúak számára azonban a nagy kinyilatkoztatás.

Az Egyház e lenyűgöző víziója az első századokban is, ma is, leginkább hívei életszentségében nyilatkozik meg. *Bennük válik a látható Egyház szentsége láthatóvá, tapinthatóvá, tapasztalattá.* Körülöttük más lesz a levegő, átalakul a környezet és megváltozik a táj is. Nincs itt a helye, hogy részletezzük e gondolatot, de joggal lehetne katolikus arcról, szent tájról és természetfölötti helyekről is beszélni. Ha valaki ebbe belép, titokzatos sugárzások metszőpontjába kerül. Ellenállhatatlan belső folyamat indul meg benne: e tér kegyelmi helyéss az ott töltött idő a kegyelem órájává válik számára. *Mármost a Szentatya szavai szerint a magányban épült monostorok ezek a helyek, csendes falaik között rejtve, de állandóan izzik az életszentség.* Aki előtt ezek a hallgató kapuk egyszer is megnyíltak, az mintegy varázsütésre lelkének minden pórusával érzékelte Krisztus szavait: *„Az én országom nem e világból való.”* Valóban itt egy másik világ levegője árad felénk. A pápa szavainak legfrappánsabb bizonyítéka, hogy a mult és jelen legnagyobb konvertitái majdnem mind a béke és imádság egy-egy ilyen szent szigetén tették meg a döntő lépést az Egyház felé. *Huysmans* lelkét az Igny-i trappista monostorban ragadja meg a kegyelem. Maga így számol be róla.

„A hajnal beszürkült az ablakok üvegén és az oszladozni kezdő homályban a többi testvér is megjelent Durtal előtt. Az égi szeretetnek ezek a sebzettjei mind égő buzgalommal imádkoztak, kivetődtek magukból, hang nélkül az oltárok előtt... És a fráterek között néhány atya, fehér kámzsájába temetkezve, kuporgott térdein és csókolta a földet. — Ó, imádkozni, imádkozni, mint ezek a barátok! — kiáltotta Durtal. — Érezte, hogy egész szerencsétlen valója megenyhül; kibomlott a szentségnek ebben a levegőjében, leroskadt a padlóra, alázatosan bocsánatot kért Krisztustól, hogy beszennyezi jelenlétével a hely tisztaságát. És imádkozott, hosszasan, végre, most először, áttörve minden burkon; oly méltatlannak, oly csúfnak ítélte magát, hogy meg sem értette, mint tűrheti meg őt az Úr, minden irgalma ellenére is, választottjainak ebben a kis csapatában; megvizsgálta magát, tisztán látott, beismerte, hogy alatta áll a fráterek legutolsójának, aki talán egy könyvet sem tudott kibetűzni, megértette, hogy az ész kultúrája semmi és hogy a lélek kultúrája minden; és lassan-lassan, a nélkül, hogy észrevette volna, amíg csupán hálaimáinak eladagolására gondolt, eltűnt a kápolnából; a barátok lelke az övét is magával ragadta, ki a világból, messze csontházától, messze testétől. Ebben a kápolnában végre megadatott neki a lendület és megengedték az eddig eltiltott szárnyalást.” (Úton.)

Ezzel azonban csak a felületet érintettük. Nem mindenki *Huysmans*, *Jörgensen*, *Van der Meer*, nem is mindenki fogékony hasonló élményekre. Az Egyház szentsége sem rejtőzik csupán magános monostorok mélyére. Ott ragyog a nagy apostolok alakján és az egyszerű lelkipásztorok halk gesztusain, ott csillog ártatlan gyermekei

töretlen szemében és egyszerű hívei kezében pergő gyöngyházsze-
meken. Forrásai is láthatók: *a szentség szentségekből, szakramentu-
mokból patakzik. A látható áramlás mögött azonban van egy láthatatlan is.* Ne tévesszük szem elől, hogy a Krisztusba való beilleszkedés az egyéni lelkiéleten túl egy tudatfölötti és személyfölötti kapcsolatot is teremt. A kegyelem által a lélek nemcsak Krisztussal, hanem minden megkeresztelt lélekkel is eleven kapcsolatba kerül. Ez teszi lehetővé a „szívcserét”, az egymásért való érdemszerzés, kegyelmi át-
helyettesítés nagy csodáját.

Ilyenkor mindig gondoljunk az élő szervezetre. Szikrázó inspirációk és nagy gondolatok hozzák mozgásba a lelket. Nyomában mindig először a szív hangolódik föl és gyorsítja meg a ritmust, aminek következtében frissen pezdülő vér ömlik szét az egész testben. Alkalmazzuk e hasonlatot Krisztus misztikus testére is. Az indítás, a nagy inspiráció a Főtől származik. Ezt a rezgést veszi át a Lélek és áradni kezd, itt is először a Szívbe s rajta keresztül az egész testet mozgásba hozza. A vérkeringés itt a kegyelmek titokzatos elágazása, a vérpályák pedig a szentségeknek felelnek meg. Tehát itt is döntő szerepe van a Szívnek, *a Szűzanyának, az Egyház láthatatlan szívének.* És most gondoljuk meg, hogy egész földi életében láthatatlan, igénytelen, rejtőzködő maradt. Kifelé csupán egy-egy halk szava, könnytől haramatos tekintete volt, *és mégis minden kegyelmek közvetítője lett.* Ezen a Szíven keresztül árad az Egyházra minden szentség.

És ezek után talán csodálkozunk, hogy minden szemlélődő szerzet a Szűzanya különleges pártfogása alá helyezkedett? Csodálkozunk azon, hogy ott fenn a megváltó szent kereszt tövében egész közel kerül egymáshoz a két Mária, a Szűzanya és a magdalai vezeklő? Csodálkozunk azon, hogy mikor mindenki megfutott, ők áztatják könnyeikkel, ők itatják föl csókjaikkal a világ váltságáért kiömlő drága vért? Ezek után csodálkozunk, hogy az Úr e drága vért a Szűzanya szívére és az érte szeretetből megtört szívek alabástromedényére bízta? Csodálkozunk és ujjongunk azon, hogy a szentség édes illata eláradt az egész Egyházban, de nem vesszük észre a megtört alabástromedényeket, mert ők a pápa szavai szerint „elzárt falak között csendben a legszorosabban egyesültek Istennel.”

Igazán e szavak fényében értjük meg teljesen XI. Pius pápa alakjának nagyságát. Őt, aki egész pápasága alatt, sőt még halálos ágyán is kihülő kezei között a legigénytelenebb és legegyszerűbb lelkipásztor, *Vianney Szent János* rózsafüzérjét szorongatta, őt, aki a legelrejtettebb és leggyermekibb szemlélődő apácát, *Lisieuxi Szent Terézt* tette meg az egyetemes missziók pártfogójává. Értjük mi igazán, mit jelent ez? Egy pápai klauzúrában élő, soha missziókban nem járt és kifelé nem apostolkodó nővért egysorba helyezett *Xavéri Szent Ferenc*! Miért? Mert aki Szent Péter székén ül, az tudja, hogy a lelkek megszenteléséhez egyformán szükséges az ige és a kegyelmi háttér.

Végezetül még egy réteget föl kell fejtenünk, ha az egész igazság birtokába akarunk jutni. Amikor az Egyház szentségéről van szó, nem szabad csupán apologetikai és kegyelemtani szempontokra gondolni. Nagyon megszoktuk már, hogy mindenben hasznossági szempontok után nyomozunk. Jelszavunk: minden az emberért! Tehát az Egyház és annak szentsége is! Pedig éppen nem ez az elsőleges szempont. Igaz

ugyan, hogy az Egyház szentsége mindig a hit és megtérés döntő motívuma lesz. Igaz, hogy az elrejtett áldozatok egyben nagy kegyelmi csatornák a misztikus test külső szervei számára. Az Egyház azonban mindenekelőtt Krisztus szeplőtelen Jegyese, tehát szentségének ragyogása is elsősorban Isten dicsőítését szolgálja. A cél a szentség, de a szentségnek már nincs újabb célja, hanem csak értelme, rációja: létezése állandó tükrözés: Sanctus! Sanctus! Sanctus!

Az Egyház egyik arcával, egész apostolkodó munkájával *a lelkek felé fordul*: hirdeti az ígét, hogy megtérjenek, megtéríti őket, hogy megszentelődjenek, megszenteli őket, hogy a szentség csúcsára eljuszanak s itt már ne csak imádságaikkal, hanem élethezességükkel énekeljék: Sanctus! Sanctus! Sanctus! Ez az Egyháznak csupán egyik főadata. Közben másik arcával állandóan *Isten felé tekint* s ajkán egy pillanatra sem szabad elhallgatnia a dicséretnek, hódolatnak. Ha egyetlen este úgy búcsúznék tőlünk a Nap, hogy nem találkozott volna Isten méltó dicséretével, másnap már nem is kelne többé föl. A Föld nem érdemelné meg többé az életet.

Ebben a vízióban kell látnunk az Egyházat. Lent a hegy lábánál lassan, bukdácsolva kapaszkodik fölfelé a nyáj. Jó pásztorok terelgetik. Bizonyára vágynak ők is a csúcok tiszta levegője után, de hivatásuk a nyájhoz kapcsolja őket. Időnkint fölkapaszkodnak a csúcra, néhány napot töltenek e szent szanatóriumban. Hajszában kifáradt lelkükre gyógyítóan borul rá a tiszta hűvösség és a mindent átjáró világosság. Aztán vissza kell térni a nyájhoz. A hegy derekán helyezkednek el az apostolok és nagy szervezők, a tömeg fölött, de nem a tömegtől távol. Nincsenek egyetlen nyájhoz sem kötve, nagy egységek gondjait hordozza válluk. Látásuk és szavuk mindenhová elér. Ők a vezérkar, a kábelek, vezetékek és utánpótlás középpontjai. Összekötők a pásztorok és hegyi erőtelepek között. Végül fönna csúcson a monostorok magányában a hazaérkezett, a kapuban álló, a kopogtató és dörömbölő lelkek már egészen Istennek élnek. Miként a Jegyes, osztatlanul a szeretetből, szeretetnek és a szeretetben élnek. És íme, mi történik? A Jegyes szava, kérése, imája a legkedvesebb, ennek lehet a legkevésbé ellenállni. Ezért itt a csúcson a leghatékonyabb az imádság.

Nem lehet tehát csodálkozni, ha a régebbi korok egyházi írói Mózes imáját hozták föl példának, amikor azt az erőt és hatékonyságot akarták szemléltetni, ami e szerzetesek imáiban rejlik... Miközben ugyanis Józsué az amalekitákkal küzdött, az alatt a hegyen Mózes imádkozott, és pedig úgy, hogy egyik kezét Áron, másikat Húr tartotta. Ez a példa világítja meg legkifejezöbben e szerzetesek imáit. Ők is egyik kezükkel az oltár legszentebb áldozatára, másikkal pedig önmegtagadási gyakorlataikra támaszkodnak.

Íme, a két ég felé tárt és soha nem lankadó kéz: *a liturgikus ima és a vezeklés, az opus operatum és opus operantis, az engesztelés és reparáció, a dicsőítés és elégtétel. Isten és ember találkozása, csókja, öleléskéülése.*

Első az Isten! Nem igaz, hogy a munka a legszebb imádság. Ilyet csak naturalista és embert imádó korok tudtak kitalálni. Legszebb ima mindig maga az imádság marad, és pedig a liturgikus imádság. A

munka elsősorban az embert szolgálja, az imádság egyedül Istenre tekint. Gondoljunk csak arra, hogy az Úr Krisztus ma már közvetlenül nem tanít, nem gyógyít és nem szenved, — de állandóan imádkozik: dicsőíti és engeszteli égi oltárán az Atyát. A liturgia semmi egyebet nem tesz, mint beiktat minket ebbe az imádkozó Krisztusba. Miként a kereszttség a lét rendjében szerves kapcsolatba hoz Krisztus létével, úgy a liturgia a tevékenység rendjében kapcsol bele Krisztus imádságába. Az Atya ilyenkor egy földi oltáron földi emberek kezében látja és földi emberek ajkán hallja szerelmes Fiát. Tegnap, ma és holnap, emberi könnyeken keresztül, emberi sóhajokban és ember-szívek ritmusában találkozik a megtestesült Ige megváltó szeretetével. Az éjjel és nappal minden órájában valahol a földön, valamelyik oltár körül emberi szavakon át, emberi szívek melegéből megcsendül az imádkozó Krisztus hangja.

Hát hogyan volna ennek az imádságnak végtelen értéke! Mármost gondoljunk arra, hogy a szemlélődő szerzetesek egész életét, napirendjét és minden munkáját a liturgikus imádság szabályozza. Ebben, ezzel és ebből élnek. Föloldódnak és elmerülnek a nagy officiumban, az Egyház imádságában, szinte azonosulnak az Egyházzal. A nap minden szakaszában megszólal a harang és a harang szavában az Egyház hívja őket: „Járuljunk bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk, és kegyelmet találjunk alkalmas időben való segítségére.” (Zs. 4, 16.) Ez az igazi örökimádás, ahol maga Krisztus a nagy és nyilvános adorátor. Ez folytonos őrszolgálat, ahol maga Krisztus virraszt zsolozsmázó szerzetesei által a hívek álma fölött. Szent Ágoston szavai szerint „*quantum quisque amat Ecclesiam Christi, tantum habet Spiritum Sanctum*”. (In Joan. 32, 8.) Aki ennyire egyesült az imádkozó Egyházzal, az ugyanilyen fokban válik a Szentlélek küldésének és kiárasztásának is eszközévé.

Tehát minden Istenhez menés szükségképpen az emberek szolgálataánál végződik. Mikor ott fönn a tiszta ormokon egy pillanatra elhallgat az Isten dicsérete, a völgyből egyszerre démoni muzsika foszlányait sodorja föl a szél. Ah, milyen kép fogadja a szemlélődés felhőjéből kilépő Mózes! Ezt igazán csak Gounod-e Faustjának muzsikájával lehet érzékeltetni. Elhangzott Valentin ezüstös, tiszta áriája, melyben kis hűgát Istennek ajánlja, míg ő a harcmezőre megy. A következő pillanatban kirobban a démoni „Rondo”, Mefisztó himnusza az aranyborjúról. Minden motívuma bíborvörös kapu, melyen keresztül még vadabb dallam vágat elő. Végül az egész zenekar örült kavargásba kezd az aranyborjú körül. Aztán egy pillanatnyi pauza! A fékevesztett muzsika tetőfokán megjelenik a szent kereszt. Mefisztó műve szertefoszlik s egy tiszta korális dallam csillámos hangjai permeteznek a szívünkre.

Itt félre kellene tenni a tollat s Gounod zenei látásának engedni át a szót. Csak ő tudná hűen ecsetelni, mit éreznek odafönt a fehér őrtornyokban e magános Mózesek, mikor a világ mefisztói muzsikája üti szíven őket. Látják, hogy annyi millió lélek sorsa a legbársonyosabb melódiák között is Margit tragédiája, mely az első felvonásban templomkapun keresztül lép a színre, hogy a küzdelem és bukás után a negyedik fölvonás végén egy nyomorult szalmazsákon várja a halált és ítéletet elvetélt életéért.

Eddig tartana minden tragédia, ha Gounod muzsikája és librettója nem lenne mélyen katolikus, — és ha nem örködnének magános Mózesek a vergődő világ fölött. Ők nem a kőtáblát törik össze, hanem saját életüket, és önmagukat feszítik Krisztus keresztjére. Ez a titka annak, hogy nemcsak az opera, hanem annyi lélek titkos tragédiája is az angyalok kórusával zárul, miközben a földön húsvéti harangok zengenek.

Krisztus föltámadott,
Vérével megváltott,
Az igaz hívőknek
Békét, üdvöt hozott.

Ha már nem csendülhet meg e muzsika, szólaljon meg a zsol-táros: „*Universae viae Domini misericordia et veritas*” (24. zs.) Tudjuk, hogy minden lélek Isten végtelen *irgalmának* köszönheti üdvösségét. De ugyanakkor egy pillanatra sem szabad feledni, hogy Isten *igazságossága* éppily határtalan. Arcának minden derűs vonását igazságosságának végtelen komolysága festi alá. A nép pásztorai járják az élet útjait és osztják Isten végtelen irgalmát. Mit kérnek cserébe? Egy-két Miatyánkot. Az irgalmasság micsoda inflációja! Ki fogja mindezt fedezni? Kétségtelenül az Úr Jézus végtelen érdemei az *opus operatum* rendjében! De az *opus operantis* rendjében is szükség van elégtételre. A jó pásztorok erre képtelenek. Gondoljunk csak egy húsvéti gyóntatás mérlegére. Kellenek a nagy vezeklők!

Misericordia et veritas: Isten irgalmának kulcsa az imádság, igazságosságát pedig a vezeklés egyenlíti ki. Ezért hozza magával minden szemlélődő szerzetes a szentmisére napi szenvedéseinek, lemondásainak és önmegtágadásainak gyöngyszemeit, hogy a följajláskor az áldozat kelyhébe csöppentse. Hozza virrasztásait, bőjtjeit, lelki szenvedéseit, örökös szilenciumát, hozza a világról és önmagáról való tökéletes lemondást. Mint a kis méh, önmagából verejtékezte elő a kristályos cseppet, hogy az átváltozás pillanatában Krisztus értünk ontott vérebe lényegüljön át. A zsolnározásban *Krisztus imádságával egyesült* s ezért így alkalmazhatta Szent Pál szavait: Örömmel imádkozom értetek, hogy kiegészítsem szavaimmal azt, ami hija van Krisztus imáinak, az ő teste, az Egyház javára. Vezekléseiben pedig *Krisztus szenvedésével egyesül* és ezért szószerint idézheti a nagy apostol szavait: „*Örömet szenvedek értetek, s kiegészítem tetszemből azt, ami hija van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára, amelynek én szolgája lettem az Istentől kapott tisztségnél fogva, mely nekem jutott tiértetek.*” (Kol. 1, 24.) Szent Pál e szavainak értelmében beszél a pápa a szemlélődő szerzetesek *hivatalos és nyilvános tisztségéről*, „*munere veluti publico*”, melyet vezeklésük által töltenek be. Nem *hierarchikus*, hanem *karizmatikus* tisztség ez, nem áldozópapság, hanem az áldozat papsága:

A magányban élő eme szerzetesek ünnepélyes és legelső feladata, mintegy nyilvános tisztsége abban áll, hogy magukat áldozzák föl és életüket szentelik égő áldozatul Istennek, engesztelésül saját, valamint embertársaik üdvére. Ezért érthető, hogy az Egyházban a legrégebb időtől kezdve gyökeret vert e minden-

nél tökéletesebb életforma, azután megnövekedett, s az egyetemes kereszténység számára minden elképzelést meghaladó módon hasznos és gyümölcsöző.

A Szentatya itt újból megismétli főttebbi szavait: ez a legtökéletesebb életforma, „*perfectissimum hoc vivendi genus*“. Ne értsük félre e szavakat, nem arról van szó, hogy ezek a szerzetesek az életzsentség ormára hágtak, amikor vállalták nehéz keresztjüket. Más ugyanis a *tökéletesség* és más a *tökéletesség állapota*. A sok lehetséges életforma között az a legalkalmasabb, amely a legmegfelelőbb eszközöket nyújtja, hogy a lélek a rendelkezésére álló földi élet alatt a tökéletességre eljuthasson. A pápa szavai után most már nem lehet kétséges, hogy objektíve e szemlélődő-vezeklő életforma a legtökéletesebb. Természetesen maga az *életszentség* mindig szubjektív valami, amit semmiféle keret sem pótolhat. A lélek heroikus erőfeszítése életformával nem helyettesíthető.

Megismételjük e mondatot: *a legszentebb helyen is maradhat valaki napszámos*. Megismételjük pedig azért, hogy kétség ne maradjon: mindenkiel messzemenően egyetértünk, aki ezt az elvet hangoztatja. De itt nem szabad megállni, mert hiszen vezeklő-szemlélődő rendbe általában nem szokás napszámos lelkülettel belépni. Mikor valaki végleg beteszi maga mögött e kaput, annak el kell szakítania minden természetes szálát, s cserébe semmi földi kárpótlást, még nemes kultúrörömet sem remélhet. Itt mást keresni, mint Istent, örület! Azonban folytassuk csak félbenmaradt mondatunkat: *a hely nem pótolja a szentséget, de kimondhatatlanul segíti*.

Vajjon nincs mélységes szimbolizmus abban, hogy *Beethoven* éppen akkor alkotta a legnagyobbat, akkor ért művészi önmagának zenitjére, mikor tökéletesen megsüketült és teljesen elszakadt a világtól. Az élet külső zakatolása nem tudta többé zavarni. Most már csak a belső hangokra figyelhetett, s ekkor fedezte föl saját lelke mélyén a muzsikalitás eddig nem sejtett távlatait. Betegségei, családi körülményei minden szálát elszakítottak, ami még a világhoz köthette volna. Nem maradt más, mint az Isten. Ekkor kezdi komponálni a zenetörténelem példátlan alkotását, a *Missa Solemnist*. Néhány odavetett szavával világítja meg lelkületét: „*A társasélet minden kicsinyességét áldozd föl művészetednek: Ó, Isten mindenekelőtt!*“ A világ látszólag elvesztette őt, de ugyanakkor ezerszeresen visszakapta. Amíg csak emberi kultúra lesz a földön, a szellem ünnepét, könnyes áhítátát mindig ő fogja jelenteni. Ha nem következik be e szakítás a világgal, talán lett volna még sok forró sikere a koncerteken, talán sok lelkes muzsikuszt vihetett volna győzelemre karmesteri pálcája, de a IX. szimfónia és a *Missa Solemnis* régióiba sohasem emelkedett volna.

Valami hasonlót kell állítanunk e szerzetesekről is. Amikor a világ elveszíti látható jelenlétüket, akkor kapja őket vissza százszorosán: távol kerülnek az emberektől és közel az Istenhez, elszakadnak a világtól azokért a lelkekért, akik elszakadtak az Istentől, hogy egészen a világe lehessenek. Megtárul előttük az új világ, a csend birodalmában az új melódiák, és elindulnak az életszentség felé.

Ó, a megváltást nem volna szabad mindig csak *extenzív* kiterjedésében, *menyiségi* szempontból nézni! Időnkint rá kellene esz-

mélnünk, hogy ez is egyoldalúság. Az érem másik fele, az *intenzitás* és *minőség* éppen olyan fontos. A lelkek szeretetének izzó szenvedélye szeretne ezreket, milliókat meghódítani Krisztusnak, de ugyanakkor az Isten szeretetének emésztő vágya szeretne remekműveket vinni ajándékba. Aki egy kicsit is ismeri a belső világ törvényeit, az tudja, hogy a természetfölötti birodalmában is érvényes a *tömegelit* polaritása. Csak egyetlen lélek rejtett történetében is mennyi kudarc, letörése és kisiklása van a kegyelemnek! Mennyi csalódás és újrakezdés! Mennyi gond, türelem és idő kell a minőségi munkához! Nos, a szemlélődő-vezeklő szerzetek egész berendezése, módszere, légköre ilyen elitnevelésre van beállítva. Nem elit *vezetőket*, hanem elit *lelkeket* képez, akiknek láttán Isten megvigasztalódik és örvendezni kezd az Ég: *Nem hullott hiába Krisztus vére!* Amikor pedig az ég mosolya megcsókolja a csúcokat, melegében megfürdenek a völgyek is.

Katolikus könyvekben az ember hol azt olvassa, hogy a kereszténység az elit vallása, mert követelményei emberfölöttiek, máskor meg éppen ellenkezően tömegmozgalmat látnak benne, mert mindenkihez szól küldetése. Ez is igaz meg amaz is, de mindegyik csak félig. *A kereszténység a tömegé is meg a kiválasztottaké is, mert csupán így katolikus.*

A Szentatya nyilvános, mintegy hivatalos tisztségről tesz említést. *Ez a tisztség a keresztény heroizmus intézményes állandósítása.* Talán nem sértem meg senki ízlését, ha engedek annak az asszociációnak, mely ismét Beethovenhez kapcsolja gondolataimat. A heroikus szó volt a varázsütés, mely egyszerre a III. szimfónia motívumait vonozza végig kedélyemen. Tudjuk, hogy a nagy muzsikusz lelkesedett az ifjú Napoleonért. Benne pillantotta meg a hősi nagyságot, nyomában egyszerre áradni kezdett az ihlet és megszületett az *Eroica*. Ez az első opusza, ahol minden idegen hatástól mentesen eljutott az abszolút művészetig, nincs benne semmi mellékes szempont, csak a tiszta zeneiség. Jegyzőkönyvében találkozunk egy kis följegyzéssel: *„Semmi sem magasztosabb, mint a többi embereknél közelebb jutni Istenhez s innét árasztani sugarait az emberiségre.”*

A kegyelem ihletése egészen hasonló a művészi élményhez, de egy emelettel magasabban. Akik ezzel az ihletéssel pillantják meg Krisztus alakját, azoknak lelkében is valami titokzatos borzongás támad. Szívük átveszi életének ritmusát és vágyaik kifeszített vonalain kottázni kezdik a hősi melódiát, az *Eroicát*. A történet teljességéhez azonban az is hozzátartozik, hogy mikor Napoleont császárrá választották, Beethoven csalódottan tépte le e nagy nevet partitúrája címlapjáról. Akit azonban Krisztus alakja inspirál, annak nem kell félnie csalódástól, mert az ő országa nem a Napoleonok világából való, a finálé itt egy egészen más koronázás a kereszt bíbor trónusán.

Az Egyházban akkor született meg ez a melódia, mikor az apostol intonálni kezdte: *„Eamus et moriamur cum illo!”* Három évszázad vértanúi vették át e dallamot, és vérükkel mint piros kottafejekkel variálták ezerféleképpen az egyetlen *Eroicát*. Igen, de mi lesz akkor, ha a véres üldözés egyszer megszűnik? Vajjon a vértanúság is szünetelhet azokban az időszakokban, mikor Egyház és állam békeségben él egymással? *Nem, az Egyház egy pillanatra sem nélkülöz-*

heti a vértanúságot, mert urbi et orbi hirdetni kell az idők végeztéig, hogy ő a szenvedő Krisztus teste.

Ime, ebben áll e szerzetek *hivatása és nyilvános tiszte.* Éppen a békés időszakokban nagy a veszedelem, hogy a keresztények is túlságosan alkalmazkodnak a világ stílusához, kezdenek maradandóan berendezkedni a földön és az örökös béke, végleges győzelem illúziójában ringatják magukat. Velük szemben e heroikus intézményeknek kell dokumentálniok, hogy az Egyház és világ között nincs kibékülés, hogy nincs maradandó lakásunk itt a földön.

Éppen itt kapjuk meg a csattanós választ arra is, mintha ez az élet terméketlen lenne a közösség szempontjából. A vezeklő-szemlélődő szerzetek azáltal, hogy a vértanúság szellemét objektiválják az idők végéig, vértanúságukkal apostolkodnak. A mártír ugyanis abban a pillanatban, mikor vértanúsága útjára lép, véglegesen szakít a világgal, lemond minden további apostolkodásról, az ő tisztje ettől kezdve egészen a halálig a szenvedés, a hősi tanúságtétel. Magával a szenvedéssel és halállal válik a szeretet apostolává. *„Semmi sem magasztosabb, mint a többi embereknél közelebb jutni Istenhez, s innét árasztani sugarait az emberiségre”,* — idézzük újból *Beethoven* szavait. A vezeklő szerzetes is elszakad a világtól és a szenvedés útjára lép. Nála is e szenvedés csak a halállal ér véget, keresztútja azonban egy egész emberi életet vesz igénybe.

Halász Pius S. O. Ciszt.

(Folyt. köv.)

Kármelita remeték vagy remetekármeliták

Ahol a Bakony végső nyúlványai Pápa irányában az utolsó hullámot vetik, és a zárt erdőséget szántóföldek váltják föl, alapítottuk meg remeteségünket Attyakertben vagy Attyapusztán.

Előzménye ennek az 1945 május elején megtartott választó káptalan volt, ahol gyakorlattal határoztak az atyák, hogy a következő alapításunk remetezárda lesz.

Ki gondolta volna, hogy az isteni Gondviselés Attyakertet nekünk szánta? Kifürkészhetetlenek és csodálatosak az ő útjai.

Bakonyból bővölt el bennünket, magamat is először. Háztűznézőbe indultunk Győrből provinciális atyánkkal együtt. Útirányunk Zircen keresztül vitt volna. Egy ismerősünk azonban a pápai állomásra ígért kocsit. A vonat megérkezett ugyan Pápara, de a kocsi sehol. Hiába vártunk. Választanunk kellett: vagy vissza Győrbe vagy valahogy Bakonybélbe; 30 km, Zirctől csak 17 km lett volna. Isten útjai ilyenek. Pápáról Attyára gyalogoltunk, ahonnan — úgy reméltük, — hogy egy erdész ismerősünk kocsijával majd csak eljutunk Bakonybélbe. Attya 9 km-re fekszik Pápától. Nem nagy távolság. De akkora porvihar kerekedett, hogy majdnem visszafordított bennünket. Mégis megmagyarázhatatlanul az az elhatározásunk győzött, hogy ezt a kellemetlen gyaloglást is javunkra fordítja a jó Isten. Eszünkbe sem jutott volna ekkor, hogy Attya lesz a „terra Carmeli”. Egyelőre kényszer, valójában a jó Isten akarata hajtott bennünket. Lesz kocsi. Hajnalra terveztük az indulást. De hát itt is van egy terület, —

mondja szállásadónk — s jelenleg gazdátlan. Nézzük meg. Bejártuk. Illatos, kakukkfűves rét, fenékforrásokból táplálkozó tavak, gyümölcsös, vízeséses, égersűrűvel szegélyezett patak... mi kell még? A terület közepén egy fazsindelyes, leszakadt mennyezetű, egyszobakonyhás, tornácós ház. Képzeletünk tett hozzá, vett el belőle és máris kolostor állt előttünk. Jó lenne... megfelel. Csak nem a miénk. Ez utóbbi nem volt tragikus, mert meg is feledkeztünk róla. Mintha már a miénk lett volna.

Bakonybél. Sárközy apátúr nagy szeretettel fogadott bennünket, és vele sétáltunk ki arra a helyre, ahol Szent Gellért remetéskedett. Hideg forrásvíz csörgedezett a Szent Kútból, a meredek sziklaoldalú domb szerpentinjén kálvária-stációk szomorkodtak. 3 kat. hold lett volna. Összefüggő erdőségben még kisebbnek tűnt fel. Mégis tervezgettünk, mint a gyermekek, akik homokból házakat, várakat építenek, aztán gyönyörködve összedöntik. Igaz, nem volt kellemes érzés, mikor az esti tárgyaláson kiderült, hogy minden elképzelés és terv hiábavaló volt. Most már ebben is Isten akaratát látjuk, de akkor nem volt egészen mindegy. Mikor Pannonhalmán a főapát úrnak beszámoltam a bakonybéli sikertelenségről, szemmel láthatólag sajnálta. Kegyes jóságában azonban velünk örült, amikor az atyai terület kitűnőnek ígérkezett, mintha az lett volna a szándéka, hogy bencés birtokon alapítsunk.

Megbízásom ezúttal visszairányított Attyára, hogy megkezdjem az ottani 24 hold igénylését. Csak az tudja, hogy mit jelent ez, aki próbálta. A helybeli Földbirtokrendező Tanács elfogadta kérvényünket és pártolólág terjesztette a Megyei Tanács elé. Az soronkívül jóváhagyta és augusztus 20-án kiértésítette a falut is, bennünket is, hogy azonnal birtokba vehetjük a területet. Pár mondat így az egész eljárás, pedig mögötte mennyi futkározás, ismerkedés, kérvényírás, helyesbítés, utazgatás, ami akkor nem volt olyan egyszerű, mint most: közvetlen a bevonulás után voltunk, gyaloglás, kocsizás. Versenyt futottunk az idővel. Nagy hála a kötelez esperes urunk, akihez külön utat tiportam Attyáról Pápakovácsiba ősszel sárba, télen hóba. Ők az igazgató-tanító úrral fáradhatatlanok voltak érdekünkben. A jó Isten fizessen meg nekik.

Úgy döntött a rendi előljáróság, hogy már télre beköltözzünk abba a kis rozzant, széljárta házba, amelynek üreges falában hüvelykujj nagyságú darazsak fészkeltek. Szeptember 14-én megérkeztünk hárman. Joakim testvér, egy civil fiatalember: a Zoli és én. Munkához! Mestereket fogadtunk és cseréptető alá hoztuk a házat. Háromfelé osztottuk a szobát. Belőle lett a kápolna, egy kis cella meg a sekrestye. A konyha változatlanul megmaradt. A tűzhelyen kívül még két üsthely és egy kis kemence volt benne. Itt főztek bablevest vagy kifőtt tésztát az aratóknak, summásoknak vagy sütöttek darás rétest. Ez volt az első stácionk. Asztalnak az ablakpárkányt használtuk. Ágyat nem állíthattunk be, először azért, mert nem volt, de elegendő helyel sem rendelkezünk. Két láda felett egyikünk, az üsthelyek felett a másikunk vetette meg az ágát néhány pokrócból. A Zolinak összehajtható tábori ágyat szereztünk, amit sorjában kipróbáltunk. Nem nyújtott valami nagy kényelmet, mert reggel nem éreztük a derekunkat; bele kellett törödni, mint igásállatnak a járomba. Az ablako-

kat darab üvegből raktuk be, a belsőket deszkával üvegeztük. Hiányos volt így is. Mi ugyancsak elbújtunk a takaró alá, de a kenyér nem kelt meg a teknőben, mert a konyhából nyílt a mennyezeten a padlásfőljárat, ahonnan a tél behavazott néha. Táplálkozásunk rendkívül egyszerű volt. Késő ősszel jöttünk néhány üveg befőttel, paradicsommal. Ez volt az egész. Most is őrizzük azt a kis serpenyőt, amelyben megfőtt vagy megsült ebédünk, vacsoránk. Rendesen vacsoránk, mert az ebéidő az erdőn, lelt bennünket. Fákat döntöttünk, termeltünk ki, aztán deszkának fűrészeltük a fűrésztelepen.

Főgondunk volt, hogy a kápolna gyorsan elkészüljön és szentmisénk legyen itt helyben. Határákő gyanánt szerepelt az a nap, amikor befejeztük a tabernákulumot is, persze házilag, és az Oltáriszentséget elhelyezhettük benne.

Télre az újonnan fölhúzott falak is tető alá kerültek. Sohasem felejttem el, dél volt, mikor az utolsó cserepet is föltettük a tetőre. Utána rögtön megeredt az eső és szakadatlanul esett egy hétig. Mi lett volna falainkkal, ha egy nappal előbb kezd rá? Hálálkodtunk is a jó Istennek.

Kívülállók azt hihették, hogy a munka szenvedélyünk. Akik a mezőre mentek, reggel már munkában találtak bennünket és este, mikor hazafelé tartottak, még javában dolgoztunk. Azon gondolkodom, hogy mi mindent kellett megtanulnom egy év alatt, amire a teológián nem került sor. Mészoltás, habarcskészítés, cserepezés, betonkeverés; egyiknél sem mindegy, hogy miként csinálja az ember. Megállapíthatom, hogy a betonkeverés nem könnyű. Izzadtunk bele, mint a tücsök. Másnap alig tudtunk ülni, állni, olyanok voltunk, mint az inaszakadtak. Az erdőn vastagtörzsű fákat döntöttünk. Itt is megvannak a fogások. „Behakkoltunk” egyik oldalon, amerre dönteni akartunk, aztán keresztfűrészsel vágtuk a másik oldalon, míg a fa meg nem indult. Hatalmas látvány volt, amint egy-egy százados fa recsegve-ropogva elterült a földön. Külön érteni kell ahhoz, hogy miként kell a vastag rönköket kocsira rakni. Joakim testvérünk ebben szakavatott volt. Ő vezényelt, mi engedelmeskedtünk. Mivel a konyhát is sorban láttuk el, meg kellett tanulnom főzni, kenyeret sütni, stb. Néha gajmosást is tartottunk. Értékes esztendő volt.

Körülbelül így építhették régen is a kolostorokat. Először fészket hord össze a madár és azután költ. Biztos, hogy nem jutottunk volna ennyire, ha mi magunk nem látunk munkához. Tavasszal számunk megszorodott. Bertold atya jött közénk. Szegény belecsöppent a munka kellős közepébe.

Ecce hiems transiit, imber abiit et recessit. Habár a természet kint télire kopasztja az erdőt, annak a kis háznak, kolostornak a belsejében, amelynek minden téglájához emlékek fűződnek, verőfényes tavasz van már.

1946 augusztus 11-én ünnepélyes keretek között nagy népsereg jelenlétében történt a ház benedikálása. Pár nap múlva a klauzúrát is fölállítottuk és 22-én az éjfélt zsolozsmával megkezdődött az a napi-rend, ami azóta érvényben van. Reggel háromnegyed ötkor kelünk. Ötkor Prima, utána egyórás elmélkedés. Elmélkedés után Tertia és konventmise és misék. Jelenleg hárman vagyunk páterek. (Jeromos atyát most kaptuk novemberben.) Egymásnak ministrálunk. A kon-

ventmise alatt szintén elmélkedés. Félkilenctől kinti munkák: tűzifa-szállítás az erdőből, csemete-ültetés. Jelenleg ez a munka van soron. Féltizenegykor Sexta-Nona, lelkiismeretvizsgálás és tizenegykor ebéd. Ebéd után *recreatio solitaria* van egy órán át. Séta vagy munka tölti ki. Tilos az üdülés idején szellemi munkát végezni. Két óráig mindenki pihenhet. Kettőkor *Vesperas* és *Litánia*. Háromnegyed ötig szabad idő. A második elmélkedésre öt órakor adják meg a jelet. Ekkor mindenki a kórusra: a kis kápolnába siet. Egy óráig tart. Aztán *Completorium*, vacsora, esti ima és kb. félnyelckor cellaáldás. Ettől kezdve csak elhalaszthatatlan dolog szólíthat ki bennünket a cellából. Éjjel háromnegyed tizenkettőkor ismét keltés, mert tizenkettőkor kezdődik a *Matutinum cum Laudibus*. Negyedkettőtől háromnegyedig szintén elmélkedés. Ekkor megint cellába kerülünk és pihenni lehet a reggeli keltésig.

Kiegészítésül néhány általános megjegyzést ide csatolok. Állandó a hallgatás. Kéthetenként van egy órás társalgás, miután mindenki térdenállva elmondta egy megadott lelki témára a véleményét. Néha egy hét az időköz a kimagasló ünnepek miatt. Kétszer étkezünk, délben és este. Az engedelmesség keményen szigorú, ha valaki ismételtén dacoskodna, távoznia kell a házból.

Röviden ez a keret. Nem önkényes, sajátszerkesztésű; így állapítják meg a rendi előírások a remetezárdák részére. Tudni kell ugyanis, hogy ez a fajta alapítás nem jelent újítást a Kármelen. A remeteségek szervesen hozzátartoznak intézményünkhöz, hiszen a mi életünk nem más, mint a kármelhegyi remeték életének a folytatása, amely tiszta szemlélődés volt. Nyugatra való áttelepülésünk változtatott ugyan a szellemen, amennyiben a *vita mixta* honosodott meg, de mindig a *potior pars contemplatio*-val. Ennek a *potior pars*nak biztosítására vannak hivatva a tisztán szemlélődő remetezárdák. *Constitutio*ink a következőképpen rendelkeznek: „*in primis statuimus, ut in unaquaque Provincia, quantum fieri potest, sit Monasterium eremiticum, ubi Fratres a Praeposito seu Provinciale designati habitent, soli Deo vacantes.*” (Const. Cap. XIII.) Legnevezetesebb remeteségeink a következők voltak: Bolarque, Las Batuecas, Las Palmas, Rigada (spanyol), Bussaco (portugál), Verazzo, Varésé, Monte Virginio, Massa Lubrense (olasz), Marlagne, Nethen Louvain mellett (belga), Czerna (lengyel), Viron Louviers, Tarasteix (francia), Mannersdorf (osztrák). A századok folyamán azonban, mint Zimmermann O. C. D. mondja, áldozatul estek annak a háborúnak, mely Isten országa és a Föld fejedelme között folyik. Mannersdorfot, amely hozzánk legközelebb volt, II. József törölte el 1783-ban. Egy azonban, a Rigada-i (spanyol) megmenekült. Ez az egyetlen remeteségünk jelenleg. Hallani valamit még egy francia kezdeményezésről, amely azonban egyelőre elakadt.

Vajjon mit akarunk mi Pápakovácsiban, Attyapusztán? Sorakozhat-e a rendtörténelem lapjain olyan remeteségek után, mint Las Palmas, Monte Virginio, Louviers stb.? Kérdés ez, amelyre csak megkülönböztetéssel lehet válaszolni. Ha hatalmas arányaikat tekintjük, akkor az attyai alapítás eltörpül. A Mannersdorf-i remeteség hosszanti vonala egy mérföld volt. Benne aztán az erdők, rétek egymást váltották. Volt ott domb, völgy, források, patakok, tavak, kőfejtők, mészégetők, vágásterületek, úgyhogy az építkezéshez maga a remete-

ség szolgáltatott minden anyagot. Mit akarna e mellett Attya 24 katasztrális holdjával? És mégis a jó Isten ezt a kis területet úgy alkotta meg ab inito, hogy miniatűrben semmi sem hiányzik az elsoroltakból. Csendjét nem háborgatják. Pápakovácsi félórányira van tőlünk. Tapolcafő szintén. Legközelebbi városunk Pápa. Viszont nincs is egészen magára hagyva, ami a biztonság miatt előnyös. Egy erdőszlak lapul az erdőszélen. A másik oldalon a volt uradalmi épületben három család lakik. A területet legnagyobb részben élő sövény veszi körül (ezért hívják Attyakertnek), amelyen keresztül áttetszik néha egy ökrös- vagy lovasfogat, amint a dűlön elhalad mezei munkájára. Nyáron a cséplők mély bűgása hangzik tompán. Különbben csend és béke. Az az érzése az embernek, hogy pár perccel előbb a jó Isten járt Attyakertben. Tulajdonképpen ez a lényeges, hogy magános és zajtalan legyen, ez pedig megvan. Alkalmas a remeteéletre. A kísérlet erre vonatkozólag már megtörtént.

Csalódnék azonban az, aki azt gondolná, hogy Attyán véglegesek az állapotok. Négy szerzetes kedvéért túlnagyok volnának azok az áldozatok, amelyeket a rend minden alapításnál meghoz és ez a létszám nem is biztosítaná azt a hatást, ami egy remetezárdának hivatása. A remeteség lelki fürdője, erőforrása, megújódási helye az egész rendtartománynak. Négyen egész életre kötelezik le magukat oda, míg nyolc-tíz rendtag évenként váltja egymást. Ennél hosszabb időt nem tölthet senki a remeteségben, kivéve az említett négyet. Attya még csak útban van ilyen magasztos cél felé. Bimbó vagy termőrügy, amely reményre jogosít, de nem termés. A ház további bővítésre vár. Jelenleg igazi remetecellánk sincsen. Az lesz a szabványos, ha majd minden cellához egy kis kert csatlakozik, amelyet a cella lakója művel. A tervek elkészültek; megérkezett a költségvetés is, amely szerint 350 ezer forintba kerül az egész remeteség felépítése. Óriási erőfeszítéseket kell tehát tennünk és tenniük azoknak, akiket lelkesíteni tud egy ilyen tisztán lelki, kegyelmi centrále. Mert nem kétséges, hogy nagy kihatása lesz nemcsak a rendre, hanem szükségképpen érezni fogják kegyelmi vonalon mások is, távolállók is, elsősorban paptestvéreink.

Csak egy eset a saját tapasztalatomból. Halálos ágyán vonakodott meggyónni egy öreg úr. Hiába küldték hozzá egy öreg, szentéletű rendtársamat. A végén nekem is szerencsét kellett próbálni. Átláttam a nehéz helyzetet, ami nekem annyival nehezebb volt, mert az öreg úr csak németül beszélt. Istenem, mit is csináljak? Imahadjáratot kezdtünk, az egész kolostor ostromolta az eget. Másnap szokatlan belső indítás ösztökélt, hogy halogatás nélkül menjek a nagy beteghez. És egyben erős biztonság, hogy megtér. Csak előljárom szava térített el attól, hogy vigyem magammal az Oltáriszentséget. Köszöntem, aztán pár érdeklődő szót mondtam, miközben az öreg úr felesége magunkra hagyott bennünket. Ahogy az ajtó becsukódott, az öreg félbeszakította a közömbös beszédet: Ich vill beichten. Mondhatnám azt is, hogy meglepő volt. Gyónás után hazaszaladtam, hogy megáldoztathassam. Délután volt. Másnap kora reggel jelentették telefonon, hogy meghalt.

Vagyunk annyira, hogy hiszünk a természetfeletti életben és ha ez a hit eleven bennünk, akkor a véletleneket kikapcsolva Isten aka-

ratát látjuk az életkörülmények mögött szelíden működni. Ezt az isteni akaratot pedig édesen befolyásolja az imádság. Lelki síkon, a halhatatlan értékeket tekintve, sokkal nagyobb a mozgalmasság, a tevékenység Isten és az ő megbízásából az angyalok, szentek és a lelkek között, mint gyenge képzeletünk elgondolni tudná.

Ezért nagyjelentőségű nemcsak rendi szempontból, hanem országos viszonylatban is egy ilyen alapítás, amely kézzelfoghatóbbá válik, ha lehetőségét tekintjük annak, hogy a tisztelendő világi papság is szívesen látott versenytárs lehet majd az imádságnak attyai arénáján.

Magyar Cîteaux, 1946

Nyolc évszázaddal ezelőtt kitérültek egy tekintélyes bencés monostor nehézveretű kapui. Lelkes, fiatal szerzetesek lépték át küszöbét s indultak el a vadon pusztaságába, hogy Szent Benedek szabályai szerint teljesen az imádságnak és vezeklésnek éljenek.

Ez volt a Ciszterci Rend születése napja.

Egy darab történelem kezdődött el, melynek első lapjait végig piros betűkkel írták: az áldozat piros vércseppjeivel. A megpróbáltatások, melyek rájuk szakadtak, akkorák voltak, hogy többen kénytelenek voltak visszatérni Molesmesbe. Akik állhatatosak maradtak, azok sorait pedig ragályos betegség ritkította. A gazdag XII. században akora volt a nyomoruk, hogy falevelekkel és gyökerekkel táplálkoztak. Életük keménysége inkább elriasztotta, mint vonzotta azokat, akik azzal a gondolatlalt foglalkoztak, hogy szerzetbe lépnek. Ők azonban szilárdan kitartottak szent elhatározásuk mellett s talán éppen ezzel olyan erőket halmaztak föl rendjük gyökereiben, hogy nyolcszáz év elmúltával is képesek új hajtásokat hozni, új gyümölcsöket érlelni.

Mert ez történt az elmúlt esztendőben Zircen.

1945 november 25-én ült össze a Ciszterci Rend magyarországi tagozatának káptalanja. A káptalani tagok mindegyike érezte, hogy nemcsak odakint a nagyvilágban, hanem idebent a Rend szűkebb történetében is komoly, sorsdöntő órák fölött kattog a percmutató. A Zirci Kongregáció tizenkét fogadalmas tagja, atyák és növendékek vegyesen sorakoztak föl a káptalanteremben s adták elő nagy kérésüket: *engedjék meg nekik, hogy a világtól távol monostort alapíthassanak a Béke Királynéjának tiszteletére s ott szemlélődő életük imáival és vezekléseivel a Szűzanya Szeplőtelen Szívén keresztül nyujtsanak engesztelést Istennek s általa segítsenek kiesdeni magyar népünk számára az igazságos békét.* Életüket a ciszterci alapító ősök szellemében teljes magányban és szilenciumban, fizikai szegénységben és vezeklésben akarják tölteni.

Kezdetüket vették a káptalani ülések. Hozzájuk foghatók elvértve található a szerzetesség történetében, mert a hozzászólások mindvégig eszmei síkon mozogtak, mindegyikükből nagy távlatok, a Rend iránti lelkesedés, szeretet vagy aggódás sugárzott. A káptalan helytadott a kérelemnek s úgy döntött, hogy Zirc elindítja az alapítást. Mivel azonban közte és az új monostor között az életforma és fegyelem telje-

sen eltérő lesz, a Generális apáturat kérik föl az atyaapáti tiszt elvállalására.

A Rend egyetemes főnöke csak 1946 márciusában tudott választ adni a káptalan jelentésére. A maga részéről a legnagyobb örömeinek adott kifejezést az új alapítás miatt. Mivel a Ciszterci Rend alapításánál fogva szemlélődő rend, kötelességének érzi és ígéri, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel támogatni fogja az új alapítást és készséggel elvállalja az atyaapáti tiszteket.

Ezzel ismét elkezdődött egy darab történet, melynek első lapjait óhajtjuk itt olvasóinkkal ismertetni.

Letelepédési helyül több lehetőség kínálkozik, végül a Bakony nyugati lejtőjén meghúzódó *Borsodpusztára* esik a választás. Ezekbe a döntésekbe a tudat alján meghúzódó irracionális erők is beleszólnak. A jelen esetben a Genius loci hallatta szavát. Valaha ugyanis egy bencés apátság állt itt és egy jó kőhajításnyira tőle virult a legnagyobb magyar kartauzi remeteség, melyet egyenesen a Grande Chartreuse tervei szerint építettek. Végül egy jó kőhajításnyira a másik irányban telepedtek meg egy évvel ennekelőtte a karmelita remeték. Valóban szent Bakony!

E terület a földbirtokrendezés előtt a Zirci Apátság tulajdonába tartozott; határában, éppen félreeső helyzeténél fogva, még kiosztatlan földek találhatók. Ebből igényel az új település 50 kat. holdat monostor céljaira. Amikor a helyi Földigénylő Bizottság megtudja, hogy olyan szerzetesek óhajtanak megtelepülni a közelében, akik maguk művelik földjüket és kizárólag sajátkezüket munkájából élnek, lelkesen szavazzák meg a kérelmet s e szavakkal terjesztik a felsőbb hatóságokhoz: *„Örülünk, hogy közelünkben lesznek olyan emberek, akik nemcsak a munkában élik a mi életünket, hanem verejtékes munkánkra az Istentől áldást is esdenek. Mivel a Földigénylő Bizottság határozatát egyhangúan hozta meg, legyen szabad a maga részéről is nyomatókósan a Felsőbb Tanácsok szíves figyelmébe és jóindulatába ajánlani az idecsatolt és általa elfogadott pótigénylési kérelmet.”* Amilyen szép ez az első lépés, annyira nehéz a második, harmadik és tizedik . . . A felsőbb fórumok nem akarják elhinni, hogy a kérelmezők valóban maguk akarják művelni a földet. Van, aki őszintén meg is mondja: politika az egész, így akarnak visszajátszani egy darab földet.

Bizony, május közepe felé jár az idő, mire a kis csapat megvetheti lábát az új talajon. „Monostorul” átmenetileg a volt intézői lakás szolgál. Kezdetét vette az az időszak, amely minden elindulás történetében a legszebb s amelyre később csak fátyolos szemmel, elrövedő mosollyal szoktunk visszanézni: Ez jó mulatság, férfimunka volt . . .

A legnagyobb munkaidőben jönnek segíteni a jó magyarok is. Van olyan nap, hogy tíz-tizenkét fogat szánt egysorban. Közöttük megmegvillanik egy fehér folt: föl húzott csuklyával, szilenciumban dolgoznak a testvérek. Ilyet már nagyon régen nem látott a magyar föld. A hír futótűzként terjed a környéken: „Borsodra olyan papok jöttek, akik dolgoznak.” Ha a kert mellett elvonul egy környékbéli kocsi, gazdája csendesesen leszáll és beles a kerítésen: igaz-e? Az egyik testvér úgy vezeti a kaszát, hogy az öreg kaszások is megcsodálják; nem akarják elhinni, hogy városban nőtt fel s most kaszál először.

A munka egyre szaporodik, berendezkedésre gondolni sem lehet. Hónapokon át pusztá földön alszik a kis közösség, — ruhástól, mert a Regula is így írja elő. Hajnali kettőkor már fölcsendül a kórus, először vontatottan, könyörgőn: *Deus... in adiutorium meum... intende...* Azután frissen peregnék a zsoldárok másfél órán keresztül. — Amíg egy jó lélek ébresztőórát nem ajándékoz, addig az éjjeli őrség zörgeti meg éjjelente az ablakot: „*Dicsértessék az Úr Jézus... hajnali kettőre jár az idő.*”

A fölkelő nap már a kertben találja a testvéreket. Ha távolabb dolgoznak kint a földeken, ott helyben végzik el a zsolozsma megfelelő részeit. A háztartás minden gondja: főzés, mosás, takarítás, az állatok ellátása, mind az ő vállaira nehezedik, hiszen laikus testvér nem jött velük. Valami kis bútorzatot is össze kell ütni, mert csináltatni?... Miből? Lassan a levelezést is beszüntetik, mert a bélyeg pénzbe kerül, az pedig nincs. A pusztai atyák is megirigyelték volna ezt a teljes elszigeteltséget és függetlenséget... Aztán elfogy a kenyér is, — odakint senki sem sejtí, hogy hat hétig nem kerül az asztalra. Van azonban kicsírázott krumpli, az állatoknak nem kell. Ez kapóra jön. Tej, romlásnak induló krumplival, — ez lesz az állandó menü. De ekkor jön már a sóska meg a saláta.

A testvérek szótlanul összenéznek és mosolyognak: *Citeaux, 1946.*

A munka irama egyre gyorsul; sürgős és véget nem érő kapálások után jön az aratás. A lelki manométer, — ha lenne ilyen — egyenletesen gyorsuló mozgás közben eléri az emberi teljesítőképesség határát: napi négy-öt órai alvás után a fárasztó munka, amelyhez hiányzik az előzetes gyakorlat és az erősítő táplálék; e mellett a kemény napirend. Elmélkedés közben hol egyik, hol másik dől el a sorban. Milyen jó, hogy idegen szem mindezt nem látja. Bizonyára fölháborodva mondaná: *Eszelősök!* Bizonyára még papok és szerzetesek is megbotránkozva emlegetnék, hogy ilyet a jó Isten sem kíván. E fáradt, elcsigázott szemek előtt azonban egy más vízió lebeg: *a zsidó nép odalent a síkságon élethalálharcot vív az amalekitákkal, Mózes ezalatt fönt a hegyen imádkozik végkimerülésig. Jobbról, balról támogatják, hogy össze ne essék.* Itt is egymást keltegetik, erősítik a testvérek. Egyik-másikuk belefárad a küzdelembe, fölismeri, hogy nem ide szól hivatása, és visszatér Zircre. Szeretettel válnak el az utak.

Akik visszamaradnak, szomorúan néznek utánuk s csak a szívük suttogja: *Citeaux, 1946.*

A munka szaporodik és fogy a munkaerő. Mindenkiiben kirajzolódik a kérdés: nem kellene könnyíteni a napirenden? Valami alattomos és nyomasztó érzés uralkodik el a kedélyen: ki lesz a következő? Nem az lesz a vége, hogy szép csendesen valamennyien elfogyunk? Néha a világból is szivárognak be hírek, odakint már csödről beszélnek. Idebent most az ész és szív birkózik egymással, az emberi okosság a szentpáli esztelenséggel. Mert még a ciszterci misztikus szerint is esztelenség az élet: „*Hac insania insani erant martyres inter tormenta ridentes. Cur hic non dicam quod in fervore lasciviae suae lascivus poeta dicebat: Insanire libet?*” Az érzéki mámortól megittasulva szabad esztelenséget elkövetni, ezt megbocsátja a világ. Ha Isten szeretete ragadja el a lelket, azt nem.

E kis csapat lelki szemei előtt más víziók vonulnak el: valahol messze... ma még szerte a világon... itt is, ott is vergődik a háború egy-egy szegény magyar áldozata. A lelke talán már belefásult a szenvedésbe vagy vergődik a nagy miértek mázsás súlya alatt. Talán csak üvegesedő szemmel pillantotta meg először a megoldást... megbénuló ajkai talán suttojják is a szót, de bajtársai már nem értik. Ahhoz, hogy a haldokló utolsó sóhaját megértsük, egy élet szilenciuma kell. A testvérek itt tisztán értik a távoli üzeneteket: *engesztelni... vezekelni... és kitartanak életük kemény fegyelme mellett. Nem baj, hogy újak nem jönnek, vagy akik jönnek, néhány nap múlva kiállnak a sorból.*

Ennek is így kell lennie: *Citeaux, 1946.*

Jön kívülről is a nehézség. Akadnak emberek, szerencsére elenyésző a számuk, akik politikai vonalon próbálnak támadást intézni: mennek a följelentések a rendőrségre. Suttozásukkal igyekeznek hangulatot kelteni a nép között: Ezek azért jöttek ide, hogy szép csendesen kivegyék alólatok a földet. Jó, hogy nincs idő ezekre figyelni. Sokkal nagyobb gondot okoz a nyár. Mert a hajszás munkának majdnem semmi eredménye se lett. Az őszi vetések az egész határban szokatlanul szépek, — a testvérek azonban még ősszel nem vetettek. A tavasziakat viszont szerte a környéken tönkre tette az aszály. A kertben is kiég minden. Nagy kincsünk: egy pár gyönyörű csikó, jó lelkek adták hozzá a pénzt. Takarmány híján gazdáik sorsában osztoznak: ijesztően leromlanak; az egyik betegeskedni kezd. Újabb segítség érkezik: megvehetik az első tehenet. Gyönyörű állat. Hosszú várakozás után a kis borjú is világra jön, párat lélezkzik és kimúl. Anyjának pedig elapad a teje.

Mindez szinte már természetes, hiszen *Citeaux, 1946.*

Aztán egy cudar, csatakos éjjel valaki arra ébred, hogy a nevéen szólítják. Egy vergődő hang libeg a fáradtan álomba dőlt testvérek fölött. A szomszéd priccsen valaki iszonyú kínok között vonaglik. Hárman átviszik a betegszobába, ott legalább van egy ágy is. Vilány nincs, a petróleum elfogyott, egy szál gyertya ideges fényében hajolnak a kékülő arc fölébe. A diagnózis világos: súlyos vakbél-roham. Egy-két perc talán, s bekövetkezik a perforatio. A legközelebbi orvos legalább nyolc kilométernyire található. De ebben az időben és ilyen útviszonyok mellett ez legalább harmincnak felel meg. Ott a gyertya imbolygó fényében kergetni kezdik egymást a néma gondolatok: Ime, egy testvér, aki éveket töltött Rómában, s tudással megrakodva, tele reménnyel jött haza. Aztán hittanár lett és cserkészparancsnok... a gyerekek körülrajongták, és ő is megtalálta a titkot, mely megnyitja a fiúk szívét. Az ő szívének azonban nagyobb titka volt... az hozta ide... meghalni?

Azért, hogy így is teljesedjék: *Citeaux, 1946...?*

Ez lehetett a mélypont-élmény. Három szempár néz szóltanul farkasszemet a gyertya fénycsóvjára fölött. Valami most megszületett mögöttük. Lelkükben ismeretlen mélységekből gyöngyözni kezd egy ér: a legszebb keresztény erény: *a remény*. Először hatolnak a szentpáli szavak magváig, megértik, mit jelent *a contra spem sperare... és mi a substantia rerum sperandarum*. Lelkükben kirajzolódik az eljő-

vendő monostor képe. Csillagtalán, esőverte éjtszakán egy darab magyar jövendő.

Ettől kezdve oszladozni kezdtek a felhők. Kiszivárgott a hír, hogy nincs kenyérünk. Rögtön megjelent a jó Isten kincstárosa, s attól kezdve ebben nincsen hiány. Mi lesz a télen? Melegebb ruha kellene. Megint jelentkezett a jó angyal. A testvérek ruhája katedrára készült, nem szántáshoz, vetéshez. Mi lesz, ha leszakad róluk? Ezen a téren is jön támogatás.

Elérkezett az őszi vetés ideje. Rettenetes gond, — emberi szemmel nézve — semmiből valamit teremteni. Erre csak a jó Isten képes. Nem is kételkednek benne a testvérek. Azért Tőle remélték egyedül a megoldást. Hús-huszonöt holdat meg kell művelni még az őszszel és el kellene vetni. De mivel? Vetőmagot kell venni? De miből? Egyik szomszédos plébános úr kis karavánt toboroz híveiből: jönnek szántani segíteni, a másik szomszéd vetőmagot kölcsönöz. Innét is, onnét is jön a nemvárt segítség. Még száz forint hiányzik, aztán indulhatnak is a csikók a vetőmagért. Az is befut az utolsó pillanatban, piros postautalvány formájában: „*Imádságot kérünk. 100 Frt.*”

A nehézségek azért nem fogynak. A tél legfőbb reménye állatnak, embernek egyaránt a krumpli volt. De hát ez is későn került a földbe, a szárazság megállította, a későn jött esők megcsíráztatták. Jött a kritikus pillanat: maradjon még a földben vagy gyorsan ki kell szedni? Ami a földben maradt, megcsípte a hirtelen fagy, ami kikerült, még éretlen. Rendületlenül rothad mind a kettő. Kevés vigasz, hogy mások is hasonlóképen vannak. A testvérek egész szabadidejükben kékülözve kezéssel mentik, ami még menthető.

Hogy azért el ne feledjék a jelszót: *Citeaux, 1946.*

Azért mindegyikük már bizton tekint a jövő felé. Tudják, hogy egyik napról a másikra élnek. De azt is nagyon jól tudják, hogy ha új testvér kopogtat a kapun, egy tányérral több kerül a gyalulatlan asztalokra, — s a belevaló még sohasem hiányzott.

Egyik este Rómából is megjön a sóvárogva várt híradás. A Rend legfőbb tekintélyétől jön az üzenet: *Tartsatok ki rendületlenül! Az út, amelyet választottatok, helyes, valóban ciszterci út. A Rend központi kormányzata nagy reményeket fűz hozzátok.* E szavak nyomán megtört a monostor szent szilenciuma, s egyetlen áramló Te Deum-ban izzott a közösség szíve. Mit törődtek most a közlgő tüllel! S nem gondoltak arra sem, mi lesz a tavaszi vetőmaggal, miből élnek majd a következő aratásig, hogyan telelnek át az állatok, miből talpaltatják az elhasznált lábbelit? *Keressétek először az Isten országát, a többi mind megadatik nektek.* Ezt tapasztalták eddig is, erre hagyatkoznak a jövőben is.

Igaz, e ciszterci monostor nem foglalkozik külső apostolkodással, nem is kolduló rend, tehát a pasztorációból nem élhet, s a hívek rendszeres alamizsnájára nem számíthat. A jó Isten mégis talál módot a segítségére. Mert az az egy bizonyos, hogy akik idejöttek, s akik itt kitarattak, nem kerestek semmi mást, mint egyedül az Isten országát, egyedül Istent. Ha pedig Róma úgy nyilatkozik, hogy az út, amelyen keresik, helyes út, akkor... a többi majd mind hozzáadatik.

Néhány nap telik el, hogy mennyi, azt a magányban nem is lehet megmérni. Itt a napokat nem a reggel és az este méri, hanem

a belső történések... Újra este van. Mindenki nyugovóra tért már, mikor megzörgetik az ajtót: távirat érkezett a Vatikánból. *Az Apostoli Szentsek önálló monostorra emelte a legfrissebb ciszterci települést!*

Sic terminatur exordium parvum Novi Monasterii...

*

Ezen a darab földön, melyet úgy hívnak, hogy szegény Magyarország, minden katolikus megmozdulás egyben magyar ügy is. Amikor e testvérek a magányba vonultak, hogy őseik szellemében éljék szemlélődő életüket, a magányban sem vesztek el a magyarság számára. Sőt! Ciszterci életük kemény vezeklését egészen a magyar ügynek szentelték.

Rádió a remeteségben nem szólhat, ujság nem jár ide, lassan az utat is behavazza a hó. A kis harang szavát a szél szétcibálja, mielőtt a klauzúrából kirepülne. E szűz-szent magányból egyedül Istenhez vezet az út, de ez is magyar út... Odakint senki sem tudja, hogy a Csend-óceán e kis szigetén éjjel kettőkor, nappal pedig hétszer borul a földre fehér kámzsájában egy kis csapat, hogy a Szűzanya Szeplőtelen Szívén keresztül esdje le a magyarság számára — politikában és társadalmi téren, nemzetközi és belpolitikai vonalon egyaránt — a békét.

Regina Pacis... ora pro nobis...!

Megjegyzés az előző két íráshoz.

Talán nem is szükséges említenem, annyira természetes, hogy a magánybazarókózt két alapítás vezetői (Bernát atya és Pius atya) nem önként jelentkeztek a Papi Lelkiségben. Mindkettőhöz nem mai és nem átlagos testvéri szeretet kapcsol. Nehéz lett volna nekik kéresemet megtagadniok.

Hogy miért kértem őket nyilatkozatra? Mert a magyar katolicizmus sajátos, újzamatú gyümölcsének tartom mindkét vállalkozást. A jó Isten is bizonyosan elfogadta áldozatukat „in odorem suavitatis”. Magyar katolicizmusunk jövő kibontakozásának zálogát látom bennük.

A kármelita alapításon kevésbé csodálkoznak olvasóink. De igenis a ciszterci alapításon. Annál nagyobb dicsősége Zircnek, hogy utóbbi időkben a lelkiség olyan tőkét tudta felhalmozni, hogy abból kitellett az a hősi lelkiség, amely ehhez az alapításhoz kellett. Nemcsak az Urísten, de a magyar katolicizmus színe előtt is mindenkor nagy becsületére válik Zircnek ez az alapítás.

A nyilvánosság elé való tárásnak még az az indítók is szerepelt nálam, hogy bizonyára lesznek olyan olvasói a közölt két leírásnak, akiket megillet a Szentlélek kegyelme és *adakoznak* a nagyon szegény két vállalkozásnak; és valószínűleg lesznek olyanok is, akiket meghív oda a hivatásosztó Isten.

Címük: Kármelita remeteség. Pápakovácsi. Attyakert.

Ciszterci monostor. Borsod-pusztá. U. P. Kislőd. (Veszprém m.)

(Szerkesztő.)

A dominikánus lelkiség

A szerzetesrendek belső és külső életében kézzelfoghatóan tapasztalható, hogy mily csodálatos a kegyelem működése az Anyaszentegyházban! „Különfélék az isteni ajándékok, de egy a Lélek. Különfélék a szolgálatok, de az Úr ugyanaz. És különfélék a cselekvések, de az Isten ugyanaz, aki mindent cselekszik mindenben.” (I Kor. 12, 4. s köv.) A Szentlélekisten ott és úgy működik, amint akar (Szent János 3, 8.), úgy osztja ki természetfölötti javait, amint az isteni bölcseségének tetszik. A szerzetesrendek közül is az egyiket az apostolkodásra vagy a felebaráti szeretet egyéb műveinek gyakorlására, a másikat pedig a benső élet gondosabb és mélyebb ápolására választotta ki, hogy így teljes legyen Egyházának természetfölötti szervezete.

Milyen helyet foglal el Szent Domonkos rendje az Egyház szervezetében, mely sajátosságok különböztetik meg a többi rendektől, milyen a dominikánus lelkiség, mi a *specificum dominicanum*? Ezekre a kérdésekre szeretnénk feleletet adni. E sajátosságok megállapításánál elvonatkoztatunk azon jelenségektől, amelyek az idők folyamán és a különböző vidékek szerint alakultak ki rajtuk, s a kérdést Rendalapítónk eredeti szándéka és rendi Konstitúciójának szerint tárgyaljuk: *I. Miben látják a rendi szabályok a rend célját és II. Milyen eszközöket biztosítanak a rendtagoknak a cél elérésére?*

*

A REND CÉLJA

Szent Domonkóst az Egyház „magnus animarum oconomus”-nak, a lelkek nagy gondozójának nevezi. E megtisztelő jelzőt egy egészen új feladatú és szervezetű rend alapításával érdemelte ki. Amint tudjuk, már Szent Domonkos fellépése előtt is több rend létezett, amelyek részben még a mai nap is fennállanak, és az újabb intézményekkel szépen versenyeznek az Egyház hűséges szolgálatában. A régi rendek túlnyomó része vagy kizárólag vagy elsősorban kontemplatív jellegű volt. A határozottan tevékeny irányú szerzetek sem hiányoztak (ilyenek voltak a lovagrendek és a keresztény foglyok kiszabadítására alapított rendek), sőt voltak a lelkipásztorkodással hivatásszerűen foglalkozó szerzetesek is, mint pl. a különféle szabályozott kanonokok (*canonici regulares*). A Szent Domonkos-rend azonban valamennyitől lényegesen különbözött.

Rendalapítónkban ugyanis a különösen Dél-Franciaországban elterjedt albi eretnység ellen irányult küzdelem azt a gondolatot érlelte meg, hogy az eretnységek és a különféle tévtanok kiirtására, a bűnösök megtérítésére és a hű keresztényeknek a jóban való gyarapítására oly rendet alapítson, amelynek főfeladata a hit megvédése, a hamis tanok legyőzése legyen a prédikáció és a tanítás segítségével. Szentünk előre látta, hogy ilyen szervezetű szerzet az igazság fellekvára lesz és az Egyháznak nemcsak az akkori időkben, hanem a későbbi századokban is nagy szolgálatot tesz.

„Ordo autem noster specialiter ob praedicationem et animarum

salutem ab initio noscitur institutus fuisse. Quapropter studium nostrum ad hoc debet principaliter intendere, ut proximorum animabus possimus utiles esse. *Huic proprio fini intime cohaeret docere ac tueri veritatem fidei catholicae, tum verbo in scholis, tum scripto multiplici.*" (Constitutiones S. O. Praed. cap. I., 3. §. 1.)

Tehát a Szent Domonkos-rend célja a „*salus animarum per praedicationem et per doctrinam*”: a lelkek üdvén való munkálkodás, főleg a prédikáció és tanítás segítségével. Az ilyen természetű intézmény megvalósítása gyökeres újítást jelentett, amennyiben egy az eddigi rendekből vagy teljesen kizárt vagy pedig csak részlegesen gyakorolt feladat hivatásszerű kitzűzését jelentette. Igaz ugyan, hogy már Szent Domonkos intézménye előtt is munkálkodtak szerzetesek a lelkek üdvösségén, hisz nekik köszönhetjük Európa nagy részének megtérését. Sőt egyes kanonok-rendek, pl. a premonstreiek, egyenesen a lelkipásztorkodást tűzték ki feladatukul. Ámde e régebbi szerzetesek első és főhivatása nem a prédikáció volt, s a kanonok-rendek idevágó működése is csak egyes zárdákra vagy a hozzájuk tartozó plébániákra szorítkozott. Szent Domonkos azonban azt akarta, hogy fiai a lelkek üdvösségén a szó legtágabb értelmében dolgozzanak és ezért tevékenységük ne legyen egyes zárdákhoz vagy helyekhez kötve. Rendje működési teréül az egész Egyházat, az egész világot szemelte ki. Menjetek az egész világba és hirdessétek az evangéliumot minden nemzetnek, — ez volt programja, amiért is rendje igazi apostoli intézmény!

Szent Domonkos Atyánk nagy fia: Aquinói Szent Tamás „unice veritatis amator” — mondja róla XIII. Leó. Az igazság bajnoka, a legelsők közt a „*Pugiles fidei*” soraiban. Apostol, aki az igazság szolgálatát, megvédését és közlését gyakorolta oly mértékben, mint rajta kívül alig valaki más. Tudatában van rendkívüli hivatásának, a *Summa contra Gentes* elején (I. 2.) kilép szokott zárkózottságából és önvallomást tesz: „*Propositum nostrum intentionis est veritatem... pro nostro modulo manifestare. Ut enim verbis Hilarii utar: „ego hic vel praecipuum vitae officium debere me Deo conscius sum, ut eum omnis sermo meus et sensus loquatur.*” S ezzel Szent Tamás nyomán minden dominikánus annak küldetését folytatja, aki azt mondotta magáról: „*Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhiberem veritati.*” (Jo. 18, 37.) Tehát azokat is, akik annak a Rendnek a fiai, amelyiké volt Aquinói Szent Tamás, és amelyik a „*Veritas*” ragyogó szavát meri kiírni címerére, — el kell töltenie az igazság hirdetésére való hivatás tudatának. Az igazság világitótornyának lenni a Gondviseléstől kiszabott körben! „*Lucernae lucentes in caliginoso loco!*” (2 Pét. 1, 19.) Elvinni a világnak az igazságot, amelyben mi oly bőségben részesültünk, annál is inkább, hiszen nincs messze az idő, mikor a világ belefárad a sok tévedésbe, és kínzó éhsége támad az igazság után: „*Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam famem in terram; non famem panis... sed audiendi verbum Domini.*” (Amos 8, 11.) Az éhezők körül fognak nézni azok után, akik éhségüket csillapíthatják. Csak aztán legyenek is tömve addigra gabonával az igazság-hirdetők csürei! Legyen tele értelmük és szívük a megértett és megélt igazság kincseivel. Ezért kell az igazi dominikánusnak sokat gyűjteni és még többet sóvárogni az igaz-

ság birtoka után: „O, veritas, veritas! quam intime medullae animi mei suspirabant tibi!” (S. Aug.: Conf. III. 6.) A dominikánusnak szent ambícióval kell birtokbavenni a Szentírás, a szenthagyomány s a Summa kincseit, hogy katedrán vagy szószéken záporozni tudja az igazságot: „tamquam imbres mitte(re) eloquia sapientiae”. (Eccl. 39, 9.) Mert aki el van telve az igazsággal, annak a keblét a próféta vágya hevíti: „Propter Sion non tacebo et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediat ut splendor Justus et Salvator ejus, ut tempus accendatur.” (Iz. 62, 1.) „Dum omni modo Christus annuntietur.” (Phil. 1, 18.)

Az apostoli élet tágas mezején az igazság napszámosságainak kell lennünk, a Római Szentszékhez való tántoríthatatlan hűségben, hiszen „nomen Praedicatorum, ab Innocentio Papa III. Ordini impositum, ab Honorio Papa III. fuit comprobatum, qui etiam, prophetice, filios S. Dominici futuros esse dixit „Pugiles fidei et vera mundi lumina.” Ordo fuit semper S. Sedi magnopere probatus, Romanique Pontifices eum multoties, paterna benignitate, pluribus laudibus extulerunt.” (Const. S. O. Praed., cap. I. §. 2.) A pápáknak és az Anyaszentegyháznak ez a kitüntető jósága a Rend iránt arra kötelez mindenegyes tagot, hogy az apostoli tűz eleven fáklyái legyenek, akik égnek és másokat is tűzbeborítanak! Apostoli férfiak, akikben Krisztus szelleme lüktet, akik sokat adorálnak, minden kötelességüket pontosan teljesítik és dolgozni akarnak reggeltől napestig az Úr szőlőjében; s ebből az apostoli lelkiségből az is természetszerűen fakad, hogy minden szolgálatra készen állnak, minden vágyat eltalálnak, mindig vidámak, mindenre időt találnak, minden szeretetszolgálatra ráérnek, minden kényelemről lemondanak, mindenki gondját magukévá teszik, alázatban mindenkinek lábát mossák, mert az Apostol szerint mindenkinek a mindene akarnak lenni! Szeretnék, ha az imádságban elnyúlt s ugyanakkor a szeretet szolgálatában megfeszült életük harmóniája mindenkiben csodálatot keltene, de nem ő irántuk („Illum! oportet crescere, me autem minui), hanem Krisztus iránt, aki bennük mindezt műveli. Az apostoli lelkületű férfiak az eleven fáklyák, akik buzgalom-tűzzel Krisztusra világítanak reá, boldog örömmel, tiszta lobogással...

Nagyvonalú tehát a dominikánus lelkiség, a „pugiles fidei et vera mundi lumina” sugárzatában. Hiszen csak akkor hirdethetik hatékonyan a krisztusi evangéliumot, ha a krisztusi elvhűség kikristályosodott szobrai lesznek, akikre mindig úgy nézhetünk fel, mint rendíthetetlen oszlopokra; keményen és a felhőkbe nyúlva állnak, akkor is, ha az egész világ rombadólne mellettük, de elveikből egy jöttányit sem engednek! A krisztusi eszmék az evangéliumi sarkcsillagok: megdönthetetlenek! Azért megdönthetetlennek kell lenni az apostolnak is, aki arra néz! S hogy kitartson a nehézségek közepe is, ezért sokat kell tanulmányoznia Krisztust, az isteni elvhűség keresztrefeszített hősét: „Deum . . . , qui docet manus meas ad proelium et digitos meos ad bellum.” (Ps. 143, 1.) S erős lesz kitartása, ha ebbe kulcsolódik és csuklik bele alázata: „Firmitas nostra, quando Tu es, tunc est firmitas: cum autem nostra est, infirmitas est.” (S. Aug.: Conf. IV. 16.)

Az apostoli élet produktív élet s Szent Tamás szerint produktív-

nak lenni annyi, mint több létet vinni bele a valóságba, vagyis egy nagyobb részesedést az isteni létből. A legmagasabbrendű részesedés pedig a *szeretet*. A szeretet az a legmagasabbrendű léttöbblet, amely a teremtményi lét potencialitásából (természetfeletti isteni ráhatással) kitermelődhet. A szeretet a teremtmény legtökéletesebb létmódja „in statu „viae”. Növelni, gyarapítani, sugározni a szeretetet *extensive*, vagyis hogy minél több lélekben felfakadjon, és *intensive*, hogy az egyeseket minél jobban áthassa: ez a leghatalmasabb produktív tevékenység. S ehhez a *szentek* értenek a legjobban, különösen a *Rendalapítók*, akik intézményesen is gondoskodni akarnak arról, hogy a belőlük kiáradó szeretet intenzitása haláluk után is megmaradjon és egyre nagyobb arányokat öltjön. S az apostoli lelkületű Szent Domonkos Atyánk mindenegybes fiának és leányának egyik legmélyebb igénye és szenvedélye kell hogy legyen: produktívnak lenni! Ha pedig ez külső körülmények gátlásai miatt nem lehetséges, innen a kín és elégedetlenség, amelyet a tehetetlenség, a tétlenségre való kárhoztatás okoz. S *Szent Tamás* „De gratia” tana szerint milyen jó, hogy a *kegyelem* olyan produktív erő bennünk, amely képes értékeket (és milyen értékeket) termelni akkor is, amikor természeti erőink elapadnak! A dominikánus lelkiség a kegyelem puha ölen boldogan érzi át: mi a mi akciónk (ez a kis futó s mindig változó akcidense akaratumnak, mely szintén csak akcidens), — legyen bár történelmet mozgó tevékenység: — Isten tevékenysége mellett, amely Ő maga! Mint a tenger színének néma zizzenése fojtó szélcsendben a mélységet felkavaró viharhullámokhoz képest...

Izig-vérig dominikánus lelkű nemcsak a prédikáló páter vagy a tanító lektor lehet, hanem a kegyelem világában az apáca és laikus testvér is, hiszen minden munkájukkal kegyelmet szerezhetnek, ami nélkülözhetetlen mások megtérítésében... Azonban nemcsak nekik, hanem a legaktívabb dominikánusnak is passzívnak kell lennie a legmagasabb fokon. Csakis így lehet nagyonis aktív! „Dein Empfangen ist dein höchstes Schaffen.” (Eckehart.) „Sein Wachstum ist: der Tiefbesiegte von immer Grösserem zu sein.” (Rilke.) S az égőszavú, csupa-tett dominikánus sose gondolhat arra, amin a tettek emberei oly könnyen megzavarodhatnak, hogy a vallásosság, a lelki élet nem termel olyan vagy hasonló szembeszökő eredményeket, mint a világi serénykedés. Az ilyeneknek is szól Krisztus szava: „Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.” (Mt. 11, 6.) Isten útjai szelídség és türelem. S minden, ami igazán nagy, csendben és észrevétlenül megy végbe, mint a transzszubsztanciáció. Isten is örök csendben működik: „C'est quelque chose de bien surprenant que le grand silence de Dieu an milieu des évenements humains.” (Bossuet.) S mégis a világ alapja Isten, a társadalom alapja pedig az apostoli férfiú, akiben életté vált Isten...

A XIII. század előtti szerzetesi élet alaptónusát *Szent Jeromos* híres mondása határozza meg: „*monachus non doctoris habet, sed plangentis officium qui vel se, vel mundum lugeat*”. Mekkora változást jelent ezzel szemben, mikor *Szent Domonkos Atyánk* egyik közeli utóda, *Joannes Teutonicus*, rendtestvéreiről azt mondhatja: „*quorum proprium esset docendi munus*”. Mintha egy egészen új világ nyílt volna meg az apostoli lelkületű szerzetesek előtt! Mintha egy telje-

sen idegen, eddig lehetetlennek tartott célt tűztek volna eléjük! *Szent Domonkos* változtatta meg *Jeromos* eddig érintetlenül hagyott elvét, amennyiben megmutatta, hogy *apostoli* szerzetében az igazságnak másokkal való közlése teljesen beleillik a szerzetesi élet külső és belső gépezetébe.

Elvileg világos volt ez az álláspont, a gyakorlatban azonban *Szent Domonkos* művénél is jelentkezett a reakció és a meg nem értés, amelyek az új eszméket majdnem szükségszerűen kísérik. A hírneves egyetemi tanárok, előkelő férfiak és nagyratörő egyetemi hallgatók mellett nem egy kisebb kaliberű ember jutott *Szent Domonkos* rendjébe. Ehhez járul az a körülmény, hogy a régebbi rendek tagjai közül is többen rendünkbe léptek, akik a régi felfogást magukkal hozták. Úgy látszik, ezek részéről indult ki az első reakció a nagy rendalapítótól és a nagykáptalanoktól törvényileg biztosított *apostoli stúdium-szellem* ellen s *Nagy Szent Albert*nak és *Aquinói Szent Tamás*nak ezekkel kellett szembeszállniok. Még a szelídlelkű *Albert* is kikel a makacs és maradiszellemű rendtársak ellen, akik a tanulmányok és az *apostoli élet intézményszerű művelésének* szükségét nem akarják belátni, s a külső ellenségek támadásaival szemben nincs szavuk rendjük védelmére. *Szent Tamás* pedig minden valószínűség szerint nem tisztán spekulatív szempontokból, hanem keserű tapasztalatok alapján ír rendje szelleméről, amely a szemlélődő és tevékeny elemeket egyesíti synthetikusán: „*Media conficiuntur ex extremis, et ideo virtute continentur in eis, sicut tepidum in calido et frigido et pallidum in albo et nigro. Et similiter sub activo et contemplativo comprehenditur id quod est ex utroque compositum. Et tamen sicut in quolibet mixto praedominatur aliquod simplex, ita etiam in medio genere vitae superabundat quandoque quidem contemplativum, quandoque vero activum.*” (II—II. Qu. 179. a. 2. ad 2.) Ez a küzdelem a rend céljával adott különféle működési körök között egyrészt, másrészt pedig a szerzetesi élet régebbi felfogásán alapuló kontemplatív jelleg között végighúzódik rendünk történetén s az egyes vidékek, rendtagok vagy korok ingadozása között csak egyetlen tényező maradt meg állhatatosan az eredeti szellem és felfogás mellett: a rend mint ilyen, rendünk törvényhozása. (P. dr. *Horváth Sándor* egyet. tanár: *A Szent Domonkos-rend multjából és jelenéből* c. könyv. 161, 162. old. alapján.)

Ez a törvényhozás pedig mindig képviselte és védte az *apostoli jelleget*, úgy, hogy a szerzet előtt mindig, mint a nap az égen, úgy ragyogott *apostoli küldetése*. A szerzetesi életben ugyanis három dolgot kell megkülönböztetnünk. Először az *isteni szeretetet*, ami a tökéletesség főcélja; másodszer a *felebaráti szeretetet*, ami az *isteni szeretet közvetlen megnyilvánulása*; harmadszer azon *ájtatossági és hitbuzgalmi gyakorlatokat* és azon *fegyelmi vagy szellemi eszközöket*, melyek az egyes rendek sajátos feladatának megfelelőleg a *keresztény szeretet és tökéletesség elérésére* vagy megvalósítására irányulnak. E három főszempont szerint különböznek egymástól a szerzetesrendek. Azon intézményt, melynek tagjai főleg vagy kizárólag az *önmegszentelésnek* élnek, hogy így az *isteni szeretet* minél magasabb fokát érhessék el, kontemplatív vagy szemlélődő szerzetnek nevezzük. Ilyenek például a *karthauziak*, a *kamalduliak*, a *kar-*

meliták, a régi ciszterciák, sőt bátran állíthatjuk, hogy a régi korban a szerzetesi élet majdnem kizárólag az önmegszentelésre szorítkozott. Nem szabad azonban hinnünk, hogy a szemlélődő rendek, legyenek azok férfi vagy női szerzetesek, manapság nem volnának korszerűek. A „felvilágosult” ember természetesen nem érti meg az ilyen élet-hivatást, az érzéki ember pedig az előbbihez hasonlóan nem foghatja fel azt, ami Isten Lelke, mert az bolondság előtte és nem értheti, mert azt lélek szerint kell megítélni. (Szent Pál, I Kor. 2, 14.) Aki azonban szent hitünk igazságaiba mélyebben behatót és a lelki élet útjaiban csak némileg is jártas, az jól tudja, hogy a szemlélődő szerzetek az Egyház természetfölötti életének a legértékesebb megnyilvánulásai. Azért a hittudósok *Szent Tamás* nyomán általában azt tanítják, hogy a szemlélődő életmód magában véve tökéletesebb a külső tevékeny életnél, mint azt az Udvözítő is határozottan kifejezte Mária-hoz, a szemlélődő életmód mintaképéhez intézett szavaiban: „Egy a szükséges, Mária a legjobb részt választotta, mely el nem vétetik tőle.” (Lk. 10, 42.) ... Ez a szemlélődő vonás, a *kontempláció* a dominikánus lelkiség lényeges vonása, csak még az járul hozzá, hogy a dominikánus másoknak is átadja azt, amit kontemplált, ahogy *Aquinói Szent Tamás* megfogalmazta a dominikánus lelkiség kettős irányát: „*Contemplata aliis tradere*”, a befelé és kifelé sugárzó lelkiség kettős arcát! ...

A szerzetesi élet második osztályába azok a rendek tartoznak, amelyek az önmegszentelés és a szemlélődésen kívül a felebaráti szerzetet gyakorlásával akarják előmozdítani Isten országának a terjesztését és kiépítését. Ezek már nemcsak saját maguk tökéletesítésén, hanem Krisztusban szeretett testvéreiknek a jóban való előmozdításán is fáradoznak. Száz százalékban áll ez Szent Domonkos rendjére is, apostoli a szerzet, a lelkek megmentésén fáradoznak. *Lacordaire atya* jellemző meghatározása szerint: „*A dominikánus prédikáló karthauzi.*” Ezért az *aktivitás a dominikánus lelkiségnek olyan lényeges vonása, mint a kontempláció!* ...

A harmadik különbség az egyes szerzetek között azon hitbuzgalmi gyakorlatokból és különféle eszközökből vezethető le, melyekkel az egyes társaságok saját közvetlen hivatásuk elérésére törek-szenek. Ilyen pl. az önsanyargatás és a vezeklés különféle neme, a böjt, a karima, a magánosság stb. Ezek is mind megvannak a Szent Domonkos-rendben és ezek a sajátságok a dominikánus lelkiség szí-nező és mélyítő elemei. De ezekről majd később szólunk. Itt még azt kell leszögeznünk, hogy a külső tevékenység és a különböző szerzetesi szokások csak akkor egyeztethetők össze haszonnal a szerzetesi hivatással, ha *a szerzet maga az egy — szükségest*, tagjainak lelki előmenetelét, azoknak a benső életben való folytonos haladását elő-mozdítja és ezt mint a szerzetesi élet főcélját, szem előtt tartja. Ezt kívánja tőlünk szerzetesektől az Egyház, amelynek természetfölötti életét mi képviseljük hivatalosan, ezt követelik tőlünk a rendalapítók, akik végrendeletileg hagyták reánk e szellemet, ezt várják el a világ-ban élő keresztények, akikben a hitélet bensőségebb gyakorlata után való vágy még nem halt ki egészen. Más szóval, a tevékeny élet-mód a szemlélődést nemcsak hogy nem nélkülözheti, hanem azt szük-ségszerűen feltételezi. A külső működés ne akassza fenn a belső ön-

megszentelést, ne akadályozza a jóban való gyarapodást, hanem legyen a lelki, erényes életnek igazi kifejezése. Contemplata aliis tradere — a megismert, az elsajátított benső, lelki javakat másokkal közölni, ez a tevékeny szerzetesrendek feladata. Ily értelemben minden tevékeny rend az önmegszentelésből, a lelkiismeret tisztaságából, az önmegtagadás, a magábaszállottság, az imádság szelleméből, a komoly tanulás és a folytonos lelki továbbképzésből kapja belső és külső értékét. E nélkül, ha külső foglalkozásunk a világ előtt mégoly hasznos eredményeket tudna is felmutatni, bizony végelemzésben mégis céltévesztett emberek volnánk, mert arról, amit a jó Istennek az Egyház színe előtt ünnepélyesen megígértünk, megfeledeztünk. Ne ámitsunk tehát senkit, se a világot, se önmagunkat, hanem feleljünk meg ama magasztos feladatnak, mellyel önmagunknak, az Egyháznak és a hű keresztényeknek tartozunk. S akkor lesz a *dominikánus lelkiség a cél szemszögéből is teljes*, ha nemcsak a karakterisztikumot, hanem az előbbi mondatokban vázolt szerzetesi főcél is megtaláljuk a dominikánus mentalitásban. Különben csak kietlen torzó volna a Rend minden spiritualitása. S hogy a Rend a szerzetesi főcél sosem tévesztette szem elől, azt bizonyítja a jó Isten kegyelme s a statisztika tükre. *Világtörténelmi vonatkozásban*, mert rendjéből 17 szent és 380 boldog került ki, továbbá 4 pápa, 70 bíboros és csaknem 5000 püspök. *Aquinói Szent Tamás* és *Nagy Szent Albert* halhatatlanul beírták nevüket a világegyház tudományos működésébe, *Pennafori Szent Raymund* a jogtörténelemben, *Szent Antonin* tudós enciklopédista, *Beato Angelico* a korai reneszánszban az ecset egy fejedelme. Dominikánus misszionáriusok vitték szét az egész világra a rózsafüzért, ami *Szent Domonkos* öröksége és ma a szentolvasó ott van minden keresztény ház szenteltvíztartóján. Ma több egyetemen és számos főiskolán tanítanak dominikánusok, s sokszáz kolostorban, a háború vérzivatarában megfogyatkozva, kb. 7500 dominikánus férfiszerzetes él, az apácáink száma megüti a 30.000-et. — De *magyar vonatkozásban* is sugározta immár hét évszázadon át dominikánus lelkiségét Szent Domonkos rendje. Magyar domonkos volt *B. Pál*, a nagy jogtudós, a budai Halászbástya megkapó ércalakja: a Kelet felé mutató *Julián* testvér, a nagy magyarkutató, Mátyás király budai egyetemének rektora és tanári kara jórészt, a Nemzet áldozati báránya: *Árpádházi Szent Margit*, *Ráskay Lea* és *Sövényházi Márta*, irodalomtörténetünk tündöklő nevei stb. Hajdan 64 Domonkos-zárda őrtüze színezte meg a magyar atlaszt, micsoda kovász az Úr kezében...

De nem a számok a döntők, hanem a *qualitás*; az *apostoli lelkület*, amely messzesugárzóan áradt a kolostorokból csakúgy, mint az egyesekből, a könyv, a toll, a szószék, az ecset és más officiumok dominikánus lelkületű, istenszerető napszámosaiból...

A dominikánus lelkiség prizmája sokszínű, amint azt alább tárgyalni fogjuk, de a dominikánus lelkiség *leglényege* mindig az *apostoliság*, a *lelkek szent szerelme* és *üdvösségükért égő lángbuzgalom*...

(Folytatjuk.)

P. Fenyvessy Jeromos O. P.

S Z E M I N Á R I U M

A Központi Papnevelő Intézet belső élete és rendje

(Ugyanez intézet Rektorának tervezete.)

Akiket az Úr külön szolgálatra, az „Örök Papság”-ra hív, azokat kivételes életkeretben készíti elő a természetfeletti és apostoli munkára. Meleg családi otthonukból kiemelve papnevelő intézetekbe vezeti őket, ahol nagyobb nevelő ráhatásokkal és bőségesebb kegyelmi indításokkal bontja ki lelkük tehetségeit. Mivel pedig az egyházmegyék Úradta püspökei a válogatott növendékeket küldik a *Budapesti Központi Papnevelő Intézetbe*, azért ezektől az Úr kivételes lelki erőfeszítést és áldozatosabb papi életre való önátadást követel.

Ebben az Intézetben a megkívánt fokozottabb mértékű lelki-szellemi kifejlődésnek szolgálatában segítséget kínál maga a Ház, a személyzet és az elöljáróság, de legtökéletesebb energiafelhasználást és megfeszítést kell végeznie a szeminárium mindenegyres növendékének is.

I.

A szeminárium olyan szent otthon, ahol a lélek energiái tevékeny lélekszolgálatra bontakoznak ki. Maga a Ház testvéri együttes áldott otthona, a személyzet az otthon melegét biztosító, hivatásos segítő, az elöljáróság pedig a Mester-küldötte szerető irányító. A szemináriumi munka középpontja az Úr választottja, a jövő élet dolgos áldozópapja. Mindenki őt szolgálja, hogy elsajátítsa a papi életszolgálat szent kötelességét.

A) A Ház és berendezései.

1. A Ház a mi otthonunk, tehát az otthon gondozását igényli.

2. Közös termek és magán-szobácskák a legnagyobb tisztaságot, kegyeletes gondosságot igénylik. Ezért elvárjuk a növendékektől, hogy a cellák tisztántartását, rendbeszedését mindenki fontos kötelességének tekintse. Ezeknek finom díszítése a jó ízlés és a közös vagyon megbecsülésének figyelembevételével történik.

A közös termek (múzeumok, hálósobák, előadóterem, ebédlő, díszterem, társalgó), folyosók, tetősétány, kert a fegyelmezett és finom lelkületet jellemző tisztaságot és rendet mutassák. A növendék napjainak otthontöltött idejét — a napirend szerint — múzeumában vagy külön cellájában töltsse. A társalgó és sétahely a nap szabad óráiban lehet a növendékek keresett helye. A vendégek fogadására beállított szobák a finom otthon külsejét mutassák.

3. A Ház felszerelése a célnak megfelelően állandóan igénybe vehető, de a telefon csak a prefektusokon vagy a spirituálison, gondnokon keresztül. Telefonhívás a *legkivételesebb* esetben, de szintén csak a prefektus, spirituális, gondnok telefonvonalán keresztül intézhető.

4. A Ház leghölgentebb helye a kápolna, ahol az evangéliumi Mester éli titokzatos életét. Ez a hely a szentek szentjének helye, a legkegyeletesebben keresendő szentély, ahová a hivatalos időkben és azokon kívül is gyakran, de az észszerűség figyelembevételével járjon a Ház növendéke.

B) A személyzet.

1. A Ház konyhai, portai és egyéb személyzete otthonunk együttesének életét szolgálja.

2. Ez a szolgálat *egyetemlegesen és nem személyenkint igényelhető*.

3. A szemináriumi élet zárkózottságával együtt jár, hogy a növendékek a személyzettel közvetlenül nem érintkezhetnek, hanem a Ház belső rendjét segítő növendékek vagy az elöljárók közvetítésével intézik esetleges felmerülő ügyeiket.

4. Ilyen rendkívüli esetekben is alapelv legyen: a finom, úri lélek.

5. A kapus szobája olyan zárt hely, ahol *semmiféle* ügy nem intézhető.

6. Tehát minden igény teljesítését — egészen természetesen — a vezető növendék vagy az illetékes elöljáró útján kell kérni.

7. Mivel a személyzet az otthonnak és nem személyes igényeinknek kielégítője, azért küldés vagy magánügyekben való igénybevétel szigorúan tilalmas.

8. Különösen áll ez a konyha személyzetére (kedves nővérek és szolgálók), akikhez étkezési és egyéb kérésekkel *kizárólagosan* az oeconomus útján lehet fordulni. Ezért van az, mert a konyhaszemélyzet szigorú utasítást kapott, hogy az egyéni igényeket sohase teljesítse. A főduktornak és a betegek gondozójának általános megbízása van a konyhát illető apróbb ügyek intézésére.

9. Az esetleges félreértés vagy nem jól végzett munka folytán támadó ellentét *kizárólagosan* az oeconomus vagy prefektus útján intézhető el.

C) Az elöljáróság.

A Ház elöljáróságát a „gondnok, prefektusok, lelki igazgató és a rektor” alkotják. Az elöljáróság a növendékek közül is választ ifjúsági megbizottakat, akik így a Ház elöljáróinak végrehajtó szervei. (CIC. 1358. c.)

1. A *gondnok*: a Ház anyagi ügyeinek felelős intézője. Hozzá fordulnak a növendékek a szobák, felszerelés, az étkezés, a fizetés ügyében és a személyzettel kapcsolatos ügyekben. Döntése végérvényes, mert intézkedésének elveit az elöljárói tanácskozás szabja meg.

2. A *prefektusok*: a tanulmányi ügyeknek és a Ház rendjének intézői, illetőségük megosztott, de valamelyik távollétében a másik

döntően intézkedik. A tanulmányi és az egyetemmel kapcsolatos ügyek hozzájuk tartoznak.

Tőlük kell engedélyt kérni, ha valamely növendék az egyetemi előadásokra, asszisztálásra, tornára és sétára való menetelen kívül a Házból ki akar menni; sétáról vagy tornáról itthon akar maradni vagy valamelyik könyvtárt akarja felkeresni. Általában minden kivételes ügyben először az illetékes prefektushoz kell fordulni. A prefektus jelöli ki a társat, akivel a kivételes engedéllyel rendelkező növendék az Intézetből kimehet. Egyedül a Házból csak a legkivételesebb esetben, a *Rektor* előzetes engedélyével és ennek az engedélynek a prefektussal való közlése után lehet kimenni. Aki ezt a szabályt megszegi, az a legsúlyosabb fegyelmi vétségben érezheti bűnösnek magát. Így büntetése is: a hazaküldés.

Sohase feledjük: ők a mi segítőink a munkában és komoly, férfias ellenőrzőink kötelességeink hűséges teljesítésében. Ajtaik nyitva a hozzájuk fordulóknak szolgálatára és kívánságaik meghallgatására.

3. *A lelki igazgató:* a Ház lelki életének legfőbb gondozója és a természetfeletti élet Isten-küldötte hivatott fejlesztője. Személye az előjárók közül kiemelkedő. Fegyelmi ügyektől távol áll, hogy a lelkek odaadó és bizalmas szolgája lehessen. Mindenegyedűleg növendékét a legnagyobb szeretettel várja és lelki ügyeinek állandó támogatója és irányítója. Hozzá tartoznak a kápolnával, az Egyetemi-templommal és a kis oratóriummal kapcsolatos ügyek, de mindenekelőtt a lelki élet legteljesebb és legfelelősségteljesebb vezetése. Ő a jövő papi nemzedék atyja. A növendékek tehát legyenek hozzá fiúi bizalommal.

4. *A rektor:* a szemináriumi élet legfőbb vezetője és legfelelősségteljesebb szolgája. Ő felelős a Ház egész külső és belső életéért az illetékes egyházi hatóság előtt. Hozzá tartozik a legfontosabb fegyelmi ügyekben való döntés, amely — a lehetőségek szerint — az előjárói tanácskozásokon alakul ki döntő ítéletté. Neki „minden növendék engedelmeskedni tartozik” az egyházi törvények szerint. (CIC. 1360. c. 2.) Az ő szobájába is úgy léphetnek a növendékek, mint a felnőtt családtagok az atyai házba. Nyílt és férfias lélekkel.

A köteles jogrend és sorrend azonban *sohasesem mellőzhető.*

Az elsőfokon a gondnok, a prefektus és a lelki igazgató kérésre fel. Tőlük mindig nyitott az út a rektorhoz.

Ha pedig a rektor kivételes engedélyt ad, akkor ez *minden esetben* közzé kell tenni az illetékes előjáróval.

Az előjárók fogadási ideje a növendékek számára:

A rektor reggel 1/2 8-kor és délután, a sétanapok kivételével, 3—4-ig.

A spirituális: reggel 1/2 8-kor és délután 3—7-ig.

A rektor reggel 1/2 8-kor és délután, a sétanapok kivételével, vel, 3—4-ig.

A gondnok: délután 3-tól.

Ez a fogadási rend nem jelenti azt, hogy máskor nem fogadnak az előjárók, de elsősorban ekkor keressék őket a növendékek.

5. Az ifjúsági megbízottak.

A vezetéssel megbízott növendékek a reájuk bízott jogokkal élnek. A duktorok, akiknek elseje a főduktor, a Ház és a reájuk bízott növendékek ügyeit intézik, — természetesen az illetékes prefektus, oconomus előzetes vagy kivételes esetben utólagos tudtával. Részletes munkájukat a prefektus állapítja meg.

Az „elemosynarius domus” a betegszoba legfőbb gondozója. Különös kötelessége — a lelki igazgató tudtával és irányításával — a betegek lelki igényeinek szolgálata, továbbá a betegterem rendjének felügyelete. A „samaritanus domus” a betegek testi szolgálatában segítők. A közös termek háznagyai a rend és tisztaság hivatalos és felelősségteljes őrői.

II.

Bár a jövő papjának életét külső és belső isteni kegyelem alakítja, mégis mindenegyestül *önmagának* kell élete kifejlesztésén dolgoznia.

Mivel pedig a jövő papi életre való előkészítés a csendes és finom lelki fejlődés jegyében folyik, azért a világtól való elzárkózás, a visszavonulás, a tudományos munkában való elmélyedés és a szellemiekkel való odaadó foglalkozás a jövő áldozópapjának *jelleghető életjegye*. Ez az alap magyarázza meg azt az életirányt, amelyet testi, szellemi, lelki élet fejlesztés érdekében követ az Úr szállójának munkása. Az örök életet fejlesztő életszabályok tehát az önként vállalt életforma kötelező keretei.

A) A testi élet.

1. Az egészséges test a jövő szolgálatának alapfeltétele. Úgy gondozzuk, mint az Úrnak felajánlott áldozatot és az Ő tulajdonát.

2. Egészséges öltözködés és étkezés, tiszta levegő, jó és sok séta, szórakoztató sport, torna, kirándulás, fürdés, cserkészlet lényeges jegyei az ilyen életnek. Ezek felhasználása nélkülözhetetlen követelménye az egészséges testi fejlődésnek. Ezek részleteiről a prefektus intézkedik. (CIC. 1369. c. 2.)

3. A munka és pihenés arányosan legyen beosztva. Szellemi erők agyondolgoztatása káros és tilalmas. Elvünk: tanulás, testedzés, pihenés arányos kiaknázása.

4. *Tanulási idő*: Délelőtt az egyetemen vagy idehaza úgy, hogy akinek órája nincs, itthon foglalkozik tanulmányaival. Délután pedig tanulási idő: hétfőn, szerdán, pénteken: 2—4 és 5—³/₄ 7-ig, kedden, csütörtökön és szombaton: ³/₄ 5—³/₄ 7-ig.

Kötelező séta: Kedden és csütörtökön 2—4-ig, szombaton ³/₄ 2—4-ig kötelező, 4—³/₄ 5-ig megengedett. A séták helye Buda vagy kevésbé jó idő esetén a pesti Dunapart. A város belsejében csak előzetes prefektusi engedéllyel szabad sétálni.

Kötelező torna: I—II. éveseknek kedden ¹/₂ 3—¹/₄ 4-ig, csütörtökön ¹/₄ 4—4-ig; III—V. éveseknek kedden ¹/₄ 4—4-ig, csütörtökön ¹/₂ 3—¹/₄ 4-ig. Az udvaron levő tekepálya használható: ebéd után 2 óráig, a 4—5-ig tartó szabadidőben és vacsora után ¹/₄ 9-ig. Dél-előttönként és sétanapon a tekepálya nem használható.

5. Betegség esetén a betegszoba gondoskodik rólunk. Ha ko-

moly betegséget érzünk, jelentkezzünk a Ház „samaritánusánál”, majd a házi orvos kezelésére bizzuk magunkat. A klinikát csak az ő tudtával keressük fel. Csak a házi orvos és az előjáróság tudtával megyünk szakorvoshoz.

6. A betegek otthona a betegszoba, ahol a házi orvos rendelkezései szerint ápolásba részesülnek a beteg növendékek. A betegek és a látogatók egyaránt tiszteletben tartják.

7. Esetleges évközi üdülésre csak orvosi vélemény alapján és csak a rektor engedhet el, aki az engedély adásáról az illetékes főpásztornak jelentést tesz.

B) A szellemi élet.

1. A pap az Ūr szolgája és a kiválasztottak a tudomány szolgái, ezért a Papnevelő Intézet a tudás fejlesztését elsõrendû kötelességének tekinti. A szemináriumi élet jelszava: a lelki felkészülés és a jövõ tudományos munkálkodásának megalapozása. (CIC. 972. c.)

2. Ezért szoros kötelességének tekintse minden egyes növendék, hogy az egyetemi tanulmányokat a legpontosabban elvégezze. A tudományos képzéshez tartozik a doktorátusra való komoly elõkészület és az ezzel járó szigorlati rend megtartása is.

3. A hivatással járó kötelesség mellett keresse a növendék az önképzést is, amelynek módjai: az idegen nyelvek tanulása, a Magyar Egyháziroldalmi Iskola pályatétételeinek kidolgozása, könyvtárak látogatása, elõadások meghallgatása vagy irodalmi kísérletezések. Természetesen mindezt a tanulmányi felügyelõ irányítása és elõzetes engedélye alapján tegye.

4. Az olvasmányok megválasztásában állandóan figyelemmel kell lenni a S. Congr. de Seminariis 1934. évi október 11-én kelt irányítására, melynek értelmében a növendékek napilapokat, továbbá politikai vagy ki nem forrott szociális problémákat tárgyaló folyóiratot nem olvashatnak. Sohasem szabad feledni, hogy a kiforrotatlan irányok hangoskodó hivalkodása csak izzó hangulatot és kirobbanásokat okoz. Az igazi tudást a csendes elmélyedés, nem pedig az izzó vitázás eredményezi.

Az elõjáróság megtalálja annak módját, hogy a legfõbb hatóság intézkedésének szigorú és következetes megtartása mellett is értesítse a növendékeket a külvilág forrongó és kavargó hullámairól.

5. A köteles egyetemi tanulmányok és önképzés mellett szorgos kötelesség a papi liturgikus ténykedések elsajátítása is. Ezért mind a latin, mind a görög szertartású növendékek — a prefektusok utasítása alapján — itthoni liturgikus és zenei oktatásban részesülnek. Ezeken való megjelenés kötelezõ.

6. A szellemi fejlõdést szolgáló élet miatt a következõ napirendet tartjuk:

N A P I R E N D:

5.30 órakor felkelés, 5.55-kor közös reggeli ima kezdete a kápolnában. 6-kor elmélkedés. 6.30-kor szentmise ugyanott, 7.15—7.40-ig stúdium, 7.50-kor reggeli, utána 8.15—12-ig egyetemi tanulmányok vagy itthon csendes tanulás, 12.15-kor ebéd, amelyen pontosan és

közösen jelennek meg, utána közösen szentséglátogatás, majd szabadidő 2 óráig. Délután stúdium, séta, torna, mint fent. 6.45—7 óráig szentírásolvasás, I—II. éveseknek közösen a tantermekben, III—VI. éveseknek egyénenkint a cellákban, 7-kor vacsora, utána közös szentséglátogatás, szabadidő, 8.30-kor elmélkedési pontok, közös esti ima, 9-kor lefekvés, 9.20-kor lámpaoltás.

7. Az esti ima befejezése után — akármikor legyen is az — negyedórán belül mindenki köteles lefeküdni. Esti ima után semmiféle tanulmányi, annál kevésbé szórakoztató dolgokkal foglalkozni többé nem szabad. Fennmaradásra senki sem kaphat engedélyt. A prefektus indokolt esetben legfeljebb a reggel korábban való felkelést engedi meg.

8. Stúdiumok alatt hosszabb időt a múzeumon vagy cellán kívül tölteni külön engedély nélkül senkinek sem szabad.

9. Bármilyen zenegyakorlat csak a délutáni és esti szabadidőben és csak az arra rendelt helyiségekben történhetik. Délelőtt semmiféle hangszeren nem szabad játszani.

10. A növendékek minden nem magánjellegű írásukat, úgymint az egyházi és egyéb hatóságukhoz benyújtandó kérvényeiket, folyamodványaikat, felterjesztéseiket, stb. előzőleg fogalmazványban kötelesek bemutatni a prefektusnak. A szeminárium rendjébe vágó bármiféle rendkívüli ügy, ú. m. bárhol való szereplés, lapban vagy bármely folyóiratban való közreműködés, összejövetelek, előadásokra való meghívás vagy az Intézeten kívül álló valakinek ilyenre való meghívása, stb. előzetes előjárói engedély nélkül nem történhetik.

11. Az előírt napokon való vizsgákról és kollokviumokról csak előzetes előjárói engedéllyel szabad, a legnyomósabb okokból, kivételesen távolmaradni.

12. Más cellájába belépni szigorú fegyelmi vétség terhe mellett tilos. Kivételt alkot a főduktor és az asszisztenciárum-magiszter cellája, ahová hivatalos ügyek elintézése végett be lehet lépni. Ha valamely elkerülhetetlenül szükséges megbeszélni való merülne fel, csendes kopogtatással kell az illetőt az ajtóhoz hívni, és azt ott halkán közölni vele.

C) A természetfölötti lelki élet:

1. A papnevelő intézet legfőbb célja az Úr szolgálatára való felkészítés. Így tehát olyan egyéniséget kell kidolgoznunk, amely a felszentelés kegyelmével *a tökéletes papi karaktert adja*.

2. Ennek a természetfeletti egyéniségnek *alapvetése* történik meg a testi egészség gondozásában, a szellemi élet fejlesztésében, a természetes erények megszerzésében.

3. Ezért különös gond legyen a természetes erények kidolgozása, főleg a következőké: az egyenes nyíltság, a finom és úri modor, a fiúi engedelmesség, az egymást megbecsülő kölcsönös szeretet, a munkás lelkület, a fegyelmezett önmérséklet, a szórakozásban való igénytelenség, az anyagiak (pénz, stb.) kevésre értékelése, az önfeláldozásig fokozott önzetlenség. Mindezzel szöges ellentétben állna a tilalmas szórakozások keresése, mulatóhelyek, vendéglők, sőt mozik

és színházak látogatása. Ennek a legszigorúbb rendelkezésnek az át-
hágása az Intézetből való *azonnali* kizárást vonja maga után.

4. Mindezeket felfokozza és természetükben istenivé nemesíti a természetfeletti kegyelem, amelynek megszerzése, állandó birtoklása és felhasználása legelsőrendű kötelességünk.

5. *Ennek az életnek kötelező eszközei:*

Rendes eszközei:

Közös reggeli és esti ima (CIC. 1367. c. 1.),
Napi elmélkedés,
Naponkint szentmise a kápolnában,
Vasárnap és ünnepen, akik nem asszisztálnak, az Egyetemi-
templomban tartott nagymisén vesznek részt, úgyszintén a dél-
utáni ájtatosságokon.
Heti szentgyónás és gyakori szentáldozás,
Napközi adoráció (CIC. 125. c.),
Napi szentírásolvasás és lelki olvasmány,
Silentium.

Rendkívüli eszközei:

Vasárnapi exhortáció (CIC. 1367. c. 5.),
Vasárnapi szentmiséken való szolgálat,
Lelkigyakorlatok,
Havi rekollekciók.

Ezek közül a silentiumra a következők az irányadók: Silentiumot kell tartani a múzeumokban, a cellafolyosókon, a templom mel-
letti folyosón és lépcsőn, a fürdőszobákban és mellékhelyiségekben
mindíg! Az esti imára való csengetéstől a reggeli végéig, illetve elő-
adási napokon az Intézetből való távozásig teljes silentium. Ez a silen-
tium religiosum, amelynek megszegése súlyos fegyelmi vétség. Ugyan-
csak csendben vonulnak a növendékek a kápolnából, múzeumokból
és cellákból az ebédlőbe vagy onnét a kápolnába közös szentséglá-
togatásra.

6. A társas együttlét és lelki egybeforradás eszközei: I. és II.
évesek együtt élnek, III—VI. évesek cellákban. A társas együttlét
helyei: a múzeumok, a társalgók, a tetősétány, a kert, a váltott tár-
sakkal való séták, egyetem, stb. Ennek formája: az úri lelkület, finom
modor, mely igaz jellemvonása legyen a jövő papi nemzedéknek.
Minél természetfölöttibb lesz a jövő papja, annál több kegyelmet fog
árasztani kint az életben egész működése.

7. A család tagjaival és külső ismerősökkel való személyes kap-
csolat a papi hivatás szellemében bizonyos lazítást kíván. Az elkerül-
hetetlen látogatások, a vendégek fogadása idején bonyolíthatók le.
Alapelv itt is: a természetes életszálak lazítása mellett a természet-
feletti lélekközösség érdekében való áldozatos életátadás! Lelküle-
tünkbe kell vésnünk: Mi a Úr Krisztustól megváltott nemzedék szol-
gádjává nemesedtünk!

Vendégek fogadása következőképpen történhetik:

Budapesti vendégeket minden hónap első és harmadik vasár-

napján délután 2—³/₄-ig lehet fogadni, ³/₄-kor a portás a fogadóteremben jelzi a látogatási idő leteltét. A vendéget nem fogadó növendékek a látogatási idő alatt a múzeumokban vagy a cellákban csendes foglalkozással töltik idejüket. A vendégfogadástól mentes vasárnapokon és ünnepnapokon ez idő alatt *stúdium tartandó*.

Vidékről jött vendégeket előzetes prefektusi engedély alapján is fogadhatnak a növendékek, valamint ilyen feltétellel, rendkívüli esetben, budapestieket is, de a déli étkezés ideje alatt, valamint este 7 óra után fogadni senkit sem szabad.

A vendégeket kizárólag az erre a célra szolgáló földszinti helyiségekben szabad fogadni, velük a folyosókon, kertben tartózkodni, sétálni vagy őket az emeletre felvezetni előjárói engedély nélkül nem szabad. Leányrokonokat csak szülői kíséretben szabad fogadni. Vidékiek felkérésére a növendékek semmiféle megbízatást nem hajthatnak végre.

8. Aki hivatásának gyengülését érzi, a lelki igazgatóval való komoly megbeszélést keresse. Aki azt sejtene, hogy a nagy lelkiiséget igénylő papi munkára nem hívta az Úr, az lelkiatyja, lelki igazgatója tanácsának meghallgatása után a rektorral történt megbeszélés alapján döntsön jövő életútja kérdésében. Mindíg alapelvül valljuk: *Csak a hivatottak* járjanak az Úr szolgáinak lélekszolgáló útján, *a többieknek* kevésbé felelősségteljes utat jelölt az Úr. Azonban ezek irányítását és más életútra segítségét is szeretettel támogatja a Papnevelő Intézet előljárósága.

*

Mindezeket egybefoglalva tulajdonkép egyetlen gondolatnak megvalósításán dolgozunk: áldozatos és természetfeletti életet élő papokat akarunk küldeni az Úr szőlőjébe. Aki az Úr elhivatottjává becsüli fel önmagát, azaz öntökéletesítés eszközeinek odaadó és készséges használója legyen. Mivel lelkünk egész szeretetével hisszük, hogy mindenegyes növendékünk *így* érez, azért lelküknek önkéntes odahajlásában látjuk és ettől várjuk a Ház szellemének hűséges megőrzését. Ez a hűség nem szolgálai megalázkodás, hanem az Úr szent céljaira való szeretetteljes önátadás. Ennek életeredménye pedig: A Krisztus lelke szerinti áldozópap!

Noviciátus a szemináriumi élet elején

1. *Okai.*

A kispapok noviciátusát, annak megvalósítását több komoly ok sugallta.

a) Maga az Úr Jézus három éven át egyéni vezetésben részesíti első apostolait; világosan kivehető az evangéliumból, milyen lelki képzésen vitte végig őket, elméleti és gyakorlati sikon mire oktatta leendő püspökeit.

b) Általánosan ismert tény a komoly papok, szent papok életéből, amelyben mind megtaláljuk a „teljesen élj a lelki életnek“ elvét, különösen fejlődésük kezdetén!

c) A szerzetesi élet gyakorlata, jóllehet kevesebb lelki energiára van később szükségük, mégis lényeges teljesítménynek tartja a szerzetesi noviciátust! Márpedig az egyházmegyés papok sokkal nehezebb területekre kerülnek, ergo! Az meg egészen hamis elv, hogy nekik az ilyesmi nem kell, hisz nem kötelességük a tökéletességre való törekvés! Ha ők az Egyház hivatalos vezető rétege, akkor egészen természetes ennek a rétegnek egészséges, erőteljes kifejlődése.

d) A CJC-ben is van erre alapunk, ahol a lelki élet kiműveléséről szól, a 124. c.-től kezdve!

e) Ma már általános óhaj az idevágó irodalomban, mind a külföldi, mind a hazai szerzők részéről, a kispapok részére a noviciátus, különösen hivatásuk megvizsgálása és ha van, öntudatosítása végett.

f) Egyéni tapasztalataink azt mutatják, hogy a komolyabb lelki életnek a noviciátusban vetettük meg alapjait! Megtérésünk, átalakulásunk, sok lelki kérdés tisztázása ott ment végbe! Noviciátus nélkül nem tudnám fejlődésemet megmagyarázni.

2. *Története.* Az egyházmegyés kispapok noviciátusának tervét 1944 májusában vettem föl az akkor nyolcadikos gimnazista kispapok előtt. Az eszmét felkapták, különösen azzal megcukrozva, hogy utána beöltözés lesz, és így mehetnek haza vakációra. Egy hónapra terveztük, az érettségi letétele után meg is kezdtük és valójában 5 hétig tartott.

3. *Célja,* hogy a teológia megkezdése előtt alaposabb lelki képzésben részesüljenek, a lelki életet megismerjék és a spirituális vezetése és irányítása mellett gyakorolják is. Tapasztalat bizonyítja, hogy sok esetben a kegyelmi élet is hiányzik a teológia megkezdésekor és legfeljebb a lelkigyakorlatok idején hoznak rendbe bizonyos területeket lelkükben. Ezt is szerettem volna kiküszöbölni azáltal, hogy mintegy ránevelem a kegyelmi élet akarására és megszerzésére. A teológián már nem mindig sikerül ezt elérni. Továbbá itt kell alaposan elővenni a hivatás kérdését, mert e nélkül igazán bizonytalan úton megy a növendék is, lelkivezető is. Ő talán a legbizonytalanabb e kérdésben! — Célja volt aztán bizonyos mennyiségű lelki-, erénygyakorlat, amellyel az Úr Jézust a teológia megkezdése előtt mintegy lekötézhettük magunknak a későbbi több kegyelemre. — Cél volt továbbá az átélt lelki élet; senki sem zavart, senki nem vonta el figyelmünket, így egész szívvel egy területre összpontosítottuk figyelmünket. — Csak alárendelt és egészen mellékes cél volt a fegyelem megszokása és a latin tanulása. Ha lehetne, ez utóbbit ki is kellene egészen zárni. (Némelykor azonban szükséges, mert van idejük, és nem mindig egyformán lelkesednek a lelkiségért, ilyenkor a tanulásban, mint munkában és áldozatban, mutatott odaadás is lehet fokmérője a hivatás-tudatnak.)

4. *Tartama:* legalább egy teljes naptári hónap vagyis 30 nap. De tapasztalat szerint alig elég. Azért 50 napra terveztem a második (1946-ban) noviciátust.

5. *Eszközei* a CJC-ban és az általános aszkézisben megjelölt lelki-életi eszközök. Az alapvető lelki élet eszközei, mint pl. alapos hitélmény, erős bűnűtálat, férfias jellemvágy, megtisztulásvágy és leszámolás a szenvedélyekkel.

Részletesen:

- a) Szigorúan meghatározott és ellenőrzött napirend.
- b) Teljes elzártság a többiektől, illetve a világtól.
- c) Otthoniakkal való érintkezés legminimálisabbra való egyszerűsítése.
- d) 5 vagy 8 napos lelkigyakorlat, melynek végén a jelöltek reverendát kapnak.

A *napirend* így alakult: felkelés után közös reggeli ima, azután a tanteremben a Spirituális irányításával az elmélkedés *tanulása* és *gyakorlása*. A növendékek a hallott tanítások után azonnal megpróbálják az elmélkedést a többiek előtt.

Szentmise. (Szentáldozást csak akkor engedtem meg, ha mind-egyik előzőleg alapos életgyónást végzett; erre őket előkészítettem.)

Szentmise után lelki napló írás; benyomásaikat, tegnapi lelki-életi eredményeiket írták föl. Hibáiknál az okot és körülményt is, mi eredményezte azokat.

Ágyvetés, reggeli, csendes foglalkozás következett. Rekreációkon kívül kötelező a teljes hallgatás. Mint a noviciátusban!

Délelőtt félóra lelki olvasás Rodriguez—Tóth I. kötetéből. Mindegyik külön olvasott; meg volt engedve sétálva, kertben az olvasás, hogy ezzel az önálló munka jobban alakuljon.

Ezt követte az 1 órás stúdium, illetve latin óra az egyik tanár úr vezetésével. Imaszövegeket, himnuszrészeket tanulgattak.

Ezután egy óra „opus humile” (az alázatosság kifejezett gyakorlása céljából), azaz kézi munka következett. Ilyenek voltak a) takarítás tanteremben, hálóban, folyosókon, mellékhelyiségekben; b) favágás; c) konyhai segéd munkák, krumplihámozás, babtisztítás, szilvamágozás, stb., d) kerti munkák; e) könyvtári munkák; f) ács munkák és egyéb házkörüli munkák. Néha, sürgős esetekben ez a kézi munkaidő kinyúlott, de ilyenkor a stúdium maradt el inkább, mint a lelki életnek gyakorlata.

Negyedóra „exercitium memoriae” ismert latin szövegek, imák megtanulására. Ebéd előtt egy negyedóra lelkiismeretvizsgálat a kápolnában, közösen a Spirituális vezetése mellett.

Ebéd, mely alatt olvastak, néha volt beszéd is. Nagyobb ünnepeken.

Rekreáció közösben, mindenkinek együtt kell lennie; alatta más foglalkozás nincs; játék meg volt engedve.

Rekreáció után negyedóra olvasás Krisztus követéséből, szentség-látogatás, majd kis pihenő után konferencia a *hivatásról*.

A *konferenciákat* P. Andor kis könyvecskéje alapján tartottam, különösen kitérve a hivatás megállapítására, melyet írásban kellett elkészíteniök. Aki e tekintetben hanyag volt, azt már ekkor el is tanácsoltam. Aki hivatásáról nem szívesen írt, nem vált be!

Ezután háromnegyedóra életrajzolás következett. Egy óra rekreáció, majd olvasás elmélkednek félórán át a kápolnában a legméltóságosabb Oltárszentségről (Eymard könyve nyomán!). Este vacsora előtt rózsafüzér, vagy közösben vagy magánúton. A nov. vége felé több közös gyakorlat magánosra ment át!

Vacsora alatt 1 fejezet a Filoteából (nem Kempis vagy a Szent-

írásból!), majd olvasás. Rekreáció után lelkiismeretvizsgálat, közös esti ima a Spirituális irányításával.

A napirend kedden, csütörtökön, szombaton sétával volt még megtűzve, így néhány pontban változott. Ilyenkor a stúdiumból maradt el valami.

6. *Eredménye:* a hivatás kérdésének alapos ismerete, az elmélkedés megtanulása, jó gyónás végzése, a komoly lelki élet megbecsülése és átéltsége folytán a benne rejlő öröm megérezése és megszerzése! A reverenda nagy jelentőségének tudata, amely a felvétellel kapcsolatos ünnepségekben teljesült ki, és a megfigyelés szerint igen jó elhatározásoknak lett forrása és erősítője.

7. *Beöltözés.* A Spirituális igyekezett kiemelni a szent ruha jelentőségét. Maga a beöltözés két részből állt: 1. Rektor úr megáldotta a reverendákat a kápolnában; mindegyik balkarján tartva térdelt az oltár körül. Beszédet intézett hozzájuk. 2. Kis családi ünnepség a tanteremben, melynek programmszámait voltak: a) köszöntő ének, b) Főduktor beszéde, c) felolvasás (hangulatos), d) szavaltat (papi életről Pakocs-, Székely-, Mécs-versek), e) Schmidt: Isten atlétái c. könyvből felolvassuk „Prohászka csókja” c. fejezetet, f) ének (közösen): Te vagy földi éltünk, stb. Kézfogás a beöltözöttekkel!

8. A napirend szürkeségét tarkította heti nagyobb séta, kirándulás, mely nemcsak testi, hanem szellemi és lelki gyakorlat is volt.

Itt-ott kaptak a Spirituálistól gyümölcsöt, melyet a piacon szerezttem be saját költségemen. (Az intézményes noviciátus bevezetésével kapcsolatban szükséges, hogy hivatalos gondoskodás történjen a kiadások fedezéséről! Sok papír, sok könyv, sok irka-firka van ilyenkor, amit nem lehet privát zsebre bízni!)

A noviciusok még nem szentek; jó, ha itt-ott anyagi javak adásával visszük előre őket és nyitogatjuk szívüket a kegyelem befogadására!

9. A noviciátus ideje alatt semmiféle más könyvet nem olvashatnak, mint ami kijelölve van; a Spirituális a kispapságról és papságról szóló könyveket ugyan beadta hozzájuk, azonban hathatósan buzdította őket a száraz Rodriguez beható tanulmányozására. Az a Standard-mű, ezen át kell magukat rágniok! Sokan igen megszerették!

10. Igen fontos tényezőnek tartom a Spirituális napi konferenciáit a hivatásról, a lelki élet egyéb kérdéseiről. Ez volt az alakulás egyik legfontosabb tényezője a belső eszközök (kegyelem, stb.) mellett. Úgy tapasztaltam, igen várták és állandó, erős hatással voltak rájuk!

11. Fontos nevelő és kegyelemszerző, valamint vezető eszköz az életük írásban való lefektetése. Ki kell térniök minden személyes élményre szüleikkel, jó Istennel, erénnyel, bűnnel kapcsolatban. Három korra osztva életüket: a) gyermekkor: erényei, jellegzetességei, hibái, bűnei, emlékei, b) kamaszkor részletes jellemzése: erényei, bűnei, olvasmányai, emlékei, c) hivatásom története; részletesen kiemelve, mit tettem, miután felismertem.

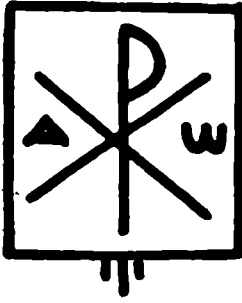
Eger, 1946 november 18.

Rozmán János S. J.

„SIC LVCEAT
LVX VESTRA =
CORAM HOMI-
NIBVS, VT...GLO-
RIFICENT + PA-
TREM+VESTRVM!“
MATH.5./16/.

KISPAPEGYSÉG

„VT SINT VNVM, SICVT
ET NOS”. IOANN. 17./11/.

EGYSÉG.

Rovatvezető: Gellért Iván, Győr.

Békét az egységben!

Már lassan két éve lesz, hogy elült a harci zaj és még most sem találta meg a világ a békét... Konferenciáznak hol itt, hol ott, de a béke galambja még messze van az olajággal.

Ebben a felkavart levegőben mi a Népek Atyjától tanult jelmondatot tűztük újra mozgalmunk homlokára: *békét az egységben!* Hirdetjük először is a lelkek békéjét, elsősorban kispaptársaink lelkének békéjét. Ez abban áll, hogy elfogadjuk egy nagy megajánlással a hivatásunkkal járó kisebb-nagyobb keresztek... De aztán hirdetjük a szemináriumok békéjét. Szeretnénk, ha minden szeminárium megértené az idők szavát: ma csak az *egybeforrt közösség* tud sodró erővel fellépni és birokra kelni a nagy ellenfelekkel. Aztán mozgalmunk hirdeti a békét a szemináriumok és szerzetek között is.

Nem állóvíz benyomását kelti azonban ez a jelmondat, hanem egy nagy kohézióét: forrjanak össze a lelkek a kegyelemben, együtt lendüljön a kar a munkára, támadjanak egyritmusú indulások itt is, ott is... legyen köztünk egység!

Jó volna, ha az evangéliumi só és gyertya hasonlatát most sokszor eszünkben tartanánk! De gondolnunk kell arra is, hogy az Egyház kovász, melynek át kell hatnia az egyéni, családi, társadalmi élet megbarnult lisztjét... És ebben a nagy erjesztő, békéltető munkában elsősorban nekünk lesz szerepünk. Most jön a nagy egységberendezés százada, amikor a millió szálaira hullott életet nekünk kell ismét egybefognunk.

De nem álmodozás ez akkor, ha megromlik a só és a kovász? Ha mi nem vagyunk egyek? Ha nem is tudunk egymásról? Ha nem tudunk együtt dolgozni?

Karácsony szent ünnepén kérjük a Béke Fejedelmétől, hogy hozza el a magyar kispapság számára és rajtunk keresztül majd az egész világ számára: *a békét az egységben!*

Cluny lelkével . . .

(Részlet nyári megbeszéléseinkből.)

Új Cluny jegyében és lelkében keressük évek óta a példát, az erőt, a módszereket, hogy Isten kegyelmével kicsiny mustármagunk fejlődéséhez a magunk részéről mindent megtegyünk.

De önkénytelenül is felmerül néha lelkünkben a kérdés, mi volt *Cluny csodálatos papság- és társadalomátalakításának a titka*. A Papi Lelkiség egységrovatának alapos cikkeiből keressük meg most azt a nagy hívogató eszményt, amelynek mai másáért akarjuk erőnket a maximumra fokozni. Meglátjuk-e benne azt a távlatot, amelyben nagyjelentőségűvé válik minden kis részletmunkánk? Kegyelem dolga, s azért fordultunk munkánk előtt a hét ajándék kegyelmes Istenéhez.

Mit mutatott Cluny a külső szemlélőnek? Mit jelentett a hatása a középkor keresztény életében? Milyen volt az a lélek, amely ezt a mozgalmat mozgatta? S mindenekelőtt miért kell idefordulnunk tájékozódásért? S végül: milyen útbaigazításokat ad mozgalmunknak Cluny szelleme?

Mi volt legégetőbb sebe annak a kornak, amelyben a Cluny-mozgalom hatni kezdett? A társadalmi békétlenség. És ma? Ugyanaz. Mi volt a legfőbb mozgatóeszméje: a kollektívum. És ma? A kollektívum! Hol kellett kezdeni a társadalom átalakítását? Az igazságot hordozó egyházak életében. Felesleges is tovább hasonlítani. Nem történelemkönyvet írunk, hanem szemünk világos látókörét tágítjuk.

Cluny

Lelki szemünk elé rajzolódik a 909-ben délfancia lankák alatt alapított Cluny rövid téglalapalaprajzú épülettömbje. A jól kiépített köút, a terméskövekből épített erős, tömör falak mögé várszerű kapu halad. Hosszú négyszögben épületek román bolthajtásos folyosókkal. A hétornyú, öthajós templomba szelíd békével arcukon lépnek be a szerzetesek: 25 oltár, 15 apsis, márványoszlopok, a sárkányverő Szent György, a luciferletaszító Szent Mihály, a kigyó fejét tapodó csillagkoronás Asszony képei közt üvegfestményes ablakokon szűrődik be a fény az örök zsolozsmától zengő falak közé. A padlót mozaikok, szőnyegek borítják, a mennyezetről királyok ajándékaként drágaköves függőlámpák. Az élőkért végzett fényes mise után, mindennap a halottakért is bemutatják azt a legszentebb áldozatot, amelynek anyagához zsolozsma közt maguk művelik meg a földet, vetik a búzát, művelik a szőlőt, s amelyet saját malmuk, sajtójuk készít alkalmassá az áldozatra; amelyhez a liturgikus ruhák anyagát is maguk termelik, szövik és maguk művészetével díszítik, s melyhez a liturgikus könyveket maguk írják, díszítik, kötik. A rengeteg látogatót, mint Krisztust, jótékony, ajándékozó vendégszeretettel fogadják, legyen az koldus vagy fejedelem. Szegényházukban 18 beteg van állandóan, alamiznás testvérünk mindennap kifordul a kapun, hogy orvosságot, kenyeret vigyen a szegényeknek.

Ki az ma, aki 17 ezer szegényt lát el évente 250 hízott sertés levágásával? S aki nem épít a nyomor által felkeltett tömegszenvedélyekre, elégedetlenségre még annyiban sem, hogy világnézeti ellenfelei iránt a bizalmat megingassa, hanem a nagyobb termelési eredményekkel együtt, munkát és jólétet hozó mezőgazdasági, ipari munkamódszerek bevezetésével a

munkás jobb sorsáról saját maga gondoskodik s ezzel példát ad a feszültségek levezetésében. Ki az ma, aki 2000 független kolostort rá tudna venni arra, fegyveres erő nélkül, hogy alárendelje magát egynek? Nem az anyagi kultúra magas foka hozza magával a szellemi nagyságot, hanem a lélek magas kultúrája eredményezi azt, hogy egészséges életrenddel és értékrenddel a társadalom békéje kialakul. Mint mágnest keresi nemde ma is a tömeg a nagy, nemes lelkeket? Csak „non habeo hominem!”

S melyik ma az a papi hivatástudat, mely annyira hatott kifelé, hogy Szent Istvánokat mozdított levelezésre akkor, amikor az teljesértékű államvezetésre keresett elveket és erőket, s a közösség imájában kegyelmet? Mikor éri el ma egy papi mozgalom azt, hogy lelkiisége nyomán kolostorok életében csodálatos belső felemelkedés induljon meg, hogy a világi papság mintaképpül vegye lelkiségben? Hogyan érhetette el azt Cluny lelke, hogy az adományozások folytán nőttön-növekvő földbirtokállomány nem fájt senkinek, mint az előző korban, amikor a fejedelmek állandó titkos és sokszor sikeres törekvése az volt, hogy elvegyék a kolostorok birtokait. Nem az egyházi vagyon önmagában a hibás, hanem a nem teljesértékű katolicizmus, amely azzal nem tud úgy élni az embertársak javára, hogy példát mutasson másoknak. Nem felölteni akarjuk Cluny külsőségeit, hanem követni alkotó szellemét, amelynek eredménye lett az, hogy Szent Lajos idején megszűnt a magánharc a Treuga Dei széles terjesztése nyomán, hogy erős és békéthozó központi uralkodói hatalmak fejlődtek ki, hogy megszilárdult a rendiség, írmagját vesztette Európa földjén a rabszolgaság. A nép is, a fejedelmek is, a nemesek is, a papság is, Róma és Esztergom is azt érezte, hogy ez a mozgalom az övé. Mert Istené volt, s az Isten mindenkié.

Eredménye az investituraharc nyomán az **Egyház szabadsága**, a pápaság felemelkedése, s a császárok feloldásáért közbenjáró Cluny apátja Róma lábai előtt. Fellángol az egységessé vált kereszténység küzdő szelleme, a mórok kiszorulnak, a barbár népek sorra megtérnek a vonzó erők hatása alatt, s a keresztes háborúkban a vallás tömegmozdító ereje örök cáfolatot ad minden idők materialistáinak. Telepítési mozgalmak vezetnek le a népsűrűsödést, bányák adnak új munkaterületeket, s az angol papok egy új iparágat terjesztve élnek népük között. S a vállalkozó kedvet az Egyház támogatja kamatmentes kölcsönökkel, amelyeknek kockázata a hívek áldozatkészségében és a hálás adományokban nyer viszonzást.

Cluny lelke

Cluny éltetője a *Catholicum VIVIFICANS*. Mi ez? A világhódító kereszténység harci módszere.

Ennek a *catholicum vivificans*nak három megnyilvánulása: a *PAX ROMANA*, a *REPUBLICA CHRISTIANA* és a *BELLUM CRUCIS*.

A *Pax Romana* mód arra, hogy megtalálják a szociális élet hézagait, ahol az Egyház kiegészítő tevékenységével megnyerheti a kiuzsorázottak millióit.

Ezzel azt mondja a kor proletárjainak: bízd rám szabadságodat, biztosítom boldogságodat és békédet.

A *Respublica Christiana* mód az állam támogatásának megnyerésére s egyúttal az állam keresztény szellemű vezetésének biztosítására. Munkaíránya: biztosítani a családok fejlődését, a nemzet jövőjét, az emberiség

jövőjét, megkeresve a gyűlölködő egyének, társadalmi osztályok, fajok és nemzetek közt a béke lehetőségeit, a magasabb fejlődés útjait.

A *Bellum Crucis* gondolata az Egyház missziós hivatását hordozza: megjelöli a keresztények és pogányok előtt az igazi ellenséget, a sötétség hatalmasságait s feltűzeli őket az egyetlen érdemes harcra az Isten országáért.

Vajjon nem ugyanezt mondja a modern Le Bon tömeglélektana, mely három tömegmegnyerő erőt ismer fel: az önfenntartás, a fajfenntartás és a vallási eszmény mozgató erejét.

Az anyagiakkal élő klérus ebben az eszményben nem világiasodik el, a politikában működők annak szennyétől tisztán maradnak, s a kereszt küzdelme nem válik fanatizmussá.

Ennek az eszménynek világos látásában és vállalásában a kispapok is feltalálhatják egymást ma is: *természetszerűen egybeforrva a felkészülés szeretetközösségében!*

De ez nem megy önátalakítás nélkül. Nézzük csak meg a Cluny-i apátok arcképét. Ha az Egyház nem is iktatta volna hivatalosan szentjei sorába őket, akkor is ezek a vonások az *önmaguk felett aratott diadalt, a szent szemlélődés fényét és a küldetésstudat határozottságát sugározzák*. Nem egy, több szent életformán is átmenve, nyerte el azt a határozottságot, merészséggel párosult okosságot, amit a pápa is felhasznált kiküldetésekkel.

A teocentrikus élet virágzott ki bennük akkor is, amikor a teológiát visszaültették trónjára, amikor a Civitas Dei valóraváltására életüket tették föl, amikor a kultúra élére állottak s annak lelkévé a hitet tették, amikor az Istentől rendelt munkát megszentelték s a kollektívumot a liturgikus életben is kiteljesítették, amikor nem mindenáron újat kerestek, hanem a meglévő értékeket hozták össze csodás szintézisbe, amikor a béke különböző fokait lépcsőzetesen elérték s mikor elsősorban az egész embert Isten arca felé fordítva, törekedtek megváltani. Papi egységük gyökere a *communio sanctorum in hierarchia viva*, társadalmi hatásuk titka a *sanctificatio vitae*, melynek megvalósítására az összefogott erők alkalmas eszközt nyújtottak.

Cluny Időszerepése

ÉS MA... ÉS MI? Mi mit és hogyan tehetünk? Hisznek ma is az Egyháznak az emberek, de nem látnak még bennünk elég erőt, s ezért bizni nem tudnak! Az Egyház igazsága mellett még csak a legsúlyosabb érv nem áll elég világosan: tettekben megélni ezt az igazságot. Mozgalmunk a maga kezdeteiben el nem bizakodva akarja látni és munkálni feladatait a papi egységben, kezdeteit és előkészületeit a kispapegységben. *Államot, alkotmányt, közgazdaságot, társadalmat, művészetet és sajtót, ipart és kereskedelmet, kultúrát és technikát kell újra megkeresztelnünk és megszerveznünk a kereszt teocentrikus életére: s lehetnének-e Krisztus küldöttei, ha a volt nagyságnak emléke és a jövő álma nem nyugtalanítana bennünket?* A kultúra, a munka és a közösség jogait megtagadhatnánk-e Alkotójuk megtagadása nélkül?! S ha ő kormányzó tevékenységét azokra nézve állandóan gyakorolni akarja, nem teszünk-e helyesen, mikor ennek a kormányzásnak érvényesülésére a magunk részéről minden áldozatot vállalunk?

Új középkor indult s vajúdva várja az új Clunyt, hogy Krisztus megszülessék az idők teljességében. P. Varga írja: *„Nagyon elhibázott lenne és a megváltó eszmét neveltségessé tenné az a mozgalom, amely a gazdaság*

bennható törvényeivel és a magyar ember sajátos természetével nem számolva máról-holnapra szeretné megváltoztatni a föld színét. Ehhez egy jelentős tábor kell, amelynek minden tagja magára öltötte az elvektől kívánt magasabb életformát.” Akkor ugyan az alapozók voltak nagyok és az ötödik nemzedék epigon-kezén sikkadt el az eszmény. Ma mi szerény újrakezdők vagyunk ugyan, de alázattal imádkozunk a jövő nagyokért, akiket készek vagyunk már mostani erőnkkel és küzdelmünkkel is szolgálni, mert tudjuk, hogy amennyi ebből az eszményből valóráválnak, annyi gátlás tűnik el saját és társaink hivatásának, hivatásvállalásának, megélésének, felkészülésének útjából, s annyiaval halad előre szerencsétlen magyarságunk is egy jobb kor felé. Rengeteg a holt tőknék, kamatoztatnunk kell! Mindenre készen kell hordoznunk Krisztus teljes radikális kereszténységét! Teljes kereszténységünknek ki kell vetnie minden fertőzést, s ha csúcsteljesítménye a báránytürelmű szótlán vértanúság: csúcs van-e alap nélkül? S az alapteljesítmény birtokbavenni, megszentelni, megtisztítani a szennytől az életet. S az új életnek mi nem vámszedői, nem élvezői, építőmunkásai kívánunk lenni.

O. S. B.

Ismerd meg a Kispapság Egységmozgalmát!

(Megpróbáljuk itt kérdés—felelet formájában összefoglalni mozgalmunk eszméit és gyakorlatát, hogy az újonnan jött testvérek megismerhessék, régi testvéreink világoosan áttekinthessék. Hozzászólásaitokat köszönettel vesszük.)

Mi a kispapegység?

A kispapság szeretetközössége.

Mi a kispapegységmozgalom?

A kispapegység megvalósítására törekvés,
út a kispapegység felé,
út a papi egység felé.

Mi a papi egység?

A papság tudatos, szervezett, kegyelmi erőkön alapuló közösségi élete.

Mit adhat nekünk a kispapegység-mozgalom?

Hivatásunk biztosabb megerősödését és védelmét,
a paptestvéri szeretet szellemének elmélyülését,
a tudatos összeműködéssel nagyobb apostoli sikert.

Honnan gondoljuk, hogy ez Krisztus akaratának megfelel?

Ő mondta: „Arról ismerik meg, hogy tanítványaim vagytok, hogy szerititek egymást!” „Ut omnes unum sint.” (Jn. 15—16—17.)

Miből látható, hogy erre a mozgalomra szükség van?

Urunk utolsó vacsorai végrendeletéből,
a mai papi élet sok szomorú intéséből (sikertelenségek, bukások),
a más világnézetűek erős, szervezett, egységes támadásaiból,
a kispapság igényeiből, hiányérzetéből.

Miben különbözik ez más mozgalmaktól?

Céljában. Célja: A hivatásközösségben rejlő erőt értékesítő kispapság. Szervezetében: Semmiféle egyesület-jellege nincs.

Miért érdemes a kispapegységért dolgozni?

Alkalmat ad az önzetlen és névtelen munkára társaimért,
segít hivatásom fejlődésében, önképzésemben,
alkalmat nyújt sok, az életben hasznos ismeretségre, kapcsolatra, s így
általában nagyobbértékű papság kialakulásán dolgozik.

Kik vesznek most részt a kispapegység-mozgalomban?

Az ország minden papnövendék-közössége helyzetéhez és szelleméhez
mérten.

Egyéni „tagságot” nem tart nyilván, de mindenki résztvehet benne.

Miért nem dolgozik már mindenki a mozgalomban?

Mert nem ismeri mindenki alaposan,
sokan félreismerik egy-egy munkása kevésbé szerencsés egyéniségén át,
mert önkéntes áldozatokat kíván.

Kinek a pártfogása alatt áll a mozgalom?

Jézus Szíve és a Szent Szűz Szíve pártfogása alatt az 1944 június 27-én
Szabadkán történt ünnepélyes felajánlás óta.

Mit szólnak hozzá előjáróink?

Csak egy néhányat idézünk:

„Ennek az áldásnak necsak hirdetői, necsak eszközlői, de hordozói is
legyetek, azért megáldom, kedves fiaim, minden törekvésteket...”

(Glattfelder, 1942.)

„Kispapegység nem jelent egyebet, mint szeretetben összeforralni és
megfogni egymás kezét. Én igazán boldog vagyok, hogy nekünk
ilyen kispapjaink vannak, akik így az Úr szent Szívében összeforral-
nak és a szociális szeretet zászlaja alatt készülnek hivatásukra.”

(Pétery, 1943.)

„A ti összefogástok nagy értékét abban látom, hogy az Egyháznak eddig
is meglévő hitbeli, hierarchikus és jogi egységét tudatosítjátok,
átélítetek és így magatokban gyümölcsözővé teszitek.”

(Hamvas, 1944.)

„Imádsággal és közreműködéssel is szívesen támogatom.”

(Mihalovics)

Miért érdemes a találkozón résztvenni?

Ismeretségeket, barátságokat lehet ott szerezni,
megismerjük a kispapközösségek helyzetét és szellemét,
segíthetünk a mozgalom továbbfejlesztésében,
a közös rekollekció lelkileg is megerősít a nyáron.

Mi az öt munkakör célja?

Kegyelmi munkakör: Lelki egység és kegyelmi hátvéd tökéletesítése.
Szellemi munkakör: A korszerű és közös kispapi önképzés szolgálata.
Sajtómunkakör: A különlenyomat, körlevél és egyéb kiadványok szer-
kesztése és kiadása.

Szervezési munkakör: A mozgalom fejlesztése, találkozók rendezése.

Anyagi munkakör: A mozgalom anyagi eszközeinek biztosítása.

Mi az öt munkakör 1946/47. évi programja?

Hivatásunk erősítése a pápai körlevelek alapján.

Hogyan dolgoznak a munkakörvezetők?

Megbeszéléseken elosztják a feladatokat közvetlen munkatársak közt,
levelezéssel szereznek más közösségekből munkatársakat,
a körlevelek megfelelő rovataiban mindenkit tájékoztatnak.

Hogyan dolgoznak a bizottsági tagok?

Csak a bizottságon belül leveleznek,
közlik megfigyeléseiket, észrevételeiket, javaslataikat.

Hogyan dolgoznak a megbízott levelezők?

Saját közösségükben: életükkel és szavukkal terjesztik a mozgalmat, a testvérszeminariummal minél erősebb kapcsolatot tartanak fent, a munkakörvezetőkkel a szervezésen át együttműködnek.
(Munkájukhoz a „szerv. mkör“ 1944. évi „Útbaigazítás“-át veszik alapul.)

Melyek a szemináriumban megoldandó feladatok?

Belsőleg minél testvériesebbé tenni közösségünk életét.
A testvérszem.-ért imádkozni, levelezés (képek), látogatni.
A szenteléseket, tanévkezdést, létszámváltozást, eseményeket jelezni.
Az egész papságért és kispapságért közös ima végzése. (Papok szombatja imalapok, primíciáképek terjesztése.)
A találkozókra jelentkezőket, ezeknek megbízást és segítséget szerezni.
Javaslatokat, kritikákat gyűjteni és beküldeni, a körlevélre, az egész munkára, találkozóra, kiadványokra vonatkozólag; cikkek szerzése.
Jelezni mindenkinek a szakirányú érdeklődését, évi beosztását.
(E. I. iskolák tisztségeit stb.)
Gondoskodni, hogy kiadványainkat mindenki megismerje.
Tájékoztatni munkánkról előljáróinkat.
Mindezekről a hó elseje körül tájékoztatni a munkakörvezetőket.

Hogyan kapcsolódhatunk a mozgalomba?

Céltudatosan gyakoroljuk a közösségi erőnyeket, igyekszünk a Mozgalmat megismerni és közreműködni.

Hogyan lehet a mozgalmat megismerni?

Irataiból, munkásaitól, beszélgetésekből.

Milyen közreműködést kíván tőlünk a kispapegység?

Onzetlen testvéri szolgálatokat,
napi kegyelmi segítségnyújtást,
erkölcsi és anyagi támogatást.

Mi a magatartása a Mozgalomnak az előljárók iránt?

Őszinte bizalom, tájékoztatás, tanácskérés, szolgálatkészség.

Kik vannak a kispapegységben?

In potentia: Minden papnövendék a hivatás vállalásától pappászente-
léséig.

In actu: Aki tudatosan vállalja a szeretetközösséget és az azzal járó
áldozatokat.

Hol működik a Mozgalom?

Az ország minden egyházmegyei és szerzetes papnevelőközösségében
és ezek országos kapcsolataiban.

T O R T É N E T E :

Volt-e már előbb is ily irányú Mozgalom?

Volt. 1846-ban a Központi Szeminárium élénk levelezésben állott az
összes papnevelőkkel — a magyar irodalom fejlesztésére fogtak
össze. (Berzsenyi-kiadás. Egyháztörténet-fordítás, harc az indifferen-
tizmus ellen stb.)

1913-ban ÉBREDUNK címmel közös lapot is indítottak. A mozgalmat
akkor a világháború állította meg.

Hogyan keletkezett és fejlődött a kispapegység-mozgalom?

1941-ben az eszt. Kat. Nyári Egyetemen résztvevő kispapok élményéből
indult. Észrevették, hogy nincs annyi közösségi érzés bennünk, mint
az egy pályán haladó világiakban. Megbeszélésük nyomán évköz-
ben a tennivalókról levelezni kezdtek.

1942-ben Máriabesnyőn kongr. táboron és Szegeden a honv. lelkész-képző tanfolyamokon történt 1—1 napos megbeszélések nyomán az elvi és gyakorlati javaslatokat gyűjti össze megbízás alapján Kalocsa.

Már két lapból álló havi körlevél is jár s imaszövegségben vannak.

1943 nyarán Érden, majd Máriabesnyőn 66 résztvevővel az első önálló kispapegységtábor a pécsi, szombathelyi és kassai tervek alapján lefekteti a világos elvi alapokat, megalkotja az öt munkakört, munkakörvezetőket, biz. tagokat és helyi levelezőket választ.

A Papi Lelkiség szem. rovata kibővül és Kispapegység különlenyomattá válik a sajtó-munkakör szerkesztésével.

1944. Bombázások közt is elindítja a következő évre a munkát a szabadkai tábor. 4 körlevéllel akkor is tartja a kapcsolatot, amikor a posta nem működik. Az ismerős testvérek közé már szívesen jön a munkahelyéről menekülni kényszerülő kispap s tovább tanul.

1945. Utazási nehézségek ellenére is összejönnek a kiküldöttek Szegedre a nyári találkozóra. Irány: gyakorlatiás, munkamódszer. 9 körlevél (14 l.). Kb. 1000 levél jelzi, hogy nem eredménytelenül.

1946. Találkozó Szegeden. Évi célkitűzés: Új Cluny felé.

Megindult az „öreg” (kikerült) egységmunkások körlevele is.

Hogyan működik a Mozgalom?

Évi munkaterv alapján,
mely a nyári találkozón alakul ki véglegesen,
melynek eredményeit a következő évi találkozó méri le.

Kik hajtják végre az évi munkatervet?

Az öt munkakörvezető a biz. tagoknak észrevételeit figyelembevéve, az egyes közösségek megbízott levelezőinek segítségével és állandó feladatokat vállaló önkéntes munkatársakkal.

Kik jöhetnek el a nyári találkozóra?

A közösségek hivatalos kiküldöttei,
a vezetőség által meghívott évi kiváló munkások
és aki előzetes jelentkezése alapján meghívást kap.

Nagyobb vagy egyetemes találkozó lehetséges-e?

Szívesen forgatjuk lelkünkben olyan találkozó tervét, amelyen minden kispap résztvehet. De hogy mindenki igazán jól érezhesse magát, a szervezéstől nagyobb munkát igényel.

Melyek a kispapegység írott alapjai?

A „Magyar Kispapegység” kék könyve, 1942.
A máriabesnyői 1943. évi tábor előadásai és
„elvi határozatai”. (P. L. 9. számának különlenyomatában.)
(Olvasásra a szervezési munkakör bárkinek megküldi.)

Hogyan nyerhetek meg másokat is a Mozgalomnak?

Szerény, önzetlen szeretetszolgálatokkal,
kezébe juttatom s figyelmét felhívom a Papi Lelkiség-re s a körlevélre.
Elbeszélgetek vele megértve nehézségeit,
neki illő feladat vállalására biztatom.

Lehet-e valaki a Mozgalmon kívül jó kispap?

Igen. S az ilyen öntudatlanul velünk épít,
s előbb vagy utóbb meg fog érteni minket;
azért viselkedjünk irántuk éppoly szeretettel, mint a megértők iránt,
igyekezzünk megérteni, mi kelt benne még idegenkedést,
s ha van rá mód, segítsünk ezen.

„MIHI ENIM VIVERE
CHRISTVS EST” .EP. AD PHIL. 1.

LELKISÉG.

Rovatvezetők: Puskás Miklós, Eger, — Péntek Domonkos O. F. M. Cap. Bpest.

Arsi szikrák

Azok a kegyetlenül nehéz órák... Vizsgakészületek idegmorzoló napjai... mikor a fejem már nem fog, és az éjtszakai álmain kétségbeejtően kergetődznek... A tanárainm szánakozva csóválják a fejüket és a hátam mögött fölényes megjegyzést hallok: Ilyen ügyefogyott alakok miért is jönnek szemináriumba?...

Mikor beborul előttem a papi élet horizontja, ellep az a végzetes „Minderwertigkeitsgefühl”, rám telepszik a sötétlátás borongó köde, hiszen nekem — semmi sem sikerül!... Hozzám sompolyognak a Sötétség szellemei és bennem dermesztően föltolakszik a kérdés: Uram, Istenem, valóban, milyen pap lesz belőlem?... Ilyen tehetségtelenséggel ugyan mi hasznomat veszi az Egyház? Mások sziporkázó ésszel és remek emlékezőtehetséggel, pazar gyakorlati érzékkel működnek, mesterien játszanak az emberlelkek húrjain — én pedig szármalmas teherkétele leszek magamnak, közösségemnek, előljáróimnak...

Ilyenkor tűnik föl előttem Vianney Szent János, a papi lényeglátás szentje!

Ő tudta jól, hogy Isten sejtelmes csodákat rejtett el az emberi lélekben: az értelem transcendens reflektorát, a kedélyvilág melegét és az akarat férfias erejét, — s a pap számára mindez nagyon fontos...

Ő átlátta, hogy az emberi kultúra lenyűgöző valami, és hogy a tudományok szféráiban, a társadalmi életben, a technikai szenzációk és az új módszerek között — a papnak otthonosan kell mozognia...

De vakító élességgel megértette azt is, hogy mindez önmagában csak az öserdő buja, gyümölcstelen pompája, ha nem oltjuk be a *krisztusi lélettel!*

A krisztusi élet vitalitása pedig önmagában is olyan erős, hogy a leggyengébb naturából is a papi élet legremekőbb gyümölcseit teljesíti kil

A sötét percekben ez tehát a ragyogó Vigasztalás: nem az a legfontosabb, hogy győzöm-e majd a papi életet egészséggel és jókedvvel, képes leszek-e szervezni és imponálni, tudásom, szavam tömegeket fanatizál-e, hanem az, hogy

mennyire érlelem meggyőződésemmé, fixa ideámmá, véremmé és idegszállammá a katolikumot, mennyire tudom az Evangéliumot nemcsak keserű pasztillákban lenyelni, hanem feloldani is az életemben!!!

(Vagyis: a hétköznapiak legunalmasabb perceit is — az isteni Szívvel együtt élem-e le, válogatás nélkül ölelem-e magamhoz az épp ma adódó bosszúságok, fáradtság, mellőzés és tehetetlenség áldott ajándékait, nem igénylem-e majd a papi munka mellett az asztal, mozi, etc. nyárspolgári kis különélvezetét, szépen megálmodott jövőmről, karrieremről, a siker és tisztelet melegéről le tudok-e mondani, — egyszóval: meg tudok-e semmisülni, mint a gabonaszem? . . . — Érte!)

Ha igen, — megragadtam a lényegét a papi életből!

S belőlem is nagy papi egyéniség lesz, akiből milliókat delejező energia sugárzik majd, mint az arsi Szentből!

Lehet, hogy közepes vagy egészen gyenge tehetség vagyok, s nem lesz belőlem szugesztív szónok, neves író vagy keresett gyónató, nem fogom előbbrevinni a tudományt sem, s talán tanítványaim, híveim sem fognak rajongva ünnepelni . . . Nem, mindez talán nem leszek,

de a Regnum Christinek mégis leghatalmasabbjai közé fogok tartozni: igazi pap leszek!

Páratlan a rezonancia az Úr Jézus dobogó, meleg Szíve és a Szent Plébános szíve között . . . Mert kik a Jó Pásztor különös kedvencei?

A gyermekek, a betegek, de főleg a szegények és a bűnösök!

Az arsi házak között is megelevenedtek az Evangélium eseményei: a Pap leleményes szeretete mindenkin tud segíteni, szegénységéből is győzi az alamizsnát, hiszen „sohasem szabad megvetni a szegényeket, mert ez a megvetés Istent éri! . . . Könnyek közt beszél a nagy szegénygondozó szentekről: Istenes Szent János lábmosásáról, a szegényeket vendéglelő Szent Gergely pápáról és Labre Szent Benedek dicsőséges koldulásáról . . .

És a bűnösök, a szegény bűnösök,

akikért ő hajlandó lett volna a mennyországot elcserélni és a világ végéig folytatni a földön fáradtságos, könnyes, vezeklő életét . . .

„Szegény bűnösök . . . Talán vannak köztük, akik haboznak . . . Egy Miatyánk, egy Üdvözlégy elég volna részünkről lenyomni a mérleget! . . . Mikor szeretnénk elhagyni a lelki dolgainkat és untat együtt lenni Istennel, menjünk a pokol kapujához, nézzük a szegény kárhózzottakat, akik nem tudják többé szeretni a jó Istent!”

*

Vianney Szent János igehirdetése külön stúdium!

Feltűnő a hasonlóság az Evangélium nyelve és az ő prédikációi között . . . Egyszerű, és az életlehellet, a megélés közelségéből szól

mindkettő . . . Szentünk stílusa tele van üde természeti képekkel, hívei életének megszokott eseményeivel. S az imádkozó lélek főséges biztosságával tudja a szédítő isteni Misztériumokat plasztikus képekbe, konkrét, megkapó hasonlatokba öltöztetni . . .

Miként az Úr Jézus tette . . .

*

Modern papi eszmény ő?

A történetíró csak ezt állapíthatja meg róla: Semmi imponálóan újat nem hozott! Pasztorációs módszerei szinte elavultak, prédikációi átlátszóan egyszerűek, egyéniségében nincs semmi sodró dinamizmus, működési köre a falusi hívősereg. *Természetes síkon* csupán ennyi az arsi plébános!

(De ne tévesszen meg bennünket: nála ez — a maximum volt! Ő kihozta magából teljesen azt a bizonyos 1 talentumot: adta képességeit bizalommal, a maga igénytelenségében, a bibliai vámos alázatának élményével: hogy a Mesternek igazán nincs reá semmi, de semmi szüksége . . .)

S ezért ismétlődött meg nála is az Igéret: omnis, qui se humiliat, exaltabitur . . .

Az ő életén is átragyog a Titok, a Kegyelem és a Kereszt Titka! (Ugyanaz a paradoxon, a mi kilúgozott kereszténységünket megszégyenítő Erő ez, amelyik Lisieux kolostorszentjét — a Világegyház hódító, missziós Frontjának — élére állította!)

Titok?

A magáról megfeledkező, Krisztusnak mindenét aktíve átadó élet titka: amelyik kész az Urat olyan életkeretben is szolgálni, ahogy Ő: sárfészek faluban, ijesztően szegény plébánián, jéghideg templomban és zsibbasztó gyóntatószékben . . . primitív, gyarló emberek közt, megragalmazva, egyedül a Tabernákulum vigasztalásában:

ott és úgy, ahogy az örök Főpap akarja!

Németh Tibor S. J. Szeged.

Mire hívott az Isten?

Egyszerű fuvaros gyermeke volt Jansen Arnold. Imádságos, becsületos munkás szülők gyermeke. Mint ilyen, maga is szorgalmas, magabamélyedő, igénytelen. Igénytelen testiekre nézve, de annál nagyobb igényű, ha lelkiekről van szó.

Már kora ifjúságában a Szentháromság dicsőségének növelésére szenteli életét. Megvan tehát a középpont, a fundamentum, csak egy homályos még előtte: a „hogyan?” Imádságos lélekkel keresi, kutatja a feleletet már kispap korában papi életének közelebbi nagy hogyan-jára. Pappá szentelik. Tele van idealizmussal, tüzes lelkesedéssel, de még mindig várja a választ. *Egyelőre elfo-*

gadja azt, amit az isteni Gondviselés küld számára. Tanárkodik. De bármennyire átadja is magát hivatásának, érzi, hogy nem ez az ő helye, a jó Isten többet, nagyobbat vár tőle.

Hamarosan meg is találja a távolabbi feleletet a lelkek gondozásában. Ez lesz ezentúl életének másik nagy mozgatóereje. Egyelőre az imaapostolság terjesztésében fejt ki buzgóságát. Fáradhatatlan buzgósággal járja vakációjában a plébániákat, hogy minél több embert megnyerjen a műnek. De ez még nem tudja kielégíteni emésztő szomjúságát a lelkek után. Ezután a protestánsok megnyerésén is fáradozik. Azonban ez is

kevés apostoli lelkének. Végre világossá lesz előtte, hogy a *pogány missziók* az a terület, melyen lélekmentő vágyai korlátlan kielégülést nyernek. Itt eléri vágyai tetőpontját. De ezzel még nincs megoldva a kérdés, sőt látszólag még bonyolultabbá válik. Mit tegyen célja elérésére? Beszögödjék valamelyik külföldi missziós szemináriumba? Ezzel megoldaná a kérdést saját részéről, de mi egy ember a missziókban? Előtte van hazája. Mekkora terület és milyen keveset tett még eddig ezen a téren?! Miért maradnának el ők a többiek mögött, hiszen nekik is szól Jézus végső akarata: „Elmenvén az egész földre, tanítsatok minden népet...”

Az első házlg...

Ebben az időben hozza össze az isteni Gondviselés Msr. Raimondival, a kínai apostoli prefektussal. Elpanaszolja neki, mennyire hiányzik hazájában egy missziósház.

„Alapítson ön egyet!” — hangzik a rövid válasz.

Ez megdöbbenti. Erre nem is mert gondolni. Ilyen nagy műhöz alkalmatlannak érzi magát. De látja, hogy tenni kell valamit; ha más nem vállalja, hát Istenben bízva maga fog hozzá.

Közben kérésére püspöke a kempesi Orsolyák rektorává nevezi ki. Itt legelőbb van ideje a hitelesítés művével foglalkozni. Lapjában, a „Kis Jézus Szíve Hírnök”-ben előadja tervét egy német missziósház alapításáról. Több kigünyölést, mint megértést talál. Ebben a nehéz időben (a kultúrharc ideje) lehetetlennek látszik a terv megvalósítása. De Janssen Arnold nem az az ember, aki saját hírnevével törődik, ha Isten dicsőségéről van szó.

Még mindig nem akad társa, pedig már alkalmas telket is kiszemelt Hollandiában a határ közelében. Itt tanítási szabadság van. Megjön a megvételhez szükséges pénz egyrészé is. Végre jelentkeznek az első segítőtársak. Alapítónk végigjárja a püspökségeket, hogy jönlendulatukat és áldásukat megnyerje a missziósműnek. Azután bevonul a szegényes maasparti épületbe és 1875 szept. 8-án ünnepélyesen megnyílik a steyli Szent Mihály-missziósház.

Hamarosan újabb nehézségek támadnak. Ezúttal néhány társa részéről. Nem kevés keserűséget okoznak neki. Végül püspöke közbelépésére az ügy saját és műve javára dől el.

Nyomdával...

Betlehemi szegénységben folyik az új ház élete. Ilyen körülmények között alapítja a missziós nyomdát. Ehhez emberekre van szüksége. Örömmel fogadja tehát a jelentkező munkás fiatalembereket, hogy mint missziótestvérek ők is résztvegyenek a hitelesítés magasztos művében.

Már az első években megnyitja házat lelkigyakorlatozók számára. Ezzel is a lelkek üdvét akarja szolgálni.

1879-ben elindul a két első missziárius Kína felé.

A tagok száma egyre nő, a házat szinte évről-évre nagyobbítani kell. Elérkezett az idő, hogy megvessék a lelki alapokat is. Az első általános gyűlésen megegyeznek, hogy a missziótestvérség szerzet jellegű lesz. Neve egy missziótestvérségre oly találó: Isteni Ige Társasága.

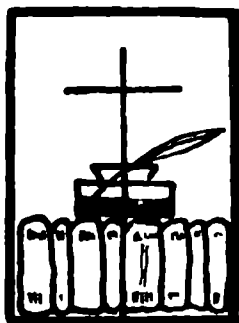
A kegyelem erejével

Ezekután a fejlődés is szépen megindul. Nehézségek mindig akadnak, de Alapítónk Istenbe vetett bizalma és állhatatos imádsága, melyben már Társasága is vele tart, diadalra viszik a szent ügyet, mely nem is az övé, hanem az Istené, hiszen ő csak eszköznek vallja magát az isteni Mester kezében.

Mélyen gyökerezik lelkében a Szentlélek tisztelete. Ez a Szentháromság iránti odaadásából fakad. A Szentlélek tekintetű Társasága Atyjának. Méginkább kifejezést ad a Szentlélek iránti hódolatának a missziótestvérek elnevezésével: Szentlélek Szolgálói. Természetfeletti gondolkodásáról tesz tanúságot, mikor a nővérek egy csoportját örökimádsásra választja ki, hogy a missziók frontján küzdő testvéreik számára szüntelenül leesdjék Isten áldását, a Szentlélek kegyelmét.

Mikor végül 1909 január 15-én nemes lelkét visszaadja Teremtőjének, itthon és a missziókban kb. 1450 lelki fia és 558 missziósnővér dolgozik világot átölelő eszméjének megvalósításán és azóta is egyre több szellemi örököse ajkáról száll ég felé az áldozatos missziós élettől szentesített ima: „Az Ige világossága és a kegyelem Lelke elől hátráljon meg a bűn sötétsége és a pogányság éjtszakája és éljen Jézus Szíve az emberek szívében!”

S. V. D.

„DOCETE OMNES
GENTES”

MATH. 28./49/.

ÖNKÉPZÉS.

Rovatvezetők: Horváth János, Szombathely, Urbán Gusztáv S. O. Cist., Zirc.

A magyar kispapság irodalmi hőskorából

Pozsonyban.

Az első Központi Szeminárium, ugyanezzel a jelleggel, mint a mai, az egyetemmel együtt Nagyszombatban volt 1777-ig. Akkor került az egyetemmel együtt Budára.

Mikor II. József felállította a 3 egyetemes szemináriumot, a Központi növendékei Pozsonyba kerültek. A pozsonyi Seminarium Generale lett a kispapok irodalmi hőskorának színhelye.

Érdeklődés az irodalom iránt...

II. József németesítő politikájának reakciója teremtette meg a magyarító törekvéseket Faludi Ferenc, Pray György, Bél Mátyás, Baróti Szabó Dávid kezdeményezésével. A Seminarium Generale háziszabályai a kispapok teljes bekapcsolódását biztosították a lelkes irodalmi nekilendülésbe. Szabó András rektort vicerektorával együtt felmentette II. József, és Frank György történést, egyetemi tanárt tette helyébe, aki irodalomkedvelő is volt és nem vetett gátat a kispapok irodalmi törekvéseinek. Nagyobb baj volt az, hogy mostantól érvényesültek a jozefinista intézkedések, minek hatása csakhamar mutatkozott a kispapok megváltozott viselkedésében. Kedvenc íróik lettek: Voltaire, Montesquieu, Rousseau. De ismerték Pázmányt, Zrínyit, Gyöngyösit is.

Kapcsolatok az írókkal...

Az élő írók mindegyikével kapcsolatot teremtettek. Baróti Szabó Dávidot teológiai és filozófiai műszavak magyarosítására is megkérték. Faludi verseit nagy áldozatkészséggel a kispapok adták ki. Egyben minden író legbuzgóbb terjesztői is ők voltak; úgyhogy az írók szívesen szolgáltak útmutatással a kispapok önálló próbálkozásaihoz.

Péczelit „Mindenes Gyűjteményének” megindítására ők biztatták, és érdekében Fejér teológus a „Pressburger Zeitung”-ban élesen támadta a bécsi Magyar Curir szerkesztőjét, akinek szándéka volt, hogy olvasói számára majd kiollózza a Mindenés Gyűjtemény „agyvelejét”. Aztán támogatták is Péczelit tőlük telhetőleg versekkel, francia fordításokkal, főleg kis versbefoglalt talá-

lós mesékkel, „rejtett szókkal”. Péczeli viszont, hacsak alkalma nyílt rá, dicsérte őket, s a nyelv iránti buzgóságukat példaképül állította a haza elé!

Jól ismerték Ányos, Batsányi, Dayka, Pálóczi Horváth Ádám, Ráday Gedeon, Virág Benedek műveit, Kazinczy pedig legjobb barátainak tartotta őket. Bécsből jövet egy alkalommal, meg is látogatta a Seminarium Generalét. „A derék ifjakban lángol a hazai nyelv szerelme”, írja Pályám emlékezete c. munkájában, s azt tartja, hogy e nélkül egy nép sem emelkedhet kultúrára. „Ezt előbbrevinni pedig kinek inkább tiszte, mint a papnak?” — Kazinczyban a már nagy nevű litteratorot üdvözölték, ő viszont munkatársakat, barátokat igyekezett közülük szerezni.

A szemináriumot valóságos irodalmi központtá tették a kispapok az irodalomért való buzgalmukkal, mivel az ország minden részéből voltak, — messze vidékre ágazó összeköttetésekkel.

Szélsőségek . . .

1781 végén híre járt a szeminárium közeli feloztatásának; egyszerre még nagyobb lett a szabadság, a kispapok azt teheték, ami éppen tetszett nekik. Nem valami dicső kor volt. A fegyelem aláhanyatlott. Az intézetből ki-, bejártak, lázongtak az előljárók ellen, és mindenben az ő akaratuk érvényesült.

Az irodalmi élet még *világiasabb színezetet öltött*. A Zrínyiász átdolgozója sem tagadta meg korát; előszavában ez van: „Ha az olvasónak az ájtatos részek nem tetszenek, mint nekem sem, hagyja el ezeket; én is csak a munka egészsége miatt kegyelmeztem.” — Egy másik, külföldön nagyon elterjedt, párbeszédes formában írt katekizmust fordított le, jöllehet protesztáns szerzőktől való volt.

Péczelinek írják: „Oh, hacsak látná, érdemes úr, mely nagy örömmel és tapsolással olvassuk azt a Mindenés Gyűjteményben, midőn úgy prókátorokdik nyelvünk mellett, midőn a deákn nyelv ellen kiszáll, hogy ne uralkodjék a dikasztériumokban (vagyis a hivatalokban).” A kispapok *lelkes magyarosítása* nagymértékben buzdította Bessenyeieket. Eszményképük a nyugati népek virágzó anyanyelvi kultúrája volt. Egyszer csak a vizsgán a teológiai tárgyakból az V. é. növendékeknek több mint fele magyarul felelt. Még a szlovák anyanyelvűek is hozzáfogtak a magyar nyelv tanulásához. — Magyar versekkel és köszöntőkkel tisztelték meg előljáróikat. Ez pedig néha veszesélyes vállalkozás volt, amint kitűnik Vilasicz horvát püspök válaszából, amit ilyen magyar köszöntőre válaszolt: „Jam ego frangam dominationis vestrae hungaricum caput.”

Két kispap népénekeskönyv kiadását tervezte. Egy harmadik vaskos magyar nyelvkönyvet szerkesztett.

A „Nevelők” c. drámát a pozsonyi vár 800 üléses dísztermében, nagyközönség előtt adták elő, amelyet nagy tetszéssel fogadtak, és a következő előadásra már „jó eleve hivatalosakká tették magukat nálok a sok méltóságok”.

A kispapok lelkes példáján indult és lett irodalmunk akkori legnagyobbjává Kisfaludy Sándor. Kazinczyval való barátságának is a kispapok voltak a közvetítői.

II. József halálával megszűntek az egyetemes szemináriumok; a pozsonyi is, amely pedig már a Pozsonyban meg-megforduló irodalombarátok és írók gyűlőhelye kezdett lenni.

A pozsonyi kispapok irodalmi értékét a tehetséges Kisfaludy mentette át, és gazdagon kamatoztatta szellemi örökségüket.

Budapesten.

A két másik egyetemes szemináriumot, az egrit és zágrábit már 1786-ban egyesítették Pesten, a feloszlott pálosrend kolostorában, tehát a mai Központi épületében. Az első évben 300 növendék volt.

Kazinczy, Berzsényi, Czuczor . . .

A Seminarium Generalék feloszlása után újra Nagyszombatban találunk Központi Szemináriumot, és innen került 1804-ben a mai helyére.

A szemináriumra is rányomta bélyegét az egyetem szelleme.

Kazinczy kötötte össze a központistákat a generalisták irodalmi emlékeivel. — A központisták vállalták Berzsényi műveinek kiadatását. Mikor Berzsényi értesült elődeink gyűjtéséről, amit kiadásra rendeztek, így írt nekik: „Barátim, örömmel s kevély önérzessel fogadom el töletek ezen szép jutalmat s nagy dicsőséget. Az ily cselekedetnek legkisebb jutalma az én köszönetem, s akik ily cselekedetre alkalmatosak, azoknak az én köszönetemre szükségük nincs.”

Pest fiatal irodalmi élete, Szemere, Helmeczi buzdítása, Kazinczy barátsága, a Berzsényi-kiadás sikere buzdították őket egy „Magyar Társaság” szervezésére. Ez volt a mai Magyar Egyházirodalmi Iskola őse, annak azonban elsősleges célja a tudomány volt. Egy német ötkötetes földrajzi lexikon fordítása volt első művük. Színjátszásról a Központiban csak 1819-ből van adat, mikor Szentjóni Szabó László „Mátyás királyát” játszották, főúri közönség előtt.

Czuczor Gergely 1820-ban került ide és a Magyar Társaság Körében fejlődött ki irodalmi műveltsége. Lelkesedése és tervezgetése beteggé tették, de betegszobájában titkon éjjel is dolgozva befejezte négyénekes hőskölteményét: az Augsburgi ütközetet. Kisfaludy erről értesülve, másnap rögtön a szemináriumba jött, és a nemzet hősköltőjévé avatta Czuczort. Ettől kezdve aztán irányítója és barátja is lett.

Irodalom — egyházirodalom . . .

Az irodalom aztán gyors ütemben hagyta el a kispapokat; a „felvilágosodás” szellemét pedig a papnevelés szigorúbb és nemesebb iránya szorította ki a szemináriumból. A jó viszonyt azért tartották a kispapokkal és meg-meglátogatták őket Vörösmarty és Toldy Ferenc, sőt jóban voltak Széchenyivel is.

A vidéki magyar iskolákat a pestiről mintázták. A pestivel, mint központtal fenntartották a kapcsolatot, egymást támogatták.

A kispapok önművelésének erős világias jellege a harmincas évek végétől már egyháziassá vált. 1847-ben a könyvtár nagy részének olvasását megtiltotta az eljáróság és ellenőrizte az új könyvek beszerzését.

A kispapok magyar irodalmi kapcsolatainak hőskorát, mely nem kis jelentőségű irodalomtörténetünkben, Tarkányi Béla és Petőfi Sándor találkozására zárja le.

1850-ben Scitovszky hercegprímás intézkedései véglegesen irányt szabtak a kispapok irodalmi tevékenységének: a súlypont a hivatásszerű önképzésre tolódott, és ettől kezdve lett a Magyar Iskolából a mai Magyar Egyházirodalmi Iskola.

Kiss András
veszprémi pn.

Karácsonyi éj

*Sosem voltak hozzám a csillagok
ilyen közel, mint most e szűzi éjen.
Mint úti lámpák, úgy villognak a
mosolygó égen kéken és fehéren.*

*S közöttük mintha szárnyas angyalok
lebegnének ujjongva, énekelve...*

*S keletről csillag száll nyugatfelé,
fényt hintve az utakra és terekre,
és túl a vízen, dombok hajlatán
kincessel megrakva jönnek a királyok
a Gyermekhez, ki istállóba szállt,
hogy megváltsa a jajgató világot.*

*Jászolban fekszik Ő, s a pásztorok
térdükre hullva áldják áhítattal,
s pásztorok énekelnek ércesen,
s velük dalol ma minden égi angyal,
és zeng a föld, a büszke cédrusok
földig hajolnak, minden égi rendek
ujjonganak, mert ma a földre jött
az Úr, a Megváltó, mint csöppnyi gyermek...*

*(Itt bent a lámpa pislog, kint a hó
fehéren átragyog az éj homályán,
s beszél a csöndbe halkán egy öreg:
Gyerünk imádni Jézust jászolágyán....)*

*Az utcán kint a hóban emberek
ballagnak. És megyünk e szép menettel.
Vigan, mint rég a boldog pásztorok
szívünkben zsongó, tiszta énekkel...)*

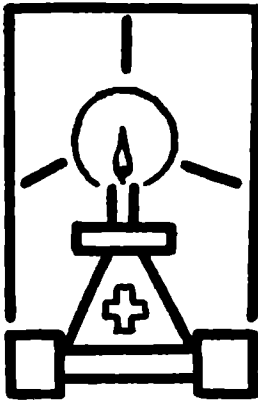
-d -a

„A pápai körlevelek által vezeteli a Szentlélek az Egyházat a világtörténelmen keresztül. Ezek jelzik előre az emberiség szellemi fejlődésének irányát. E levelek nyomán kell a Világhódító Kereszténység időben változó és a körülményekhez alkalmazkodó programjainak megvalósulnia. Az ezekben foglalt gondolatoknak, eszméknek kell könyvekben, prédikációkban, egyesületekben megjelenniük. Az Egyház soha nem késik le... A körlevelekben: gondosság, szelídség, mindenki szeretete van. Senkit sem bánt, senkit sem aposztrofál... Semmi intrika, lázadás, izgatás nincs bennük. A legigazságosabb, legbékésebb fejlődés törvényei.”

(Egy kisrapap jegyzeteiből.)

„Tisztelendő Testvérek, arra kell törekednünk, hogy a világ, de főképpen akiket a háború szerencsétlensége ér, tanulják meg, hogy a keresztény szeretet parancsa, Krisztus országának sarokköve, nem üres szó, hanem élő valóság és igazság. Ezekben a napokban számtalan alkalom nyílik a keresztény szeretet gyakorlására sokféle formában. Ezért meg vagyunk győződve, hogy összes fiatalok, de különösen azok, akik a háború kegyetlenségétől megmenekülnek, az Isteni szamaritánust követik erőlk szerint azokkal szemben, akik a háború áldozataivá lettek és mint ilyenek, irgalomfá és segítségre igényt tartanak.”

(XII. Pius: Summi Pontificatus körlevele.)

„ET LVX IN TENEBRIS LVCET” IOANN. 1./5/.

APOSTOLI ÉLET.

Rovatvezető: Kún László, Budapest.

A vezetés komoly dolog!

Egy szervezéssel foglalkozó könyvben olvassuk:

„... a vezetés komoly dolog!... Nem szabad elmaradni a mozgalmótól, mert elmaradni annyit jelent, mint elszakadni a tömegektől. Nem szabad előreszaladni sem, mert előreszaladni annyit jelent, mint elveszíteni a tömegekkel való kapcsolatot.

A vezetés tehát harc az elmaradók és az előreszaladók ellen! A vezető főelve legyen nem elaltatni, hanem az éberséget felkelteni, nem elringatni, hanem a harcrakésztség állapotában tartani, nem le-, hanem felfegyverezni, nem leszerelni, hanem mozgósítani.

A vezető tudjon tanítani, de tanulni is. Tanulni alárendeltjeitől is; tanítani, de úgy, hogy tanulhassanak is tőle...”

Miért idéztük a fenti sorokat? Mert a pap is vezető. Hivatása az Egyház keretein belül vezetni, tanítani, egyéneket és tömegeket mozgatni. Komoly dolog ez! Még komolyabb a figyelmeztetés:

„Jaj a semmirekellő pásztorinak, ki elhagyja a nyáját!” (Zak. 12, 17.)

„Jaj Izrael pásztorainak, kik önmagukat legeltetik!” (Ezekiel 34, 1.)

Jézus világosan parancsolja meg Péternek: „Legeltesd bárányaimat!” (Jn. 21, 15.) Háromszor ismétli meg, hogy a legeltetés vagyis a vezetés, irányítás fontos dolog.

Ha mindenki komolynak tartja, ha Krisztus lelkünkre köti, mi sem indulhatunk el készüllet nélkül. Kegyelem és tudás mellé gyakorlati, lélektani és technikai fogások kellene a nagy adag buzgóság mellé.

Mit jelent a mi életünkben ez az elmaradás és előreszaladás? Elmaradunk, ha nem értjük meg az idők szavát és nem látjuk be, hogy pár példával és idézettel ellátott prédikáció nem elég híveink egybefogására. Ha azt hisszük, hogy a technika vívmányai csak mások részére szolgálnak. Nem. Kegyelmi táplálékot a tömegeknek, igazságot, Krisztust! Ha nem jönnek hozzád, te menj közéjük, faluszélre, gyárnegyedbe. Rádió, ujság nincs, szavad, példád, látogatásaid, örökké nyugtalan apostoli munkád pótolja a hiányt!

Nem előreszaladni, elérhetetlen magasságokból mutogatni nekik Krisztus keresztjét, megrajzolni túlidealizált szent eszményeket a hétköznapi botladozó, bűnbánó robotosainak. Együtt a néppel szoros kapcsolatban, Jézus példájára elől a kereszttel, toborozni magunk mellé Cyreai Simonokat, Veronikákat, síró asszonyokat. Elöl a jó példával, de nem félrelökni a népfiat, nem meghúzódni tiszta szobában, mert füstös, sáros lesz, ha helyiség hiányában ott folyik a gyűlés. Nem kétségbe esni, ha a hazatérő munkáshívónk mond egyet a templom előtt. Talán nem is Krisztusra haragszik, hanem a pásztorára, ki csak adóügyben kereste fel; máskor soha.

Nem elaltatni a tömegeket, hanem éberségre kelteni. A felmerülő kérdéseket nem lehet elodázni. A szociális kérdést meg kell oldani falun és városon egyaránt. Szövetkezet, kertgazdálkodás, háziipar, önszegélyező egyletek, munkás-, ének-, sport-, stb. egyesületek mind-mind gyakorlati megoldását segítik elő a gazdasági és kulturális felemelésnek. Pozitív terveket, megvalósított evangéliumot a sok álmodozás után. A kereszténység nem negatívum, nem lemondáshalmaz, megkötöttségek tárháza, hanem erények tárháza, az emberi érték igazi becsülője és kibontakoztatója.

Tanuljunk a munkástól és paraszttól: Mert tanulhatunk!

A magyar földműves józan bölcsesége, hajnaltól estig való verejtékezésé éppúgy tiszteletreméltó, mint egy félrevezetett osztály megindító tapogatódzása az igazság iránt. Ez az osztály, ha szeret, étolaját adja a szükségképpen örökmécsébe, utolsó cigarettáját kettétöri a lelkésznek, napi 6 óra szabadidőt áldoz fel az új templom építésére.

Ha ismerjük a tömegeket, ha érezni tudunk velük, velük sírni és örülni, akkor nem elefántcsonttorony lesz a plébánia és lelkészlak, hanem világitótorony, a fáradt és süllyedő hajók kikötője, minden szegény és bűnös vigaszhelye.

Ha vezetni tudunk, akkor miénk a tömeg.

Illetve, nem a mienk: Krisztusé! Akiért és akinek dolgozunk.

Tehát a vezetés: komoly dolog! Már most föl kell hozná készülnünk!

*Bauer Károly Mihály
Győr.*

A kispap szünidei apostolkodása

(Részlet egy tanulmányból.)

Végezzünk családlátogatásokat!

Látogatásaink alkalmával *tudomást szerzünk a családok anyagi helyzetéről.* Ki vagy kik a keresők? Mennyit keresnek? Nincs-e súlyosabb anyagi gondjuk? Rendben van-e minden a munkahelyen? A sorozatos családlátogatások alkalmával ismeretségi körünk állandóan bővül, ilymódon a jobbmódúak figyelmét felhívjuk a szegényebbek segítségére. Ezt szívesen meg is teszik, mert bízva bennünk, tudják, hogy ahová mi kérjük a segítséget, ott valóban szükség van rá! — Kibővült ismerőskörünkbe nem egyszer munkaadók, még hozzá más ismerőseink munkaadói is kerülnek. Így személyre szólóan vagy általánosságban több vallási, szociális, karitatív, stb. dologra hívjuk fel a munkaadók figyelmét. Pl. ott, ahol vasárnapi szolgálat is van, gondoskodják arról, hogy e szolgálatosok is (hacsak nem teljes lehetetlen-

ség) lehetőleg minden vasárnap szentmisét hallgassanak, sőt nem elegendő, hogy csupán ennek lehetőségét megadja, hanem férközzék alkalmazottai bizalmába, kerüljön velük „munkatársi” viszonyba, biztassa őket a szentmishallgatásra, sőt legalább az *elsőpénteki szentáldozásra*. Erre, természetesen, szintén adja meg a lehetőséget! Legjobb buzdítás azonban a *jó példa*. Ha a munkaadó maga heti szentáldozó (főként, ha családjával együtt), akkor biztos lehet, hogy szívós, ügyes, rugékonylelkű apostolkodással hamarosan alkalmazottai is az ő útját járják. Legyen rajta, hogy *minden alkalmazottja olvassa a „Szív”-et és az „Új Ember”-t*. Mindenkinek legyen Újszövetsége (legalább 4 forintos)! Iparkodjék a katolikus szellemű könyveknek üzemében minél nagyobb propagandát csinálni.

Inkább maga szűkölködjék (itt is józan kiegyensúlyozottság vezesse, kivált ha családos), mint dúslakodjék alkalmazottai rovására. Ez a szociális viselkedés alfája. Utána pedig törődjék azok ellátottjaival. Ahol több gyermek vagy beteg van a háznál, juttason segélyt, de lehetőleg utólagos visszafizetés kötelezettsége nélkül! Puhatolja ki, hol élnek polgári „csúf-házasságban”, melyik az a család, ahol „csak ügy”, összeálltak a felek. Gyógyítson sürgősen; nézzen utána, nincs-e részeges, kártyás, házasságtörő. Nem egyszer a civilek szava és példája sokkal hamarabb vezet eredményre, mint a papoké. Igen, ma a *világi apostolok Mária, az apostolok (lelki) édesanyja oltalmát és segítségét kérve kimondhatatlanul sokat tehetnek Isten országáért!* Mienk a felelősség, ha ezekről a világiakról megfelelkezünk!

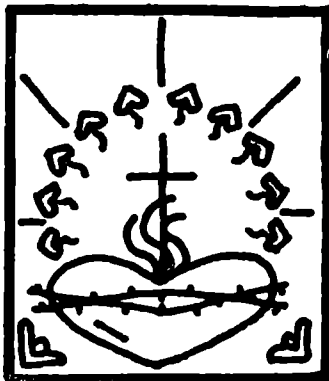
M. Z.

„Imádsággal utat törhetünk az olyannyira áhított béke felé is és amint Szent Pál szépen figyelmeztet, amikor az imádság parancsát a béke és mindenemű emberi javak szent kívánságával együtt említi: Mindenekelőtt arra kérék, tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések és hálaadások minden emberért: a királyokért és minden fellebbvalóért, hogy békés és csendes életet élhessünk, telve jámborsággal és tisztességgel. Ez jó és kedves a mi Üdvözítő Istenünk előtt, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson. (I Tim. 2, 1—4.)”

(XI. Pius: Caritate Christi körlevele.)

„Mindenki lásson azonnal munkához, mert a baj folyton súlyosbodik s a gyógyítása még nehezebb lesz, mint amilyen ma... A papok feszítsék meg erejüket s ti — Tisztelendő Testvérek — járjatok elől tanáccsal és jópéldával, hogy az evangélium életigazságait minden társadalmi osztálynak hirdessék, minden eszközzel a népek javáért dolgozzanak s különösen igyekezzenek önmagukban és másokban — a magas- és alacsonyrangúakban egyaránt — az erények királynőjét, a szeretetet éleszteni.”

(XIII. Leó: Rerum Novarum körlevele.)

"QVAM BONVM...
HABITARE FRATRES
IN VNVM". PS. CXXXII. 1.

ÉLETÜNK.

Három levél

Belgium.

Egy Belgiumba szakadt győri kispap leveléből idézzük a következőket:

„A mi járásunkból 1944 december 31-én kellett a leventéknek elmenni. 1945 elején gyalog jártuk meg az Alpok egyrészét (napi 50—60 kilométer gyaloglás!), majd Észak-Németországba vittek bennünket, s itt sokat kellett dolgoznunk — kevés étellel. Májusban azután jöttek az angolok és minden idegen állambelit, kit Németországban találtak, fogolytáborokban helyeztek el.

Belgiumban 1945 májustól 1946 februárig voltam hadifogoly, mikor azután váratlanul a „Missio Vaticana” kiszabadított a táborból.

Akkor még sok más táborból is hoztak mindenféle nemzetiségűeket, akik papok akartak lenni, s így ezekkel együtt voltunk mi ketten magyarok. Az általános nyelv természetesen a német volt közöttünk, mert a latint mindegyikünk nagyon elfelejtette a háború és a fogság alatt.

Februártól szeptemberig voltunk itt, de a tanulás nagyon gyengén ment, mivel egyik még gimnazista, a másik harmadéves teológus volt a „nemzetközi szemináriumban”.

Azonban nem maradtunk ott, hanem egy magyar pap segítségével egy másik szemináriumba jöttünk, ahol nehezebb a tanulás, de biztosabb az eredmény.

Két nyelvet kell egyszerre tanulnunk, mert itt Belgiumban egy belga sincs, hanem csak flamandok és wallonok. A flamandok nyelve nagyon hasonló a némethez, a wallonok pedig franciául beszélnek.

Itt csak filozófusok vannak 120-an az első és másodévről. A teológia a Liége-i nagyszemináriumban van. Két év múlva odamegyünk. Ez itt olyan noviciátusféle. A szabályok általában ugyanazok, mint otthon. Silentium — meditatio — laudes — prima — vesperae...

Testvéri együttlétben élünk, közösen van minden, még az alvás is. Hatvanan egy szobában, mely kis cubiculumokra van felosztva. Mindegyikben egy ágy és éjjeliszekrény van. A ruhák a ruhatárban vannak, szintén saját szekrényekben. Számrendszer.

Naponta sétá, de nem messze, ahol football vagy kézilabdajáték zajlik

le. Hetenkint: szerdán (1/2 óra) és vasárnap (tetszés szerint) van leírás.

Ugyancsak kétszer cigarettázás séta alatt. Itt rengeteget dohányoznak az emberek, azért van ez a kis megszorítás.

Dél előtt 2—3, délután 1—2 tanóránk van. A többi idő stúdium, közben szünetekkel, mikor ping-pongot szoktunk nézni. Vacsora 1/2 8-kor, s utána rekreáció 1/2 9-ig. Akkor „vesperae”, majd decubitus előtt a meditatio előkészülete.

Voltunk húsvétkor egy nagyszemináriumban: Mechlenben. Gyönyörű volt a szertartás. Onnan szereztünk néhány kispap és teológus ismerőst. Levelezünk is velük; én például öt nyelven folytatok levelezést. — Ez körülbelül a mi életünk. Sok-sok üdvözetet, testvéri ölelést küldök minden ismerős és új kispapnak. Pax vobis! Oremus pro invicem!”

Freiburg.

Négy nap alatt ért ide *Paulus Rieschl* III. éves freiburgi teológus levele a francia zónában fekvő *Freiburgból*.

„... a teológiai tanulmányok ideje 6 év. A szemináriumban — mely egy Freiburg melletti kisközségben van, — csak az utolsó évesek tartózkodnak. A tonzúrát az ötödik év karácsonyán adják fel ünnepélyesen, majd fokozatosan a kisebb és nagyobb rendeket. Szentelés a 6. év végén van.

A freiburgi egyetem 5 karát 2500 hallgató látogatja. Részben bentlakók, részben gyalog, vonaton, kerékpáron járnak be az egyetemre. Persze sok a teológus is. Többen a „Theol. Konvikt”-ban laknak, melynek igazgatója egy jezsuita páter, aki egyúttal spirituális is.

Ruházatuk papj civil hétköznap, vasárnap és ünnepen fekete reverenda. Kollokviumok félévénként, szigorlat a 2. és 4. év végén. Létszám 80. Háborús veszteség 220 teológus. A freiburgi egyházmegyében 350 kápláni hely üres. A kispapok ellátása békebeli. Sok mindenben szabadság van, de ha valaki nem él helyesen az adott szabadságokkal, egyszerűen nem szentelik.

A nép szereti a papságot és az Egyházat, amit bizonyít a keresztény pártok hatalmas győzelme is...”

Ausztria

Egy ausztriai egyetemi város szemináriumából írják:

„Iskolaévünk október 7-én kezdődött. Sajnos, mi háromhetes késéssel futottunk be. Eddig négyen voltak itt magyarok, most azonban 6 a magyarok létszáma. Az összlétszám kb. 140. A hazai osztrákokon kívül legtöbb külföldi Svájcból jött (30), de vannak németek, hat ukrán és egy-egy lengyel, jugoszláv és horvát is. Legnagyobb része világi, de vannak szerzetesek is: 2 ciszterci, 2 bencés és 2 minorita. Lám, itt tökéletesen megvalósul Szent Pál szava: „Nincs többé sem zsidó, sem görög, sem úr, sem szolga, hanem mindnyájan egyek vagytok az Úr Krisztusban.” Eltűnik a nemzeti és megkülönböztető egyéni jelleg. Az ima mélységében mindnyájan egyek leszünk.

Ez az a környezet, melyről Prohászka azt írja, hogy így valóban királyi feladat a végtelenbe törni.

Könyveket részint lehet kapni, részint nem. A Donát filozófiai-sorozatból hármat, Scheeben dogmatikájából kettő kivételével mindent, Noldint teljes számban lehet szerezni. Gatterer: Praxis celebrandi és Annus liturgicus még kapható. Misszálé, Szentírás, Enchiridiumok nem kaphatók. Meg is okolják: nincs papír. Ha lenne schillingünk, szűk körben tudnánk egyptár könyvet venni. Van a német könyvpiacnak egy aktuális újdonsága: Leonard Steinwender: „Christus im Konzentrationslager.” (Wege der Gnade und des Opfers.)”

Mozaikok nyári megbeszéléseinkből...

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Dr. Hamvas Endre megyéspüspök úr:

„Látjátok, Kedves Flaim, az embereket Krisztus táborába nektek kell visszavezetni. Milyen szép hivatás egy olyan hadseregben szolgálni, amely biztosan győz. Krisztus minden katonáját meg fogja jutalmazni. Azért örülök, hogy ide eljöttetek vállalva minden anyagi és közlekedési nehézséget. Szentmisémet is felajánlom az ország kispapjaiért, hogy szívüket hassa át a szeretet, legyen bennük kitartás és megvívják a harcot először is önmagukban a kísértések ellen... Ha így harcolunk szemináriumi éveinkben, akkor később is győzelmesen harcoljuk meg azt, ami ránk vár.”

Új Clunyt...

Békés Géza: (központlista)

„Százszázalékos éltszentségre törekvésre van szükség. Sajnos, ezt nem mindig követelik az embertől, nem is képes erre mindenki a maga erejéből. Erre is segítenünk kell egymást. Az egyik legnagyobb tragédia a kispapban az, ha leszögezi magában: Belőlem már nem lesz szent! A clunyi szerzetesekben a megneveltség volt az éltszentség alapfeltétele.”

Szabó László S. J.:

„A mult liberális katolicizmusa után, amely kompromittálta a kereszténységet, szükség van az univerzális katolicizmusra, amelyik az élet minden területét meg akarja hódítani és hatósugarába akarja vonni. Ezt jelenti és ezt sürgeti ma a clunyi gondolat számunkra.”

Barasits László: (szombathelyi)

„A clunyi mozgalom az ellanyhult és élettelené vált keresztény hitélet megújítását tűzte ki célul. Jelentette először is a papság reformját, hogy azt kövesse majd a hívek lelki megújulása.”

Magunkról...

Hay Godolfréd O. S. B.:

„Minden reform a belső önreformra, az igazi reform a belső éltszentségre épül. Clunyt a szent apátok sora tette nagygyá. Mi is önmagunkon kezdjük!”

Májer Tibor Frigyes: (csanádi)

„Egyre nagyobb hullámokat ver a mozgalom. Ha legalább néhányan tudják azt, hogy mi is tulajdonképpen a KE, és ehhez még megvan bennük az is, hogy szolgálatkészek másokkal szemben, nyert ügyünk van a szemláriumban. Az előjárók ennek a testvéri szellemnek örülni fognak.”

Pungor László: (szombathelyi)

„Sokat kritizálják a KE-t. Nem baj, mert ez is javára válik. Én pl. éppen a sok kritika miatt kezdtem érdeklődni jobban a mozgalom iránt.”

P. Hunya:

„A kispapegységet intellektuális síkon nehezebb megfogni, de nem is nagyon fontos, hogy ezen úgy törjük a fejünket, mint egy tételen. Nézzünk inkább egy képet és akkor mintegy intuíciónal meg fogjuk látni annak fontosságát. Veszekedő család hat gyermekkel... Az apa halálos ágyán azt hagyta végrendeletül, hogy értsék meg egymást egész életükön keresztül. Most valakinek eszébe jut ez a végrendelet és kezdik megvalósítani: az egész család egymásra talál, egymást segítik. Ez a KE. Krisztus ezt az egymásratalálást és egymás segítségét hagyta végrendeletül. Persze, ezt kevesem értik meg igazán, mert kevés a fiatalságban is az egészen szociális ember. Sok kispap magának él, pedig így nem lesz kiegyensúlyozott ember. Ahol megvan a közösséget kereső, más szolgáltató egyéniség, ott meg van vetve a KE alapja.”

P. Sörédy Arnold O. F. M. Cap.:

„Amint tanítója és nevelője, irányítója és vezetője, összefogója és biztosítója volt az Egyház és vallásunk a középkortól kezdve a modern időkig a magyar népnek, úgy a mai időknek is az a legnagyobb parancsa, hogy támasza legyen az Egyház a nép problémáinak... Ezért jelentős szempontul ajánlíhatnám a népi probléma közös munkával való tanulmányozását.”

Horváth János: (szombathelyi)

„Van valami abban, hogy válságban vannak az egyházirodlmi iskolák. Ezen a KE mozgalomnak is segítenie kellene. Természetesen nem úgy, hogy ráerőszakolunk valamit az összes szemináriumokra, hanem úgy, hogy igyekezzünk olyan programot adni, amely megfelel a kor igényeinek és ha nem is alkalmazkodnak hozzá teljesen és mindenhol, de legalább felhasználhassák. Szerezzünk tudomást egymás munkájáról, az önképzőkörök vezetői sűrűn levelezzenek... Tartalmilag a pápai körlevelek lennének a legmegfelelőbb alap. Lényegében ehhez igazodhatnának az egyes közösségek.”

Gellért Iván: (győri)

„Az egyes közösségek mutassák be életüket. Be kell kapcsolni a kisszemináriumokat is. Ki kell terjeszteni az egyéni levelezéseket. Jó lenne a testvérszemináriumot meg is látogatni. Közkinccsé kell tenni az egyes Egyházirodlmi Iskolák anyagát.”

Péntek Domonkos O. F. M. Cap.:

„A kegyelmi munkakör távlata: Imádkozó nemzet. Az ehhez vezető út: Az imádkozó, együttládkozó kispapság.”

Zrínyi József S. J.:

„Bármilyen nehéz is, de az önképzőkörök színvonalát mind formai, mind belső tartalmi tekintetben emelni kellene. És itt az volna a kispapegységi embereknek a hivatása, hogy ezt elősegítsék vagy legalábbis elindítsák. Ami a formai részt illeti, próbáljunk a beszéd, szavalat, felolvasás stílusán túl legalább időnkint nem unalmas, modern, szellemes önképzőköri gyűléseket is rendezni. Vegyük igénybe a vetítést, összekapcsolva zenével, énekkel... Ami pedig az önképzőkörök tartalmát illeti, ne rendezzünk öreges, programtalan és érdektelen akadémákat erőltetett novellákkal, hanem rendezzünk ankéteket aktuális kérdésekről, vitákat...”

Puskás Miklós: (egri)

„Hozzuk össze ezévben a primícia-ünnepélyek műsoranyagát mindenünnen és sokszorosítottassuk. Külön műsört lehet összeállítani a szülők számára és külön a szemináriumi közösség számára.”

A győri szeminárium szokásai

Pax tecum! — mondták a bevonulás első perceiben megölelve idősebb kollégáim. Bevezettek először a kápolnába, majd segítettek berendezni a szobámat. Kedvesen érdeklődtek: honnan és hogyan hívott az Úr és mosolygó arcuk elárulta, hogy itt boldogság vár reám. Lassan bevezettek a szabályok rejtelseibe, megmagyarázták a cseppetéseket nyelvét, kézről-kézre adtak, segítettek mindenben. Az első hónapokban éreztem a testvéri szeretetet legközvetlenebbül.

Az idők folyamán, négy év alatt sok titkos és sok nyílt szokást ismertem meg. Kötelesség cseppetésre kiugrani az ágyból, illik felkeléskor, lefekvéskor térdenállva Urunkat köszönteni, megbecsülés a reverenda megcsókolása fel- és levételkor. Tapasztalatom, hogy kettés cellában sikkadnak el az ilyesmik.

Kedves az adorációk változatossága. Van, aki az előadás előtt, van, aki órák között látogat be az Oltáriszentség elé, vannak, kik séta után végeznek szentség-

látogatást. Többen a készülés nehéz perceiben látogatják meg a Legszentebbet. Megkapott egyik testvérünk zenés szentégimádása. A harmóniumhoz ült, halkán, de annál több érzéssel dicsérte Jézust, majd rövid Imával búcsúzott az isteni Mestertől. Sokan félórát is társalognak a tabernákulum Lakójával az est homályában, mások katonás rövideggel végzik el Úr előtti hódolatukat.

Férfias keménységgel emelkednek fel egyes kispapok félórás időközben a karácsonyi és szilveszteri „ex-lex” testvéries, családi környezetéből. Onkéntes éjjeli szentégimádásban váltják egymást a kispapok, — a jókedv perceiben is az Úr előtt engesztelnek; imádják az Urat.

A teológusok kitűnnek testvéreik megbecsülésével is. Találékonyaságuk, versfaragó készségük kitűnik a *név- és születésnapok* megünnélésénél. Hol ágyastul hordozzák körül az ünnepeltet, hol zenével és lampionnal veszük körül és regölik el az „ünnepelt” jeles tetteit és kimagasló tulajdonságait, hol cellájában lepik meg mókás rigmusokkal a jámbor alanyt.

A *Miklós-nap* előtti tombola is élénk vidámságot ad a Szeminárium minden

lakójának. A konyha gombócszámoló gépet, az egyik dohányzó tanár óriási csomagban pakkolt skatulya gyufát nyert, hogy csak pár jobb esetet említsek.

Nagy esemény a *szilveszteri regölés*. Elöljárók, alkalmazottak, konyha, kispapok, mind-mind terítékre kerülnek, mindenkire jut pár versszak, melyet pásztoroknak öltözött énekesek adnak elő láncsal és bottal csapott zaj kíséretében. A refrént a közösség énekliz zengő hangon.

Családias volt az elmúlt évben rendezett ünnepélyünk: *búcsú a karácsonytól*. Utoljára ültünk a karácsonyfa alatt. Minden gyertya ég. Megható az utolsó szemináriumi karácsonyától búcsúzó V. éves kis beszéde, az első évesek szónokának meleg összehasonlítása otthoni és az első szemináriumi szentestéje között. Majd felolvastuk a Jézuska levelét. Irt minden osztálynak, minden testvérnek. Utoljára csendül fel az ének, a gyertyákat lassan eloltják, a díszektől megfosztott fa lekerül a kápolnába. Hangos énekkel vittük le, utána néma csend; 30 kispap beszélget a kápolna meghitt magányában az örök Főpappal.

Lejegyezte: B. K. M. teológus.

„Munkára fel tehát, szeretett fiaim! Álljatok csatasorbal Bátorágtok ne csökkenjen, ne álljatok tétlenül a romok közti Menjetez és építsetek fel Krisztus új szociális világát!”

(XII. Pius 1943 karácsonyán mondott beszédéből.)

„A ti szavatokra óledjen fel testvéreltekben újra a mennyel Atya szeretete, aki még a szörnyű nyomorúság idején is bölcs és gondviselő jóasággal kormányozza a világot. Hadd érezzék át ők is azt a boldogságot, amely az istenszeretettől lzzó életből lakadt. De az Isten iránti szeretet egyúttal a felebarát szenvedésével szemben is gyöngéddé, részvevővé, lelki és anyagi segítségre késszé, lemondóvá teszi a lelket, hogy mindenki szívében kiviruljon a buzgó és tevékeny szeretet.”

(XII. Pius 1943 karácsonyán mondott beszédéből.)

T A R T A L O M:

A papság szerepe a történelem sorsfordulóján. — Hamvas Endre (1)
Papi jelleg és papi jellem. — Hunya Dániel (4)

Lelki élet:

Ne hanyagoljuk el a lelket! — Kassa Lehel (24)
A papi karakter. — Erdey Ferenc (26)
Szent papokat! — Timaffy Endre (28)
Immaculata. — K. J. (33)
Nagylelkűség. — Hunya Dániel (39)

Jópásztori szellem:

Mit vár a Holnap Krisztus papjától? — Blazovits Jákó (55)
A testvérsegítés történelmi magaslata. — Májer Tibor (63)
Krisztus a városban. — Henkey-Hönig Károly (67)
A csavargók apostola. — Magyar István (71)

Önképzés:

A papi műveltség mélyítése. — Schütz Antal (75)
Papi műveltségünk és még valami. — Schnattner Szigfrid (85)
A nyelvek. — P. Ernő (91)

Egység:

A papok szentlelkűsége. — Pakocs Károly (98)
A papi összetartás és lelkiesség nagy oszlopa. III. — Szybilla Emil (101)

Confiteor:

Szent Benedek jegyében. — Halász Pius (110)

Liturgia:

Ami a pappászentelésből következik. — Schnattner Szigfrid (117)
Izlés. Illem. Lelkiesség. — Haliczky Z. Béla (123)

Szerzetespap:

Nagy vállalkozók az Áldozat körül. — Halász Pius (131)
Kármelita remeték vagy remetekármeliták. (142)
Magyar Cîteaux 1946. (147)
A dominikánus lelkiesség. — Fenyvessy Jeromos (153)

Szeminárium:

A Központi Papnevelő Intézet belső élete és rendje. — Rektor (160)
Noviciátus a szemináriumi élet elején. — Rozmán János (167)

Kispapegység.

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS

S U M M A R I U M:

Hic fasciculus agit potissimum de *charactere sacerdotali*.

Articuli fundamentales:

Momentum sacerdotum in gravissimis historae temporibus. (1)
Indoles sacerdotalis et character sacerdotalis. (4)

Vita spiritualis:

Nolimus spiritum negligere! (24)
Character sacerdotalis. (26)
Sacerdotes sanctos! (28)
Immaculata. (33)
Magnanimitas. (39)

Spiritus boni pastoris:

Quid expectet Cras a sacerdotibus Christi? (55)
Summitas historica mutui adjutorii fraterni. (63)
Christus in urbe. (67)
Apostolus vagabundorum. (71)

Studium:

Profundior cultura sacerdotalis. (75)
Cultura nostra sacerdotalis et adhuc aliquad. (85)
Linguae. (91)

Unitas:

Unitas sacerdotum in Spiritu Sancto. (98)
Columna grande confoederationis et spiritus sacerdotalis. (101)

Confiteor:

Secundum S. Benedictum. (110)

Liturgia:

Quod ex ordinatione sequitur. (117)
Gustus. Decentia. Spiritualitas. (123)

Sacerdos regularis:

Athletae Christi circa Sacrificium. (131)
Anachoretae Carmelitanae. (142)
Inchoatio generosa Cisterciensis iuxta primaevum spiritum. (147)
Spiritualitas Dominicana. (153)

Seminarium:

Ordo vitaeque interna Seminarii Centralis in Budapest. (160)
Novitiatus initio vitae seminaristicae. (167)

Unio levitarum:

